

Digitalizálta
a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Mártonffy Márton.

TARTALOM: Ujesztendő. — Szász Zoltán: A női választói jog. — Mártonffy Márton. — A nagyasszony férjhez ment. — Kilenc milliárd a kockán. — Nádas Sándor: Erkölcös mesék. — Gagyhy Dénes: Delila. — Abadi Imre: Ünnepe lesz. — Balogh Pál: Az Árpád-sir ügye. — Az udvari bolond. — Balog K. Imre dr.: Bögöte. — Szirtes Artur: A vándor dalai. — Csehov Antal: A főrspont. — Egy magyar képkatalogusról. — Föti József Lajos: Stendhal-titkok.

Január elsejével új előfizetést nyitunk :

Egy óra --- 1 korona
Negyedévre --- 3 korona
Félévre --- 6 korona
Egész évre --- 12 koronával.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám : 87-34.

Angolrum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 filler. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőné
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis
állatoknak,
Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körút 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

3 NAP

alatt minden kéz barsonysimává
és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógyszár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

FONCIERE **PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET** Összes biztosítékok:
31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítványkárok ellen.

Különlegességek
uri divat és fehérnemű cikkekben.
LATZKOVITS A. B BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Ujesztendő.

Mértföldes csizmáival ismét egyet lépett az Idő, s az év, zaj, robaj nélkül belehull a semmiségbe. A Föld, ez a fáradhatatlan vén robotos, Isten tudja hány ezeredszer teszi meg végtelen útját a fölötte ragyogó hatalmas aranykorong körül: életünk fájáról újra lehullt egy levél — új esztendő van.

Ujesztendő! . . . Mennyi gondolatot, érzést, bizonytalan hangulatot ébreszt, az élet keskeny ösvényét taposó emberben ez az üres naptári fogalom! . . . Egy év elmulása, egy frissnek megkezdése pedig ujságot nem jelent. Egyformán következnek egymásra a napok. A ködös, piszkos Szilveszter után ép olyan ködös, piszkos és barátságtalan másik téli nap következik. Semmi látható változás, semmi, ami más, jobb, kedvezőbb, vagy csak újabb volna, mint az, ami az előző napon körülvelt bennünket. S mégis, a szilveszteri estén összebujunk, annak utolsó órájában durrognak a pezsgős palackok, visít a szerencsemalac, a szeretet melege gyúl ki sziveinkben és bolondos örömmel, enyhe melanchó-

liával várjuk, hívjuk, üdvözöljük a jövődőt, élvezve annak legdrágább kincsét : az édes, mámorító reménységet . . .

*

Valamelyik gondolkozó azt írja valahol, hogy az ember a legnagyobb hős, mert lelkében a halál ismerésével tud küzdeni, szenvedni, örülni : szóval élni. Igaza van. Ám még nagyobb hőssé avatja az embert, hogy elméjében nemcsak az elmulás tudata van meg, de él tudata annak töménytelen nyomoruságnak, szenvedésnek, fizikai és lelki kinnak, és gyötremnek, amelyek folyton leskelődnek reá, s mint láthatatlan árnyak követik lépéseit, hogy bármely pillanatban reá csapjanak és ágyékába mélyesszék éles körmeiket. A nagy világ-egyetemben mint egy kicsi, törékeny, imbolygó pont lebeg a büszke emberiség, hatalmasnak képzelt, ezer esztendő munkájából felépített kulturájával. Egy zökkenés a bolygók szabályos pályáján, egy kicsiny, jelentéktelen véletlen a makrokozmosz életjelenségeiben, elég lehet arra, hogy egy szempillantás alatt vége legyen nemzeteknek, népeknek, históriáknak, mind-annak, ami mozgás, tenyészet, élet van a földön s elmuljon az a pillanat, amelyet a mindenségben fajunk élete számít. S ha az emberiség léte ily kevés, ily elenyészően semmi, mit számít benne az egyes ember, a pontnak a milliomed része. S mi mégis élünk, küzdünk, dolgozunk, kitalálunk, megfeszítjük agyunk minden idegszálát, testünk minden íz-sejtjét, szeretünk, gyűlölünk, szaporodunk és meghalunk, tűrünk rettentő betegségeket, ott vagyunk a sivatagban és ott vagyunk a hómezőkön, anélkül, hogy tudnók, honnan jöttünk s mi a célja annak, aki bennünket ide küldött : — ahelyett, hogy szétlocscsantanók gyerekeink koponyáját és ahelyett, hogy felrobbantanók ezt a szomorú világot : mi emberek, hősei a szenvedéseknek s hősei a reménységnek . . .

*

Ujesztendő a reménység ünnepe. Babona ez, semmi igaz alapja nincs, hogy az az asztronómiai kapus, amely az esztendő fordulását jelenti, valami befolyással lehet az egyes ember sorsára. De ha babona is, görcsösen és szivósan ragaszkodunk hozzá. Az új eljövendő évtől várunk minden jót, amit a régi megtagadott: a szegény, vagyont, főnyereményt, a beteg, egészséget, a mellőzött, haladást. S ha az újévből ismét ódon lett, ha lekopott róla a reménység aranya, ha ép oly szürke, szomorú és örömtelen maradt, mint elődje, ha vágyainkból és ígéreteiből nem váltott be semmit: akkor ismét eljön a Szilveszter-est, ismét ujesztendő virrad reánk. S nekünk, bohó embereknek, miközben az élet lassu letelését sirató melankholiát félretesszük, újra teli lett a szívünk ujjongó, diadalmas reménységgel s boldog megilletődéssel, tele szívvel köszöntjük az ujesztendőt! . . .

Hát ne is szokjunk le erről a bölcs bolondságunkról. Bizó szemmel keressük a viharosan fekete éjen a szivárványt, amely jobb, szebb, boldogabb időt hoz reánk. Hiszen nekünk magyaroknak, most, mikor megnehezült az idők járása fölöttünk, különösen szükségünk van erre a bizakodásra, erre a reménykedésre. Higyjük, hogy kinyilik a magyar nép szeme, hogy magához tér láz-álmából s ismét boldog, elégedett, derűs napokat fog látni ez a nemzet. E reménységben lépünk át az arany kapun, amely a jövődőt elzárja előttünk s kezdjük az új esztendőbe.

Boldog újévet mint közönségesen! . . .

A női választói jog.

Irta: Szász Zoltán.

Mint a mesebeli pacsirta, a sas szárnya tövén, úgy repül a női választójog eszméje az általános titkos választói jog szárnya alatt a teljesülés felé. Ez volna legalább néhány modern szellemű hölgy vágya. S valóban, a pacsirtától nem nagyzási hóbort, nem élősködés ez a vonzódás a sashoz, mivel a magasbatörés mindenkinek egyaránt joga. Annyira, hogy ez a hasonlat, mely a női és férfi választójogból két külön lényt csinál, nem is fejezi ki közöttük a helyes viszonyt. A női választójog nem is a pacsirta, melynek a sas hatalmas szárnyaira van szüksége, hanem magának a szárnynak egy része, azaz szerves alkateleme a férfi-választójog eszméjének.

Ami igen természetes. Férfit és nőt egymástól élettani működéseik, nemi életük különítik el, a választói működés pedig egy értelmi jelenség. Mi köze az elkülönítő tulajdonságok székhelyének, az ivarszervnek a politikai cselekvés székhelyéhez, az agyvelőhöz? Nincs-e a nőnek épp oly elméje, épp oly ítélő-képessége, mint a férfinak? Tudom, hogy erre a kérdésre már könyvtárak felelnek s részben azzal, hogy: nincs. Az eredmény azonban, melyet ebből az irodalomból le lehet vonni, csupán az, hogy a női nem átlag a szellemileg alsóbbrendű, mint a férfi nem, egyáltalán nem azonban azt, hogy a legkiválóbb nő is belátás és ítélőképesség tekintetében a legutolsó férfi után jöjjön. Ilyen átlagban vett alárendeltségi viszonyok fennállanak egész más szempontból elkülönített embercsoportok közt is. A szellemi munkások átlag intelligensebbek mint a testi munkások, az ipari munkások átlagban intelligensebbek, mint a mezőgazdaságiak, vagy a zsidók átlagban intelligensebbek, mint a keresztények; a magyarok átlagban intelligensebbek, mint a romá-

nok stb. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egy falusi béres nem lehet sokkal intelligensebb, mint egy városi proletár, egy kézimunkás sokkal intelligensebb, mint egy hivatalnok, egy keresztény mint egy zsidó, egy román mint egy magyar.

Mindezt azért mondom, hogy bizonyítsam, mennyire tévedés a nőket, mivel általában átlagban valamivel alsóbbrendűek a férfiaknál, egyénenként is kizárólag másodrendű embereknek tekinteni s ezen a címen tőlük a választói jogot visszatartani-

Mert mindazok az érvek, melyekkel ezt a visszatartást igazolják, ebben foglalhatók össze. Gazdasági függés, nevelési okok, lelki sajátságok, mind csak azt jelentik, hogy a nőben a női természet bizonyos lefelé vonó súly gyanánt jelentkezik, de nem azt, hogy sok attól független emberi tulajdonság ennek dacára nem csinálhat temérdek nőből temérdek férfinnál magasabbrendű lényt. Végre is a nő nem csak nő, hanem ember is. S az, hogy nő, neki kizárólag magánügye.

Általános ember mértékek alapján kell tehát a választói jogosultságot megállapítani s aki aztán azt a mértéket megüti, bevenni az alkotmány sáncái közé. Hogy milyen magas legyen a politikai katona-mérték, ez most nem tartozik ide, kétségtelen azonban, hogy a nők számára nem lehet más, mint a férfiakra vonatkozólag.

Érthető persze, hogy haladás-ellenes elemek fáznak a női választói jogtól. Ezek számára a választói jog minden kiterjesztése csapás, érthető tehát, hogy a bármi szempontból addig kirekesztettek kintmaradása a szívéükön fekszik. Ha valami ősi szabály fennmaradása a testileg nagyon alacsony férfiakat is megfosztaná a választói jogtól, a reakcionáriusok ezek politikai nagykorúsításának is ellenszegülnének. De mélyebb okok is félelmissé teszik a maradiak számára a nők politikai felszabadítását. Kiviláglik ez azokból az érvekből, amelyekkel ellene küzdenek, s melyek mind a nők anyai, család-vezetői hivatását s u. n. nőies közéletellenes természetét hangsúlyozzák. Mindez a régi stílus, házassági jobbságban élő nő tipusának célzatos dicsőítése. Pedig mindez, ami a mai nőben értékes és nem csak nőies, de emberiesen

jó is, megmaradhat a választói jogosultság mellett is a nőben. Ellenben ez és más felszabadító jogok oly új jó tulajdonságokat fejleszthetnek ki, melyek ma ugyancsak hiányoznak belőle.

Mint minden jog a jogok egész szövevényével van összefüggésben, ekkép minden ujitás a társadalom bizonyos csoportjának életében ennek a csoportnak egész életét befolyásolja, a haladás irányában elváltoztatja. A női választói jog is tényleg sok oly intézményt, szokást, gondolkodásmódot ropogtat meg, melyek eddig a nő és férfi viszonyát az utóbbi előnye érdekében szabályozták. Ez azonban a természetes fejlődés eredménye. A férfi és nő viszonya se örök időkre megállapított formák közt éli ki magát, hanem ép úgy alá van vetve a fejlődésnek, mint minden természeti és társadalmi jelenség.

MÁRTONFFY MÁRTON, m. kir. udvari tanácsos.

Harminchárom éven át folytatott eredményes munkásságnak szól az a kitüntetés, mely Mártonffy Márton iparoktatási főigazgatót a legfelsőbb helyről imént érte.

Mártonffy harminchárom év óta foglalkozott a magyar kultúra kiépítésén előbb tanári, majd igazgatói, később tanfelügyelői és tizenöt év óta országos iparoktatási főigazgatói minőségben.

Es e munkáság a magyar iskola történetét sok lappal gazdagította.

Harminc év előtt ott volt Mártonffy abban az alapvető munkában, mely a polgári iskoláknak széles körben való szervezését éppen abból a fontos célból sürgette, hogy a magyar iparos és kereskedő osztályoknak legyen egy hivatásuk igényeihez alkalmazkodó előiskolája. Aztán kezébe vette az 1884. évi XVII. t. c. alapján kontemplált iparos és kereskedő tanulóiifjuság iskolázásának fontos ügyét. Vallotta, hirdette minden időben, hogy a magyar kultúra, az erős magyar nemzet állami kiépítése csak akkor lesz biztosítva, ha egy ismeretekben gazdag, szívben nemes, hazaszeretettel megingathatatlan iparos és kereskedő osztály fogja ennek nagy épületnek pilléreit alkotni.

Ezt a feladatot teljesíti később is, mint Temesvármegye kir. tanfelügyelője, hol izzó fajszeretetével és pihenni nem tudó lelkesedésével rövid idő alatt szemnek és léleknek tetszetős képét teremtetette meg a magyar kulturának.

Ezért írta Temesvár város kiváló polgármestere három év előtt, amikor az ország összes iparos és kereskedő világának s az ezen élethivatásokkal szoros kapcsolatban álló iskolák tanító ezreinek lelkes részvétele mellett országos ünnepség keretében emelkedett ki Mártonffy harmincéves tanügyi pályája: «Mártonffy temesvári tanfelügyelői munkásságát dicsőségesen hirdetik a monumentális iskolaépületek, de hirdetik a megye lakóinak százezrei, akik igaz tisztelettel és szeretettel őrzik emlékét.»

És amit Temesvár város polgármestere Mártonffyról a saját szűkebb pátriájából elmondott, most már 12 évi főigazgatói munkássága nyomán mondja az egész ország iparosága, kereskedő osztálya és tanítósa.

Ezért joggal mondhatjuk, hogy Mártonffy kitüntetésével a magyar iparos és kereskedő osztályokra árad a fény. És ebben a fényben világosan áll előttünk az a nagy, fontos és magasztos misszió, mely ezen osztályokra vár akkor, amikor a magyar nemzeti állam kiépítésének munkájáról van szó.

Ezt a nagy nemzeti ideált ünneplik ma Mártonffy megérdemelt, bőven rászolgált kitüntetésében Magyarország munkásainak százezrei.

Mi is részt kérünk ebből az örömből s osztozunk abban igaz szívvel, mert Mártonffyban a magyar sajtónak is régi munkását, közművelődésügyünknek tudatos, erős kezű, csüggedni nem tudó és bátor harcosát szeretettel valljuk a magunkénak is.

Nem irtunk róla életrajzot. A száraz életrajzi adatok helyett az értékes sikerek elismerése fogjon most helyett.

Minden dicsérő szó helyett hangosan beszél a sikerekben gazdag múlt.

Mi hisszük, hogy a de le l ő n álló férfiú munkálkodására még igen sokára fog bekövetkezni a lassan, felhősödés nélkül alászálló nap viaszszugárzása!

A nagyasszony férjhez ment.

Rózsáktól és mirtuszoktól környezve fehér viola bokré-tával a kezében, a vállán piros selyem bajadér, tartotta ná-szát a nagyasszony. Azt mondják, akik ott voltak, hogy nála szépségesebb menyasszonyt nem láttak soha : pedig nyolcvan esztendő s a nagyasszony, botra támaszkodva jár s menés közben ketten támogatják.

De most megvolt a nász és az agg menyasszony szí-vének nagy vágyakozása beteljesült. Törvényes kötés fűzi ahhoz, akit erre kiválasztott. Megtörtént az, aminek a ked-véért eltűrte, hogy a botrány és pletyka iszapos hullámai ellepjék tiszta alakját, hogy legbensőbb, legintimebb dolgait kitálalják a léha és kíváncsi tömeg elé, hogy az elme-állapotát vizsgálgassák, amiért a türes és szenvedés egész kalváriáját kellett végig járnia. Nyolcvan esztendő s fővel révbé ért és az ő páratlan szerelmi regénye elérkezett utolsó fejezetéhez : a szerencsés megoldáshoz.

A Prielle Kornélia házassági ügyébe való beavatkozásra két szempontból tartja magát jogosítottnak a nyilvánosság vagyis az ugynevezett közvélemény. Az egyik szempont az ügy személyi oldala, az, ami az ügyben egyéni. A nagyasz-szony immár hatvan esztendeje játszik nekünk. Művészeté-nek három nemzedék hódolt. Babér és dicsőség hullott reá már egy félszázaddal ezelőtt. Imádott és rajongással körülvett «Kornéliája» volt ő már nagyapáinknak is, mint kis naiva ; — az maradt, mint nagyasszony, mint a bájos, finom, csupa csipkéből és illatból összeszőtt nagymamák alakjainak utól-érhetetlen ábrázolója. Az első legelseje sorában áll ő, ez a gyönyörű, nemes magyar asszony, akinek alakját körülzárja minden kegyeletünk, hódolásunk és büszke szeretetünk. Őki pedig ekkorára nőtt, arra igényt tart a tömeg ; — az ott van

9

érdeklődésének középpontjában, az üvegpalatában lakik s annak legintimebb magánügyei, legsajátabb dolgai prédái a sokak, a mindenki érdeklődésének.

De nem lehet tagadni, hogy a nagyasszony esetének van egy objektive fölöttébb különös s épen azért érdekes oldala. Ritka, nevezetes és mindenképen szenzációs eset, hogy egy nyolcvan esztendőss asszony, egy aggastyán matróna, heves szerelemre gyulladjon egy fiatal férfi iránt, aki neki nem csak fia, hanem unokája lehetne s szerelme oly erős legyen, hogy megküzdve egy sereg súlyos akadályllyal, dacolva az obszcén rágalommal és a vigyorgó botrány hajhászással, ne nyugodjék addig, amig törvényes kötéssel kezét a kezébe nem tette. A sablónokkal dolgozó pszichológia és fiziológia persze ezt az esetet módfelet szenzációsnak találja: és általánosságban kétségtelenül igaza is van.

Ám a nagy egyéniségeknek joguk van hozzá, hogy reájuk ne azt a mértéket alkalmazzuk, amivel az akármik dolgait vizsgáljuk. A nyolcvan éves Ninon l'Enclos-ok testi ifjúságában nem hiszünk; de nem frázis az, hogy a szív, a lélek a késő öregségben is friss fiatalságban maradhat meg. A szívnak ez a ifjúsága, amely a nagyasszonynál érintetlen üdeségében megmaradt, okozta az ő vakmerő és forró epekedését a gyöngedség, a szeretet, a megértés után. Ezt találta meg, vagy vélte megtalálni Kornélia s ez a hite vitte őt most, nagykarácsony szombatján rózsza és mirtus között, kezében a viola csokorral, a vállán a piros bajadérral, gyönyörűséges ősz menyasszonykép a nászhoz.

Ne bántsuk ezért a mi Kornéliánkat, ami édes, bájos nagyasszonyunkat. Miért ne hinnők el neki, hogy támaszra, barátira, ápolóra van férjében szüksége? Aki annyi gyönyörűséget szerzett nekünk, annak fenntartás és irigység nélkül adhatjuk meg szomorú és elhagyott öregségére — mert minden öregség elhagyott és szomorú — ezt a kis gyönyörűséget.

Borongó.

Kilenc milliárd a kockán.

Páris, december hónap.

Karácsonyi ajándék gyanánt az orosz birodalom elveszi a francia kispolgár pénzét. Sehol a világon nincsen annyi aprótőke összehalmozva, mint Franciaországban, ahol a világ legtakarékosabb emberei laknak és ez a sok pénz, a világ leggazdagabb országának a pénze most mind orosz értékekbe van befektetve. Ha szerényen számítunk, kilenc milliárdra, kilencezer millióra tehetjük a Franciaországban elhelyezett orosz kölcsönök összegét. Vannak számítások, amelyek szerint ez az összeg tizenegy, tizenkét, sőt tizenöt milliárdra is rug, de kilenc milliárdnál kevesebbre nem lehet becsülni.

Kilencezer millió frankot adott a francia közönség az orosz cárnak, hogy egy értelmetlen, gyilkos háborút vereségről-vereségre vezessen egész a békekötésig és hogy a népet kegyetlen rabszolgaságban tarthassa. Ez a pénztenger, amely a francia-orosz szövetség megkötése óta ömlött át a fehér cár birodalmába, felerészben fegyverek, ágyuk vásárlására, hajók építésére és várak megerősítésére kellett. A fegyverek vereséget szenvedtek, a hajók részint a tenger fenekén telnek meg iszappal, részint japáni kikötőkben vesztegelnek, az összeroncsolt, rombadőlt várakon pedig japáni zászló lobog. A rengeteg pénz másik fele pedig az orosz bürokrácia zsebébe vándyrolt. A miuisztértől kezdve az utolsó kis szibériai hivatalszolgáig, francia pénzből gyűjtött vagyont . . .

Mikor a háboru kitört, a francia lapok, a pénzemberek szolgálatában rajongó triádákat irtak az orosz fegyverek dicsőségéről, az első vereségek semmit sem jelentettek, a kisemberek tőkéje egyre orosz kölcsönt vásárolt. „Du russe, du russe!” volt a jelszó. Orosz állami papirokat, orosz vasuti kötelezvényeket, orosz gyári részvényt, mindent készséggel nyelt el a francia piac. Hangos reklámot csinált Oroszországnak a sajtó. Még 1904 végén, nyolcszáz millió frank kölcsönt helyeztek el, amelyet jóformán elkapkodtak. És hiába jött egyik vereség a másik után, az orosz kölcsönök szilárdan álltak a párisi börzén. Még közvetlenül a békekötés

előtt, másfél milliárd frankot akartak elhelyezni Párisban és a francia pénzemberek hajlandók lettek volna ezt a bűnt elkövetni — bűn lett volna, mert hiszen ha Oroszország pénzt kap, még ma is a háboru borzalmi közepette élünk — de a kormány közbelépett és megakadályozta ezt a vétkes baklövést.

Az ember csodálkozva kérdezi, mi tette a francia pénzembereket ilyen merészszé. A válasz nagyon egyszerű. A nyereségvágy. Az utolsó tervezett kölcsönt a bankok szindikátusa kilencven százalékon kapta volna meg és a közönségnek kilencvennyolc százaléért adta volna tovább. Száz milliónál több lett volna a haszon ezen a kis üzleten. Emellett pedig azok a pénzemberek, akik leginkább angazsálva voltak az orosz kölcsönökben, mihelyt az orosz vereségek veszedelmessé kezdtek válni, a legnagyobb titokban álnevek alatt, az Amerikában elhelyezett japáni kölcsönöket is jegyezték, úgy, hogy biztosították magukat minden eshetőség ellen. Csak a takarékos kistőkés, aki a hangos reklámnak engedve, eladta másféle papirjait, hogy minden pénzét orosz papirokba fektesse, csak az kockáztatá egész vagyonát.

A béke megkötésekor a lappangó aggodalom megszűnt és az orosz papirosok tulajdonosai föllélegzettek. A bankok a tudakozódó feleiknek nyugodtan válaszolták, hogy vásároljanak csak „oroszt“. És a félrevezetett publikum vásárolt. Most azután egy olyan veszedelem fenyegeti az orosz állam hitelezőit, amelyre eddig nem fordítottak kellő gondot. A forradalom végrehajtja talán, amire a háboru nem volt képes: hogy megrendíti az orosz pénzügyeket. És akkor Oroszország magával rántaná a romlásba Franciaországot, olyannyira megrázná az egész társadalmat, hogy az talán évtizedekig tartó pénzügyi és politikai válságot vonna maga után. A panamabotrány, amely csak másfél milliárdját vitte el a francia kistőkének, csaknem forradalmat idézett föl, képzelhető mi volna a következménye, ha most kilenc milliárdnyi vagyon értékének felére szállana le.

A kilenc milliárd becsületesen számítva már ma sem ér többet hétnél, a francia bankok azonban minden erejüket megfeszítve, eddig még megakadályozták az érzékeny csökkenést. Meddig fog ez még sikerülni: nagy kérdés! A közönségben már most is elnyomott néma aggodás él és mindenki a vagyonát félti. A nagy pénzintézetek, a Crédit Lyonnais, a Comptoir d'Escompte, a Société Générale termeiben, pénztáraiban mindenütt ott látható kifüggesztve az orosz bank arany tartalékának, hatalmas trezor-szekrényeknek, pincé-

ben álló aranyrudaknak, kincseknek a fotografiája. Mellette az orosz állam költségvetésének a következő kimutatása:

	1903	1904
	R u b e l	
Rendes kiadás	930.000.000	947.000.000
rendkívüli „	56.000.000	163.000.000
Rendes bevétel	923.000.000	935.000.000
rendkívüli „	151.000.000	283.000.000

Ez a mérleg valósággal ragyogó. Azt azonban nem kötik a közönség orrára, hogy ha egy közönséges kereskedő ilyen mérleget csinálna, már rég a börtönben ülne. Mert például az a 283 millió rubel ami 1904-ben, mint rendkívüli bevétel szerepel, nem egyéb a nyolcszáz millió frank francia kölcsönnél, amelyet egyszerűen bevételnek könyveltek el. Valójában tehát 176 millió rubel, azaz ötszáz millió korona a deficit.

Az orosz aranykincs fotografiája sem nyújt sokkal nagyobb biztosítékot. Ez év márciusában a papírrubel állományát fölemelik vagy háromszáz rubellel. Igaz, hogy ezzel szemben az aranytartalékot is fölemelték állítólag hetven millióval, de ez a fölemelés csak fiktív, mert úgy hajtották végre, hogy a bankok egyszerre beszüntettek minden aranyban való fizetést, a forgalomra szánt ércet benntartották a pénztárukban és a takarékpénztáraktól egyszerűen elvették mind az aranyat. Ezenkívül az orosz bank nem lévén független a kormánytól, teljesen ki van szolgáltatva neki. Az állami letéteket már kivonták a bankoktól és talán előleget is vettek föl belőle, a belső kölcsönökre. Ilyenformán minden percben tartani lehet tőle, hogy a papír rubel értéke erősen hanyatlik és miután a kölcsönök kamatai aranyban fizetendők, az orosz kormány ugyanakkora összeg aranyért sokkal nagyobb összeg papírt kénytelen fizetni. Ha pedig egyszer nem tudja pontosan lefizetni a kamatot, a débacle, az összeomlás megkezdődik és a francia kistőkésnek értéktelen papiros van a kezében.

A forradalom fenyegetően növekedik. Az orosz parasztnak a szája elől viszik el a kenyeret adóba; a terheket emelni lehetlenség. A háború folytán nagyon sok munkás kéz el van vonva a munkától és az adó egy része így nem folyik be. Ha a forradalom is tetemesen fogja veszélyeztetni az adójövedelmet, bekövetkezik a veszedelem Franciaországra. Szerencsétlen pénzügyi politikája úgy hozta magával, hogy a köztársaságnak, minden szabadság hazájának, a cárizmus győzelméért kell remegnie.

Compteur.

Erkölcös mesék.

Irta Nádas Sándor.

A primadonna.

A primadonna megint a nagyváros piszkát, a színházat, a nézőteret, a sülyesztőt és mindent, ami hozzátartozik és elköltözött vidékre. Egy nagy erdő közepén, apró, vályogházacskában lakott, mely külsőre nézve feltűnően hasonlított a mesék csokoládéházaihoz, amelyek alá Pósa Lajos szokott verseket kigondolni. A primadonna rendkívül jól érezte magát ebben az új szerepében, sokat sétált, dalolt, táncolt és keveset törődött a világgal. Egy alkonyatkor sétaközben nagyszerű hangok ütötték meg a füleit. Főlnézett az ágak közé és meglátta a zöldessárga pacsirtát, amint tele torokkal énekelt.

— Ennek az állatnak kétségtelenül jobb hangja van, mint nekem! — mondta dühös gesztusok kíséretében és arra gondolt, hogy elköltözik a vidékről.

De azután jobb megoldást talált. Viszonyt kezdett az erdőkerülővel és együttes erővel kiintrikálták a pacsirtát az erdőből.

A hernyó.

Egy kövér, utálatos hernyó rendes ebédutáni sétáját végezte az erdőben. Meglátta egy elszánt rovargyűjtő, megtapogatta és gombostűre tűzte.

A hernyót láthatólag kellemetlenül érintette a dolog, kézzel, lábbal tiltakozott az inzultus ellen. De látta, hogy hasztalan minden erőlködés, belenyugodott tehát a változatlanba. Hősies ábrázatot vágott és így szólt fontoskodva:

— Szívesen halok meg. A tudomány vértanuja vagyok! És kilehelte piszkos lelkét.

Illatok.

A dús lakoma maradványait, a blazirt szobalány a verandán keresztül kidobálta a kertbe. A penészedésben megzöldült rokforti-sajt, a rózsatő mellé került a földre.

— Pfúj, de kellemetlen szaga van ennek a virágnak! — mondta a penészes sajt és befogta a likacsait.

Délila.

Irta: **Gagyhy Dénes.**

Károli Gáspár, a gönci tiszteletes, midőn a héber és görög nyelvű szentírások, továbbá Szent Jeromys Vulgátája alapján készített magyar bibliájában, Izrael nagy hősenek, a filiszteusok rémének, Sámsonnak történetéhez ér — a nagyerejű vitéz fogantatását eképpen fordítja:

«Vala pedig egy férfit Tzora városából, Dán fiainak házok népe közül, kinek neve Monoah, kinek felesége magtalan vala és nem szült vala. És megjelenék az Urnak Angyala annak az asszonyembernek és mondta néki: — Ime, most magtalan vagy és nem szültél, fogansz pedig méhedben és fiat szülsz. Most annak okáért megójjad magad, bort ne igyál, se részegítő italt és semmi tisztátalant ne egyél. Mert, imé nehézkes lészesz és fiat szülsz, kinek beretva nem megyen fel az ő fejére, mert Istennek szenteltetett léssen az a gyermek az ő anynyának méhétől fogva és ő kezdi megszabadítani Izráelt a Filiszteusoknak kezekből.»

A jövődölés beteit és a zsidók reménye megszületett. Ifjúvá növekedve, nemzetsége ellenségeivel felvette a küzdelmet, fölöttük egymásután nyert diadalt; sőt egy alkalommal, egymagában, ezer filiszteust vert agyon egy számár állcsontjával. Így megtörte a hódítók törekvéseit, akik, ha szembekerültek vele a viadalban, gyáván, riadtan menekültek tőle s nem volt közöttük senki, aki Sámsonnal a kardját összemérni, vagy vele birokra kellni bátor lett volna. A zsidó nép pedig biztonságban, békében élt: a hős Sámson vaskarja őrködött fölöttük.

Lőn, hogy a deli Sámson egy verőfényes, tavaszi napon a Sórek-patak partján, illatos, virágos mezőben bolyongott. A melegtől elalélva, leheveredett a fűbe és elaludt. Szelid, halk zizegésre ébredt fel, mintha közelében járna valaki s lábai alatt gyöngye sercegéssel összetörné a sok, buja mezei növény. Arra fordult, merről a hang feléje szállt. Alig néhány lépésre, nyulánk, ifjú nő jött: kezében színes, bódítószagu virágbokréta. Lebegő, fehér ruhája hullámosan csapódott testéhez, miként a folyóvíz habja a part sziklájához, amint ringó, szökellő lépésekkel tovahaladt. Fekete haja

szétbomolva, göndör gyűrűkben simult hátához s leért a térdéig: szeme sugarai versenyt ragyogtak a napéval; orrá félénken hajlott égő ajkai fölé, melyek majd kacéran mosolyogtak, majd gömbölyűre csucsosodtak, mintha csókra nyujtaná. Egyenest Sámsonnak tartott, kit a magas, tömött fű egészen eltakart. Mikor hozzáért, a vitéz észrevétlenül átfogta a lábát és keblére vonta.

— Megvagy, szép leányka, az enyém vagy!

A hajadon rémülten sikoltozott, kezéből kiesett a virágcsokor s szabadulni igyekezett egész erejéből. De az izmos karok közt még mozdulni sem tudott, csak fejét kapkodta tehetetlenül ide-oda, hogy az ismeretlen legény csókja el ne érje száját. Hosszas vergődés után fáradtan, pihegve engedte, hogy a férfi ajkai odatapadjanak az övéhez s behunytt szemekkel tűrte csókjait, melyek lázasan, szédítőn csattantak el egymásután s némán hallgatta, amint szaggatottan, az izgalomtól elfuló hangon modotta:

— Szeretlek! Megszerettelek, pedig most látlak először. Még sohe sem szerettem senkit, te vagy az első, aki beférköztél szívembe. Nő füle nem hallotta azt tőlem, amit neked beszéltem. Pedig kínálták magukat, százan voltak, kik egy intésemre örömet repültek volna ölembe, de nekem nem kellett egyik sem. Csak te kellesz! Szólj, enyém leszesz-e? Akarsz-e engemet a világ legboldogabb emberévé tenni?

A leány felelt végre:

— Nem szerethetlek, nem lehetek a tied, mert van már akit szeretek, van már nekem jegyesem, kinek esküvéssel fogadtam, hogy mind életemben, mind halálomban az övé leszek és sem boldogságában, sem boldogtalanságában el nem hagyom.

— Kicsoda hát a vőlegényed, kit te előmbe helyezel, akitől még én érettem sem akarsz elválni?

— Eliáb fia, a karcsu, szelid Doég az én párom. Csak kétszer került meg az égboltot az esthajnali csillag azóta, hogy kezemet az ő kezébe tettem és megengedtem, hogy karja vállamon pihenjen, ajka megérintse a homlokomat. Olyan félénken, jámbor gyöngédséggel közeledett hozzám; könnyezve kért, hogy szeressem s ha úgy kívánom: rabszolgám, engedelmes jobbágyam lesz mind egész halálig, csak kövessem őt, ha a szent pap megáldotta házassági frigyünket. Te pedig vadul erőszakos vagy, karjaid oly kegyetlenül szorítanak kebledre, hogy majd megfúladok; arcod olyan forró, mint a pusztai homok a déli napon, szemeid pedig perzszelnek, ha rám függeszted. Ne, ne nézz rám, mert félek a

tekintetedtől! Olyan sötét fény csillog a tükörében, mintha valami titkos, ördögi láng volna, amely babonás éjszakákon csap ki a föld mélyéből. Ne csókolj többet! Ég, tüzel már az egész testem s a vér háborogva száguldoz bennem. Ne bánts, bocsáss el! Könyörögve kérlek, bocsáss! Nem sajnálsz, hogy vétkezem és akaratom ellenére megcsalom, akinek még csak tegnapelőtt fogadtam hűséget? Ne rontsd meg az életemet, megver érette az Isten! Ha szeretsz, amint mondtad, engedj utamra, mert én félek tőled . . .

— Miért félsz édes, bájos leánykám? Nem bántalak én tégedet, elfordítom tőled a fejemet, ha úgy kívánod és izmaim puhává válnak derekad alatt, mint a fejevándor, ha te úgy akarod. El is bocsátalak, ha félsz én tőlem, ha olyan rémes, ijesztő vagyok előtted; meg is követlek, ha búsitottalak és fájdalmat okoztam neked azzal, hogy arcom a te selyem hajadat érintette s lehelletem a te ártatlan képedet elpirosította. Mondd, szólj, igazán oly nagy-e a vétkem — hogy tégedet szeretlek — hogy tán meg sem engesztelődhetsz irántam? Pedig, lásd, ez az én egyedüli bűnöm. Miért jöttél ide? Vagy, miért vezetett ide engemet a sors, hogy találkozzunk együtt? Ha nem ébresztettél volna fel és meg nem láttalak volna, most is könnyű szívvel, nyugodtan pihennék s tovább álmodnám hadidicsősegről, babérról, melylyel honfitársaim koszoruznak hősi tetteimért. Menj hát utadra, drága kis virágom — és ne neheztelj rám, ha az elválás pillanatában így nevezlek és magaménak mondalak, mert, hidd, az én szívemnek jól esik.

A leány tünődve, töprengő arccal indult meg, mint akinek lelkében kétféle érzélem, két ellentétes gondolat vív döntő tusát s szemlesütve, imbolygó és bizonytalan léptekkel haladt a frissen vert ösvényen visszafelé.

Az ifju mereven állt és utána nézett. Szinte látszott, hogy küzködik magával, vajjon ne menjen-e utána és ne ragadja-e el? Nem mozdult, csak esdekelve szólította meg még egyszer:

— Nem kívánom, hogy velem tovább beszélj, csak egyre kérlek: mond meg a nevedet!

A hajadon megállt és Sámson felé fordult. A vitéz pedig rohant hozzája.

— Ne érints, ne nyulj hozzám, mert most már nemcsak tőled félek, hanem magamtól is; sőt önmagamtól még jobban! — kiáltott remegve, félrehúzódva az üldöző elől.

(Folytatjuk.)

UNNEP LESZ.

Hegytetőn állok.
Zsibongva morajlik alattam a város.
Zsongva járnak, kelnek, tolongnak.
És a rideg ércharangoknak
Zengő zúgása, lágy melódiája
A magasságot szerte bejárja . . .
Ajtaja nyitva a templomoknak ;
Ünnep lesz holnap.

Egy szó, egy foszlány idáig feljő . . .
Kacagva kering köröttem a szellő.
Azután lágyan legyinti arcom ;
Mintha susogva szólna, úgy hallom :
Ah, mennyi bűn, mennyi baj, bánat
A titka ennek a sok cifra háznak !
Fölkacag . . . hajamat zilálja, túrja ;
Gúnyosan, merészen beléfog újra.
Hallom, hogy zúgja :

«Nézd csak az embert !
A kereszt után ott födetlen fővel.
A nemtelen önzés rút légköréből
Kilépett im egy pillanatra.
S míg a tömjénfüst összetartja
A rögtönzött szeretet-harmóniát,
Ebben erősnek érzi magát . . .

Megfoghatatlan :
Hogy összeforrnak az eszme jegyében
S már a tömjénnel elszáll a szeretet . . .
És kezdődik a hajsza a tülekedés.

Feledve minden, a kereszt, a szózat.
 Ha véres verejték csurog is rólad,
 Munkád — görnyedhetsz: — semmi kevés.
 Lásd ez az ember.

Igy lesz ez mindig!
 A béke hozná biztos romlásod.
 De hintem én szerte a kapzsiságot;
 Szitja ez folyton a harcot, lángot,
 Melyben bukik a jó, az eszme...
 S bár nem lesz sohasem győzedelme,
 De megmaradt, lappangó szikrája
 Az alvókat, mint harc harsonája
 Ujra fölrázza...

Nézd csak az embert!
 Egy világot lát, ha önmagát nézi.
 Külömbnek mindenik önmagát véli.
 S tényleg, ha egymást gyürik tiporják:
 Egyik erősebb; nem egyformák.
 De egyformák óh, az emúlásban.
 És egyformák ott mind valahányan,
 Hová az ész tán el sohse lát...
 Mig én ott állok sziklaszilárdan,
 Tudom, hogy egy sem juthat tovább.
 Mondd, ki vagyok hát?»...

Zsibongva morajlik alattam a város...
 Zsongva járnak, kelnek, tolongnak.
 És a rideg ércharangoknak
 Zengő zugása, lágy melódiája
 A magasságot szerte bejárja.
 Ajtaja nyitva a templomoknak;
 Ünnepe lesz holnap.

Abádi Imre.

Az Árpád-sír ügye.

Irta : Balogh Pál.

Egy év múlva ezer esztendeje lesz a nagy honalapító halálának. Betelik akkor a millenium Árpád sirja fölött, melyről az ivadék ma sem tudja bizony, hol fekszik, merre kell keresnie, hogy emlékművel jelölhesse meg helyét.

Ily sorsa lett a népvándorlási idők valamennyi hadvezetőjének. A gót Alanik, a vandal Geizerék, a hun Etele nyugvóhelye éppúgy ismeretlen, ahogy nyoma veszett Theodoziosz, hódító Vilmos és Rusik tettemeinek.

Az Árpád-sír holléte felől csak a Névtelen jegyző egy megjegyzése tájékoztat kétes alapossággal. Azt írja a honfoglalásról szóló művében, hogy a vezér Etele városa szélén, «egy kőmederben folyó kis patak kútfejénél» temettetett el, s fölötte később a megtért magyarok templomot emeltek Nagyboldogasszony tiszteletére, mely Anonymus idején Alba regia Ecclesia, királyi fehéregyház nevet viselt.

Sokan kétségbe vonják Anonymus minden sorának hitelességét. Nincs hát kizárva, hogy ő az Árpád-sír helyét is tévesen jelölte meg. De abban ő sem tévedhetett, amit személyes tapasztalásból tudott, hogy állt egy magyar templom Etele városa, a mai Ó-Buda határában, melyet a közhit III-ik vagy IV. Béla király uralkodása alatt Árpád sírhelyének vallott. Az pedig kétségtelen, hogy a templom létezett és századokig fennállt, mert nemcsak az Árpád-kori krónikák, hanem Anzsú és Jagello-kori okmányok is megemlékeznek róla.

Keresni kell tehát e templom maradványait, bennük egy nemzeti hagyomány emléket, mely valaha Árpád sirjához

fűződött. Ha megtaláltuk, azon a helyen méltó monumentumot állíthatunk Magyarország első alapítójának. Nem biztat ugyan sok reménység, hogy Árpád apánk ereklyéihez ez uton hozzá fogunk jutni a templomkövek alatt. De lehetetlenség nincs benne, mert Anonymus nemzedéke alig kétszáz évvel élt Árpád halála után, s így tudnia is kellett valamit abból, amiben oly erősen hitt.

A kutatások idáig meddők maradtak. De ez nem azt jelenti, hogy végkép föl hagyjunk velük. Sikertelenek azért voltak, mert vagy hamis nyomon, vagy elégtelen eszközökkel s szervezetlenül indítottak meg.

Három tudósunk foglalkozott a kérdéssel, s nem támogatta őket más, mint Budapest közönségének elég csekély szubvenciója. Ezt is szédszedték, elaprózták ötletszerűleg és következetlenül. A három tudós: Havas Sándor, Tholdt Titusz és Wekerle László különböző utakon jártak, ki-ki a maga felfogása szerint, saját hipotézisüket követve. A feladatban versenyvállalatot, egymásban vetélytársat láttak. Harmoniát hozni munkájukba ez okból nem tudtak, sőt nem is akartak. Keserű gyűlölettel nézték egymás működését, s ez nyilvános vitairataikban élesen fakadt ki. Mintha nem arra helyezték volna a főszűlyt, hogy az Árpád-sír meg legyen, hanem hogy ne a vetélytárs találja meg.

Tholdt az Alba Ecclesiát az ó-budai római fürdő körül kereste, mert ott folyik kőmederben egy oly patak, melynek kútfejénél Anonymus a templomot láthatta valaha. De kutatása csak elméleti spekuláció maradt; ásatásokat semmi irányban nem végzett, de írt egy értekezést az ügyről s annak kinyomtatását szorgalmazta a főv. tanácsnál. Mikor aztán e kérelme nem teljesült, kedve-vesztetten visszavonult a feladattól.

Wekerle László két próbaásatást vezetett, s mindkettő-

nek volt némi eredménye. A Kapucinus-hegy alatt megtalálta egy római nyárilak romjait, a Viktoria téglagyár telkén pedig feltárta egy régi templom alapzatát. Az utóbbiról úgy vélte (s tán ma is erősen hiszi), hogy a kereset „Alba Maria”, alatt a gyanított Árpád-sírral. De Romer és Henszmann a lelet megvizsgálása után azt a szakvéleményt adták róla, hogy az alapépitmény a XV. századból való, nyilván Hunyadi-kori templom alapzata lehet, és semmi esetre sem amaz Árpád-kori emlék, amiől Béla király Névtelenje ír. A romok közt talált csontvázak ékszerei és öltönymaradványai szintén a renaissance-kor jellegével bírnak, s így megállapítható, hogy Wekerle László föltevése téves volt.

Pozitív lépést az Árpád-sír kutatói közt Havas Sándor tett. Bár ő is csak a feltárak világában tette azt, a kérdés alapos előkészítésével, nem pedig megoldásával szerevezve maradandó érdemet. Talált két okiratot 1355-ből és 1510-ből melyek Alba Regina Ecclesiát világosan megemlítik, sőt helyét is hozzávetőleg meghatározzák. Mindkét irat az ó-budai határ bejárását rendeli el s előírja a métákat is, melyek érintendők lesznek. A bejárásnak az ó-budai hegyek alatt kellett indulni Szt. Endre felé, s a Duna mentén, a római vízvezeték pillérmaradványait követve kellett Ó-Budára visszatérni. Alba Regiáról az utasítás két ponton is megemlékezik: szemmel láthatónak mondja azt a hegyvonal elején is és visszatérőleg a vízvonal végén is, az utolsó pillérek tájékán. Havas többször bejárta a métákat, róluk térképet vett föl s arra a következtetésre jutott, hogy Alba Regiát a Kis-Cell nevű magaslat körül kell keresni. Négy próbaásatással tett kísérletei eredménytelenek maradtak, a fővárosi szubvenció alapját s a tanács türelmét pedig végkép kimerítik. Havas csüggedten és elkeseredve ejtette el aztán az egész vállalatot.

Árpád vezér halálának közelgő millennáris évfordulója e kérdésben immár az államra hárítja a kötelességet, hogy Magyarország első megalapítója iránt való kegyelet munkáját nemzeti ügynek tekintse s országos eszközökkel maga intézze.

Egy törvényjavaslatot kérünk a kormánytól, mely ki mondja, hogy a nemzet Árpád vezérnek megállapítandó sírhelyén méltó emlékművet fog állítani, a kormányt pedig utasítja, hogy a sírhelyet történeti nyomokon tovább kerestesse, megadván e célra a kellő költségeket s a szükséges kisajátítási jogot.

Ily törvény alapján könnyű volna egy országos bizottságot szervezni, mely a kutatásokat szakértőkkel rendszeresen s tervszerűleg folytatná, hogy az eltűnt Alba Regia maradványai a föld alól mielőbb föltárhatók legyenek. A méták újabb bejárása, az okirati följegyzések nyomán szerzendő tájékozódás, a kombinative megállapítható valószínűség esetei s valamennyinek kipróbálása mulhatatlanul meghozzák majdan a kívánt eredményt.

Alba Regia Ecclesia maradványai kétség kívül léteznek ma is. Az okiratok bizonyossága szerint e templom I. Lajos idejében fennállt, sőt ismeretes volt II. Lajos idejében, tehát a mohácsi vész előtt. Romokba a török világ alatt dülhetett s az utókor szeme elől nyilván a hegyi vizek, vagy a dunai árvíz okozta földmosás, iszaprétegek képződése és hegyomlások miatt tűnt el. E földréteg alól kell a romokat kiemelni, miután az ásatási próbák nyomra vezettek.

Az így feltárt Alba Ecclesia alapkövei alatt esetleg a honalapító vezér sírja is megtalálható lesz. A legrosszabb esetben beérhetjük azzal, hogy restauráljuk azt a templomot, hol az Árpád-kori királyok krónikása az Árpád-sírt gyanította s ugyanott felállíthatjuk majdan a nagy vezér emlékoszlopát.

Az udvari bolond.

Régi krónikákból.

Egyik francia királynak, — a Lajosok közül, — volt egy pupos udvari bolondja, aki addig törte a sok csipős borsot az udvar orra alá, míg egyszer csak odakerült a hóhér kezére.

De nem azért volt udvari bolond, hogy a hóhért is ki ne figurázza.

Ezzel a bolondságával aztán megkacagtatta egész Franciaországot . . .

Lajos király egyszer igen jó kedvében volt és mint rendszert, évdött az udvari bolondjával.

— Te Pipin, — szólt tréfásan a király, — mit gondolsz ki a legnagyobb bolond Franciaországban?

— Mit gondolsz te felség?

— Te vagy Pipin!

— És miért én, felség?

— Mert téged busásan fizetnek, amiért bolond vagy.

Pipin felhuzta a pupját és ravaszul mosolygott:

— Akkor van még nagyobb bolond is.

— Ki az? — érdeklődött a király.

— A király, — felelt Pipin, mert annak még többet fizetnek.

A király nevetett, de azért boszantotta kissé a bolond melegsége.

— De dologtalanabb fráter nincs, mint te?

— Felség, mindenben te vagy az első!

Lajos király összeráncolta homlokát:

— Pimaszságban azonban utól nem ér senki, — szólt most már haragosan.

— Akkor minek kelsz versenyre velem, ha tudod? — vágott vissza a bolond.

A király dühösen pattant föl. Most már csordultig volt a pohár. Az udvari bolond vakmerősége több volt a soknál.

— Ezért lakolsz, bolond! — rivalt rá és kezeivel megfenyegetve, elsietett belső lakosztályába.

Öt perc múlva ott állt a király előtt a miniszter.

— Parancsára, megjelentem, felség!

— Az udvari bolond az imént a legdurvább felségsértést követte el. Most már torkig jóllaktam vele. Elhatároztam, hogy kivégeztetem. Az ön kezére bízom, végezzen vele ahogy jónak látja. Még ma! Érti? Nincs kegyelem! Adja hóhér kezre.

A miniszter azt hitte, hogy e percben rádül az egész királyi palota. Nem akart hinni saját tüleinek. A király kivégezteti Pipint, ezt a tufangos pupos rókát. És ő rá bizza! Ő rá? Akivel zúzni mérget lenyeletett. Azt se tudja, hogy került ki a király szobájából. Valamit dadogott, és dobogó szívvel rohant megvinni a hírt az udvarnak.

Valami kéjes öröm töltötte el a szívét az egész udvari népségnek.

Végre . . . !

A pupos Pipin órája is ütött!

Nem lesz többé, aki minden apró titkolni valójukat maró szatírával üti dobra.

Nem lesz többé, aki pellengére állítja őket a király előtt.

Összelelkeztek az udvari emberek határtalan örömben . . .

*

A miniszter az udvari bolondot rögtön ledobatta egy nyirkos börtön fenekére.

Odament le hozzá visszaadni a kölcsönt. Belépett, a börtönbe s kezdte néki a sok mérget cseppenként visszaadogatni.

— Tudod-e bolond, hogy most a kezemben vagy?

— Örülj, hogy legalább a kezeden van valami. A fejedben ugy sem volt soha semmi, ripsztozott a bolond.

— A tiedet meg majd levetetem.

— Azt megteheted, de akkor is több erő lesz, mint a tied.

— De nem vetetem ám le csak ugy egyszerre!

— Mit akarsz velem? — kérdé szorongva a bolond.

A miniszter gunyosan vigyorgott:

— Mit? Emlékszel-e, hogy tüket szurtál a párnába, mikor tudtad, hogy arra én ülök? Emlékszel-e, hogy rongyot akasztottál a himzett frakkom szárnyára az udvari estélyen? Hogy számárfejet ütötél krétázott posztóval a hátam közepére? Hát én most azt fogom tenni veled, ami legjobban fog fájni.

A pupos szeme egyet villant, azután alázatos hangon kezdett könyörögni:

— Jaj, könyörülj rajtam. Ültess beretvákra, lökess forró olajba, égess meg elevenen, akasztass föl, fejeztess le, csak a pupomat ne bánts!

A miniszter kajáruul vigyorgott:

— Ugy? Hát a pupodat féled? Jól van bolond! Gondom lesz rád, hogy ne keljen fétened.

Azzal ott hagyta Pipint a börtönben . . .

*

A hóhér megkapta a rendeletet. Reggel kilenc órakor megjelenik a börtön udvarán s a felállított vesztőhelyen végrehajtja a felségsértő udvari bolondon a rettenő ítéletet.

A király már hét órakor tápon volt. Izgatottan sétált fel alá szobájában. Bántotta ez a tulságos szigor. A pupos Pipin

sok vig órát is szerzett neki. De a királyi szavát már nem vonhatta vissza.

Fél kilenckor megjelent a miniszter.

— Felség! megyek az ítéletet végrehajtására.

— Mire ítélte?

— Ami legjobban fáj neki.

— És az?

— Levágatom a pupját.

A király borzadva takarta el az arcát.

— A kivégzés után tüstént tegyen jelentést nekem, — szólt mogorván s kezével távozást intett.

A miniszter elrohant.

Kínos fél óra telt el a királyi palotában.

Egyszer csak megjelent a miniszter. Lihegve jött és kínos zavarral hebegett valamit.

— Nos, végre van hajtva az ítélet?

— Igen.

— Sokat szenvedett a bolond?

— Semmit, felség! — hebegte a miniszter.

— Hogyan? — kérde ámulva a király.

— Felség! A furfangos bolond felesufolt bennünket. A hóhér elvágta a pupját, de az a pup — h a m i s v o l t.

A király akkorát kacagott, hogy a könnyei is kicsurrantak belé és a saját udvarifogatán hozatta vissza palotájába az okos udvari bolondot.

FARSANG A RIVIERÁN.

A Központi Menetjegyiroda február 6-án induló szűkebbkörű társasutazása alkalmával megismerteti a kirándulókkal azt a nagyvilági életet, mely San-Remóban, Nizzában, Monte-Carlóban és az egész Rivierán ez időben otthonos. A kirándulók ez alkalommal felkeresik Velencét, Milánót és Genuát is, sőt csekély ártóbblettel a visszautazás alkalmával Marseille, Lyon, Páris és Németország nagyobb városai is utbaejthetők. A Központi Menetjegyiroda (IV., Vigadó-tér 1.), készséggel küldi meg az érdeklődőknek idevonatkozó prospektusát.

Bögöte.

Írta: Balog K. Imre dr.

Nekem igen bajos arról a kérdésről írni, a melyek fogalmi tartalma ebbe a jelentéktelen község-névbe szorult az utóbbi időben. Ha rideg objektivitással kezelném, könnyen érhetne a vád, hogy nem ismerem fel a dolog lényegét, hanem «ügyvédszerűleg» akta módon bánok el vele. Ha pedig valódi nagy jelentőségében állítom a közönség elé, szememre vehetnék, hogy az ügy tulságos közelsége megszedített és nem tudom elválasztani az objektív szemlélet anyagát az érdekesség fata morganájától. Mindkét gyanupernek kétségtelenül vannak alapjai, azért nem is küzdünk ellenük előre. Megpróbálom a reálitás világosságát adni a kérdésnek, talán ilyenképen utólag elhárul rólam a gyanu.

Bögöte Vas megyében, közel az ország határához fekszik. Így hát az ország periferiájára esik. Tudja mindenki azt a fizikai törvényt, hogy az anyaghullámozás a periferiák felé történik. A csúcsok és élek a periferiákon jegecesednek ki. Ez a fizikai törvény egy kis objektív szemlélődés kapcsán jobban kimagyarázza Bögötét, mint az a személyi küzdelem, melyben az ott történt dolgok megnyilvánultak és mely csak olyan quasi «Überbau» félét képez az alatta hömpölygő materiális folyamathoz.

A szemlélet a következő: az ország központjában és a központ vidékein folyik a keresztény kultúra évszázados tévedései és kinövései ellen a felvilágosodottság modern értelemben vett küzdelme. A szabad gondolat itt is, ott is fáklyát gyújt. Először a felekezeti egyenlőtlenség felé dobott

csóvát. Azután a tudomány berkébe rakott pásztortűzet. Majd világot gyújtott a politika útvesztő erdejében s most legutóbb fényszórót állított a leghatalmasabb, de egyúttá legsötétebb területre: a közművelődés giz-gazzal benőtt mezejére.

A küzdelem változó szerencsével folyik. Itt-ott viharzó légáramlat nagyot csóvál a fáklyák lobogásán, hogy néha-néha pillanatra új sötétség támad, de nyomban utána hatalmasabb lobogással ömlik szét a fáklyák világossága . . .

Ebben a küzdelemben a sötétség tábora hátrál és ennek a sötétségnek a tábora szorul szétszórt csapatokban mint a hullám utolsó körvonalai, a periferiák felé. Végig kell tekinteni a végeken. A reakció minden fajtájának ott épülnek új bagolyvárai és onnan kerülnek ki a központ küzdelmébe még beavatkozó fekete vezérek. A vallási, a nemzetiségi, a gazdasági, a politikai és a közművelődési elmaradottság hullámgyűrűi mind a periferiák felé vonulnak és mivel ez fizikai törvényszerűséggel történik így, én nem csodálkozom azon, hogy Bögöte egyike azon sötét pontoknak, a melyek a külföldet arra indítják, hogy a térképen Ázsiát keresve, olykor-olykor, néha gyakran, tévedésből Magyarországra botoljanak.

Egy kis különlegessége van Bögötének: oda nem egy hullám hömpölygött, hanem mintha valami delejes áram éreztette volna az anyaggal, hogy éles éket fognak beléje vágni, seregestül vetette arra hullámaikat.

Bögöte felé gyűrűzött a vallási türelmetlenség. Ott az is bűn, ha katolikus iskolában protestáns szerzők könyveit tanítják. Nem a könyv rossz, hanem a katholicismus gyűlöli a más vallást.

A politikai reakció hulláma ugyanigy eljutott Bögötehez. Ott szinmagyar emberek tisztán és kizárólag néppártiak.

Nem kimélte a gazdasági elmaradottság sem Bögötet. Ott forradalmár, aki a munkást embernek tekinti és maga a páriává süllyesztett nép tekint gyanús szemekkel arra a munkaadóra, aki modernül dolgoztat és jobb napszámot fizet, mint a középkori felfogásuak odaszorult embervértszopó birtokosai.

De nem kimélte Bögötét a közművelődési reakció hulálama sem. Templomban és sajtóban hirdetik ott a népnek, hogy a szappanfogyasztásnak semmi köze sincs a műveltséghez és az erkölcsökhöz, legyetek piszkosak atyámfiak külsőleg ép úgy, mint a milyen fekete a klerika jóvoltából a lelketek s mint a milyen fekete az a néhány falat kenyér, a melyet verejtéketek árán koncul dobnak nektek a véreteken élősködő uraitok . . .

Ez Bögöte. Nem a legsötétebb pontja a periferiáknak, de egyike a legsötétebbeknek és az egyetlen, a melyet felfedezni akartak.

Mert fölfedezni — fájdalom — még sok ilyent lehetne széles ez országban. De ahhoz Batthyány Ervinek kellenének. Batthyány Ervinek, akik a közművelődés Hannibáljai és ott akarnak átkelni a Rubikonon, ahol egyszerre az ellenség szívébe találhatnak.

Ez a bögötei iskola jelentősége. A központi hadvezetőségtől, annak a bürokratikus stratégiájától elszakadva, Batthyány Ervin nekivágott az ellenség bagolyvárának és élet-helál küzdelemre adta magát. Szembe állította a múltat a jövővel. Az új világot a régivel. A minden maradiság kérdését a minden haladás kérdésével. Útköző pontra vitte a fejlődést. Azért — nincsen benne semmi elfogultság — ha ki merem mondani, hogy az egész magyar nép sorsa tükröződik vissza a bögötei küzdelemben.

A VANDOR DALAI.

I.

Megyek.

Az óra üt, a nap halad.

Csak ballagok a szürke ég alatt.

Hegyek —

A messziségbe' kéklenek.

A tenger mélyén nyugszik még a gyöngy,

Előttem csak göröngy.

A csákány sújt, a szikra pattan:

Beléremeg a szikla-katlan,

Melyet kívágtam.

Csak bátran!

Ezernyi kigyó szisszen.

Hm. . . . jobban marnak, semmint hlttem.

Megállok.

Az ajkamon nincs átok.

Bevárom szépen, nagy nyugodtan

És egykedvűn, aminthogy szoktam,

Megfojtom őket és eltiprom.

Nyugodtan, bizton.

Az én utam csak az enyém lehet.

Engem — emel; mást — eltemet;

Nekem — az élet; másnak — mély halála;

Aki reálép, annak bosszú;

Aki kitér, — ó, annak hála . . .

Mély csönd.

Halvány picinyke fény ég fönt.

Csupán én látom még: én érzem!

Csákányt ragad a két kezem:

Beléremeg a szikla-katlan.

S alattam

Utolsót szisszen minden kigyó.

Így jó.

A fény, a sziklacsúcsok, a hegyek —
A messziségbe' kéklenek:
Megyek...

II.

Leszállt az est. Magam vagyok... No, jó.
Csak jobban ér így révhez a hajó.
Kicsinyke,... több kormányos rajta sok...
Könyebben jár, hogy mind kiszálltak
Az útasok.

Ködös a part. „Ki él ott? hó, hahó!”
Nagy csöndbe', némán hulldogál a hó.
Ahonnan jöttem, száz kutya csahol,
E túlpartról rá még a visszhang
Se válaszol.

Fölkél a hold. Rémülve fut a köd.
Egy lányarc tűnik föl a part fölött.
Egy barnafürtű, sápadt, néma kép...
Ó az!... Feléje!... Ó, mi nagy lett,
Mi nagy, mi szép!

Te vagy!... Kereslek három éve már!
Azt hittem, összeomlott rég a vár!
Azt hittem, vissza sohse térhetek...
Üdvözlégy!... Nem kell szólnod... Én leomlok...
Én értelek...

„Hej!... több szemet! hadd égjen lenn a tűz!
Hej! boldog szél az, mely benünket űz!
Előre!... szálljunk!... ott ragyog a cél!
Éjfélt előtt elérjük bizton,
Isten ha él...

Leszáll a köd... Eltűnt az égi jel...
Hisz itt vagyunk...
Csak lassan... Éjjel van s a köd oly sűrű...
„Hahó!... hahó...”

Szirtes Artur.

A forspont.

Csehov Antal irodalmi hagyatékából.

Szmirnov Gavrilovics Gleb mérnök megérkezett a Glinuski nevű állomásra. A tanyáig, ahova határmérés végett hívták meg, még vagy 30—40 versztnyit kellett kocsin megtennie. (Ha a kocsis nem lesz részeg és a lovak nem gebék, akkor 30 verszta sem lesz, ha a kocsis kapatos és a lovak rosszak, akkor 50 verszta is lesz belőle).

— Ugyan kérem, hol kaphatnék én itt posta-lovakat? — fordult a mérnök az állomási zsandárhoz.

— Micsodát? posta lovakat? Száz versztnyire sem lehet itt még csak egy kutya-forspontot se kapni, nem, hogy posta-lovakat. Hová tetszik igyekezni?

— Gyevkinoba, a Hohotov tábornok birtokára.

— Ugy? — ásitott a zsandár — tessék kikerülni az állomási épület mögé, ott az udvaron vannak néha parasztszekerek; utasokat szállítanak.

A mérnök felsóhajtott és elballagott a pályaház mögé. Ott hosszas keresgelés, tudakozódás is habozás után rátalált egy jól megtermett, komor tekintetű, fekete képlű bocskoros, rongyos, ködmenes parasztra.

— Ejnye be furcsa taligád van neked! — szólt a mérnök, felmászva a parasztszekérre — azt se tudja az ember hirtelenében, hogy melyik az eleje, melyik a hátulja.

— Pedig nincs azon mit okoskodni; ahol a ló farka van, ott van az eleje, ahol pedig kegyeséged ül, ott van a hátulja.

A szekérbe fogott lovacska fiatal volt még, de viseltes, széttaposott patákkal és kicsipkézett fülekkel. Amint a forspontos paraszt felült s rácsapott kender ostorával, a lovacska csak a fejét rázta meg, mikor pedig a paraszt jól összeszidta s még egyszer rácsapott, akkor a szekér jajgatva és reszketve mozdult meg, mintha a hideg rázná. A harmadik ostorcsapás után a szekér megingott, a negyedik után végre elindult a helyéből.

— Hát aztán majd így fogunk haladni az egész uton? — kérdezte a mérnök, erős rázást érezve és csodálkozva azon, hogy miképen tudják az orosz kocsisok a csöndes csiga módjára menő hajtást a velőkig ható rázással.

— Ne tessék félni oda é-érünk! — nyugtatta meg a

forspontos. — A kancácskám fiatal, erős . . . Csak tessék megvárni, míg bele jön a futásba, akkor meg se lehet állítani . . . No-o-o, gyi te semmirevaló!

Mikor a szekér a pályaház udvaráról kidöcögött, alkonyodni kezdett. A mérnöktől jobbra végtelen, beláthatatlan, mozdulatlan síkság terült el . . . Aki azon végig akar menni, bizonyosan beléjut valami mocsaras dugványba. A látóhatáron, ahol a rónaság az éggel érintkezett, lassan-lassan tűnedezt el az őszi, hideg esthajnal pirja. Az uttól balra a sötétedő légben valami apró halmok látszottak, talán tavalyi asztagok, talán facsoportok. Ami előttük volt, azt a mérnök nem láthatta a kocsis széles, esetlen vállától. Az idő csendes, de hideg és fagyos volt.

Milyen elhagyatott vidék — gondolta magában a mérnök, fülére húzva köpönyege gallérját. — Sehol egy pont, amelyen a szem megpihenhetne. Ha megtámadnak és kirabolnak, senki meg nem tudja, még ha ágyuból lövöldöznénk is. Aztán ez a forspontos sem valami bizalmat gerjesztő ember . . . Ni, milyen vállai vannak! Ha a természetnek ilyen fia egy ujjal megfogja az embert, hát vége van. A képe is olyan vad, gyanus.

— Hej, barátom, — szólalt meg a mérnök — hogy hívnak?

— Engem? Klimnek.

— No hát Klim: milyen itt a világ? nem veszélyes? nem szoktak itt bajok történni?

— Oh nem, jó az isten . . . ugyan ki csinálna itt bajt?

— No, az jó. Hanem azért én elővigyázatból három revolvert hoztam magammal — füllentett a mérnök — a revolverrel pedig kedves barátom nem jó tréfálni. Tíz rabló ellen is elég.

Sötétebb lett. A szekér megnyekkent, megrázkódott s mintegy akaratlanul balra fordult.

Hova visz ez engem? — gondolta a mérnök — eddig mindig egyenes irányban hajtott s most egyszerre balra tér. Még bizony megteszi a gazember, hogy bevisz valami csárdába és . . . és . . . oh, voltak már ilyen esetek.

— Hallod-e — fordult a kocsishoz — hát azt mondd itt semmitől sem kell félni? Kár. Én nagyon szeretek az utonállókkaal verekedni . . . Ugylátszik, mintha én gyöngé, beteges volnék, hanem azért nekem olyan erőm van, mint egy bikának . . . Egyszer megtámadott engem három rabló. És mit képzelsz? egyet úgy vágtam mellbe, hogy — tudod — mindjárt kiadta a lelkét, a másik kettőt pedig azért, hogy engem megtámadtak, Szibériába vitték kényszermunkára . . . Hogy hol veszi magát bennem annyi erő, azt én magam

sem tudom. Csak megkapok az egyik kezemmel akármilyen óriás embert, mint amilyen például te is vagy, és... és úgy vágom a földhöz, szinte nyekken.

Klim visszanézett a mérnökre, összeráncolta egész arcát, aztán meg csapkodta a lovackáját.

— Ugy ám, kedves barátom — folytatta a mérnök — menten meg az isten mindenkit attól, hogy az én kezembe kerüljön. Nem csak, hogy összetöröm az utonállót, hanem még a törvény előtt is felelni kell neki. És nekem minden bíró, minden ispravnik jó ismerősöm. Én állami szolgálatban lévő ember vagyok... Nagy szükség van rám... Arról is tud a felsőbbség, hogy én most itt utazom... és vigyáznak rám, nehogy valami bajom történjen... Az én utam mentén minden bokorban egy-egy kisbíró meg bíró vigyáz... Hó. Megállj! — kiáltott föl a mérnök, hová viszel te engem?

— Hát nem tetszik látni? egy erdőbe.

Csakugyan erdő — gondolta a mérnök — s én már megijedtem. No, de nem jó, ha izgatottságomat elárulom. Ez a gazember már észrevette, hogy félek... máskülönben miért nézett volna rám vissza olyan gyakran? Bizonyosan forgat valamit az eszében... Eleinte olyan lassan hajtott... csak lépésben, most pedig, hogy siet!

— Hallod-e Klim, miért hajszolod annyira azt a lovat?

— Nem hajszolom én, magától bele jött a futásba. Ha egyszer ez bele jön a futásba, hát nem lehet visszatarítani... még ő maga sem bánná, ha nem volnának olyan gyors lábai.

— Hazudsz te pajtás! Látom, hogy hazudsz. Hanem, ha jót akarsz, hát azt mondom: ne hajts olyan gyorsan! Tartsd erősebben azt a lovat. Hallod? tartsd jobban.

— Minek?

— Hát annak... annak, hogy az állomásról még négy társam jön utánam. Hát, hogy utólrhessenek. Azt mondták, hogy épen ebben az erdőben fognak majd utólrhenni. Ő velük majd vigabban mehetünk tovább... Nagyon derék, megtermett emberek... Mindegyiknél van egy-egy pisztoly. No, mit tekintesz mindig körül? Mit izegsz mozogsz, mintha tükön ütnél? Mi? Barátom, én... Mit nézel mindig rám?... nem vagyok én olyan szép ember... Legföljebb a revolvereim... Ha akarod, hát mindjárt előveszem őket... megmutatom... ha akarod.

A mérnök úgy tett, mintha a zsebében keresgélt volna s ebben a percben olyasmi történt, amit ő félelmében soha nem remélt volna... Klim hirtelen kiugrott a szekérből s négykézláb beiramodott az erdő sűrűjébe.

— Segítség — ordított Klim — segítség! Vedd el a lovamat is, a szekeremet is, istentől elkárhozott, csak ne veszítsd el a lelkemet! Segítség!

Erre gyors, távozó léptek hallatszottak, melyek alatt a haraszt és száraz gallyak ropogtak — azután csönd lett. A mérnök, aki nem várt ilyen fordulatot, első dolgának tartotta a lovat megállítani, aztán kényelmesen elhelyezkedve az ülésben gondolkozni kezdett.

«Elszaladt... Megijedt a szamár... No mit csináljak most? Egyedül nem folytathatom az utat, mert nem tudom itt a járást s még azt gondolnák, hogy elloptam a lovát... Mit csináljak?»

— Klim! Klim!

— Klim — felelt a visszhang.

Arra a gondolatra, hogy neki most egész éjjel itt kell ülni a sötét hideg erdőben s hallgatni a visszhangot, a farkasok ordítását és a ló prüsszögését, a mérnök hátán végig futott a hideg.

— Klimuska — kiáltott újra — galambocskám, Klimuska, hol vagy?

Igy kiabált a mérnök vagy két óra hosszat s csak miután elrekedt s megbarátkozott azzal a gondolattal, hogy az erdőben töltsen az éjszakát; egy gyöngye szellő valakinek a nyögését hozta a fülébe.

— Klim! te vagy az, galambocskám? Jer ide, gyertünk tovább.

— Megölsz.

— Hiszen én csak tréfáltam, galambocskám. Bizony isten csak tréfáltam. Ugyan, hol venném én a revolvert? Én csak félelmemben emlegettem a revolvereket. Légy olyan jó, hajts tovább. Megfagyunk itt.

Klim, bizonyosan fölgondolva, hogy egy igazi rabló már rég eltűnt volna a lóval és szekérrel, kijött az erdőből és még mindig habozva oda ment a mérnökhöz.

— Ugyan, mitől ijedtél meg bolond? Én tréfálok — s ő mindjárt megijed. No, ülj föl.

— Oh uram, hogy az isten áldjon meg — dörmögött Klim, mialatt fölmászott a szekérre — ha ezt tudom, száz rubelért sem ültettelek volna fel a szekeremre. Majd meghaltam ijedtemben.

Klim rácsapott a lovára. A szekér megnyekkent. Klim még egyszer rácsapott s a szekér megingott... A negyedik ostorcsapás után, mikor a szekér kimozdult a helyéből, a mérnök betakarta a fülét a gallérjával és elgondolkozott. Most már nem félt sem Klimtól, sem az uttól.

Egy magyar képkatalogusról.

Egy francia esztétikus írta: minden műalkotás árva gyermek addig, amig — az apjánál van. A képnek, szobornak nem otthona a műterem, amelyben készült. Hivatása, rendeltetése, hogy elkerüljön onnan és magának otthonot találjon. A művész nem szabad, hogy magának alkosson, csak magából és magáért. A mit teremtető ereje produkált, megnyilatkozása az örök szépnek, amely mindnyájunkért, mindnyájunk gyönyörűségéért és épüléséért való, a művész köteles osztályrésze csatlakozni az érdem és dicsőség, hogy benne és általa szólalt meg.

Az ő hivatásának kiegészítése egy más rendeltetés. A közlés. Az a feladat, hogy amit a művész alkotott, odajusson, ahol hatása, a nemes fogékonyság és az ízlés fejlesztésében megnyilatkozik, ahol erkölcsi értéke kamatozóvá lesz: a közönséghez. Ez a rendeltetés adja meg a műkereskedés hatalmas kulturális jelentőségét, amelyet a művelt világban mindenütt elismernek és értéke szerint méltányolnak. A nyugat nagy városaiban, Párisban, Londonban, Berlinben, a szépnek klasszikus földjén, Itáliában, Firenzében, Rómában a nagy műkereskedések rég besorakoztak a művelt társaságos élet gyűjtőpontjai közé. A modernség érdekességével is ható eleven művészet útjára ezekben a műintézetekben esik a nyilvánosság napsugara, amely megvilágít, fejleszt, éltet. E nyilvánosság melege és ellenőrző ereje nélkül semmiféle művészet igazán élővé, virulóvá, hivatása betöltésére alkalmassá nem lehet. És ezt a nyilvánosságot állandóan a műkereskedés szerzi meg a művészetnek. Az igazi műkereskedés, amely az értékesítés munkájának elvégzésével egyrésztől ébren tartja a művész alkotó kedvét, másrésztől a közönség figyelmét és érdeklődését olyan mértékben, hogy például a régi nagyvárosok művelt társaságos életének főtételül szükséges elemévé lett a műkereskedések látogatása, mert e nélkül az ember a haladó művészet modern jelenségével tisztában nem lehet.

Budapestnek s vele mondhatjuk, Magyarországnak egy ilyen nagy, modern, igazi műkereskedése van: a Könyves Kálmán. Ez az intézet volt az uttörés minden fáradsága és nehéz-

sége, övé fejlődésének érdeme és mai, ami viszonyainkhoz képest igazán imponáló fejlettségének, nagyságának és virulásának dicsősége. E fejlettség és belső erő statisztikája az a katalógus, az ötödik, amelyivel e nagy modern magyar műkereskedés a közönség elé járul. Gazdag és értékes anyag, amivel föllép és van e mellett egy olyan dísz és szépsége, amelyre jogos büszkeséggel mutathat rá a Könyves Kálmán, mint egy nagy eredmény és nagy siker bizonyágára. És ez az, hogy ami ennek a szép katalógusnak a tartalmát adja az elejétől a végéig mind a Könyves Kálmán saját kiadványa. Mind a magyar művészet termése, — négy klasszikus kép kivételével — magyar mesterek alkotása és eredeti munkáinak tiszta, nemes, gondos művészisége. Ennek a gyönyörű eredménynek az elérésében a Könyves Kálmán munkája két érdemet kapcsolt össze: az egyik a magyar művészek tehetsége és tudása, a másik a magyar közönség fejlett művészi fogékonysága és áldozókészsége.

A Könyves Kálmán jogos önérettel mutathat rá, hogy az izléstelen, idegen művészet hamisítás térfoglaló munkájának Magyarországon minden időkre utját vágta, hogy a magyarságot és művészetet a művelt magyar közönség otthonában jogaihoz juttassa. Hogy milyen sikerrel tette ezt, elég talán arra az egy faktumra hivatkoznunk, hogy Munkácsy Mihály Honfoglalás-át tízezer magyar otthon művészi díszének tette. S hatalmas művészi alkotás hódító útja nyomán egész sor történelmi és egyházi képet vonultatott be a magyar közönség szeretetébe. Egymást követték a történelmi és modern genre, a tájkép festészet és az ékítményes művészet meg a szobrászat alkotásai a reliefekkel és plaquettekkel. Így lett a magyar művészet egyre erősebb, gazdagabb lendülettel haladó folyamának medrévé a Könyves Kálmán, amely e művészet kincses hajóján a magyar képzés és faragás szinte minden mesterének alkotásait viszi a közönség felé. Ott vannak műveikkel e mesterek között Munkácsy, Zichy, Benczur, Mednyánszky, Sinnyei-Merse, Vágó, Thorma, Bihari, Csók, Feszty, Lotz, Innocent, Margitay, Poll, Fényes, Rippl-Rónai, Garay, Vaszary, Skuteczky, Zempléni, Ujváry, Spányi, Faragó, Telts, Kallós, Róna, stb. stb.

Törekvését a sokszorosító művészet bámulatos sikerei segítik. A művészi reprodukció ma oly tökéletes, hogy megtörtént, hogy egy kitűnő magyar festő eredeti képnek nézte Sinnyei-Merse Pal egyik festményének reprodukcióját. A jó reprodukció híven

tükrözi vissza a művész felfogását, életet ad alakjainak, s alkalmas arra, hogy eszméit világszerte hirdesse. Mig az eredeti mes-termű muzeumoknak és palotáknak lesz ékessége, a reprodukció hivatott arra, hogy a művészet szellemét minden művelt ember hajlékába elvigye. A nagymesterek műveinek ismertetésére nincs más mód a reprodukciónál; ki szerezheti meg más alakban Tizian vagy Munkácsy remekeit?

Még csak azt említjük, hogy az a képes katalógus, melyről ez ismertetés szól, 421 festmény és szoborműnek kisebbitett mását közli; «Kiváló műlapok jegyzéke» név alatt került forgalomba, ára 50 fillér, megrendelhető a «Könyves Kálmán» műkiadó társaságnál Budapesten, Nagymező-utca 37—39.

Ez a katalógus a legjobb bizonyossága annak, hogy a Könyves Kálmán közönsége: az intelligens magyar közönség, amelynek lelki szükséglete a művészet. Hivatásának pedig azt ismeri, hogy a nemes szükséglet nemes módon való kielégítését hiven és jól szolgálja.

FÉLEK . . .

Mig megreszket kezedben a kezem —
Mig szemedet a legszebbnek hiszem:
Váljunk el most, egymástól, kedvesem!

Váljunk el most, míg tűznapos a nyár . . .
Félek a naptól, melyen őszre vál,
És meghervad az első rózsaszál.

A naptól félek, melyen a kezéd'
— Mely most oly forró, imádott, meleg —
Hidegnek érzem — s elfelejtelek.

Félek, hogy elmulik a kikelet . . .
— A mámortalan, vágytalan telet
Nem akarom megérni teveled!

Janda Matild.

Stendhal-titkok.

A *Journal de Henri Brûlard* egyik lapján Stendhal merészen megjósolja, hogy a világ őt csak 1880-ban fogja megismerni. Jóslata csodálatos pontossággal vált be, mert irodalomtörténeti adatok is igazolják, hogy Stendhal valóban 1880-ban lett először szélesebb körben ismeretes. Az ilyen csodás jóslatok nagyban emelik azt a misztikus titkzatosságot, mely a folyton álnevek mögött bujkáló Stendhal egyénisége körül képződött. A valódi rejtélye pedig ezeknek a titkoknak csaknem oly egyszerű, mint a Columbusztójásáé. Stendhal 1830-ban írta első regényét a (*Rouge et Noire*-t) és matematikai pontossággal kiszámította, hogy épen ötven év múlva, azaz 1880-ban fog műve felszabadulni a szerzői jog alól. És hogy neve akkor ismert és csodált lesz, azt melyik hiú gascogni nem tételezi fel magáról?

Ebben állott Stendhal csodálatos jóس tehetsége.

Az ilyen Stendhal-titkok egész soráról rántotta le mostanában a leplet Casimir Stryiński ur, a Stendhal-klub buzgó titkára. Csodált bálványáról nem kisebb dolgokat süt ki, mint hogy közönséges plagizátor volt. Ép azokat a munkákat plagizálta, melyeket legjobban csodálunk. — És Stryiński előszavában kijelenti, hogy leleplezéseiben kérlelhetetlen lesz. Nagy örömmel tesz közzé minden kompromittáló adatot, melyre csak ráakad. Igen természetes, hogy ezzel nem akar ártani Stendhal nagyságának, melynek már tényleg semmi sem árthat. Sőt ez érdekes és pikáns adatok még nagyobbá és érdekesebbé teszik őt szemünkben. Ime egy szellemóriás, ki a maga nagyságát nem tudta és nem akarta a világ ostobaságának feltárni. Elzárkozottan, egyedül önmagának élt, korát és embertársait mélyen lenézte. Végtelenül unatkozott, de volt benne annyi humor, hogy saját maga mulattatására alaposan becsapta az embereket. Könnyedén játszott azzal, mit mások egész életükben a legnagyobb erőfeszítéssel sem tudnak megszerezni: a dicsőséggel és az aszszonyok kegyével. Bőven kijutott neki mind a kettőből, pedig egyiket sem vette komolyan. Ez is tipikus gascognei vonása. Életének egyetlen célja volt: *duper le monde et surtout les femmes*.

Nem kell megjegyeznünk, hogy Stendhal Grenobleban született és nevelkedett, a gascognok fővárosában.

*

Stendhal legcsodálatosabb és legértékesebb műveinek egyike ez: *Histoire de la peinture en Italie*. E könyv valóságos tárháza a legmegkapóbb gondolatok és legélesebb megfigyeléseknek, mik csak valaha a festészetről keletkeztek. Főbecse azonban egy-két csodamély fejezetében van, melyekben játszi könnyűséggel tárgyalja a művészet filozófia legnagyobb problémáit: a *race* és a *milieu* elméletet. A Stendhal-rajongók főleg azt bámulták ebben, hogy ime Stendhal már harminc évvel Taine előtt hirdette e korszakalkotó tételeket. És maga Taine is elismerte, hogy tanainak nagy részét Stendhaltól vette.

Casimir Stryiński ur pedig most kimutatja, hogy ez az igen becses és csodálatos munka elejétől-végig plágium. Az *Edinburgh-Review* XV. kötetében egy angol utazó számol be olaszországi utjáról és ő panaszolja el ott e szikrázó gondolatokat és megfigyeléseket.

Stendhalé legföljebb az érdem, hogy teljes mértékben meg tudta becsülni e gondolatok és megfigyelések értékét. Idegen szellemi javak megbecsülését ő egyáltalában kitűnően értette. Ugyane munkájában egész fejezeteket találunk a Goethe olaszországi utazásából. Tehát tagadhatatlan, Stendhal tudta, kitől érdemes plagizálni.

Fölötte érdekes, hogy maga Goethe tudott erről a plágiumról. Eckermann egy levelében figyelmezteti, hogy a maga nemében páratlan könyv jelent meg az olasz festészetről. «Szerzője Stendhal, valami francia katonatiszt, hivatalnok vagy spion, vagy mind a három egy személyben. Egyike ama tehetséges kalandoroknak, kit a háboru vihára söpört Olaszországba. Pompás megfigyelő és a mit látott, azt el is tudja mondani, de e mellett nagyon jól érti az idegen szellemi javak felhasználását. Egész részleteket fordít az én Olaszországi utazásomból és úgy adja elő a dolgokat, mint anekdotákat, melyeket neki meséltek» . . .

Stendhalnak különben ez nem az egyetlen plágiuma. Legelső műve Haydn élete még sokkal vakmerőbb plágium. A zenei benyomások lélektanát elemzi valóságos stendhali éleslátással! A legközvetlenebb benyomásokról, érzésekről ad számot. Egy helyen azt beszéli el, hogy 1799-ben Bécsben tifuszos lázából Haydn zenéje gyógyította meg. 1799-ben Stendhal még nem volt Grenoble falain kívül.

Az egész munka elejétől végig Giuseppe Carpani Haydn-jából van véve. Az átvételnél oly vakmerő volt, hogy saját munkáját 1808-tól kezdte (de csak 1824-ben adta ki), Carpani munkája pedig 1812-ben jelent meg. Ez egyszer azonban rosszul járt. Carpani rájött a plagiumra és 1815-ben a *Giornale dell' Italiana Litteratura*-ban kiméletlenül megtámadta Louis Alexandre Cesar Bombet urat. (Ez volt akkor Stendhal álneve.) Támadása oly éles volt, hogy Stendhal a válasz elől nem térhetett ki. Védekezése a legfrappánsabb Stendhal-dokumentum, mit csak a nagy gascogni jellemről adhatunk. Mint Cesar Bombet ur öccse H. C. C. Bombet lép föl. Kimentí bátyját, a ki Londonban él és nagy beteg és nem foglalkozik többé zenével, Carpani urral pedig a legkevésbé. A mi a plagiumot illeti, azt maga sem tagadja, hiszen Hume is plagizátor volt, mikor azt írta, hogy Erzsébet királyné VIII. Henrik leánya volt. Ki tulajdonítja ezt Hume eredeti gondolatának? Sőt Stendhal tovább megy. A két mű értékét hasonlítja össze és itt szembeállítja bátyjának gyönyörű, elbájoló stílusát (*style pleine de grâce*) Carpani nehézkes ügyetlenségével. Ez az öndicséret Stendhal «védekezésében» valóban megkapó. Végül kimutatja Stendhal, hogy bátyjának munkájában egész fejezetek vannak Metastasióról és Mozart-ról, miknek nyomát sem találni Carpaninál. Ebben tökéletesen igaza van. De siessünk megjegyezni, hogy e fejezetek Schlichtegroll akkoriban igen ismert német zeneirótól valók, a mit már Shinte Beune is kimutatott. (*Canteries du Lundi IX.*)

Ez Stendhal, a nagy műtörténész.

*

Stendhal plagiumai tagadhatatlanul igen érdekesek. Jelleméről, észjárásáról új, eddig csak sejtett vonásokat igazolnak. De az is tagadhatatlan, hogy e plagiumokban is meg van az igazi stendhali nagyság. Mint mindenben, úgy ebben is a legmagasabb fokút produkálta. Ez az ideális plagium. Elvette a mások eszméjét, de örökké önmagáévá tette. Hol van ma Carpani, vagy az angol revü anonim szerzője és hová lennének ezek a theoriák és egyben a nagy Taine művészet filozófiája, ha Stendhal nem plagizál? Az egész plagium ügyet nem tulajdoníthatjuk egyébnek, mint Stendhal rendkívül éles megfigyelő tehetségének és fensőbbbségi tudatának. Neki szabad volt azt plagizálni, a mit a többiek még nem értettek. Ugyan e forrásból ered Stendhal regényíró munkássága. Első és legismertebb regényének a *Rouge et Noire*-nek tárgyát és eszméjét ép úgy készen vette, mint a műtörténeti

munkáit. A színhely most egy törvényszéki tárgyalás, a mi igen jellemző az első naturalista regény eredetére. A grenoblei törvényszék irattárában még ma is őrzik a «Rouge et Noire» aktáit. Ez egy szenzációs bűnpör volt, melynek tárgyalása 1828-ban folyt le, tehát csak két évvel a Stendhal regényének megjelenése előtt.

Antoine Berthet huszonötéves papnövendék azzal van vádolva, hogy mise közben hátulról lelőtte Mme Michoud-t, mialatt az ájtatosan imádkozott, — «talán épen ő érette» — teszi még hozzá a közvádoló.

Berthet bűne, élete és története, védekezése és gondolkodása teljesen az, mint a Julien Sorel tragédiája.

Nevelő volt a Michoud családnál és beleszeretett a ház urnőjébe. Szerelmük a legboldogabb volt, a milyenről szerelmesek csak ábrándozhatnak. Berthet boldogságát csak egy gondolat zavarta: képességei, tehetségei, ambíciója sokkal nagyobb dolgokra predesztináltak, mint a nevelősködés. Felsőbbségének teljes tudatában volt és nem tudott érvényesülni. Közben váratlan fordulat állt be életében. Névtelen levelek útján Michoud ur megtudta bűnös szerelmi viszonyát és el kellett hagyni a házat. Most kivette a világba, már épen egyedül állott. Folyamodott különféle szemináriumokba, hogy vegyék fel ingyenes növendéknek, de mindenünnen elutasították. A szerencse még egyszer kedvezett neki. Egy előkelő ur fölsírmerte tehetségeit és titkárául fogadta. Berthet innen remélte nagyratörő pályája kezdetét. Közben nem szűnt meg levelezni és sűrűn találkozni első és egyetlen szerelmével, Mme Michoudval. Most is váratlan fordulat szakítja meg pályáját. Cordon kisasszony szenvedélyesen belészeret, az apa megtudja és el kell hagyni a házat. Ujra egyedül áll a világban, sőt most már szerelmese Michoudné is elfordul tőle. Kiválóságát, fönsőbbiségét erősebben érzi, mint valaha. A papi vagy a katonai pályán akar előre haladni, de szegénységével nem kezdhet semmit. Közben azt hiszi, hogy a Michoudék híusítják meg minden folyamodását. Kétségbeesése egy pillanatában merészen elhatározza, hogy ha már nem érvényesülhet kiváló erényei útján, gonosztevő lesz. Minden bajának okozóját Michoudnéban látja, ezért őt megöli. Megvásárolja a pisztolyt és mikor Michoudné a szokott reggeli istentiszteletre ment, ott a templomban megölte.

A mint látjuk, a Rouge de Noire egy epizódban sem, de egyáltalában semmiben sem tér el a nagyszerű bűnesettől. Stendhal nem adott hozzá semmit, csak megmutatta, megmagyarázta nekünk. Ebben is van valami nagy sajátos-

gos stendhali vonás, a mi egyszersmind a plagiumait is érthetővé teszi. Stendhal felismerte az értékét, az eszmét, a problémát, a mit a világ nem értett és nélküle egyáltalán nem is értett volna meg. Ezt nem akarta Stendhal. Ezeket megmentette a világ számára, de a magáéból nem adott hozzájuk semmit. A magáét magának tartotta, mint minden embergyűlölő amateur. Összes művein keresztül is, alig férközhetünk leike titkaihoz. Stendhal egész lénye sejtetni engedí, hogy voltak a világon nagy művészek és gondolkodók, kikről nekünk könyvmolyoknak fogalmunk sincs.

*

A Rouge et Noire problémája megragadta a világot, sokkal inkább, mint gondoljuk.

Egy egész század eszméje, filozófiája, sőt művészete ered innen. Eleinte kevesen értették meg. De megértette Németországban Nietzsche, Oroszországban Dosztojevsky és hatalmas irodalom keletkezett belőle. Az Übermensch csodálatos theoriája és az egész nietzschei filozófia innen veszi eredetét. A pszichológiai regény, a gondolkodó és tette képtelen típusok, a bűnösök és hősök a Raskolnikovok e könyvből születtek. Ez volt az első naturalista regény és ez adta meg ez iránynak nemcsak a formát, de a tartalmát is.

A Rouge et Noire allegorikus cím. A rouge alatt a katonaságot, a noire alatt a papságot kell érteni: a regény tendenciája a szegénység tehetetlen küzdelme és tragédiája a gazdagok ellen. A XIX. század főirányának az egész naturalizmusnak is ez volt a tendenciája. A naturalizmus egyetemes fegyverkezés volt a papság, a katonaság és a tőke ellen. Nyugaton Zola, keleten Tolsztoj küzdött fanatikus hévvel és örökkévaló művésszel ez eszméért. Egyik a keresztet eltörve a tudományra hivatkozott, másik a keresztet a kezében a bibliát hirdette. Célt nem értek. Mit husz — tíz évvel előbb nem tudott kivívni a toll hatalma, azt ma elvégzi a fekete csőcselék rombolása . . .

Stendhal e problémákkal keveset törődött. Tetszett neki a gondolat és minden munkájában hirdette is, hogy a világ társadalmi rendje örökre megbomlott, mióta az első homme supérieur (Napoleon) a közemberek sorából megszületett. Ennek következményeit azonban sohasem fejtegette. Ez már a világ dolga, amivel ő nem törődött. Őt legfőképpen maga a homme supérieur érdekelte. Ez volt talán az egyetlen gondolat, melylyel Stendhal egész életén át komolyan foglalkozott. Ez a legméltóbb stendhali gondolat. Hogy mit akart vele, hogyan képzelte el, azt tulajdonképpen nem tudjuk, mert tiszta

fogalmat róla nem alkotott. A Rouge et Noire után még csak egy regényt irt, — a Chartreuse de Parme-t. Ennek hőse Fabrice del Dongo sokban eltér a tipikus Stendhal-hősöktől. Maga a regény a múlt század elején végkép kihalt olasz reneszánsz szellemek bámulatos felismeréséről, megörökítéséről nevezetes. E korszak rendkívül széles alapu ecsetelésében a *homme superieur* eszméje elvész.

De fönmaradt Stendhal hátrahagyott irataiban egész csomó regénytörredék és regényvázlat, sőt számos szeszélyes regényterv. Ezek nagy részét is kiadta Stryienszki ur, mint kétségtelenül a legérdekesebb Stendhal dokumentumokat. Ezekből láthatjuk, hogy Stendhalnak élete végéig a legkedvesebb eszméje volt a *homme superieur*. Folyton új meg új helyzetekbe és milieube iparkodott őket beállítani, de végleges megállapodásra nem jutott.

Van egy kísérlete, hol zsidót választ regénye hősül. (Stendhal ép úgy meg volt győződve a zsidók faj-fensőbbiségéről, mint Nietzsche.) Filippo Ebreo egy számtalanszor tönkrement kereskedő csodálatos szerencsével és bátorsággal, mindig újra meg újra meggazdagszik. De ép szerelme történeténél ér véget a töredék. Jellemző Stendhalra az a naiv rajongó hang, amelylyel a vagyonért küzdő szerencsétlen hősről beszél. A vagyonszerzésben ő valami szuperioritást látott. Energiát és az egyéniség szerencsés kifejlődését és érvényesülését.

Még érdekesebb a *Chasseur vert* regénye. Hőse Lucien Leurven, a legtipikusabb Stendhal-jellem. Egy új Julien Lorel áll előttünk, de merőben más viszonyok között. Nem szegény, sőt nagyon is gazdag. Őt épen apja roppant vagyona akadályozza egyéniségének abszolote érvényesülésében. Minden kiválóságát, még szerelmi hódításait is a gazdagságának tulajdonítják. Hiába küzd az előiréletek ellen, szuperioritásának semmi bizonyosságát sem tudja adni. Ez végtelenül elkeseríti. Mi történik vele, nem tudjuk, a töredék alig száz oldal.

Különösen érdekes e vázlat abból a szempontból, hogy világosan mutatja, mily naiv kicsinyes dolgokban látta Stendhal a szuperioritást. Nála ez tulajdonképen csak nőhódítás. A férfi uralma és győzelme a meghódított nő felett. Mint egy a legnagyobb férfi szenvedélyének, a hiuságnak sikere. Az is jellemző, hogy Stendhal hősei mi módon akarják meghódítani a nőt.

Mindegyik szerelmes, ellovagol imádottja ablakai előtt és ép mikor ez kitekint, leesnek a lóról. Ezt a jelenetet megtaláljuk minden Stendhal regényben. Nála ennek szimbolikus

jelentése volt. A legtökéletesebb férfitárs szépséget, az erőt és energiát legméltóságosabban kifejezve a lovon képzelte. Erről lehullni, az emberi gyöngeség, a superioritás iránti kétely: a gyarlóság bizonyítéka. Ezen keresztül kellett esni minden Stendhal-hősnek.

*

Hátrahagyott iratai közt a legértékesebb egy csaknem befejezett regény a *Lamiel*. Ez volt Stendhal legutolsó munkája; ha Stryiński ur adatai pontosak, még két nappal halála előtt dolgozott rajta. Csodálatos remekmű ez, a legmagasabb foku Stendhal, mi csak ebben a bizar irodalomban van. Itt, mintha végül megállapodásra jutott volna, a folyton önmagával is tépelődő Stendhal a *homme supérieur* típusáról. Hőse a mi a legérdekesebb, nem is a *homme*, hanem a *femme supérieure*.

Lamiel egy grófi családban adoptált paraszti leány. Rendkívül erő, energia és bátorság lakozik benne. Mindenben ellentéte környezetének, az arisztokratikus női gyengeségnek.

Jellemében e két elem olvad össze, a paraszti erő és az arisztokratikus finomság. Azonkívül tudás és műveltség. Valahogy kezébe kerülnek Voltaire művei és nem nyugszik addig, míg az összeseket ki nem olvasta. — Jellemző, hogy minden Stendhal-hős Voltaireből meríti gondolkodás világát. Oka ennek az, hogy ezek egyház és államellenesek. A Stendhal-hősök pedig papok vagy katonák, az egyház és állam szolgái. Így már énükben hordják a kiengesztelhetetlen ellentétet, mely lelkiviláguk és hivatásuk közt van. *Lamiel*-nek, a voltairei gondolkodásra semmi szükség nincs. De Stendhal annyira egy recept szerint alkotta meg regényeit, hogy ettől még az utolsóban sem tudott eltérni.

Mikor *Lamiel* tizenhatéves lesz, meg akarja ismerni a szerelmet. Egy parasztyerekre ráparancsol, hogy mutassa meg neki. Az eredménnyel nincs nagyon megelégedve, de úgy fogja fel a dolgot, mint a legfőbb jót e földön. Belátja, hogy neki, illetve a felsőbb rendű asszonynak a leghatalmasabb vágya és akarata: a legnagyobb szerelmet a *homme supérieur* szerelmét megismerni.

Sokáig habozik, hogy mi legyen.

A Stendhal-hősök, mind papok vagy katonák, azaz a társadalmon kívül, de mégis a társadalom fölött álló egyének. Csak ilyen lehet a *homme supérieur* helyzete. A *femme supérieure*nek is ilyennek kell lenni. A társadalmon kívül, de a legmagasabb társadalom fölött álló nő: a *cocotte*.

Lamiel Párisba megy és *cocotte* lesz.

Az homme superieur azonban hiába keresi, nem bír ráakadni. Két osztályba sorozza az embereket, a gondolkodó és cselekvő emberekre. Végül rájön, hogy van még egy harmadik legfelsőbb faja az embereknek: a l'homme qui tue: a gyilkos. Ez az erő és akarat leghatalmasabb kifejezője: az ideális Stendhal-hős ez az homme superieur.

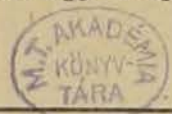
Itt vége szakad a regénynek. Még csak egy homályos, de annál jellemzőbb befejezési tervet találunk.

Lamiel szeretőjével, egy híres rablógyilkossal felgyújtja a párisi fogházat és kiszabadítja előbbi kedvesét, szintén egy híres apachet.

Ez a legutolsó, a legvakmerőbb szárnyalású Stendhal-regény. Valami csodálatos megtisztulást, fölemelkedést érzünk benne. Ez a tisztán eszmei. Nincs benne semmi más, csak a meztelenre vetköztetett lelkek és gondolatok legmagasabb fokú harca. Nincs kezdet, nincs emelkedés; mindjárt a legmagasabb régiókba jutunk. Ez volt talán Stendhalnak legőszintébb és legtisztább véleménye a világról és az emberekről.

* * *

A Stendhal-klub közleményei vegyest adnak salakot és igaz gyöngyöt. Eddig nem ismert kincseket hoztak a felszínre, de vele együtt sok eddig nem is sejtett nevetséges kicsinységeket, sőt alacsony észjárást. De mit bizonyítanak nagy emberekről ezek a terhelő adatok? Semmit. Legföljebb azt, hogy bennük is volt egy csepp abból, ami nekünk az egész lényünk.

Fóti József Lajos.

Felelős szerkesztő: **Lóránt Dezső.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87—34. szám.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő” kiadóhivatala.

A vonatok indulása és érkezése. (Budapest keleti pályaudvar.)

D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
vonatsz.	óra	perc	vonat neve	h o v á	vonatsz.	óra	perc	vonat neve	h o n n a n
28	6	20	SZ. V.	Trieszt, N.-kanizsa	645	5	00	tszsz.	Mária-Radna, Arad,
10	6	45	"	Wien, Grác, Sopron	327	5	20	vv.	Nagyvárad, Debreczen
906	7	00	GY. V.	Szabadka	1707	5	45	SZ. V.	Berlin, Ruttká
302	7	10	"	Ruttká	909	5	45	"	Stanisla, M.-Sziget
908	7	15	SZ. V.	Belgrad, Bród	607	6	10	"	Belgrad, Bosna-Brod
				(Gyulafehérvár, Nagy-	19	6	15	"	Brassó, Arad
604	7	25	GY. V.	szeben, Kolozsvár	409	6	35	"	Bicske, Gyékényes
				(Tövis, M.-Sziget	11	6	40	"	Lemberg, Kassa,
1302	7	35	"	Fehring, Gráz	507	7	10	SZ. V.	Máramarossziget
402	7	40	"	Kassa, Lemberg	913	7	10	"	Wien, Triest
1508	7	50	SZ. V.	M.-Sziget	1803	7	25	"	Brassó, Kolozsvár
318	8	00	"	Kassa	317	7	25	"	Kiskörös
1002	8	00	GY. V.	Gödöllő	309	7	35	"	Graz, Fehring
606	8	10	SZ. V.	(Zágráb, Fiume, Torino,	501	7	50	GY. V.	Gödöllő
1006	8	15	"	Róma, Pécs, Vinkovce	1021	7	50	V. V.	Hatvan
408	8	35	"	Arad, Brassó	1905	8	10	SZ. V.	Bukarest, Brassó
2	8	50	GY. V.	Zágráb, Fiume,	311	8	45	"	Paks, Adony-Pusztasabolcs
506	9	00	SZ. V.	Pécs, Bród	1003	8	50	GY. V.	(Fiume, Zágráb, Bród,
306	9	35	"	Munkács, M.-Sziget	509	9	05	SZ. V.	Pécs
944	11	15	tszsz.	Bécs, Grác, Sopron	13	9	10	"	Csorba, Kassa,
				Kolozsvár, Brassó, Má-	807	9	45	"	Hatvan
				ram.-Sziget, Stanisla-	911	9	50	"	Torino, Róma,
				Ruttká, Berlin	27	10	15	"	Fiume, Zágráb
				Kiskörös					Szolnok
D é l u t á n									Győr
8	12	20	SZ. V.	Győr, Wien, Szombathely					Berlin, Ruttká
310	12	35	"	Hatvan, Satoraljaiújhely					(Wien, Sopron,
320	1	30	"	Gödöllő					Szombathely
1308	1	50	GY. V.	Fehring, Graz	819	12	10	szv.	Konstantinápoly,
912	1	55	SZ. V.	Szabadka, B.-Brod	801	12	40	gyv.	Belgrad, B.-Brod
602 ¹⁾	2	00	GY. V.	Arad, Bukarest ¹⁾	7	12	45	szv.	Bukarest ¹⁾ , Arad
4	2	10	"	Wien, Páris					Gyékényes, Eszék, Pécs
404	2	15	"	Kassa, Lemberg					Lemberg, Kassa
20	2	25	SZ. V.	Bicske					London, Páris, Wien
312	2	25	"	Hatvan					Tövis, Kolozsvár,
504	2	35	GY. V.	(Kolozsvár, Tövis					Szatmár-Németi
510	2	40	SZ. V.	Szatmár-Németi	1307	2	10	"	Graz, Fehring, Hatvan
1902	3	00	GY. V.	Szolnok	813	3	10	szv.	Szerencs
				Pécs, Eszék, Gyékényes	821	5	40	"	Gödöllő
904	3	20	"	(B.-Brod, Belgrad,	15	6	35	"	Győr
1022	3	25	V. V.	Konstantinápoly	505	6	40	"	Brassó, Kolozsvár,
904	3	30	GY. V.	Paks	907	6	55	"	Stanisla, M.-Sziget
16	4	30	SZ. V.	Ruttká, Berlin	305	7	00	"	Belgrad, Brod
822	5	20	"	Győr	8	7	10	gyv.	Berlin, Ruttká, Szerencs
308	5	35	"	Ruttká, Berlin	605	7	20	SZ. V.	Wien, Graz
508	5	45	"	Kolozsvár, Brassó	1007	7	55	"	Brassó, Arad
814	6	25	"	Hatvan					Fiume, Zágráb, Brod ¹⁾
914	6	35	"	Kis-Körös					Pécs
1004	6	50	GY. V.	Zágráb, Fiume,					Munkács, M.-Sziget
1706	7	05	SZ. V.	Róma, Torino					Kiskörös
22	7	25	"	M.-Sziget, Stanisla					Csorba, Kassa
824	8	25	"	Bicske, Triest					Torino, Róma, Fiume,
1008	8	30	"	Gödöllő					Zágráb, Vinkovce, Pécs
1510	9	00	"	(Zágráb, Fiume					Berlin, Ruttká
502	9	15	GY. V.	Pécs, Brod					Wien, Graz
406	9	40	SZ. V.	Kassa, Csorba					Nagyzeben, Kolozsvár
1804	9	40	"	Kolozsvár,					Máramarossziget
608	10	00	"	Bukarest, Stanisla					Graz, Fehring
910	10	10	"	Lemberg, Kassa,					Lemberg, Kassa
12	10	30	"	Máramarossziget					Máramarossziget
328	11	10	V. V.	Fehring, Graz					Szabadka
				Arad, Brassó					Gödöllő
				Belgrad, Eszék,					
				Bosna-Brod					
				Wien, Páris					
				Ruttká, Szerencs					

¹⁾ Bezárólag november 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik.

²⁾ Csak hétköznapon közlekedik.

A vonatok indulása Bpest-Józsefvárosról

D é l e l ő t t				
—	—	—	—	—
D é l u t á n				
829 ²⁾	7	00	szv.	Pécel

¹⁾ Bezárólag november 15-ig, azontúl csak Brassótól közlekedik.

²⁾ Csak hétköznapokon közlekedik.

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

D é l e l ő t t				
829 ²⁾	6	00	szv.	Pécel
D é l u t á n				
—	—	—	—	—

A vonatok indulása és érkezése. (Budapest nyugati pályaudvar.)

D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
vonatsz.	óra	perc	vonat neve	h o v á	vonatsz.	óra	perc	vonat neve	h o n n a n
102	1	00	k. ost. expr.	Wien, Paris	701 ¹⁾	12	50	kel. ost. exprv.	Konstantinápoly
146	5	45	sz. v.	Ostende, London	143	5	35	szv.	Bukarest
150	6	30	"	Palota-Ujpest	6101	6	15	"	Dunakeszi-Alag
712 ^a	6	35	"	Dunakeszi-Alag	145	6	25	"	Szolnok, Czegléd
4102	6	45	"	Szolnok, Szeged	1407	6	35	"	Palota-Ujpest
148	6	55	"	Esztergom	217	7	05	lv. szsz.	Berlin, Zsolna
6013	7	05	v. v.	Palota-Ujpest	709	7	15	szv.	Párkány-Nána
1404	7	20	gy. v.	Lajosmizse, Kecskemét	4107	7	25	"	Bukarest, Bázias
104	8	00	"	Zsolna, Berlin	147	7	35	"	Dorog
152	8	05	sz. v.	Wien	117	7	45	"	Palota-Ujpest
712	8	30	"	Dunakeszi-Alag	6013	7	50	v. v.	Paris, Wien
116	9	20	"	Temevár, Karánsebes	149	8	—	szv.	Lajosmizse
154	9	35	"	Bázias	131	8	10	"	Dunakeszi-Alag
708	9	40	gy. v.	Wien, Berlin	713	8	25	"	Párkány-Nána
156 ^a	11	25	sz. v.	Palota-Ujpest	4101	8	35	"	Kiskunfélegyháza
				Bukarest, Bázias	151	9	10	"	Esztergom
				Palota-Ujpest	1403	9	25	gyv.	Dunakeszi-Alag
					153	10	20	szv.	Berlin, Zsolna,
					119	10	50	"	Pozsony
					715	10	55	"	Palota-Ujpest
								"	Érsekújvár
								"	Szeged

D é l u t á n				
6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	"	Palota-Ujpest
128	12	25	"	Nagy-Maros
4108	12	40	"	Dorog
153	1	10	"	Dunakeszi-Alag
106	1	45	gy. v.	Réc, Paris
4114 ¹⁾	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
126	2	15	"	Párkány-Nána
160	2	20	"	Palota-Ujpest
704	2	25	gy. v.	Bukarest, Bázias
120	2	25	sz. v.	Ersekújvár
4104	2	40	"	Esztergom
720	2	45	"	Czegléd
6002	2	55	"	Lajosmizse, Kecskemét
192	4	15	"	Palota-Ujpest
130	4	25	"	Nagy-Maros
716	4	30	"	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
164	6	10	sz. v.	Palota-Ujpest
124	6	20	"	Párkány-Nána
4106	6	40	"	Esztergom
1406	6	45	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
710	6	55	sz. v.	Bukarest, Bázias
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
168	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132 ²⁾	7	50	"	Vác
168	8	30	"	Palota-Ujpest
118	10	00	"	Wien, Paris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Bázias, Bukarest
714	10	20	sz. v.	K.-K. Félegyháza
1408	10	30	sz. v.	Zsolna, Berlin
902 ³⁾	11	20	keleti	Belgrád
702 ⁴⁾	11	30	expr. v.	Konstantinápoly
			kel. ost.	Bukarest
			expr. v.	Konstantinápoly

1) Vasár- és ünnepnapokon bezárolag november 19-ig közlekedik.

2) Csak október és április hónapokban közlekedik.

3) Minden kedd, csüt. és vasárnapon közlekedik.

4) Minden szerdán és szombaton közlekedik.

vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.

D é l e l ő t t				
4002	6	14	sz. v.	Esztergom
D é l u t á n				
4008	12	20	sz. v.	Dorog
4010 ¹⁾	1	55	"	Pilis-Csaba
4004	2	29	"	Esztergom
4006	6	30	"	Esztergom

D é l u t á n				
155 ^a	12	5	szv.	Palota-Ujpest
155	12	55	"	Palota-Ujpest
703	1	15	gyv.	Bukarest, Vercsiorova, Bázias
103	1	40	"	Paris, Wien
157	2	10	szv.	Dunakeszi-Alag
6001	2	25	"	Kecskemét, Lajosmizse
155	3	05	"	Palota-Ujpest
127	3	55	"	Nagy-Maros
6103	4	15	"	Szolnok, Czegléd
4103	4	30	"	Esztergom
165	5	40	"	Palota-Ujpest
115	5	55	"	Wien, Berlin
707	6	30	gyv.	Bukarest, Bázias, Temesvár
163	6	50	szv.	Palota-Ujpest
105	7	—	gyv.	Wien
711	7	10	szv.	Temesvár, Bázias
4109 ²⁾	8	10	"	Pilis-Csaba
165	8	20	"	Palota-Ujpest
125	8	45	"	Nagy-Maros
107	9	5	gyv.	Wien
4105	9	15	szv.	Esztergom
1405	9	45	gyv.	Berlin, Zsolna
167	10	15	szv.	Palota-Ujpest
723	10	40	"	Szeged, Szolnok
123 ³⁾	10	45	"	Vác
901 ⁴⁾	10	55	keleti exprv.	Konstantinápoly
101	11	—	kel. ost. exprv.	Belgrád
			"	London
			"	Ostende, Paris, Wien
6011	11	10	v. v.	Kecskemét, Lajosmizse

1) Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.

2) Vasár- és ünnepnapokon bezárolag november 19-ig közlekedik.

3) Csak október és április hónapban közlekedik.

4) Érkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérébe.

D é l e l ő t t				
4007	7	17	szv.	Dorog
4001	8	45	"	Esztergom
D é l u t á n				
4003	4	39	szv.	Esztergom
4009 ²⁾	8	19	"	Pilis-Csaba
4005	9	22	"	Esztergom

15-20 éves hölgyeknek I

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy berlini varieté primadonnájától jött a következő levél (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristanő, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, átkutattuk a tükör asztalát és láttunk egy tégely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Créme**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meghozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban írhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszeret hozatnak és a budapesti kardalasnő, kitől ellestük a szépsége titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3-3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy itteni gyógyszerértárnak raktárt adna belőle, mert akkor sokkal többen vehetnénk.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes társaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tégely **DIANA-ORÉM** (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** (originális nagy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára
Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptuk a **Diana-parfümöt**, mely meglepett mindenkit. Az a pikáns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfiak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kérek egy **Diana-pirosítót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arconkon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszer okozta. Különösen a Diana-szappan.

Egy erdélyi magnásnő írja: Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Öntől a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt és mondhatom, hogy ezen a téren nagy tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a rendes téli tartózkodásom helyére.

„Globus” műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomása Budapesten.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitünőbb szépitőszér; felülmulja az összes létező szépitőszereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztatlanságot az arcról és annak friss üdeséget, fiatalságot kölcsönöz. Ár 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerertában és drogueriában. — Főszétkuldesi hely:

Balassa-gyógyszertára, Budapest—Erzsébetfalva.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller János
Szegeden. Ca. és kir. kizárólagosan
stat. chronometer és műóra, főtáblák
a remontoir ingasóráknak
stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Gyűjtőknek figyelmébe!

Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronaig és följebb. —
Magyarország legrégibb kereskedője
**PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3, az udvarban.**
Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyeget, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. l. em.
(Király-utca sarkán.)

BUDAPEST .: Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk
készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a disz-
keresztel kitüntetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél
semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt
elkészíttetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben

Fogorvos: LÖFFLER EMIL. Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai
főnök: GROSSMANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fog-
műtétek 2 korona. Tartóstimések 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoro-
nával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan arányhidak 1 évi.
jótállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is.

Ha őszül a haja használd a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

TARTALOM:

- A függetlenségi strucc.
A debreceni példa.
Az ujévi szónokok.
Táltos: Válaszuton.
Ahol az elnököt választják.
Gyermekszájból.
Szekula Jenő: Péntek.
Dr. Z. Jovanovits Jován költeményeiből.
Gyanúsítások.
Zsoldos Benő: Angol írók — angol művészek.
Egy eljegyzés.
Dr. Nagy Béla: A reinkarnáció tana.
Gustave Guiches: Kártya és szerelem.
Éta: Victor Hugo és Paul Meurice.
Jubál: A Thalia társaság.
Gagyhy Dénes: Dédila.

Jövendő.

Január elsejével új előfizetést nyitottunk:

Egy hóra	... 1 korona
Negyedévre	... 3 korona
Félévre	... 6 korona
Egész évre	... 12 koronával.

A „Jövendő” kiadóhivatala

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87—34.

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique Parisien) ::

melylyel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfesthetni feketére, barnára vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, alkalmazása egyszerű. **Ara 4 kor.** A használathoz szükséges csészék, kefék stb. **1.20 korona.** Főraktár Budapesten:

Török József gyógyszerháza Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis állatoknak.

Hagonta d. u. 3—5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-körút 2., I. em. (Telefon-szám 80—10.)

Angol rum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőné

BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitünőbb szépitőszert; felülmúlja az összes létező szépitőszereket. Azonnal eltávolít szepit, májfoltot és minden tisztatlanságot az arcról és annak friss üdöséget, fiataloságot kölcsönöz. **Ara 2 kor.** Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. **Ugorkacréme 2 kor.** — Kapható minden gyógyszerboltban és droguériában. — Főszétküldési hely:

Balassa-gyógyszertára, Budapest—Erzsébetfalva.

Jövendő .

irodalmi és politikai ujság

A függetlenségi strucc.

Idomtalan, nagy és mindenképen otromba madár a strucc. Roppant volta mellett ijedős, könnyen megriasztható, a menekülésben és védekezésben pedig minden bölcsesség és körültekintés hijján való. Ismerjük rendes módszerét, ha üldözik. Ez nem más, mint hogy fejét befúrja hazája, a sivatag forró homokjába; s ekkép nem látva és nem hallva semmit, ami körülötte történik, azt hiszi, hogy megmenekült üldözői elől.

A magyar politikának van egy ilyen struccmadara: a függetlenségi párt. Ez a párt testre hatalmas és nagy. Számára nézve a legtekintélyesebb és legnagyobb a magyar parlamentben. A nemzet a januári választásokon, ha nem is adta meg neki kormány átvételéhez szükséges abszolút többséget, de tagjait küldte be relatív többséggel a törvényhozás házába. A dolog természete szerint tehát ez a legnagyobb ellenzéki párt vált a koalíció jegecesedő pontjává. Körülötte csoportosultak az ő szupremációjának hallgatólágos elismerése mellett a többiek és az ő elnöke, Kossuth Ferenc, lett a szövekeztet többségnek hivatalos vezére.

Ekkép alakult a helyzet a magyar politikának a múlt januári választások után kezdődött új epochájában. Azt kellett hinni s azt kellett várni mindenkinek, hogy az ellenzéki politika súlypontja a függetlenségek hatalmas táborába lesz. Innen, a numerice is legizmosabb pártból kellett volna történnie e politika irányításának, innen származni úgy az elvi, mint a taktikai kérdésekben minden kezdésnek.

A legradikálisabb pártnak ezt a tulsulyra jutását sok oldalról fogadta örvendetes meglepés, még azok körében is, akik a függetlenségi párt közjogi radikalizmusát nem osztják. A függetlenségi párt programja a legnemesebb negyvennyolcas hagyományokon épült fel. A hamisítatlan függetlenségi program — eltekintve most a közjogi relációktól — nem épülhet fel máson, mint a legtisztább demokracián. Egyenlő jog, egyenlő szabadság mindenkinek, a népjogoknak minél szélesebb körű kiterjesztése e program hordozó pillérjei; megerősítő pántjai pedig (amint azt a szélső radikális párt karaktere egyenesen megköveteli) — nem lehetnek mások, mint a legdemokratikusabb szociálpolitikai kívánságok.

A demokratikus haladás minden barátja tehát igaz örömmel kellett, hogy üdvözlje a függetlenségi párt kezdődő hegemoniáját. Azonban ez az öröm fölöttébb korai volt. Már a koalíció felirata is súlyos csalódást hozott mindazoknak, akik új politikai formációtól a modern magyar állam ragyogó palotájának kiépítését várták. A feliratot ismeri a művelt magyar közönség. Nem kell magyarázni, hogy az egy szánalmas megalkuzás szomorú eredménye. Ez a torzszülött magán hordja a Kain-bélyeget, amelyet a koalíció természetellenes és illogikus volta lemoshatatlanul reásütött. Egymással homlokegyenest ellentétes programok, meggyőződések, élesen és kiegyenlíthetetlenül megszabott politikai irányok össze-

drótozása ez; — s csak természetes, hogy a vezető tendenciák, azok az elvek, amelyek egy-egy pártnak színt, karaktert, létének alapot adnak, gondosan kigyomlálódtak belőle. Sem a liberálisok, sem a klerikálisok, sem a latifundiumos nagy urak, se a demokraták, sem a többiek tuti-quantum — és ki tagadná, hogy a koalícióban ezek és még egy sereg más árnyalat helyet foglalnak — nem vihették be ebbe a programba — azt, ami vérüket legjobban hevíti, ami politikai harcaik voltaképeni célja, szóval a maguk megőrződését, a maguk alapvető elveit. Ilykép persze mi lehetett volna az eredmény más, mint hogy a kecske nem lakott ugyan jól, de a káposzta — az mégis elveszett.

A legnagyobb áldozatot már ekkor is, vezérének, Kossuth Ferencnek saját bevallása szerint, a függetlenségi párt hozta. Ám ez az áldozat nem volt csak közjogi természetű s nem állott csak abban, hogy a függetlenségi párt közjogi követelései a feliratban még a leghalványabban is alig talál-
tak kifejezésre. Ez a kibontakozás szempontjából csak üdvös volt s e téren a mérséklet és önmege tartóztatás csak dicséretére válik a negyvennyolcasoknak. De a párt már a feliratban is egyéb roppant áldozatokat hozott az egész vonalon, s ugyas zólván teljesen lemondott demokratikus elveinek érvényesítéséről. Hogy egyébre ki ne terjeszkedjünk, ott van a legaktuálisabb és legfontosabb, az általános választói jog kérdése, amely a függetlenségi pártnak kétségtelenül egyik legfontosabb programmpontja. Ez a feliratban egy általános frázissal talál elintézés t; s a közvélemény hatalmas nyomása ma sem tudott többet elérni, minthogy a függetlenségi párt ezt a kérdést, amely — nem ismételtethjük és hangsúlyozhatjuk eléggé — az ő legsajátosabb programmpontja — egy semmiképen sem kielégítő elvi kijelentéssel tárgyalta le.

Már a feliratnál látható volt tehát, hogy a független-

ségi párt a legkülömbözőbb befolyások játéka. Csakhamar pedig világos lett, hogy a számban legelső pártja a koalíciónak, suly és jelentőség dolgában a legutolsó. Nemcsak hogy az őt feltétlenül megillető vezetőszeréről mondott le, de ő az, akit mások kényük-kedvük szerint vezetnek. Mondjuk ki: a koalíció disszidens és klerikális mágna s a i és csakis a mágna s o k vezetik a demokratikus és radikális függetlenségi pártot. Az Andrássy Gyula és Zichy Aladár szemhunyorítása irányítja minden lépését. Amit ők akarnak, az történik s nélkülök nem történik semmi.

Mindennél pregnansabban jutott ez kifejezésre most, a politikai új esztendő alkalmából. Csak nézzük a személyi vonatkozásokat. Hol volt itt a függetlenségi párt? Kossuth Ferencet üdvözölte Sággy Gyula, a méltóságos udvari tanácsos, aki kétségtelenül lelkes Apponyista, de senki sem fogja igazi függetlenséginek nevezni; Justh Gyulánál, a függetlenségi képviselőházi elnöknel pedig az új disszidens, de még pár hónappal ezelőtt Tisza-párti Szivák Imre szónokolt. S a világ nem azzal törődött, hogy mit mond Kossuth Ferenc a hivatalos vezér, hanem visszafojtott lélekzettel leste, hogy mi lesz a fényesszavu mágna s n a k, a koalíció igazi vezérének a véleménye . . .

A függetlenségi strucc pedig mindezt nem látja. Fejé mélyen benn van a forró homokban. Hajtják, kergetik, rángatják, mint a bábszínház Marionettjét — s nem mozdul. Grófjai akár megnyergelhetnék: hatalmas teste békén viselné ezt az igát is. Teheti békében: de ne csodálkozzék, hogy ha a nemzetnek az olyan radikális függetlenségi párt, a melyet mágna s o k vezetnek pórázon, a mely nem hogy megvalósítaná a népjogokat, de a szolgálatába szegődik azok legveszedelmesebb ellenségeinek, nem fog kelleni

A debreceni példa.

Debrecenben véresre verték s a városon végig hurcolták az új főispánt. Mintegy kétezer főnyi tömeg rontott a fegyvertelen emberre s a véletlenül mult, hogy agyon nem ütötték. A hazafias forradalom tehát egy lépéssel előre haladt. A záptojás mellé odakerült a fokos. A nemzeti ellenállás eddigi dicső hőstetteit mind felülmulta a debreceniek hősiessége, amelynek a magyar haza történetében minden idők forradalmának legfényesebb lapja jut.

A debreceniek vitézi tetteinek dicsőségéből semmit se von le az a körülmény, hogy az öreg főispán teljesen egyedül, minden védelem nélkül állott a nagy tömeggel szemben. Ellenben méltán fokozza minden hazafi örömét, büszkeségét az a tudat, hogy egytől-egyig az intelligenciához tartoztak, akik oly halálmegvető bátorsággal rontottak a «hatalom bérencére». Kétezren egy ellen.

Ugy látszik tehát, most már igazán megkezdődik a forradalom. Sőt valószínűleg már eddig is megkezdődött volna, ha a főispánok bevonulásakor a csendőrök szuronyai le nem hűtik a tömegek hazafias felháborodását. Mert a szuronyok láttára a magyar forradalmárok visszavonultak mindig, legfeljebb saját képviselőjükben szamarakat küldtek a harctérre. Azonban Debrecenben a fegyveres erőnek nyoma sem volt, nem csodálható tehát, ha a vitézség egyszerre feltámadt a hazaffyakban s véres példát statuáltak, miként végez a magyar ellenségeivel. Lévéen a magyarok száma koalíciós becslés szerint vagy kétezer, az ellenségé pedig — egy. Egyetlen egy.

Hasonló hőstetteket keresve, nem kell sokat kutatnunk a történelemben, Oroszországban mindennaposak az oly esetek, mikor a pálinkától és hazafias maszlagtól lerészegedett tömegek rátörnek öreg emberekre, asszonyokra, gyerekekre

s a vadállatokat megszégyenítő bestiális kegyetlenséggel zuznak, gyújtogatnak, gyilkolnak! A világ sajtója hajmeresztő történetekről adott hírt, melyek leküzdélen iszonyatot keltettek mindenütt, ahol művelt emberek élnek. A leggyűlöltebb alakok szármalmát érdemlő martirokká váltak, mihelyt védtelenül, tenetetlenül kerültek szembe egy-egy gyilkos csordával.

Ezeknek az egész művelt világ megvetésével sujtott fekete bandáknak dicsőségét irigyelte meg a debreceni «intelligencia», amikor kihurcolta a vasuti kocsiból, a kiszállni sem merészlő, tehetetlen öreg embert s félholtra verve, véres testét hullaszállító kocsira lökte s úgy vonult fel diszmenetben, győzelemtrásan a legmagyarább város főutcaín.

Üdv neked Debrecen városa, aki megmentetted a magyar hazafiasság becsületét! Aki példát szolgáltatál a többi városok gyáva népének, mely érintetlenül hagyta a darabantos kiküldöttjét. Aki végre megkezdted a fűtykösök forradalmát s aki méltó társa lettél a muszka nép söpredékéből toborzott fekete bandáknak! Ime, máris babért nyújt feléd a hazafiassággal kereskedő magyar sajtó, amely egyértelműséggel csodálkozik, hogy eddig még egyetlen-egy megyebiztost se ütöttek agyon. Csak most, amikor békekezekkel árasztják el az országot, amikor a koalíciók műhelyekben a nagy kibékülést ovácsolják s amikor országszerte epedve várják a békecsinálók minden lépésének híret, most ütött ki a debreceniek hősiessége. Es ezen csodálkoznak a kis hami-sak. Mintha nem tudnák, hogy a nagy vitézi kirohanásnak egyetlen magyarázata, hogy a tömeg háborítatlanul parázdálkodhatott. Hogy nem fenyegette őket se nmi baj; hogy csak egyetlen-egy tehetetlen emberrel állottak szemben...

De azon már senki sem csodálkozik, hogy hol volt a közrend őre hol maradt a rendőrség, melynek pártkülönbség nélkül feladata megvédeni a polgárokat. Most csodálatosképpen nem jut eszükbe, hogy a rendőrségnek is vannak kötelességei, pedig mily hangosan szoktak rendőrségért, katonaságért ordítani, ha munkások csoportosulnak s veszélyben érzik saját becses irhájukat. Ily esetben még azt sem kérdik,

hogy milyen nyelven kommandírozzák a védelmükre kirendelt katonákat, sőt — miként Pécsen történt — meg is éljenzik az osztrák császári zsoldosokat, ha elég brutálisan rontanak az ellenük tüntető nép közé. Budapesten fegyelmi vizsgálatot akasztottak a főkapitány nyakába, mert a békésen tüntető munkástömegből csak harmincat kaszabolgatott össze legényeivel. A debreceni kapitány azonban derék hazafi, igaz magyar, valódi nemzeti hős, mert hábo itatlanul tűrte, hogy az «intelligens» tömeg hazafias felháborodása meglincseljen egy öreg embert.

Mindezek után pedig várjuk, hogy ez eset fejtegetése miatt lapunkat a kormány kibérelt sajtójának nevezze. Mert a koalíciós igazmondás már előre fenyeget azzal, hogy csak az ilyen sajtó láthat a debreceni fekete bandák gaztettében mást, mint szepőlőn, szűz honszerelmet. E terrorizmus azonban minket nem tántoríthat el véleményünk nyilvánításától. Mi a haza szeretetét az ily utálatosan gyáva cselekedetbe nem látjuk; de látjuk a sötét gondolkodást, látjuk az elvetemültséget s látjuk a nemzeti ellenállásnak címzett küzdelem teljes ocsmányságát. És még undorítóbbá válik az eset, mert koalíciós bizonyosság szerint az intelligencia követte el. Az az intelligencia, amelynek uralmát és befolyását félti Tisza István gróf az általános választói jogtól. Az az intelligencia, mely mindenütt művelt, tanult és képzett emberekből áll, akik diszes megkülönböztetésre éppen azzal szereznek jogot, hogy fegyelmezni tudják önmagukat s számolni tudnak minden tettük minden következményeitől.

Ha a hazafias sajtó nem bizonyíthatná is, hogy az intelligencia követte el a tegnapi gázságot, akkor is tudnók, hogy a nép, a munkásnépnek ebben nem volt része. A nép ily aljasságra nem vetemedik soha. Csak a fekete bandák.

A tegnapi véres eset szép fogalmat ad a debreceniek intelligenciájáról! Igazán méltók rá, hogy egy sorba kerüljenek a csatornák mélyéből esthomályban felszínre merészkedő fekete bandák undok alakjaival.

Az intelligencia toporzékoljon és háborogjon a saját rizikójára. Üssön, verjen, gyikoljon a saját kárára és veszé-

lyére, de ne döntse bajba egy egész város becsületes, békés munká népét!

Ime, máris hire jött, hogy a kormány valóságos ostrom-állapotba helyezi Debrecen Kormánybiztost küldött a városba, felfüggeszti az önkormányzatot s katonasággal szállja meg a várost, esetleg statáriumot is hirdet. Tudjuk, hogy mit jelent ez. Tudjuk, hogy ennek a kivételes állapotnak minden terhe, költsége és kellemetlensége első sorban a munkájából élő népet sújtja.

Kár az egész népet bántani és károsítani, amikor csak az «intelligencia» éretlen és elvetemült tettéről van szó. Ha mindenáron rendet akarnak teremteni, küldjenek oda két tucat csendőrt: az eddigi példák ékesen bizonyítják, hogy az ujkori magyar hazafias forradalom egy-két tucat csendőrszurony elől — mindig megugrott.

AZ UJÉVI SZÓNOKOK.

Gróf Andrássy Gyulánál új esztendői szónoklatot tartott Semsey Boldizsár; Darányi Ignácnál Issekutz Győző, végül Justh Gyulánál Szivák Imre. Mindhárom ünnepelt a koalíció vezető férfias mindhárom szónok volt Tisza-parti képviselő, olyan, aki szavazatával szentesítette november tizen-nv olcadikát. Valóban isteni színjáték, hogy a koalíció éppen ezeket az urakat tartotta legérdemesebbeknek arra, hogy első sorban harcoló vezéreit üdvözljék. Elmult már tehát a híres *impedimentum publicae honestatis*? Vagy talán nem is létezett komolyan? Akkor ugyan mire való volt a sok hű-hó, a pártok koalálása, az azóta folytatott nemzeti küzdelem? Hiszen mindennek forrása november tizennyolc és a koalíció bevallottan első-sorban éppen e végzetes nap következményeinek jóvátételére alakult. Hol van tehát az ízlés, a logika, hol az erkölcs abban, hogy november tizennyolcadika hősei ünnepeljék azokat, akik december tizenkilencedikét megcsinálták? . . . Erre feleljenek azok, akik a koalíció ügyeit annyi bölcseséggel intézik.

Válaszuton.

— Sejtések és körvonalak. —

A liberalizmus haláláról már igen sok nekrológot írtak. Elsírták, eltemették az öreget — a koravén ifjút, mert hiszen történelmi uralkodó-eszmének még nem olyan idős; élni is alig volt ideje ahhoz, hogy máris meghaljon. De haldoklik, az kétségtelen és ifjú mulásának okát most ne kutassuk.

*

Csak egyet konstatáljunk. Ez az ország sohasem volt liberális. Volt liberális partunk, egy nagy társadalmi osztályunk szabadelvű ma is, de az országban széltebén-hosszában, a nagy pusztákon, és az egyemeletes házakból való terjengős városokban csupán oligarcha kiskirályok élnek. Ez a magyar temperamentum átka. Még a paraszt is ur a lelkében. Konzervatív az egész ország — ma még.

Ebből a kétségtelen valóságból, a mi legelőkelőbb organumunk, a magyar zseni, az ország politikai vezetőjének nyomtatott zászlója azt következteti, hogyha az ország konzervatív, akkor intézményeinknek, politikáinknak is maradniuk kell lenni. Pedig már mozog valami a régi száradt haraszt alatt, és a magyar falon is rést edzett az Európaszerte dolgozó fermentum. A magyar glóbus karaktere meg fog változni; változni fog, mert különben elpusztul.

*

Forradalom előtt állunk Európában. Senki sem látja, senki sem érzi, mi az, ami már urban van; mindenki félreismeri a látóhatáron elmosódó, föltűnő jövőt. Az elmúlt két esztendő olyan változásokat hozott ránk, amilyenek az új fejezetek bekezdő-sorai szoktak lenni a történelemben. És e történelem, megértetlenül, észrevétlenül suhant el mellettünk, mint a szellem, amely az egyik falon belebben a szobába és a másikon távozik, senki meg nem látja, csak egy nyugtalan rossz érzést hagy hátra a bentlévőkben . . . A történelmet sohasem látják meg a bentlévők. A történelemnek nincsenek törvényei és szabályai, amiről rá lehetne ismerni. Csak visszafelé nézve, az idők elmúltán bontakoznak ki a keretei és vonalai . . . és akkor is: mit tudjuk mi, mi volt a történelem az

elmúlt eseményekben! Jól láttunk-e, nem esnáltuk-e mink magunk azt a történelmet, hiszen az emberi agy korlátok közt mozog, még a szárnyalásai is korlátok, amelyek törvényeket és rendszerességet láthatnak, pedig az események törvény nélkül esnek meg és játszódhatnak le az időben. És ha a múltban nincs bizonyosságunk, hogy lehetne csak m gközelítő valószínűségünk a jövőre. Azért amit itt elmondunk is csak próbálkozás, puszta sejtés.

De a sejtésnek az alján van egy bizonyosság. Minden változik, az ember világa még soha egy pillanatban sem volt ugyanolyan, mint az elmúltban. Az 1906-ik év vérben és iszonyatban született meg Moszkvában. Bizonyára erről az ősrégi, soktemplomu városról, végtelen nagy birodalom színéről kapja majd a nevét ez az esztendő. Az orosz forradalom előjátéka lejátszódott most, amikor százszámra hullanak halonra a munkások a hóba, amikor állati kegyetlenséggel akaszt, lő, gyilkol a kozák. Jól teszi, csak gyilkoljon. Az első megrázkódást így legalább hamarabb fogja követni a második, a harmadik és mindig újabb, talán ötven évig, talán egy századig, de az orosz forradalom, Európa legnagyobb forradalma végig fogja játszani a szerepét.

És amikor megkezdődik a nagy színjáték, nyugodtan emészt az a része Európa népének, amelyik már hozzájutott az asztalhoz, megterítve joggal és buzakenyérrel. Hiszen az orosz nép csak politikai jogokat akar! Csak felelős minisztériumot és parlamentet sok-sok képviselővel! Ha megkapta, majd szépen lehajtja a fejét, hogy a modern parlament hazugságával takarózva tovább aludjék Hogy tévednek ezek a nyugodtvérűek. Jóformán nem is érdeklődnek aziránt, ami ott Keleten lefolyik, nyugodtan tippelik, megkapja-e az orosz az alkotmányt. Pedig ott emeli a lábát a történelem egy új lépésre. Az orosz forradalom nem azért folyik, hogy minden megmaradjon Európában, amint volt, hogy néhány száz képviselővel több legyen ezen a világon. Mélyrevágó változások észlnek Európa ember-rétegei összeállításában. Új fogalmak, új jelszavak születnek meg, vagy válnak közkeletűvé. Minden forradalom alapjában szociális volt, de a jelszavai mások voltak, nem voltak ennek a tudatában. Ez az új forradalom öntudatosan szociális.

Ez a forradalom nem játszódhat le egy ország még oly tágas határai közt. Európának reagálni kell rá. Annál is inkább, mert

amennyire visszaemlékezünk, sohasem volt oly kedvezően preparálva a fegyveres, vagy békes forradalomra, mint ma. Nemetszághban a leride ebb katorák, nemesi konzervativizmus és katólikus reakció az ur. Mellette és alatta pedig forrong, vajdik a szociális eszme, amely az egész világba német bélyeg alatt terjedt szét. A szocializmus »made in Germany«. — Franciaországban az egész intellektuális élet, az irodalom, a tudomány, a politika ökelősége reakciós. Brünetiére, a konzervatív p p p adta meg a bélyegét az egész mai francia szemű életnek és i ó csak úgy lehet népszerű, ha »megiere«, a mint megtért Bourget, Prevost, Lemaitre és Huysmans. A liberális hazugság közepette a politikusok nagy tömege lekendezve varja azt a pítanatot, a mikor egy imperalista, hadseregre támaszkodó diktátor kezébe lehet rajtani az egész országot. É emellett a feű feleten csillogó reakció mellett ott él sok milliónyi tözes proletár, gyűlölettel, a hadsereg, a tőke, a sovénisz a hazafi frázis ellen, és rajongva énekli az Internationalet. — Ez csak két péda, de ez ma Európa képe. A kiegyenlítő, békítő liberalizmus megbukott és k t ij szőn é es elen et áll egymással szemközt. Az orosz kanóc most hull bele ebbe a helyzetbe . . .

*

Nálunk feűről csinálják a forradalmat. Alulról a reakció ágaskodik Petőfi-szakállai és republikánus közbekiáltásokkal. Azt hiszik megukról, hogy revouciót csinálnak és ebben a tövedésükben csak osztóznak egész Európa polgári osztályával. A történelmet nem lehet megátni és a be ne elők sohasem látták. Nem látják, hogy a tegnapi forradalom jelszava a maiban reakció, hogy egy új fejezetnek már mas a cme mind az előbbi volt. Ma mindenki reakciós, aki nem a feltorgatásnak a hve. Ma nincs többé liberalizmus és a nemzeti elnyomatás ja kiáltásával elkesztük. Csak a jövő van, az ismeretlen, a melybe bele kell u ornunk, bármennyire tázzunk is a tr s esége ő. Vajjon köze e b hoz-e bennünk ez a jövő a nagy Utópiához, vagy end g egésze i mere en, nem sejtett formákat te emt-e, nem enet tudni. A történeem nehe en szűl; ott álunk az agya mellett, segítsük a megvaló kisdedet, hadd jöjjön:

Tá l t o s.

Ahol az elnököt választják.

P á r i s, január 1.

Tegnap kimentem Versailles-ba és megnéztem a francia nemzetgyűlés tanácstermét a kastély jobb szárnyában.

Az udvaron a szabálytalan és nedves kőkockák közepén XIV. Lajos király lovasszobra áll, már nagyon régen itt áll, mint a bronzba fagyott humor. A királynak vállig érő hajsörénye és szerzetes kalapja van. Az arcan az üres fönség s a fönséges üresség megdöbbenő kifejezése ül, Le roi seul! Mióta a világ áll, gondolom ő volt a legellenszenvesebb ember. Voltaképpen nem is ember volt, mindössze egy cifra dekoráció, egy félig állati, félig isteni tünemény a versailles-i kastélyban. Az idő, bár megüritte itt az udvaron, mégis kiközösítette s némiképp kizárta a világból. Van és nincs. A jelentősége körülbelül annyi, mint egy kitépett lap, valami história könyvből, amelyet a szél kerget tova utcahosszat.

A király nyugat rányában lovagol és háttal fordul a tanácssterem felé. Jól teszi. Itt, a tanácssteremben, immár két hét múlva, talán január 16-ikán nemzetgyűlés lesz. A kamara és a szenátus tagjai összeülnek, hogy a köztársaság új elnökét válasszák meg, minthogy Loubet uralkodása február 18-ikán véget ér és a francia alkotmány parancsa szerint az új elnök a régi távozása előtt legalább egy hónappal megválasztandó. Január 16-ikától február 18-ikáig tehát két elnöke lesz a francia republikának. Ez egy csöppet ferde helyzet. De az alkotmánynyal nem lehet tréfálni, — legalább Franciaországban nem.

A nemzetgyűlés terme igen nagy, tágas s az első pillanatra egy cirkuszi nézőtérhez hasonlít. Továbbá így üresen: valóban imponáló. A padok barnásvörösek. A bejárat közelében van egy ülőhely, amelynek szövete már-már teljességgel le van vagdalva. Tudniillik akik itt jártak, idegenek,

olykor vittek magukkal egy-egy darabkát emlékül. A teremőr, aki magyarázgat és elkísér, engem is megkínál egy ujnyi vörös ripsz-szel.

— Köszönöm, — felelém.

— Itt ült Gambetta — szól az őr egy távolabbi ülésre mutatva. — S onnan mutatott a tulsó oldalon gugoló Thiers felé, mondván: „Ez a mi emberünk!” Az utolsó harminc esztendőnek egyik legnagyobb s legmegfelelőbb momentuma volt ez.

Az ember nem hinné. Az üres terem, a falak s a tárgyak merevségével s mozdulatlanságával bizonyos universális hiuság és celtalanság impresszióját kelti.

— Ott ült Faure Felix, Sadi Carnot és Casimir-Perrier.

Az elnöki emelvény fölött egy szinpadias festmény a történelmi múlt egy heroikus jelenetét ábrázolja, mely 1789 május 6-án ugyancsak itt történt e teremben, amiről ma már senki sem tud. A festményen tél, a terem jobb és balsarkában gyönyörű tapisszeriák vannak.

— Bájos himzések, — mondja az őr. — Az értékük másfél millió frank.

A tetőzet üvegbőí van. A világítás derengő, elég kellemes, amolyan műteremszerű.

Meglepődve látom, hogy nincs itt egyetlenegy gázláng, sem villamos lámpa.

— De vajjon, hogy látnak itt az urak, ha rájuk esteledik? — kérdeztem az őrhöz fordulva.

— Az üvegtetőre, — feleli, — hatalmas reflektorokat bocsátanak. A terem világossága úgy evoluál át a nappalból az estébe, hogy észre sem lehet venni. A világítás nappal, este egyféle! Sőt este egy csöppet még világosabb lesz a teremben, mint nappal. Mert a januári nemzetgyűlés alkalmára egészen új villamos reflektorok készültek.

Még egy csomó melléktermen, miniszteri szobán, folyosón jöttünk át, a nagy foyer, épp ahol a buffet lesz, a telefon-szobán, ahol tizenkét készüléket helyeztek el s a ruhatáron, ahol vagy ezer ember kalapját és kabátját várja a fogasok rengetege!

Gyermekszájból.*

Tizenkétéves Feri fiam nem akar a szobalánynyal sétálni menni, mert iskolatársai, mint mondja, ezért állandóan kinevetik.

Amire hat éves öcsöcsé ezt a megjegyzést teszi:

— Egész bátran jöhetsz velünk, én már katonákat is láttam szobalányokkal sétálni.

dr. Horváth Gézáné (Budapest.)

* * *

Frici és Pali dicsekednek atyjuk jó tulajdonságaival.

— Az én papám erősebb mint a tied.

Ugyan ne beszélj, az én papám olyan erős, mint a medve.

— Az én papám olyan erős, mint két medve.

— Az enyém még erősebb, olyan erős, mint három medve.

— Ugyan ne beszélj, az én papám mégis a legerősebb. Az én papám olyan erős, mint egy rendőr.

báró H. Ö. (Pozsony.)

* * *

— Nos Duci, hogy tetszik az új tanítód? — kérdelem a kis fiamtól.

— Nagyon jól — feleli — csak hogy mesésen buta.

— De az istenért, Duci . . .

— De kérek mama semmit sem tud, mindent tőlünk kérdez.

Vámos Gizella (Budapest.)

* * *

* Olvasóink köréből igen bájos apróságokat vettünk, a gyermek lelki és szellemi világának első megnyilatkozásairól.

Három éves Elza lányom nem akarta megengedni, hogy a körmét levágjam a lábujjairól. Ráakartam ijeszteni és így szóltam hozzá:

— Várj csak, majd olyan nagyra fognak nőni a körmeid, hogy járni sem fogsz tudni.

Ugyis szivesebben kocsikázom — volt a felelet.

Dr. G. J.-né,

* * *

A multkor így szól négy éves kis lányom egy gyümölcsös nőhöz:

— Néné, a d j a e l i n g y e n azt a narancsot.

* * *

— A nevenapomra papa egy kis fogatot és egy élő szamarat fog ajándékozni.

— És aztán biztosan meg fogod kapni?

— Ha a papa megígéri, akkor biztosan!

— Az én papám is ígért nekem egy szamarat és mindössze csak egy új gouvernantot kaptam.

Beküldte: Hoffmann Aranka.

* * *

A kis lányom álmos kezd lenni és az időt kérdi.

— Nyolc perc múlva tíz óra, felelem.

— De én azt akarom tudni, hogy most milyen késő van.

Dr. N. A. (Pécs.)

* * *

A három és fél éves Mici egy téli délután sétálni megy a mamájával. Egyszerre csak gúnyosan mutat az égre.

— Nézd mama, a buta hold: Azt hiszi már éjjel van.

* * *

Lélekszakadva rohan be Bandi:

— Néné, a gólya egy kis testvérkét hozott nekem. A fogait azonban csak később fogja elhozni.

A. S.

Péntek.

Irta : Szekula Jenő.

Ápulia közelében ásás közben egy Vénusz szobrot találtak a parasztok. Meg lehetett ismerni, hogy az istennő, bár a két karja, a feje és a lába hiányzott. Csak a torzója maradt épen a kecses, finom hajlékony torzó, de azért nem lehetett tévedés. Ily könnyű erős és szép csak a Vénusz torzója lehet.

Később megtalálták a szobor márványfejét is keservesen összezúzva, a csodálatos hajlékonyságu két kar szilánkokra volt törve. Szegény Vénusz! Pusztulását nem a természet idézte elő. Barbár és gonosz emberek vagdalták össze, abban az időben, mikor az antik istenek templomát sorra lerombolták, az oltárok helyét hamuval hintették be, és az istenek és az istennők márványalakjaira kimondották a halálos ítéletet. Mert kontárok voltak és nem tudták mily költői világot tesznek tönkre, amelyet nem lehet visszavarázsolni soha többé.

Az istennő csodaszép szobrai szilánkokra törték össze és még emlékét is odaakarták dobni a feledésnek. Az ó-keresztények első térfoglalása nem volt más, mint halálos háboru Vénusz ellen. Fehér márványszobor, napfényben fürdő, mely emlékeztet a bűnre, a szerelemre és a tiltott gyönyörök éjszakáira. Pusztuljon el, hogy helyet adjon a szakállas szenteknek, akik vérző tagokkal, sovány, összezuzott testtel lógtak le a keresztről, amiket odaállítottak intő-fákul az országutak mellé.

Az istennőt tehát elpusztították minden kultuszával és templomával együtt. Még a kedves napját is odadobták a bűnnek és a kárhozásnak. Mert péntek volt az ő napja, a hatodik nap az antik kalendáriumban. Dies Veneris! Mikor megszületett a tengerből és a napsugár arany hálójával vonta

be a kör alakú földet és a tengereket. Péntek! A római lányok és fiúk kedves ünnepe volt ez, a virágáldozások napja, mikor a szerelmesek vidáman siettek a boldog találkozóra, és a csalódott szívekbe a szerelem reménysugara lopódzott.

Mi lett a péntekből! Az apuliai lányok, ugyanazok, akiknek ükanyái még Hannibal katonáit ringatták a márvány keménységével vetekedő keblükön, ma fázósan borzadnak össze, ha péntek hajnalán a kakaskukorékolás felveri őket reggeli álmukból. Mintha Hekate leskelődne a sötét országutak szélén, a szerelem és reménység ünnepéből, az első evangélisták intrikái révén a babona és a szerencsétlenség napja lett.

Milyen különös, még a babonák is változnak, és a homokréteg, amely az ó-kor romjait bevonta, egész mesevilágot takar el. A Vénusz kultuszából nem maradt más, csak a rozmaring, melynek illatos leveleiből ki lehet olvasni a szeret, nem szeret misztériumait. S a szerelem, amely nyilvánosan tobzódott a napsütötte piacokon, behúzódott a pinceodvakba, hogy tovább virágozzék, buján, de többé nem olyan színesen.

Álmok kísértenek, szárnyaik megvannak tépve, olyanok, mint a Vénusz szobor megcsonkított torzója. Megejtette szívemet talán a letűnt évezred babonája, hinni kezdek a Dies Venerisben, azzal a csodálatos odaadással, amely az ókori ember képzelődése, az istenek iránt viseltetett. Mégis csak a szerelem ünnepnapja ez, az új remények, eltemetett dicsőség feltámadása a hatodik nap, bármit mondjon is Szent Gergely pápa kalendárium.

Éneket hallok, amelyet mintha a Via Etruszka virágos utcájáról sodorna felém a szellő. Aranyöves lányok énekelnek talán és üdvözlnek a péntek feltámadását. Igen, az istennő eme kiválasztott papnői, akik a szerelmet ezüst szeszterciusra váltották fel, megünneplik a szerelem istennő aszszonyának születésnapját.

A lányok ilyenkor ünnepi tunikát öltöttek és virágot áldoztak a kedves istennő fehér napfényben fürdő szobrai előtt. Az oltárokon hajfürtök égtek és kék violák illata, ami

a szellő alásodort a hétszer domboruló hegyek felől, a tenger isteni lányának első üzenete volt.

Ostobaság az egész! Az idők változnak és a vörös tehén fehér csillaggal a homlokán, akit az egyiptomi földön istennő gyanánt ünnepeltek, vajjon kiből támaszt ma félelmet vagy üszíreletet. A londoni múzeumban megvan a babilóniai Milytta szobra, a homloka arany diadémával átkötve és csodálatos nézésű madárszemei elárulják isteni származását. Régen barna testű keleti lányok térdeltek szőnyeggel letakart szobra előtt sóvárogva és sirva. Ma egyszerű múzeumi szám, amely a látogatóban semmi illúziót sem támaszt. De mégis, a hatodik nap mintha megőrizett volna valamit régi varázsból s az antik kalendárium diadalára, ilyenkor ismétlődnek meg a mindenható szerelem legszebb csodáit.

Pénteken temessenek el, mikor a tavaszi hajnal először teríti szét aranvos fátyolát az újra éledő ligetek fölé. Dobjanak a szememre, nehéz, sötét asszonyi kendőt, amelyet a messze dél leányai viselnek. Sötét kendőt selyemből, arany csillagszemekkel telehintve. Mint a csillagos, sötét, szerelmes éjszaka.

Dr. Z. Jovanovits Jován költeményeiből.

I.

Ej holdacsám, számadásom leszen!
Mért csókoltad homlokod kedvesem?
Te homlokod, a nap meg az arcát,
Rózsás hajnal mindkét ábrázatját...
Es ezt immár minden szomszéd sejt,
A csókokat nem lehet elrejteni.

II.

Az első sugár ha
A hajnalon áttör,
A harmaton látod,
Remeg a világ.

A fű, fa megrezzen . . .
 S a bűvös illatról
 Megérzed — szívekben
 Remeg a virág.

Óh, kelj fel, szerelmem,
 Szép Lyubicám, édes
 És élvezd az üdvöt,
 A mennyei honát . . .
 Karod összefonva
 Hallgassad az Isten
 Szentséges, fenséges,
 Mély sóhaját.

Ég Ura kegyének
 Mosolya a hajnal,
 A nap meg dalolja
 Az égi erőt . . .
 Istennek oly kedves,
 Hogy ily szép, bűvösnek
 Alkotta az éjet,
 A bajost, dicsőt.

III.

Halkan éjjel,
 A napom szendereg,
 Drága gyöngy-ág
 Virul feje felett.
 És az ágon
 Halk szerelmi ének —
 Kis fülmilék
 Oda költözének:
 Fonált fonnak
 Selyem hangszállakból,
 Az övéig
 Fátyolt szőttek abból;
 Betakarták
 Az arcát, a keblét —
 Ne hogy rózsám
 Álmából felverjék.

Szerb eredetiből fordította Dórita István.

GYANUSITÁSOK.

Rákosi Jenő, az Otthon írók és hírlapírók körének elnöke ujesztendő napján fogadta a kör küldöttségét és annak ünnepi üdvözlésére lendületes beszédben válaszolt. Ez a beszéd némileg eltért attól a sablontól, amely a hasonló alkalmakkor használatos. A z-urnaliszták elnöke ugyanis beszédében elkalandozott egyrészt a politika, másrészt a személyeskedés berkeibe is. Azon a helyen és ebből az alkalomból azonban politizálásnak nem volt helye. Az újságírók ugyanis különböző politikát szolgálnak s mikor klubjuk elnökét üdvözlik, nem azért teszik ezt, hogy annak politikai nézeteit, amelyek esetleg homlokegyenest ellenkeznek az övéikkel, meghallgassák. Még kevésbé jó volt megválasztva a hely és alkalom a személyeskedésre és gyanusításra, a mely a beszédben foglaltatott. Ennek éle tudvalevőleg Vészi József, miniszteri tanácsos, a kiváló publicista ellen irányult. Magával a gyanúsítással nem foglalkozunk: ezt Vészi korrekt és határozott nyilatkozatában pozdorjává zuzta. De csodálkozásunkat kell kifejeznünk a fölött, hogy Rákosi Jenő, aki pedig koránál és tapasztalatainál fogva megtanulhatta a tapintatot, akkora kínos tapintatlanságra ragadtathatta magát, aminőt beszédének szóban forgó passzusa tartalmaz. Elvégre a kis számú hallgatóság között, a mely előtt Rákosi nevezetessé vált beszédét elmondta, lehettek olyanok is, akik Vészi József kiváló egvénségének, ragyogó publicistikai talentumának és intakt karakterének tisztelői közé tartoznak. Vajjon milyen hatást tehetett ezekre elnökük elhamarkodott nyilatkozata? . . . De a közszellem amúgy is eléggé el van durvulva, egymással való érintkezésünk elmérgezve. Nagyon szomorú, hogy gyanusítás, sőt rágalom terén éppen az újságírók elnöke megy elől jó példával, éppen azzal a férfival szemben, akit több korábbi újévi beszédében — míg az a másik újságíró-egvlet elnöke volt — oly epekedve hívott fel a testvériesülésre. Vagy hát a koalíció fegyvertarában helyet találnak a rágalomnak mérgezett hegyű nyilai is?

Angol írók — angol művészek.

Írta: Zsoldos Benő.

IV.

Oscar Wilde.

De profundis . . .

Ugyebar, aligha választhatott volna megfelelőbb címet a szerencsétlen Wilde Oszkár az ő hattyudalának, utolsó prózai szerzeményének, melynek gondolatai a félelmetes Reading Prison lélekölő cellájában pattantak ki elgyötört agyából? — Most, mikor emléke már a múlté: szól hozzánk a mélységből, hova egy tündöklő meteor káprázatos fényvel alábukott . . .

És az angolok, a megtévelyedett ember legkönyörtelebb bírói, most örülden kapkodják a »De profundis» t. Leköpdösték, megrugdostak íróját, amíg élt s most az ő posthumus gyermekét könyvtárunk diszegebb helyére teszik, a »Lady Windermere's Fan» kötete mellé . . . Elhallgatott a gyászos anathema, mely a Wilde Oszkár ítéletének kimondása után oly rémületesen zúgott végig az angol társadalmi és írói világban . . .

Pedig Wilde Oszkár korántsem kér kiméletet a maga részére ebben az ő irodalmi végrendeletében. Nem könyörög, nem esdekel irdalomért . . . Sőt ez a könyv éppen maga a legszigorubb vadindítvány, melyet maga az elítelt bűnös dobott alazatos, összetört szívvel az utókor — talán objectivebb — ítélőszéke elé. Megjelenik szemeink előtt szánalmas meztelenségében maga a tragikomikus hős, ki saját tollával rajzolta le magát elénk, ott a pellengéren.

Szánalmas ez a látvány, kérem, nagyon.

A sorsnak mily végzetes kegyetlensége kellett ahhoz, hogy egy emberi élet, mely tavaszán nem ismert mást, csak bálványozást, ünnepeltetést s melynek hőse az előkelő szalonok gond nélküli világában csak az elismerés szavait hallhatta, oly győzelemmel végződjék, mint a Wilde Oszkáré! Nemde kómikus-e egy kissé, hogy ő a fegyház sötéttségében

és lealacsonyító környezetében nyomoruság és embefelelti lélekmarkosítás közepette, győzelemmel végezze ezt a dicstelen életet? Mert maguk az angolok, nem épen helytelenül írják szegény: hogy reá nézve az alázatosság volt a legvégső és legfájdalmasabb győzelem. Ez az önző s nem kevéssé fenhéjazó lélek, bűnhődés közben megianut egyet, — mit a dicsőség napjaiban legfeljebb csak hallomásból ismert: az alázatosságot.

De — hajh, — már későn tanulta meg . . .

*

Mert Wilde Oszkár bűnös volt s az angol törvények az ő bűnében nem ismernek könyörületet . . . Beleütközött a törvény kérlelhetetlen rendelkezéseibe s a társadalmi felfogás tulszigorú kodexeibe, — s kemény volt ez az összeütközés. Vétkezett s egy szép napon az egész társadalommal szemben találta magát . . . A hős elbukott.

Lássuk csak, miket beszél ő a mélyből?!

1895. november 13-ika volt, mikor őt a Wandsworthi fegyházból a Reading Prisonba atvezettek, rab ruhában, súlyos bilincsek között . . . A fegyháztól a vasuti pályaudvarig vezető ut reá nézve igazi kálvária volt. «Valamennyi lehető objectumok között, — írja Wilde, — én voltam a leggroteszkebb alak Mikor az emberek az utcán megpillantottak, nevetésre fakadtak. Ugyszólván minden következő lépés növelte az érdeklődő közönség számát. Mulatságuk valóban a tetőpontjáig emelkedett. Ez természetesen még azelőtt volt így, mielőtt megtudtak volna, hogy ki vagyok. Mihelyest értesültek arról, meg többet nevettek. Teljes fél óra hosszat vára koztattak a pályaudvaron, a szürke novemberi esőben körül véve egy ingerkedő csöcseléktől. Így bántak velem ekkor, s ez időtől kezdve egy éven át minden nap sirtam ugyanabban az órában s mindig egy fél órán keresztül.

A szerencsétlen Wilde a fegyházban sokat kereste a módot arra, hogy realizálja önmagát, — hogy megtanuljon egyet-mást azokból a leckékből, melyek a fájdalomtelt szív mélyén rejtőznek, avagy szerinte: «to learn some of the lessons hidden in the heart of pain» — s beledugja fejét az alázatosság keserves igájába . . . Istenem, mennyi mindenben ment keresztül ez a szerencsétlen lélek ebben az időszakban!?

*

Szánszálomra méltó bohócai vagyunk ennek a káprázatosan változatos földi életnek cirkusz porondján mindannyian,

kiknek a szívük megtörtött . . . Megtört az ő szíve is, de hát azért még könnyedén siklik át ezen a csapáson. Azt még csak kiheveri. De ismer ám egy sokkalta végzetesebb csapást, mely az ekinzott léleknek megadja a kegyvelemdöfést! . .

«Azzal kezdek minden istenáldott napot, hogy térdeimre ereszkedem s a cellam padlózatát súrolom. Mert óh, a rab-ságban eltöltött idő, az ottani élet a maga véghetetlen egyedüliségével és korlátaival, lázadó á teszi az embert. Aligha az a leborzasztóbb dolog, hogy megszakad az emberi szív, hiszen a szívek különben is törékenyeknek vannak teremtve, hanem az, ha az emberi szív kővé keményedik. Ugy érzi sokszor az ember, hogy csak érzéketlen fejjel és megvető ajakkal vergődhetik át teljesen ezeken a napokon.»

Aztán tovább jajong a mélyből. Anyjának akkori haláláról beszél . . . «Ő és atyám oly nevet hagytak rám örökül, — írja — melyet ők nemessé és becsültté tettek . . . Megbecstelenítettem ezt a nevet örökre . . . Alacsony fogalom-má tettem azt az alsóbb néposztály körében. Egy sár-tengeren keresztül hurcoltam azt. Mennyit szenvedtem akkor s mennyit fogok szenvedni még ezután!?»

Terrible as was, what the world did to me what's did to myseff was far wore terrible still, — ismeri be önmagáról minden megindulás nélkül. Borzasztó dolog volt az, mit vele szemben a világ elkövetett, — ámde az, mit ő okozott saját magának: még sokkalta rettenetesebb.

«De nem tötődtem vele, hadd tonyolódjam bele az érzéstelenség hosszadalmas varázs igéibe.» Mulattatom magamat azzal, hogy én egy flâneur, egy dandy, egy divatbáb vagyok.»

Az igénytelenebb természetű emberekkel és köznapi elmékkel vetettem magamat körül. «Pazarlója, tékozlója lettem saját teremtményemnek és különös gyönyörűséget okozott nekem az, hogy én egy örök ifjuságnak hághatok a nyakára.»

*

Ha T. Hopkins ur azt a cikket, amit Angolország egyik legtekintélyesebb jogtudományi folyóiratában boc-átott közre a minapában «A descent into the Maelström» címmel a jó Wilderől, — nem most, hanem jó egynéhány esztendővel ezelőtt írta volna meg: bizony feltétlenül és derekasán megmosták volna érte a fejét a honfitársai s legelső sorban maguk az angol jogászok, a kiknek számára a cikk íródott. Élvezettel olvastam e dolgozatot, — épen a «De Profundis» mostani újabb kiadásának megjelenése alkalmából — s mond-

hatom, hatalmas jele az a megváltozott időknél, már t. i. a szegény Wilde szempontjából. Neki ugyan már tökéletesen mindegy, hogy a rehabilitáció ujabbán meglehetősen e ötérből lett mozgalmi mennyiben haladtak előre, — de megvalom, őszinte örömmel látom az angolok megtérését. Hát ugyan ki hitte volna még csekély kilenc esztendőnek előtte, hogy ebben a mi jelenlegi becsületes polgári esztendőnkben valamelyik nagy londoni színház zsúfolásig tömött nézőtér mellett adja elő a «Lady Windermere legyezője»-t? Wilde csakugyan redivivus!

Mondom T. Hopkins ur teljesen tisztában van a változott időekkel és még inkább magával Wilde Oszkárval. Elég-tételt szolgáltat neki a jogtudós komolyságával s az érző lélek éleslátásával. Szánalmat érdemel ő szerinte is ez a jobbsorsra érdemes lélek; hiszen, — miként azt ő sem habozik kijelenteni, a szegény Wilde Oszkárnak a fegyház halál árnyékából oly jövőre nyílt kilátása, mely inkább még egy másik börtön gyanánt tűnhetet fel előtte. Mert ő az alatt a két esztendői fegyházi élet alatt csaknem minden dologban csődbe jutott, a mi magát az életet fontossá teszi. Elvezette nevét, családját, társadalmi állását, vagyonát és méltán elmondhatjuk: szabadságát is; mert a világ ettől az időtől fogva korántsem nyújthatott szabad teret egy Wilde Oszkárnak — szégyene nagyobb aranyu volt még, mint a milyen valaha jó hírű volt. «A társadalom, — mondja, — abban a formájában, a melyben az jelenleg alkotva van, nem adhat, nem ajánlhat fel nekem semmi helyet.» Wilde nem remélte s nem is nagyon óhajtotta azt soha, hogy ő újra helyet foglalhasson a világban, — bár azt mondja Ross-hoz, egyik jó barátjához írt s most közzétett levelében «Előtem lebeg egy lehetőség, a mely felé, — egy kis ügyességgel, — közlelhetem.» Még van egy kis reménysugár . . .

Tudjuk ezt a célt Wilde nem érte már el soha. Lidércfény volt az csupán, mely közeledésekor tovább lebegett előle . . . Kiküszöbölte őt magából a mindehátó társadalom, s ő az immár alázatos Wilde Oszkar, már a halállal is csak alnév alatt találkozott . . . Mint benső barátja: Ernest La Jeunesse írja róla: «Senki sem virasztott melléte. Ugy feküdt ott ott sovány, beesett arccal, melyen már a szakál is kiütközött, mintha gondolkodnék. Az egyik keze ökölre szorítva. A vékony falakon behallatszott az utca lármája, a levegőt nehéz szag töltötte meg. Ah, ilyen vég, ilyen borzalmas vég annyi dicsőség és annyi fenyűzés után!» . . .

. . . És lám, a bűnös, az erkölcstelen Wilde épen most diadalmasan vonult be az Egyesült Államokba. A jó és fölöt-
tebb erkölcsös amerikai polgáriársak sietnek gyönyörködni
a feyházviséit Wilde «Salomejában» . . .

Ha volt valaha férfi e világon, kinek emberfeletti szenvedéseket kellett kiállania azért, mert vétkezett a társadalm és önmaga ellen, — úgy az az erkölcstelen poéta minden bizonyos ez a férfi volt.

Ne bánátsáto őt tehát! . . .

We are clowns, whose hearts are broken! . . .

EGY ELJEGYZÉS. A szamosújvári báró Dánielék pompás diszhintóján a cimereket igazgatják a hozzáértők. A bárói címer mellé odaiktatnak egy másik címerpaizsot. A hét águ korona mellé egy ötágut. Házasság készül a nemes báró családjában. Dániel Tibor báró huszárhadnagy, a főrendiház örökös tagja és orsz. képviselő, eljegyezte végvári Neumann Dánielnek és nejének Fürst Máriá-nak leányát — Margitot. Két olyan család között léte-e e frigygyel rokoni képzés, a melynek mindegyike a becsületes munkával, a magyar közéletben való eredményes közszerepléssel szerezte meg a koronát. A köznemes Dániel Ernő így jutott a bárósághoz, a polgári Neumann Dániel a nemességhez. A két ifjú sarj, a kik most e házasság szent frigyében egyesülnek a főváros előkelő társadalmi életének egyhanguságába hozand majd új életet, új szellemet.

A reinkarnáció tana.

Írta : Dr. Nagy Béla.

A reinkarnáció vagy újra testet öltés tana az összes létezett és létező vallási rendszerekben megvan; egy oly tannal állunk szemben, a melyet nemcsak a régi keleti vallások emeltek dogmává, hanem a melyet maga az ősrégi kereszténység is ismert és hirdetett.

A reinkarnáció tanát szükségtelen egyes bölcséleti rendszerekben keresni; a legbiztosabban ott akadunk rá, ahol maga az élő élet fodorítja szakadatlanul megújuló hullámain; ha ezen a végtelen tengeren ringatózunk, észrevesszük, hogy egyetlen iránytűje a reinkarnáció tana.

Eme iránytű nélkül, bárhog is iparkodunk, nem bírjuk megmagyarázni az élet ezerféle körülményeit. Egyes személyek családok, nemzetek és egész világok sorsa ilyenképp valami ismeretlen önkényszerű eseményhalmazzá torlódna össze, amelyben a véletlen ellenőrizhetetlen játéka lenne az egyeduli törvényszerűség. E tan nélkül semmivé válna az erkölcsi világrend eszméje és a gondolati világ talajában a cinizmus és erőszak elmélete verne gyökeret, amely eszmék bizonyára nem hatnának kedvezően az emberiség fejlődésére.

Az életet szemlélve kénytelenek vagyunk elismerni, hogy az egy folytonosan létező, soha meg nem szűnő valami. A külvilág szemléletében is csak ezt a folytonosságot láthatjuk s ha belvilágunkra irányul figyelmünk, kénytelenek vagyunk elismerni, hogy magunkat sem szemlélhetjük másnak mint valami különböző alakokban, de mindamellett folytonosan nyilvánuló létnek. A szemlélő alany nem létezik szemlélete soha elő nem állhat; ez egy nem létező valami, oly torzkép lenne, amely soha szemlélő alanyban elő nem állhat. Mert elképzelhetem magamnak a fizikai halált; elképzelhetem, hogy nincs testem, hogy nem érzek hideget, meleget. De nem képzelhetem el a nem létet.

S a kinek ez az egy igazság, a lét folytonosságát tudatába ment át, az önként jön rá a reinkarnáció szükségességére.

A hindu bölcsészet, amely vallási okokból legbővebben

foglalkozik eme tannal, már ősrégi időktől fogva építette ki e tan rendszerét. Szerinte az ember tulajdonképeni valója az u. n. magasabb én, az Ego, amely a megnyilatkozott istenség (Athman) emanációja lévén, saját akaratánál fogva ölt testet. A testi élet befejeztével az Ego visszavonul a pszichikai világba s ott mintegy learatja ama gyümölcsöket, amelynek magvait a földi életben cselekedetei és egyéb ténykedései alakjában vetette el. Ezt a műveletet az Ego megismétli százszor és százezerszer mindaddig, a míg benne kísért a különvált egyéni lét utáni vágy. A míg ez a vágy, a tanha (életszomj) eltölti az Egot, szakadatlanul megy át egyik létezésből a másikba. E vándorútja azonban nem ötletszerű tapogatózás, hanem eleve meghatározott iskola, amelyből a tanuló előbb utóbb diadalmasan kerül ki. Az egyes életek arra valók, hogy az Ego, egyes igazságokat megismerjen és magáévá tegyen. S az egyes életből leszűrt tanúságok sem vesznek el, hanem nyomot hagynak az Ego egyik spirituálisabb alkotórészén az u. n. Karana-sharirán. A Karana-sharirából, amelyet legáltalában az okszerűség testének nevezhetünk, indul ki minden újabb testet öltés. Így játszódik le az élet nagy színjátéka, amely mindaddig tart, míg csak az Ego fel nem adja a különálló egyéni lét utáni vágyat. Mihelyest azonban kiképezte magából e bűnös vágyakozást, megszabadul a születés és halál szüntelen körforgásától és betér a békébe. Tenát a Karana-sharira viszi be az Egot a neki okszerűleg is leginkább megfelelő létbe, a melynek egyes látszólag titokzatos oldalai, mint a milyenek a kedvező sors, velünk született lehetőségek stb. most már könnyen magyarázhatók. Az, a mit mi sorsnak nevezünk, nem egyéb mint az előbbi létben kifejtett összműködésünknek a mostani életben jelentkező eredménye. A jelen élet azonban amint egyrészt a múltból fakad, másrészt a jövőre is néz. A múlt élet gyümölcseit learatva az Ego korlátoltan ténykedik, de a múlt felállította korlátok között szabadon mozog s ilykép elveti a jövő létezés feltételeit.

Láthatjuk ezekből is, hogy az újra testet öltés tana nem a gyermekkorát élő emberiség önző menyorgága, amelyet kezdetleges követők még meg sem kísérlenek magyarázni — nem is az állat-ember gondolatnélküli megsemmisülése, csak a fizikai életműködésben eszmélve nem ismer életet porhüvely nélkül. A reincarnáció eszméje az élet megértéséből fakad és épp azért nem is áll ellentétben az élettal, de magyarázza és felderíti azt. Az erkölcsi világrend és az emberi evolúció eszméje csak itt, csak eme tan mindent

megvilágosító fényében veszítik el bizonytalan körvonalaikat és válnak eleven élő valósággá.

Csalódunk akkor, ha ezt hisszük, hogy a reinkarnáció, amelyben a létező emberiség tulnyomó része hitet és megnyugvást találja csak az előttünk idegen Kelet földében vert volna gyökeret. Ott csak általánossá vált e tan, amely azonban teljesen sehol sem hiányzott. Nemcsak nagy művészek mint Shakespeare, Goethe, Wagner és sok mások öntudatlan sejtelemről vezetve vallották magukat a reinkarnáció híveinek, hanem úgy a legrégebbi, mint a legújabb időben keletkeztek bölcsészeti iskolák, amelyek e tant rendszeresen tanították és magyarázták. Már Pherecydes és tanítványa Pythagoras tudtak a metempsychosisról (lélekváltozás) és metempsychosisról (testváltozás) ugyancsak Empedocles és Plato is. Később a kereszténység első századaiban a manichaeusok, a kik még eredeti tisztaságában bírták a keresztény tant helyesen értelmezték Jezus szavait: Mielőtt Ábrahám volt, voltam én! Majd az egész középkoron végigvonul e tan, mely különösen a keresztény-misztikusoknál virágzott. Legújabbban is mindinkább tért hódít a reinkarnációban való hit. Egv olv bölcsel edő mint Hume mondja az Essay on Immortality-ben «A mi el nem múlik, az nem is keletkezik. Tehát ha a lélek halhatatlan már kellett léteznie születésünk előtt is. Azért a metempsychosis az egyedüli elmélet, amely a bölcselkedés előtt megállhat.

Csak rövid vázlatát adtuk a reinkarnáció tanának, de eleget arra, hogy demonstrálhassuk, mennyire elűző világ-nézet és életfelfogás folyik belőle. Egyszerre megértjük, hogy mi az oka a keleti türelemnek», amelyet ily világításban sze léelve már nem közönynek, de megnyugvásnak kell neveznünk. Hiszen a jót a mi velünk történik, mi tetük, a rosszat ugyancsak. Feltűnő szerencsénknek vagy bámulatos sikereinknek okai előbbi létezésekre nyúlnak vissza, onnan magyarázhatók.

Igy bontakozik ki előttünk a keleti vallásbölcsélet szelid fényében az élet a maga teljes pompájában. A részletek megtévesztő labyrinthusa eltűnik, helyébe maga a nagy egész lép, amelyben nincs hiba nincs igazságtalanság csak öröktől fogva létező törvényszerűség, mely maga a szeretet.

Kártya és szerelem.

Irta: Gustave Guiches.

Issoire vicomte és Ratand báró együtt mentek el a körből, ahol mindketten igen sokat veszítettek. Lassan lépkedtek a Champs-Élysées avenuen s hallgattak, mert gondolataik nagyon kinozták őket. Végre a báró szólalt meg:

— Már megint vesztettem!

A vicomte csak mosolygott:

— Azt hiszem, ehhez már hozzászokhatott...

— Eh, a veszteséghez sohasem szokik hozzá az ember. Ha meg nem fordul a szerencsém, fél év múlva teljesen tönkre megyek.

— Én az ön helyében tudnám, mit csinálnék.

— Mit beszél! Ugyan mit csinálna?

— Egyszerűen — a z lennék!

— Micsoda?

— Megcsalt férj. Már régóta az lennék! Ez önnek könnyű volna, mert nős ember s a bárónő igen bájos. Gyermekeik még nincsenek. Mig én csak agglegény vagyok. Nincs feleségem, mert ha volna!...

A báró vállat vont.

— Hát még ön is hisz ebben a babonában?

A vicomte nagyon komolyan válaszolt neki:

— Az ember semmi mással nem fordíthatja meg a szerencséjét. Gondoljon csak Alezanra — háromszázezer frankot nyert azon az estén, amikor a felesége hűtlen lett hozzá. Tudja egész határozottan. S aztán Gantel, Albenquatr, Trénes, meg a kis Fumeron?

— Igaz! Igaz... Határozottan igaza van!

A báró néhány percig gondolkozott, míg a vicomte folyton új meg új példákat említett neki; egész sereg meg-

csalt férget, akinek mind szerencséje van azóta a kártyában. Végül a báró, mintha hideg vízzel öntötték volna le, össze-rezzent.

— Brrr! Ez mégis aljasság volna!

— Igazán? — szólt Issoire. S ha például kártyaadósságot kellene kifizetnie?

— Az más — akkor nem haboznám! Mert az embernek mégis csak a becsülete a legelső!

A két jó barát elvált egymástól.

* * *

A báró sietett haza. Mivel az éj nagyon kellemes volt, lassu léptekkel sétálgatott az utcán. A vicomte megjegyzései szeget ütöttek a fejébe; milyen meggyőződéssel beszélt ez az ember s milyen kitűnő példákat említett felállításának a bizonyítására. A báró töprengeni kezdett. Sohasem érzett valami nagy szerelmet a felesége iránt. Szerette, mert szeretetreméltó, értelmes, csinos és alkalmazkodó nő volt s eléggé szellemes ahhoz, hogy szórakoztassa a férjét, ha a bácsi néha egy-egy órát otthon töltött. Amint erre gondolt, érezte, hogy mégis szereti ezt az asszonyt, mert felháborodik arra a gondolatra, hogy a felesége őt megcsalhatná. De csakhamar eszébe jutott az is, hogy Gantel, Alezan, Arriol, meg a többiek a feleségük hűtlenségének köszönhetik nagy jólétüket s hogy mily óriási nyereségek kárpótolják őket családi boldogtalanságukért. Arra gondolt, hogy mégsem érdemes olyan érzelgősnek lenni, mint aminő ő. S minél többet gondolkozott erről, a kártyások babonája annál inkább gyökeret vert lelkében. Most már nem kételkedett abban, hogy ha a bárónő hajlandó volna őt megcsalni, a szerencséje azonnal megfordulna s még azon az estén háromszázezer frankot nyerne, akárcsak Alezan! S hátha a felesége is elegendő kárpótlásnak tartaná a férje nagy nyereségét azért, amiért feláldozza az érzelmeit?

S mivel a báró azok közé az emberek közé tartozott, akik amint eljutnak az elhatározáshoz, azonnal lelkesednek tervükért, ujjongva fogadta meg, hogy éppen olyan megcsalt

férj lesz, mint azok, akik a klubban összeszedik a játékosok pénzeit

Csak azt nem tudta még, hogy a bárónőt hogyan nyerhetné meg a tervének? Mivel birhatná rá a feleségét arra, hogy őt megcsalja?

Ez nem lesz könnyű dolog. Tudta, hogy erről a dologról még beszélni is nehéz lesz a feleségével. Ha valami plátói udvarlásról vagy ártatlan flirtelésről volna szó, talán ráállna, de hogy a férjét megcsalja! . . . Eh, elvégre is az, amit a férje kíván tőle, sokkal nagyobb érdeke neki, mint a férjének . . .

* * *

A báró megnézte az óráját.

— Még csak éjfél van! Nevetséges . . . A feleségem nem fog rám ismerni, ha ilyen korán megyek haza . . . Megiszunk egy csésze teát az ő szobájában s aztán vidáman beszélgetünk és hozzálátok ahhoz, hogy elhódítsam önmagamtól.

Benyitott Antin-avenuen levő lakásába. Guillaume, az inas, akinek urát minden éjjel meg kellett várnia, ott aludt az előszobában egy karosszékben. Mikor fölébresztette, az inas annyira meg volt lepelve, hogy ijedten fölugrott.

— A báró úr már hazajött! — szolt nagy hebegve.

— Igen. A bárónő itthon van?

Guillaumeon meglátszott, hogy nagyon meg van rémülve.

— A bárónő nem ment el hazulról . . . de beteg . . . nem jól érzi magát . . . azt hiszem a nagy meleg . . .

A báró felesége szobája felé sietett. A szobaleány ott állott az ajtóban s elállotta az utját . . .

— A bárónő rosszul érzi magát! . . . Egyedüli akar maradni . . . Kérem, báró úr, ne háborgassa . . .

— Ugyan mit jelent ez a nagy ijedtség!

Erőtlenül kopogtatott az ajtón . . .

— Kedvesem, én vagyok! Nyissa ki az ajtót.

Semmi választ nem kapott, de olyan zaj hallatszott a

szobából, mintha butorokat tologatnának és suttognának. A báró most már sejtett valamit és dühtől remegő hangon kiáltott:

— Nyissa ki az ajtót! Parancsolom!

Az ajtó kinyílt. Egy úr ugrott ki rajta. A báró annyira meg volt lepelve, hogy meg se állította s csak ennyit tudott kiáltani:

— Nyomorult!

Az idegen egy pillanat alatt eltűnt, de azért a báró mégis megismerte, Alezan volt!

* * *

A bárónő mikor látta, hogy a férje bejön a szobába és feléje rohan, egyszerűen csak ennyit mondott:

— Bűnös vagyok. Tegyen velem amit akar.

Mikor a férje izgatottsága kissé lecsillapodott, elkezdett gondolkozni. Eszébe jutott a terve, amelyre a feleségét rá akarta beszélni s ez megvigasztalta őt. Most már csak azon töprengett, hogyan óvja meg a tekintélyét. Ha a felesége és Alezan most először találkoztak? . . . Ebben az esetben máris megfordult a szerencséje és mártól fogva annyit fog nyerni, hogy nem is tud a nyereséggel mit csinálni.

— Alberte, mondja meg az igazat, a tiszta igazat, — mert csakis így remélheti, hogy megbocsájtok. Mióta van ilyen jó viszonyban Alezan urral?

A bárónő néhány pillanatig gondolkozott s aztán halkán így szólt:

— Hat év óta.

Ratand báró lehanyatlott egy karosszékre s merően maga elé bámult, mintha a biztos megsemmisülést latná szemei előtt.

Victor Hugo és Paul Meurice.

Egy mindenképpen érdemes, sőt kiváló író halt meg a múlt héten Párisban. Paul Meurice, akit irodalmi érdemei mellett még az a körülmény tett nevezetessé, hogy igazi és meghitt barátja volt Victor Hugonak. Meurice összesen nyolcvanöt esztendő-t élt, ebből a nagy időből hatvanhármát szakadatlan munkában töltött. Rendkívül termékeny író volt és ha ennek ellenére sem tudta nevét Franciaországon túl ismertté tenni, annak az az oka, hogy Meurice a régi Olaszország nagy piktorainak mintájára élt, akik elzárkóztak a világ elől és egész életüket annak szentelték, hogy egyetlen szent legendát és annak hőjét fessék meg minél többször, minél szebben, minél áhitatosabban. Meuricenek is volt egy ilyen ideálja, Victor Hugo, a ki iránt vak rajongással viselkedett és a kinek kultuszáért feláldozott mindent: a maga ambícióit, a legszebb éveit és briliánsnak ígérkező karrierjét.

A míg Hugoval össze nem akadt, Meuricenek irodalmi vágyai voltak, ámde attól a perctől fogva, hogy megismerkedett vele és Hugo a barátságába fogadta, a nagy költő egyénisége mintegy elnyelte a kisebbét, aki azontúl azt tartotta céljának, hogy feláldozza magát barátjáért, lelkének gazdag tartalmát reá pazarolja, szolgálja őt, majd pedig Hugo halála után a költő emlékezetének lett egyik leglelkesebb ápolója. A legcsudálatosabb barát volt, aki sohasem kívánt áldozataiért cserébe semmit és akkor lett volna a legboldogabb, ha magából kiszakithat mindent, az agyát, az érzéseit, lelkének fenkölségét, hogy még ezzel is öregbítse a nagy költő zsenijét, ragyogó dicsőségét.

Hogy ilyen körülmények között Hugo a barátságával ajándékozta meg Meurice-t, természetes. A nagy Hugo szerette a hódolatot és különösen jól esett neki az olyanak részéről, aki maga is nem közönséges író volt s a kiből a

romantikus iskola egyik legerősebb, legtehetségesebb, tagját sejtette meg. Ismeretségük csakhamar barátsággá vált és mert negyvenöt esztendeig tartott, azért természetesen érdekes fejezetekben bővelkedik.

Még 1842-ben ismerkedett meg. Meurice akkor Auguste Vacquerievel társszerzőségben írta meg első darabját a Falstaffot, amely nagy sikert aratott. Vacquerie akkor már nevezetes író volt és Hugo barátja. Az ő révén ismerkedett meg aztán Hugo és Meurice, aki attól fogva mintegy napszámosa lett a nagy költő dicsőségének. Hódolattal nézett fel rája, akár istenére a pap és lelke megtelt a dicsőségnek, boldogságnak érzetével, amikor látta, mint nő egyre jobban a Hugo rajongóinak száma és hogy a költő dicsősége lassanként meghódítja az egész Európát.

Meurice kicsinyes meghuzódása, amely nincsen nobilitásnak hijján, arra vezethető vissza, hogy ő maga nem volt a nagyravágyó szellemek közül való, akik valaha a világ meghódítására gondoltak volna. Nagy tehetséggel indult neki pályájának, de bizonyos aggódó félelemmel és így annál természetesebb, hogy tulságosan elfogulttá lett, amikor alig huszonhét éves korában annak a férfiúnak barátságával dicsekedhetett, aki már akkor dicsősége volt az újabb francia irodalmi világnak és megalapítója egy akkor már diadalmaszkodó irodalmi iskolának.

Barátságuk volt az oka, hogy Meurice soha meg nem írta azokat az igazi és művészi munkáit, amelyeknek tervét fejében hordta. Így is sokat — és jót — produkált ugyan, de még sem azt, amit szeretett volna. Hugo tulságosan igénybe vette és Meurice, hogy megkeresse a kenyerét, kénytelen volt iparszerűleg írni a regényeit, amelyek számára aztán nem talált kiadót. Hogy tehát helyzetén segítsen, azért ezeket az írásait eladta Dumasnak, aki a maga neve alatt adta ki azokat. A napi megélhetésért való harc így tehát mind messzebb sodorta Meuricet a maga irodalmi ambíciójától és e lemondásért nem volt más vigasza mint az, hogy azért tette, akit bálványaképpen imádott, Hugoért.

Hozott különben érte más áldozatot is. Az 1848-iki forra-

dalom után Hugo megalapította az «E v é n e m e n t» című ujságot, annak Meurice lett a felelős szerkesztője. Azaz a szerkesztője lett és ő volt a felelős Hugo harcias hangueikkeiért, amelyekben az Napoleont támadta. Így történt aztán, hogy a decemberi államcsiny idején is Meurice a Saint-Pelagie börtönben ült egy olyan cikk miatt, a melyet nem is ő irt. Mások helyett irt könyveket és mások börtönbüntetését is ő ülte le. Ám ezért soha sem dicsekedett a martiromságával, örömmel viselte el, mintha a dolog a legtermészetesebbek közül való lenne így.

A mikor kiszabadult a börtönből, Victor Hugo már a száműzetes kenyerét ette, ott a szigeten. És ekkor hozta meg Meurice a barátjáért a legsúlyosabb áldozatot: nem látogatta meg. Hogy miért, az ok igen érdekes, mert fényt derít ennek a különös embernek finom szenzibilitására. Ugy érezte, nem szabad meglátogatnia, mert ennek olyan színe lenne, mintha osztozkodni akarna abban a dicsőségben, amely a száműzetés folytán áradt Hugora. Valóban úgy is volt, hogy abban az időben sokan mentek Jersey szigetre, hogy a költő környezetéhez számítódjanak és így, ezzel az önkéntes száműzetéssel bevonuljanak majd a történelembe, vagy legalább is a világirodalom történeti alakjainak sorába. Meurice azonban e közben Párisban maradt és megelégedett azzal, hogy a távollevők érdekei fölött örködhetik!

Hogy miféle érdekei fölött érdeklődött többek között, ez olyan irodalom-történeti adat, a melyet maga Meurice mondott ele sorok írójának, amikor az meglátogatta az agg, de akkor még vidám, jókedvű költőt.

Franciaországban is csak kevesen tudják, hogy Hugo, a komoly, a nagy költő, egy alkalommal valami tréfás daljátékkal, aféle revüvel próbált szerencsét. Ennek a revünek a «M e n y o r s z á g é s P o k o l» volt a címe, s az Ambiqu-ben került színre akkor, amikor Hugo már száműzetésben volt. A színlapon nem Hugo szerepelt mint szerző, ami végre természetes. Az ő neve akkor már valóságos program volt, olyan név, amelynek megvoltak a maga fradiciói és ezeknek árthatott volna, ha a nagy költő egyszerre úgy jelenik

meg, mint az ilyen olcsó kis vaudeville szerzője. Idegen név szerepelt tehát a színpadon és Meurice volt bejelentve a szerzők egyesületénél, mint a darab írója. Meurice a tantiémeket pontosan elküldte száműzött barátjának, a szerzők egyesületének járó illetéket aztán a maga zsebéből fizette.

Mivel ez a revü a Victor Hugo munkája, habár apokrif munkája, álljunk meg mellette egy percre.

A darabnak tárgya jónak és a rossznak harca. A jó a szerelem, a rossz pedig a feslettség, amelyet egy ördög képvisel a darabban. Sok változás, kaland, balett és színházi trükk után aztán az a darab befejezése, hogy a szerelem diadalt arat, a herceg elveszi imádottját.

A revü keveset különbözik ebbe a műfajba tartozó többi társától. A főkülömböség talán az, hogy valamivel ötletesebb a többinél és van benne néhány jóízű kuplé és tréfa. Victor Hugótól valók, tehát idézzük őket.

Ketten a házasságtörésről beszélgetnek:

— Gondolsz-e rá, hogy valaha megcsald a feleségedet, kérdi az egyik.

— Az ember sohasem csálhatja meg a feleségét, mert az asszonyok e tekintetben mindig előbbre vannak férjüknél, feleli a másik.

Egy asszony mondja:

— Nő vagyok és mint ilyennek legfőbb gyönyöre, ha más nőt kétségbe ejthetek.

A darabnak legfőbb trükkje (már akkor!) az volt, hogy az elmaradhatatlan, kövér komika egy ingben beszalad a színpadra és mialatt a zenekar belekezd a muzsikába, ő maga s rágyújt erre a tréfás kupléra:

Ma culotte
Elle s'en va saprelotte!
Elle s'en va,
Qui m'la rendra.

A darab hat képből állott. A képeknek ezek voltak a címei: «A boldog ország.» «A szerelem tava.» «A tűz folyó.» «A meny.» «A Pokol.» «Ámor barlangja.» És az ilyen mindig tetszik a színházban.

A mióta ezt a darabot adták, félszázad pergett le az idők végtelenjében. Ez alatt Hugo és Vacquerie is meghaltak és a quartettből, amelyen kettőjükön kívül Gautier tett még és Meurice, csak ez az utóbbi maradt életben, s Meurice is kilehette lelkét csendben, békében, szenvedés nélkül a mult héten.

Nyolcvanötéves kort élt, de az esztendők sulya nem roppanthatta össze egyenes természetét. Mindig jókedvű marad és az utolsó években azzal foglalatoskodott, hogy halhatatlan barátjának műveit rendezze sajtó alá. Különösen Hugo levelezése adott neki sok gondot. Egyes levelek kiadatását még korainak vélte. Mások közérdekűek lettek volna ugyan, de sok volt bennük a családi vonatkozás. Ezeket Meurice egy időre még gondosan félretette. Lesz is a hagyatékában néhány levél, amely még maig sem látott napvilágot.

Igy például ez, a melyet Meurice engedelmével másoltunk le akkor, amikor nála jártunk és éppen Hugora terelődött a beszéd. A levél előzményeiről ezeket mondta Meurice:

Amikor híre járt, hogy a költő elkészült a «*Travailleurs de la Mer*»-rel (A Tenger munkásai) Henri de Péne levelet írt a költőnek és ötszázezer frankot ígért neki, ha megengedi, hogy ő közölhesse és pedig folytatásokban az új regényt. Erre az ajánlatra a következő levéllel felelt Hugo:

Hauteville-House, február 27-én.

«Ajánlata olyan, aminőt talán még soha sem tettek írónak. Elismerem nagylelkűségét, de a művészet és a művészi céljaim még a félmilliónál is előbbrevalóak. Mivel pedig a regény művészi szépségeit csorbitaná a folytatásokban való közlés, azért a félmillió frank visszautasításával kénytelen vagyok nemmel felelni ajánlatára.»

A «Tenger munkásai» könyvalakban fog először sajtó alól kikerülni és meggyőződésem, hogy mihelyt elolvasta e művemet, ön is igazat ad nekem.

V. H.

Hugo tudvalevőleg nem vetette meg a pénzt és éppen ezért meglepő, hogy ilyen könnyedén refusálta ezt a hallat-

lan tisztelet díjat. Külömben csak a kiadónak vált javára az, hogy Hugó nem fogadta el az ajánlatot, mert a regény nagy csalódást okozott a közönségnek és az a kiadó, aki a könyv-alak számára vette meg a kéziratot, éppen egy millió frankot vesztett. Tönkre is ment ezen az üzleten, ami a közönség részéről igen elkeserítette Meuricet. A jó barát ezuttal sem tagadta meg magát, amennyiben kártalanítani igyekezett a kiadót csak azért, hogy Hugo soha meg ne tudja, hogy a könyv anyagi sikere nem volt olyan, amint azt várt volna tőle.

Meurice egész élete igaz önfeláldozás ezernyi apró példáját mutatta. Hugo iránt érzett szeretete végtelen gyengédséggel tele és régebben, Párisban az írók között majdnem közmondásszerű volt. Nem is beszéltek róla a nélkül, hogy nevéhez jelzőképpen hozzá ne fűzzék ezt a megjegyzést: l'ami du grand poète, 'a nagy költő barátja.

Izig-vérig az volt. Nagy barátsága adta meg életének tartalmát. De azért dolgozott is, önállóan és ez a munkássága — bár inkább irodalomtörténeti szempontból — nem érdektelen. Igaz ugyan, hogy nem nagy koncepcióju alkotások, de azért a ki a romanticizmus történelmével akar foglalkozni, ezek fölött sem sikolhat el a nélkül, hogy meg ne emlékezzék róluk.

É t a.

A THALIA TÁRSASÁG

legutóbb tartott előadásán három egyfelvonásos darabot adott. «A látatlan kormányos»-ban Forgács Rózsi tökéletessége mellett Batizfalvi Elza néhány nem egészen természetes alakítással okozott némi disharmoniát. De a sikolya — az sikerült! Amilyen jelentéktelen «A kapocs», olyan alacsony fokon állt az előadása. Ugyyszólván: ledarálták. De annyira siettek, hogy szinte boszantó volt. Például Takács Elek (Vámos Hugó) vendégei éppen csak hogy beléptek: már is hozták az uzsonnát, vilámgyorsasággal ültek hozzá, már el is végezték, már Takács zsebre is vágta a babérokat és már el is távoztak. De kárpótoltak bennünket «A hőstenor»-ral. Frank Wedekind az élet ezer ferdesége közül kiragadott egyet és azt maró szarkazmussal tárja elénk. A szereplők csodálatos hűséggel interpretálták a darabot. Ebben valamennyi kifogástalanul játszottak. De Kürthy György remekelt.

J ú b á l.

Délila.

Irta: Gagyhy Dénes.

(Vége.)

A hős nem közeledett tovább, a leány pedig folytatta:

— Azt kérde, ugy-e, hogy mi az én nevem?

Sámson igent intett.

— Délilának hívnak és Mika az atyám. Itt lakunk a közeli domb oldalán. Atyám földet művel cselédeivel, én rendben tartom házá, mosok rá és szolgálra főzök a számukra. Anyám már régen meghalt s ahogy annyira nőtem, a háztartás minden gondja rám nehezedik. De nem untam a sok dolgot, vidám kedvvel végeztem mindent s gondtalanul, vigan éltem eddig a percig, amig tégedet utamba nem dobott a végzet. Most sem hiszem, hogy nem valami gonosz szellem vagy, aki csak azért álltál elibém, hogy lelkem nyugalma megzavard!

— Ne hidd, nem vagyok én gonosz szellem s nem akarlak én tégedet megrontani. Nem az az én hivatásom, hogy gyöngé nőket üldözzek, hanem kemény csaták, kard kard ellen, életet életért, népem szabadságát védelmezem. Sámson az én nevem és Manoáknak vagyok a fia!

Délila összerezdült e szavakra és önkéntelenül meghajította fejét az ifju előtt.

— Te vagy, uram, Izrael hőse? Az a nagy és dicső Sámson, aki egymaga győzte le Zsidóország ellenségeit? Oh, fogadd el, nemes vitéz, egyik honleány háláját és köszönetét. Nyujtsd kezedet és kézszorításoddal pecsételd meg, hogy egy csacska leány illetlen beszédét, melylyel hősi személyedet sértette, megbocsátsd.

Manoáh fia odaadta a kezét s a hajadont vont, vont magához közelebb, míg karját odafűzhetette derekára — gyöngéden, miként a rózsaszirmok borulnak egymás nyakába.

— Délila! Hagyd e kezét az enyémben örökre, addig, amig tart az életem.

— Ne kívánd ezt tőlem, Sámson, ne kívánd! Ezt ne! Lásd, már nem tiltakozom az ölelése ellen; engedem, hogy

magadhoz szorits, pedig ezzel bűnt követek el. És még nem is ez a legnagyobb bűn, hanem az, hogy jól esik, ha megölelsz és örömmel, bizonyos legyőzhetetlen vágyakozással megyek a karjaid közé. De a feleséged nem leszek, mert a szavamat kötöttem le Doégnak. Jehova, segits és adj erőt, hogy megtarthassam ígéretemet! Ő most rám gondol, engemet vár és én . . . ?

Le akarta tépni magát Sámson melléről, de ez nem engedte.

— Te nem szereted Doéget! Miért akarsz hát minden áron az övé lenni?

— Nem szeretem? — Szeretem? Én eddig azt hittem, hogy szeretem, és boldog voltam ebben a hitben; de most úgy látom, hogy neked van igazad. De hogy tégedet szeretnélek, vagy hogy te engemet szeretnél: ez sem lehet. Azt mondják az öregebb nők: hosszabb idő kell erre, nem megy az olyan hamar. És mi mióta ismerjük egymást?

— Én nem tudom, mit mondanak, hogyan keletkezik, csak azt érzem és tudom, hogy most te vagy nekem legdrágább ezen a világon.

— Így érzem én is és azt hiszem, ha nem látlak, mindig csak rád fogok gondolni.

— Légy hát az enyém!

— Ne csábits, mert félek, hogy végre is megtöröm hűségi fogadásomat! Sámson, te olyan különös, csodálatos dolgokat beszéltél, minőket én soha nem hallottam sem Doégtól, sem mástól; és mégis — hiszed-e — mikor éjjelenként nem tudtam aludni, ilyesmiről ábrándoztam hosszasan. Te híres férfi vagy és nagy hős, kinek nevét egész ország ismeri, dicsőíti; nagy büszkeség hát egy lányra, ha te őt magadénak kéred. És mégis inkább szeretném, — ha meghagynál engemet az én egyszerűségemben, jámbor jegyesem oldalán. Imádkoznám éretted mindennap, hogy a Jehova oltalmazza életedet. És, ha mégis — ha Doég visszaadná szavamat — hozzád mennék, neked hitvesed lennék s megtudhatnám valaha, hogy mellettem mást szeretsz — megölnélek.

E szavak után leszakadt Sámson kebléről és szaladt, mintha kergetnék, csak olykor tekintve vissza, házikójuk felé, ahol már türelmetlenül várta vőlegénye. Ennek elmondta őszintén az esetet, kijelentette, hogy immár nem őt szereti, hanem Sámson, aki az elébb kezét is megkérte. De ha

ragaszkodik ígéretéhez s nem menti fel alóla, a felesége lesz, azonban már most, jóelőre értésére adja, hogy csak testét viszi magával, mert a lelke másnál marad. Doég szomorú szívvel hallgatta menyasszonya beszédét. Félős, jámbor természetű ember volt és Sámson nevének hallatára, nem mert ellenkezni. Felmentette Déléilát ígérete alól s csendesesen, lehajtott fővel kibandukolt Mika házából. A leány utána, csak hogy futva és más irányba; arra, hol szerelmesét hagyta, aki még ott állt merőn bámult feléjük. Egyenest az ölébe rohant.

— Most már a tied vagyok! Azt tehetsz velem, amit akarsz.

Az ősz Manoáh házat örömjaj verte fel: új asszonyt hoztak bele, feleséget vitéz fia számára. Az eddig csendes lak megélénkült, a szép Délila, mint valami dalos madár, naphosszat csicsgergett és vidám kedvre derített mindenkit maga közeleiben. Ő lett az új egyszerre a házban, mindenki neki engedelmeskedett, az ő szavát leste, még az erős Sámson is, akit szelíd, édes beszéddel egészen hatalmába kerített. Így tartott az évek hosszat, nyugodt boldogságban és megelégedésben folyt az életük. De egyszer, tiz esztendő múlva úgy látta az asszony, hogy az ura mind sűrűbben, sűrűbben maradoz el hazulról, különösen este; ölelése sem olyan forró már és nem olyan szenvedélyes, mint eddig; most meg sem csókolja, nem keresi többé a társa agát, pedig a legutóbbi időkig nem tudtak meglenni egymás nélkül egy napig sem. Nem képzelhette az okát, töprengett rajta, el-elsírt ezen a szomorú változáson. Kérdezni nem merte, attól tartott, hogy még jobban magára haragitja férjét és reménykedett mindig, hátha jóra fordul minden.

Egy őszi délután, szürkület tájon, maga volt megint lakásukban egyedül, nehéz, keserű bánatával. Látogató zavarta meg csendességét, kiben nagy csodálkozására hajdani jegyesét, Doéget ismerte fel.

— Eljöttem hozzád, urnőm — szolt Doég — azon nap után tiz esztendővel, melyen elutasítottál engemet magadtól. Ha elfeledtél is, én rád emlékeztem életem minden órájában és máig is szeretlek. Nem azért jöttem hozzád, hogy ezt megmondjam neked, hiszen anélkül is jól tudod; hanem arról akartalak értesíteni, hogy akiért te engemet elhagytál, — nem szeret többé, hűtelen hozzád és mindennap megcsal.

Mint a tigris, úgy ugrott fel Délila e beszédre.

— Nem igaz, hazudsz! Bosszút akarsz állani uramon

és rajtam s ezt ilyen nemtelen, áruló módon teszed. Távozz innen tüstént!

— Nem hazudok, urnőm és bosszut sem akarok állani, mert én neked régem megbocsátottam; de szánlak, hogy az az ember úgy kijátszott tégedet. Ha nem hiszed, amit mondok, kövess engemet és megmutattam, hogy kivel éli világát a hős Sámson.

Az asszony egy percig ingadozott, hogy menjen-e, ne-e? — de hirtelen széles kendőt dobott vállaira s felszólította az idegent, hogy induljanak.

— Jőjj! De ha álnokul rágalmaztad uramat és nem tudsz bizonyítani, életeddel fizetsz.

— Legyen úgy, amint akarod. Menjünk!

Czóra városában, ott, hol a mezők felé hajlik az utca, arra vezette Doég Sámson feleségét. Megálltak egy ház előtt, melynek ablakaiban, széles cserepekben, színes virágbokrok voltak elhelyezve.

— Ime ez az a ház, melyben a te hatalmas urad mulatoz. Holdtölte óta minden este idáig kísérem titokban, hogy megbizonyosodjam kétségbevonhatatlanul csalfaságáról. Jer, kerüljünk az udvarra, ott megláthatod az ablakon át, hogy kicsoda az, aki helyedbe lépett. Nem ismered bizonyosan. Legszebb leány az egész környéken, még alig élt tizenöt tavaszt, neve: Abigáil. De nézz csak oda, most láthatod őket a halvány fényben. Sámson térdein ringatja Abigáilt, a leányka pedig odahajtja fejét urad mellére. Nézd, most csókot is váltanak! Tudom, édes lehet mind a kettőnek; legalább olyan édes, mint amiő keserű neked . . .

Delila felsziszent, aztán halkán zokogni kezdett.

— Igaz, igaz, megcsalt! És most meg kell őt ölnöm s meg is fogom ölni, mert megfogadtam ezt akkor, mikor az övé lettem. Ha már nem az enyém, nem szabad senkiének lennie!

Halkan, érthetetlenül szólt, mintha csak önmagához szólt volna. Elindult a kapu felé, de távozóban még visszafelelt az udvaron áldogáló férfinak:

— Nem hazudtál, ember! De azért megvetlek és utálalak, mert gyikossá tettél.

A női bosszu tekervényes utai járhatatlanok. Hiába is indul annak föl kutatására közönséges észszel a férfi. Mert az asszony mindent kész föláldozni azért, hogy azon, vagy érette bosszut álljon. Árulóvá lesz, ha szükséges kiszolgál-

tatja atyafiait, testvéreit, ha ezen az áron célhoz érhet. Eladja testét annak akit gyűlöl, akire rá se nézne más körülmények között, vagy tán cselédeivel dobathá ki, ha közelednék hozzá; nemzetét, hazáját bocsájtja áruba ha segítséget, támaszt remél az alkudozótól. És ha egyszer a fizetés megtörtént, az a démoni vágy, melyet csak piros vér hullása hűthet le, kielégítést nyer s a megtorlás a maga borzasztóságában befejeződik: — egyszerre átalakul a nő egészen. Mikor látja a romlást, melyet ő okozott; mikor annak bukását és halálát, aki szívéhez legközelebb állott, aki ránézve az egész világ volt maga: — megijed munkájától, őriöng, a haját tépi és átkozza magát, hogy azt megcselekedte, sőt nem ritkán a maga életét is utána dobja azénak, akiét kioltotta.

A filiszteusok vezérei már többször megkísértették Delilát, hogy árulja el, miben rejlik Sámson óriási ereje. Eddig elkergette őket, de most hadd jöjjenek. Most megfogja mondani, — így boszulja meg magát.

Mézes beszéddel, hizelgő szókkal, asszonyi ravaszsággal kivette urából egy éjszaka a nagy titkot, melyet ez pedig még senkinek nem mondott. Így beszélt el:

— «Beretva nem volt soha az én férjem, mert Istennek szenteltetett vagyok, az én anyámatól méhétől fogva. Ha megnyiretettem eltávozik tőlem az én erőm és erőtlenség leszek és olyan leszek, mint egy a többi emberek közül».

Alomitalt adott neki erre Délila, melytől mélyen elalvók és hivatá a filiszteusokat, kik levágták a hős és hajzatát, azután megkötözték, szemét tüzes vassal kiégették és börtönbe vetették. Az asszony oda is elkísérte, nem lehetett tőle elválasztani. Midőn a tömlőc hideg földjén heverészett az erejétől megfosztott vitéz s kínos fájdalomában ordított, mint a vadállat: a nő, aki neki mindezt a sok szenvedést okozta, vizes kendővel borogatta a kiégett szemeödröket, ápolt a gyöngéden, odaadással, együtt tűrve a nagy csapást a fogolylyal. És midőn ez megkérdezte, kicsoda volna, azt felelte:

— Én vagyok Sámson. Itt egyedül csak az enyém vagy!

Soká szenvedett a börtönben, midőn egyszer a filiszteusok vezérei, akik együtt mulatának, «eléhívták Sámson a foglyoknak házokból, hogy játszaék ő előttök». Délila kézen fogva vezette, s mikor a csarnokba értek, figyelmeztette őt, hogy azon oszlop mellett állanak, mely az egész épüle-

tet tartja, a mely telve van most filiszteus férfiakkal és asszonyokkal. Sámson két kézre fogta a hatalmas oszlopot, mely recsegni kezdett, amint megrázta — aztán kitörte. Amint az épület dőlni indult, az asszony átfogta ura derekát, odasimult a keblére, hogy halva is egymás mellett legyenek. Most már igazán csak az övé volt egyedül.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefón: 87—34. szám.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő” kiadóhivatala.

Gyűjtőknek figyelmébe!

Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronáig és följebb. —

Magyarország legrégibb kereskedője

PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3, az udvarban.

Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

„THE GRESHAM”

életbiztosító-társaság Londonban

Magyarországi fiók: BUDAPEST

(a Ferencz József-tér 5—6. szám alatt épülő új palota elkészüléséig)

IV., Ferencz József-rakpart 27.

A társaság vagyona 1904. december 31-én... .. korona 216,505.894.39

Évi bevétel biztosítások és kamatból 1904. évi

december 31-én... .. " 32,391.311.51

Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződések,

valamint visszavásárlások stb. után a társaság

fennállása óta (1848)... .. " 491,748.857.43

Az 1904. évben a társaság 5114 kötvényt állított ki

összeg értékben. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján

a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgál

a magyarországi fiók Budapesten, valamint ennek ügynökei az ország

minden nagyobb városában.

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szem-ölcs és a talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállaltatik.

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig dróbkint 1.20 kor.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendé.

Központ
szétküldési raktár

Schwenkl L. gyógyszerháza,
Melding-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a melletti védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

1 doboz ára 1.20 K., vidékre 1.65 K., előzetes beküldése mellett bérlem.

Magyarországi főraktár:

Török József gyógyszerháza, Budapest
Király u 12., Andrássy-ut 26.

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a diszkesszettel kitüntetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészítetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben.

Fogorvos: LÖFFLER EMIL. Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: GROSSMANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélkül fogműtétek 2 korona. Tartósfőtés 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi. jótállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is.

A már 53 év óta dicsőretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

arcvirágzások ellen,

bőrszépítő szappan

szeplő, himlőhely, sörny, májfoltok, fakadékok, forrósgái pörsekenések, orrvörösségek és minden egyéb mely az arckenőccsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézetet kölcsönöz.

Egy nagy tégely 4 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól óvakodjunk! Csak Kraicsovics által Vukováron készített kenőcs valódi. — Minden tégelyen Kraicsovics, a készítő arcképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrássy-ut 26. Török József gyógyszerháza.

A vonatok indulása és érkezése. (Budapest keleti pályaudvar.)

D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
vonatsz.	óra	perc	vonat neve	h o v á	vonatsz.	óra	perc	vonat neve	h o n n a n
28	6	20	sz. v.	Trieszt, N.-Kanizsa	645	5	00	tszsz.	Mária-Radna, Arad,
10	6	45	"	Wien, Grác, Sopron					Nagyvárad, Debreczen
908	7	00	gy. v.	Szabadka	327	5	20	vv.	Berlin, Ruttká
302	7	10	"	Ruttká	1707	5	45	sz. v.	Stanislaw, M.-Sziget
908	7	15	sz. v.	Belgrád, Bród	909	5	45	"	Belgrád, Bosna-Brod
				Gyulafehérvár, Nagy-	607	6	10	"	Brassó, Arad
604	7	25	gy. v.	szeben, Kolozsvár	19	6	15	"	Bicske, Gyékényes
				Tövis, M.-Sziget	409	6	35	"	Lemberg, Kassa,
1802	7	35	"	Fehring, Gráz					Máramarossziget
402	7	40	"	Kassa, Lemberg	11	6	40	"	Wien, Triest
				M.-Sziget	507	7	10	sz. v.	Brassó, Kolozsvár
1508	7	50	sz. v.	Kassa	918	7	10	"	Kiskőrös
318	8	00	"	Gödöllő	1803	7	25	"	Graz, Fehring
				Zágráb, Fiume, Torino,	817	7	25	"	Gödöllő
1002	8	00	gy. v.	Róma, Pécs, Vinkovce	309	7	35	"	Hatvan
606	8	10	sz. v.	Arad, Brassó	501	7	50	gy. v.	Bukarest, Brassó
				Zágráb, Fiume,	1021	7	50	v. v.	Paks, Adony-Pusztas-
1006	8	15	"	Pécs, Bród					szabolcs
408	8	35	"	Munkács, M.-Sziget	1905	8	10	sz. v.	Fiume, Zágráb, Bród,
2	8	50	gy. v.	Bécs, Grác, Sopron					Pécs
				Kolozsvár, Brassó, Má-	1509	8	15	"	Csorba, Kassa,
506	9	00	sz. v.	ram.-Sziget, Stanislaw	811	8	45	"	Hatvan
306	9	35	"	Ruttká, Berlin					Torino, Róma,
944	11	15	tszsz.	Kiskőrös	1003	8	50	gy. v.	Fiume, Zágráb
D e l u t á n					509	9	05	sz. v.	Szolnok
8	12	20	sz. v.	Győr, Wien, Szombathely	13	9	10	"	Győr
310	12	35	"	Hatvan, Satoraljaújhely	307	9	45	"	Berlin, Ruttká
320	1	30	"	Gödöllő	911	9	50	"	Szabadka
1308	1	50	gy. v.	Fehring, Graz	27	10	15	"	Nagy-Kanizsa, Triest
912	1	55	sz. v.	Szabadka, B.-Brod	D e l u t á n				
602 ¹⁾	2	00	gy. v.	Arad, Bukarest ¹⁾	819	12	10	szv.	Gödöllő
4	2	10	"	Wien, Páris	801	12	40	gyv.	Berlin, Ruttká
404	2	15	"	Kassa, Lemberg					Wien, Sopron,
20	2	25	sz. v.	Bicske	7	12	45	szv.	Szombathely
812	2	25	"	Hatvan					Konstantinápoly,
				Kolozsvár, Tövis	908	1	00	gyv.	Belgrád, B.-Brod
504	2	35	gy. v.	Szatmár-Németi	601 ¹⁾	1	10	"	Bukarest ¹⁾ , Arad
510	2	40	sz. v.	Szolnok	1901	1	30	"	Gyékényes, Eszék, Pécs
1902	3	00	gy. v.	Pécs, Eszék, Gyékényes	401	1	30	"	Lemberg, Kassa
				B.-Brod, Belgrád,	1	1	45	"	London, Páris, Wien
904	3	20	"	Konstantinápoly	503	1	50	"	Tövis, Kolozsvár,
1022	3	25	y. v.	Paks					Szatmár-Németi
804	3	30	gy. v.	Ruttká, Berlin	1307	2	10	"	Graz, Fehring, Hatvan
16	4	30	sz. v.	Győr	313	3	10	szv.	Szerencs
822	5	20	"	Gödöllő	321	5	40	"	Gödöllő
308	5	35	"	Ruttká, Berlin	15	6	35	"	Győr
508	5	45	"	Kolozsvár, Brassó	505	6	40	"	Brassó, Kolozsvár,
314	6	25	"	Hatvan					Stanislaw, M.-Sziget
914	6	35	"	Kis-Kőrös	907	6	55	"	Belgrád, Brod
				Zágráb, Fiume,	305	7	00	"	Berlin, Ruttká, Szerencs
1004	6	50	gy. v.	Róma, Torino	3	7	10	gyv.	Wien, Graz
1708	7	05	sz. v.	M.-Sziget, Stanislaw	605	7	20	szv.	Brassó, Arad
22	7	25	"	Bicske, Triest	1007	7	55	"	Fiume, Zágráb, Brod
824	8	25	"	Gödöllő					Pécs
1008	8	30	"	Zágráb, Fiume	407	8	10	"	Munkács, M.-Sziget
				Pécs, Brod	21	8	45	"	Kiskőrös
1510	9	00	"	Kassa, Csorba	1507	8	50	"	Csorba, Kassa
502	9	15	gy. v.	Kolozsvár,	1001	9	05	gyv.	Torino, Róma, Fiume,
				Bukarest, Stanislaw	803	9	10	"	Zágráb, Vinkovce, Pécs
406	9	40	sz. v.	Lemberg, Kassa,	9	9	30	szv.	Berlin, Ruttká
				Máramarossziget	603	9	35	gyv.	Wien, Graz
1804	9	40	"	Fehring, Graz					Nagy-Szabolcs, vár
608	10	00	"	Arad, Brassó	1801	9	50	"	Máramarossziget
910	10	10	"	Belgrád, Eszék,					Graz, Fehring
				Bosna-Brod	403	10	00	"	Lemberg, Kassa
12	10	30	"	Wien, Páris	905	10	00	"	Máramarossziget
828	11	10	v. v.	Ruttká, Szerencs	323	10	40	szv.	Szabadka
									Gödöllő

¹⁾ Bezárólag november 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.

²⁾ Csak hétköznapon közlekedik.

A vonatok indulása Bpest-Józsefvárosról

D é l e l ő t t				
-	-	-	-	-
D e l u t á n				
380 ²⁾	7	00	szv.	Pécel

¹⁾ Bezárólag november 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.

²⁾ Csak hétköznapokon közlekedik.

A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra.

D é l e l ő t t				
329 ²⁾	6	00	szv.	Pécel
D e l u t á n				
-	-	-	-	-

A vonatok indulása és érkezése. (Budapest nyugati pályaudvar.)

D é l e l ő t t					D é l e l ő t t				
vonatsz.	óra	perc	vonat neme	h o v á	vonatsz.	óra	perc	vonat neme	h o n n a n
102	1	00	k. ost.	Wien, Páris	701 ¹⁾	12	50	kel. ost.	Konstantinápoly
148	5	45	expr.	(Ostende, London	143	5	35	exprv.	Bukarest
150	6	30	sz. v.	Palota-Ujpest	8101	6	15	szv.	Dunakeszi-Alag
712 ^a	6	35	"	Dunakeszi-Alag	145	6	25	"	Szolnok, Czegléd
4102	6	45	"	Szolnok, Szeged	1407	6	35	"	Palota-Ujpest
148	6	55	"	Esztergom	217	7	05	tv. szsz.	Berlin, Zsolna
6012	7	05	"	Palota-Ujpest	709	7	15	szv.	Párkány-Nána
1404	7	20	v. v.	Lajosmizse, Kecskemét	4107	7	25	"	Bukarest,
104	8	00	gy. v.	Zsolna, Berlin	147	7	35	"	Báziás
152	8	05	"	Wien	117	7	45	"	Dorog
712	8	30	sz. v.	Dunakeszi-Alag	6018	7	50	v. v.	Palota-Ujpest
116	9	20	"	(Temevár, Karánsebes	149	8	—	szv.	Páris, Wien
154	9	35	"	Báziás	131	8	10	"	Lajosmizse
708	9	40	gy. v.	Wien, Berlin	718	8	25	"	Dunakeszi-Alag
156 ^a	11	25	sz. v.	Palota-Ujpest	4101	8	35	"	Párkány-Nána
					151	9	10	"	Kiskunfélegyháza
					1408	9	25	gyv.	Esztergom
					153	10	20	szv.	Dunakeszi-Alag
					119	10	50	"	Berlin, Zsolna,
					715	10	55	"	Pozsony
									Palota-Ujpest
									Érsekújvár
									Szeged

D é l u t á n				
6104	12	05	sz. v.	Czegléd, Szolnok
156	12	15	"	Palota-Ujpest
128	12	25	"	Nagy-Maros
4108	12	40	"	Dorog
158	1	10	"	Dunakeszi-Alag
106	1	45	gy. v.	Bécs, Páris
4114 ^a	2	05	sz. v.	Pilis-Csaba
126	2	15	"	Párkány-Nána
160	2	20	"	Palota-Ujpest
704	2	25	gy. v.	Bukarest, Báziás
120	2	25	sz. v.	Ersekújvár
4104	2	40	"	Esztergom
720	2	45	"	Czegléd
6002	2	55	"	Lajosmizse, Kecskemét
162	4	15	"	Palota-Ujpest
130	4	25	"	Nagy-Maros
716	4	30	"	Szeged
108	5	15	gy. v.	Bécs
164	6	10	sz. v.	Palota-Ujpest
124	6	20	"	Párkány-Nána
4106	6	40	"	Esztergom
1408	6	45	gy. v.	Zsolna, Berlin, Pozsony
710	6	55	sz. v.	Bukarest, Báziás
6014	7	25	v. v.	Lajosmizse
166	7	40	sz. v.	Palota-Ujpest
132 ^a	7	50	"	Vác
168	8	30	"	Palota-Ujpest
118	10	00	"	Wien, Páris
706	10	10	gy. v.	Szeged, Báziás, Bukarest
714	10	20	sz. v.	K.-K. Félegyháza
1408	10	30	sz. v.	Zsolna, Berlin
902 ^a	11	20	keleti	(Belgrád
702 ^a	11	30	expr. v.	(Konstantinápoly
			kel. ost.	(Bukarest,
			expr. v.	(Konstantinápoly

1) Vasár- és ünnepnapokon bezárolag november 19-ig közlekedik.

2) Csak október és április hónapokban közlekedik.

3) Minden kedd, csüt. és vasárnapon közlekedik.

4) Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kitérőről.

D é l e l ő t t				
4002	6	14	sz. v.	Esztergom
D é l u t á n				
4008	12	20	sz. v.	Dorog
4010 ¹⁾	1	55	"	Pilis-Csaba
4004	2	29	"	Esztergom
4006	6	30	"	Esztergom

D é l u t á n				
155 ^a	12	5	szv.	Palota-Ujpest
155	12	55	"	Palota-Ujpest
708	1	15	gyv.	Bukarest,
				Vercziórova,
108	1	40	"	Báziás
157	2	10	szv.	Páris, Wien
				Dunakeszi-Alag
6001	2	35	"	(Kecskemét,
155	3	05	"	Lajosmizse
127	3	55	"	Palota-Ujpest
6103	4	15	"	Nagy-Maros
4103	4	30	"	Szolnok, Czegléd
165	5	40	"	Esztergom
115	5	55	"	Palota-Ujpest
				Wien, Berlin
707	6	30	gyv.	(Bukarest, Báziás,
163	6	50	szv.	Temesvár
105	7	—	szv.	Palota-Ujpest
711	7	10	gyv.	Wien
4109 ^a	8	10	szv.	Temesvár, Báziás
165	8	20	"	Pilis-Csaba
125	8	45	"	Palota-Ujpest
107	9	5	gyv.	Nagy-Maros
4105	9	15	szv.	Wien
1405	9	45	szv.	Esztergom
167	10	15	gyv.	Berlin, Zsolna
723	10	40	szv.	Palota-Ujpest
129 ^a	10	45	"	Szeged, Szolnok
			"	Vác
901 ^a	10	55	keleti	(Konstantinápoly
			exprv.	(Belgrád
101	11	—	kel. ost.	(London,
			exprv.	Ostende,
				Páris, Wien
6011	11	10	v. v.	(Kecskemét,
				Lajosmizse

1) Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.

2) Vasár- és ünnepnapokon bezárolag november 19-ig közlekedik.

3) Csak október és április hónapban közlekedik.

4) Érkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kitérőbe.

D é l e l ő t t				
4007	7	17	szv.	Dorog
4001	8	45	"	Esztergom
D é l u t á n				
4003	4	39	szv.	Esztergom
4009 ^a	8	19	"	Pilis-Csaba
4005	9	22	"	Esztergom

15-20 éves hölgyeknek 1

A SZÉPSÉG TITKA.

Vagyazzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy lengbergi tanárné írja: Az újságban hirdetett csodadolgoknak nem hittem soha és a Diana-crémét s Diana-szappant is csak azért rendeltem meg, mert több oldalról azt állították, hogy ezek a legjobb bőrápoló- és szépitőszerek. Most már tapasztalatból mondhatom, hogy ezek az állítások igazak és igyekszem én is tovább terjeszteni hölgyismerőseim között. Egyelőre csak 2 tégely Diana-crémét és 1 drb. Diana-szap. kérek postafordultával.

Uri hölgyeknél rendes szokás, hogy mielőtt színházba, bálba vagy egy sétára mennek, előveszik a «Diana-szappant» — mely tiszta epe és parfüm — és azzal megmossák az arcukat, kezüket. Azután a száraz és nappal is használható «Diana-crém» gyöngén bekenik magukat, melyre jön a «Diana-hölgypor». Minden dobozhoz már a szarvasbőr is hozzá van csomagolva. Ily bőrápolás mellett nem csoda, hogy a fővárosi és a vidéki nagyvárosi hölgyek feltűnést keltenek szépségükkel, finom, tiszta s szeplőtlen arcukkal és gyöngéd, puha, bársonyszerű kezeikkel. — Ezek a Diana-szépitőszerek arról nevezetesek a hölgyek előtt, hogy azoknak használatát nem lehet felismerni az arcon s épen ezért vásárolják ma már az egész világon ismeretes Diana-szépitőszereket.

Egy párisi gyógyszerész leánya írja: A minden oldalról ajánlott Diana-szépitőszerekkel tettem egy próbát s mondhatom, hogy többet ér az összes francia szépitőszereknél. Legyen szíves intézkedni, hogy egy párisi gyógyszerertárban állandóan megkaphassuk, mert így sokba jön a szállítás. Most kérek két száraz Diana-arccrémét, két Diana-szappant és három Diana-pudert.

Egy 17 éves bakfis levele: Nővéremtől loptam egy kis **Diana-parfümöt**, de az olyan valami különös jó volt, hogy az egész kis városunkban csak az én illatomról beszélnek. Legyen szíves megírni, hogy a Diana-szappan és Diana-crém is ilyen finom dolog-e?

Egy kassai úrhölgy írja: Semmit se tartottam az összes szépitőszerekről addig, míg meg nem próbáltam a Diana-crémét és Diana-szappant. Tessék utánvétellel 3-3 adagot küldeni.

Egy kolozsvári 45 éves urinő írja: 16 éves korom óta használok arckenőcsöket és szappanokat, de hatását soha nem vettem észre oly rövid idő alatt (egy hét) mint a Diana-arccrémnek és Diana-szappannak. Oly üde, friss, tiszta arcot kaptam, hogy mindenki megbámul azóta.

Egy tégely **DIANA-CRÉM** (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** (originális nagy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

„Globus” műintézet és kiadóvállalat részv. társaság nyomása Budapest.

MAGYAR
KÖZTUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A hosszú ≡
téli estéken

a legjobb szórakozás egy Sternberg-fonográf.

Mulattat

tréfás előadásával.

Szórakoztat

zenéjével.

Gyönyörködtet

szép
beszédével

Kapható már 10 firtól felj. 20, 30, 40, 50, 60 firt. Gramofon 25, 30, 40, 60, 80 firt és felj. Leménok 2 különböző debort tartalmaznak firt 1.50 és 3.—

== STERNBERG ==

cs. és kir. udvari hangszer-gyár

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 38.

3 NAP

alatt minden kőz bársonysímává
és hófehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára f k 20 fill.

Mindenütt kapható V. Gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette-útkok” ingyen és bérmentve.

Különlegességek —
uri divat és fehérnemű cikkekben.
LATZKOVITS A. BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.

BUDAPEST . . . Ferencz József rakpart HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
újjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KAROLY
igazgató.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok:
31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítványkárok ellen.

Ha őszül a haja STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerlárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétány-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat,
ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat,
mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnye-
geket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat,
gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Győr-u. 2. 1. em.
(Király-utca sarkán).

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Tormay Cecil.

TARTALOM: Pattantyús: A pótdó. — Hirlapforradalom. — Nádas Sándor: Erkölcsös mesék. — Vicomte Letoriére: Fragmentumok. — Tormay Cecil — George Sand levelei a lányához. — Gróf Vay Sándor: Itália. — Patai József: A bor makamája. — Abádi Imre: Hajnalban. — Cibos: Verlaine — Zsoldos Benő: Csodagyermek — Miskolczy Simon János: A szentléleki perjel. — Az Akadémia pályadíjai. — Uj Krisztuskép.

Kiadóhivatal :
Akácfa-utca 63.

Ára **20** fillér.

Egy hónapra
Egy korona.

Barát Ármin.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A pótdadó.

A nemzeti küzdelemnek új rugó kell. A főispánok ki-nevezése, az égboltot hasogató lelkesedés, az önkéntes adók és újoncok beszolgáltatásának megtagadása: mind nem elég hathatós eszközök a törvénytíró és alkotmányellenes kormány ellen. Friss és minden eddiginél hasznosabb remediumra van szükség, egy új fegyverre, amely mind az eddieknél súlyosabb sebet üssön az átkozott ellenfélben. Ezt a félelmetes fegyvert a koalíció urai, a megyék harcos vezérei immár meg is találták. Szinte el sem lehet találni olyan egyszerű: — nem egyéb az, mint egy kis pótdadó!

A pótdadó, mint neve is mutatja, az adónak egy formája. Ama szolgáltatások sorába tartozik tehát, amelyek teljesítését a nemzetet teljhatalommal dirigáló ellenkormány, a vezérő-bizottság a polgároknak oly szigorúan megtiltotta. A szóban forgó pótdadó azonban egészen másfajta, mint azok az anyagi szolgáltatások, amelyekről a vezérő-bizottság hatalmi szava az államot megfosztá. Ez a csekély, mindössze az állami adó 10 százalékát kitevő összeg nem a kormányzat rendes menetének biztosítására, nem a nélkülözhetetlen állami szükséglet fenntartására, nem a közigazgatás, oktatás, közlekedés-ügy tömérdek költségének fedezésére van szánva. Óh korántsem! Hiszen ex-lex van, folyik a fenséges nemzeti küzdelem: — s ennél fogva a polgár legmagasztosabb feladata, hogy az

állam kormányzásának rendes menetét lehetetlenné tegye. A törvényhozás két egyenjogu faktora, a király és országgyűlés között nézeteltérés van: mi sem természetesebb tehát, mint-hogy mindnyájunk szent kötelessége, hogy anarchiát teremtsünk, minthogy csődbe kergetjük az államot, amelynek jóléte, szerveinek normális és megbízható működése pedig valamenynyitunknek egyik legfőbb érdeke.

Ez azonban, az ugynevezett nemzeti küzdelem jelen stádiumában rég túlhaladott álláspont. Ismételjük, a most szóban forgó pótdónak semmi köze az államhoz vagy királyhoz. Egészen más ennek a rendeltetése. Ezt nemcsak, hogy nem tilos befizetni, hanem ellenkezőleg: elengedhetetlen hazafias kötelesség. Az a csekély tíz százalékos új adóteher, amelynek kiizzadását a vezérlő-bizottság, továbbá a vármegyék jóléti bizottsága — élükön a pestmegyeivel — nemcsak kegyesen engedélyezik, hanem a legsúlyosabb hazaárulás anathémájának terhe alatt egyenesen a legszigorubban megkövetelik, a tisztviselők fizetésének a fedezésére fog szolgálni. Célja, hogy azok a tisztviselők, akiket a barbár és embertelen kormány állásaiktól, azért a csekélységért, mert felebbvalóik parancsainak nem engedelmeskednek, mert egész maguktartásával jelentősen hozzájárulnak ahhoz, hogy a közigazgatásban és kormányzásban a legsúlyosabb zavarok következzenek be, semmiféle anyagi károsodást ne szenvedjenek, hogy illetményeiket azok teljes összegében megkapják.

Szóljunk azonban komolyan ehhez a kényes és érdekes ügyhöz. Szó sincs róla: a koalíciónak joga van hozzá, hogy a hozzá hű tisztviselők anyagi kártalanításáról, bizonyos, a törvénybe nem ütköző formák között gondoskodjék. A kormány — noha a gyűjtések ellenőrzésére és esetleg betiltására is törvényadta joga van, igen liberális módon szemet hunyt az e célra szolgáló önkényes adományok összeszedése előtt. Történtek is ily adományok. Akadt, aki — annál is inkább, mert a legtöbb helyen az illető törvényhatóságok a visszatérítés iránt is garanciát vállaltak — ötven, sőt százezer koronás összegeket is felajánlott.

Azonban úgy látszik, hogy a lángoló hazafias felbú-

dulás csak igen gyéren pattantotta fel a koalíció mágnásainak, valamint egyéb urainak gondosan elzárt Wertheim-szekrényét. A felajánlott összegek ugyanis, amint az összes jelek mutatják, még a megyei alapokkal együtt sem voltak elégségesek arra, hogy belőlük a tisztviselők kártalanítására szükséges összeg kikerüljön.

Mit tesznek tehát ebben a szorult helyzetben a dicsőséges vezérek, a nagynevű mágnások és egyéb uraságok? A válasz igen egyszerű s már ismerjük is. Előrántják a már többször említett pótdótot és rajongó, túlhabzó hazafias lelkesedéssel róják ki a vármegyék közönségére. Pestmegyében már megtették tíz százalék erejéig és kétségtelen, hogy a szép példa fölöttébb sűrűn fog követőkre akadni.

Nohát, mondjuk ki nyíltan és egyenesen: ez az eljárás a legcsúfosabb és legbotrányosabb népbolondításnál nem egyéb. Igaz, annak a pénznek, ami most az uraknak a törvényes rend felforgatására irányuló munkájukhoz szükséges, egészen mindegy, hogy honnan kerül elő. De felháborító és megdöbbenő, hogy az egész cechet mindig és mindenképen a polgársággal, a néppel akarják megfizettetni: azzal a néppel, amely, míg ők szónokolnak és handabandáznak, egyedül érezi a törvényenkivüli állapot egész súlyát, annak minden nyomorát és szenvedését, amelynek üzletei tönkremennek, gazdasági élete pang, amely nem kaphat általános választói jogot, nem juthat az üdvös szociálpolitikai reformok egész sorához, s amelynek fiait, a póttartalékosokat elszakítva a családjaiktól, az állam védelmének parancsoló érdekében be kell hurcolni rendkívüli katonai szolgálatra.

Hogyan, hát annyi fényesnevű mágnás, előkelő nagybirtokos, megszámlálhatatlan ezer holdak és milliók urai, nem képesek azt a kis áldozatot meghozni, amivel a tisztviselők fizetésének fedezése jár? Az Andrássyaknak, Károlyiaknak, Zichyeknek, Eszterházyaknak, Dessewffyeknek, Apponyiaknak, stb. pótdótra van szükségük? Hiszen a befizetett pótdóto megtérítésével, illetőleg beszámításával kecsgetetik a népet. Hát nekik nincs módjukban ezt az amúgy is megtérülő összeget előlegezni? Vagy még mindig járja a régi ne-

mesi insurrekciók ismert jelszava: „Vitam et sanguinem, red avenam nou“!

Azonban most az élet és a vér feláldozásáról nincs szó, csupán csak arról, hogy a mágnás urak kissé megnyissák ám a tárcájukat. De ki tenne ily felesleges bolondot? Ők megelégszenek azzal, hogy lármáznak a megyegyűléseken, hogy közel menjenek a szuronyokhoz s látva azt, hogy azoknak a hegye csakugyan ki van köszörülve, szépen visszavonuljanak. De el kell ismerni, a tisztviselőktől sem kívánják, hogy mártírkodjanak. Csak hadd mártírkodják a nép maga, amelynek háta elég széles hozzá, hogy a pótdó is elférjen rajta . . .

Csúf komédia ez kegyelmes, méltóságos és nagyságos urak, amelyben vannak felültetők és felültettek. Mi legalább az olyan nemzeti küzdelmet, amelynek intézői az első csekély anyagi áldozattól visszarettenek, komolynak nem láthatjuk: s meg vagyunk győződve, hogy az ilyen jelek után nagyon hamarosan meg fogja látni annak fonák, torz és lator voltát a félrevezetett nemzet is.

P a t t a n t y ú s.

BÁNO ÚR BOJKOTTJA. A tudósításokban, amelyek Sárosvármegye legutóbbi közgyűléséről a koalíciós lapokban napvilágot láttak, egy dörgedelmes szónoklat olvasható. A szónoklat Bornemissza Adámnak, a vármegye új főispánjának kinevezéséről szólt, tartotta pedig Bánó József, cs. és kir. kamarás, volt országgyűlési képviselő, a képviselőház volt alelnöke, Sárosmegye előkelő bizottsági tagja. A nyolcvankét esztendősen öreg úr fulmináns szónoklatában a leghevesebben kelt ki a hazaáruló megyefőnök, a törvénytelen és alkotmányellenes kormány szolgálkú közege ellen. Beszédében nemcsak az új megyefőnök installálása ellen tiltakozott, hanem a legnagyobb vehemenciával követelte annak személye ellen

a szigorú, kimélelően társadalmi bojkottot is. Szerinte senkinek sem szabad a hazaárulóval szóba állani, vele érintkezni, neki fuvar, ételt, italt, vagy lakást adni. Vesszen éhen, pusztuljon el az út szélén, elriasztó és visszarettentő például.

Az ilyen lángoló szónoklatoktól persze hevesebben dobban fel a koalíciós sziv. Ám a szónoklatnak egy kis bibije is van. Tudomásunk szerint ugyanis Bánó József urnak, a tüzes szavú szónoknak a saját édes fia is ugyanabba a bűnbe esett, amelyeket oly könnyörtelenül hány Bornemissza Ádám szemére, ugyanis megbízatást vállalt a törvénytípró, alkotmányellenes kormánytól. Bánó Iván urat ugyanis ez a kormány épp a közelmúlt napokban nevezte ki Bártfa székhelylyel, tehát éppen a vármegye területére, a határrendőrség kapitányává. Idősebb Bánó urnak tehát kár volt Bornemisszaig fáradni. Megkezdhetette volna a bojkottot saját családjában, fián, Bánó Iván uron. Vagy a koalíciós erkölcs szerint a szigorú elvek csak akkor érvényesek, ha idegenekről van szó, ha azok alkalmazása kárral nem jár? Bánó Iván elvállalt egy tisztességes hivatalt, — ugyanezt tette Bornemissza Ádám is. Miért van Bánó József urnak a kettőre oly annyira különböző mértéke? Vagy a bojkott sújtja a saját fiát is? Kíváncsian várjuk erre a kérdésre a választ.

Hirlapforradalom.

Jegyzetek a román kérdéshez.

A nem komoly politikusok szeretik a hamis páthoszt és a politikai mesék gyártását. Bámulatos rossz izléssel sokkal meghatóbbnak találják a képzelt elnyomásról és a képzelt forradalomról szóló rémmeséket, mint azt a látványt, melyet az erejében folyton növekvő Magyarország nyújt s azt a politikai lovagiasságot, melyet a magyar állam fölbujtott nemzetiségeivel szemben tanusít. A napokban rémhírek járták be a magyarországi laprengeteget, amelyek vészjóslóan hirdették, hogy nemsokára megkondulnak a havasi templomok harangjai és megismétlődnek a domnule Hóra vérfürdői. Komoly politikusok figyelmeztették a kormányt a közelgő veszedelemre. De ezeknek a komoly politikusoknak fogalmuk sincs arról, hogy a román lárma mögött mily kevés kulturerő van, mely végzetessé válhatnék Magyarország fejlődésére. És amiről a magyar állameszme tollforgató őrei nem tudnak, azzal tisztában van a román izgatás, mely nem is a fejlődés rendes menetében bíz, amely reá nézve éppenséggel nem kecsegtető, hanem minden reményét egy beálló nagy európai katasztrófába helyezi, amikor a mai politikai értékek és érdekek helyébe reájok nézve kedvezőbbek kerülnek. A román mozgalom az európai politika szempontjából ezidőszerint kétségkívül integráló része a keleti kérdésnek, mely csak akkor kerül le majd a napirendről, ha amaz is meg lesz oldva. A bukaresti román liga, amely annak idején az erdélyi románok elnyomatását tűzte ki céljául, egy nagy politikai humbug szolgálatába szegődött, mert célja tulajdonképpen a román egység megteremtése a mai román királyság vezetése alatt. Az is csak a laikusokat tévesztheti meg, hogy a liga politikája ellentétes a hivatalos román politikával; ez a hármasszövetség barátja, amaz a franciával és oroszokkal

kacérkodik. A liga ugyis csak egy nagy európai háború eshetőségében remél s ez a kettős politika felette alkalmas arra, hogy román kérdést minden véletlen baleset ellen biztosítsa. A román liga így va banque politikát játszik, melynek eshetőségeit azonban, amennyire lehet, előre biztosítani szeretné magának. A románok tisztán szláv befolyás alatt állanak, ami latinságukat illeti, arra nézve elég, ha megjegyezzük, hogy a nemzet fogalmát nem pusztán egy különben is kétes grammatika, hanem a történeti kapcsolat s a kulturai egység állapítja meg, e részben pedig a románok vallás, politika és műveltség tekintetében megszűntek latinok lenni. Ezzel szemben grammaticájuk mit sem nyom a latban, hazugságokra és ferdtisékre alapított történeti joguk egyenlő a semmivel s teljesen másodrendűvé válik a kérdés, vajjon a Balkán-félszigetről, vagy Dáciaiból származnak-e. Különben a román egység kérdése is egészen új keletű s nincs mögötte semmiféle történeti múlt, amely az európai viszonyok változásával a legkülönbözőbb transformatiókon megy keresztül. Ezeket a stratégiai fordulatokat a legklasszikusabb politikai immoralitás jellemzi és a román mozgalom éppen ezen kameleonszerű tulajdonságánál fogva az erdélyi román kérdés nem pusztán a magyarok és románok faji kérdése, mögötte nagy európai probléma rejlik, mely nemcsak bennünket érdekel.

A románok követelése nálunk Magyarországon nemcsak a dualizmust támadja meg, hanem egy elsőrendű konzervatív európai érdeket is veszélyeztet: Ausztria-Magyarország erejét és hatalmát. S csakugyan a román intelligencia magyargyűlöletének oka első sorban politikai: a dákoromán ábránd, mely Magyarország meggyöngítésére tör. Ez a fanatizmus engesztelhetetlenné teszi a románokat s megteremtené a magyargyűlöletet, ha társadalmi okok nem is szítanák az ellentétet. A dákoromanizmusnak faji jellege van, nem pedig osztályjellege, valójában nem társadalmi kérdés, hanem politikai. Itt áhidalhatatlan ellentét van a magyarok és a románok közt; a magyar ezen semmi társadalmi közeledéssel nem segíthet, különben nem a magyar középosztály utasítja többé

vissza a román intelligenciát, hanem ez amazt: itt csak egy módja van a kibékülésnek: a román tulzókknak föl kell adniok a területi különállás gondolatát is.

Mi több joggal alkalmazhatjuk a románok ellen Schmerlingnek ellenünk intézett mondását: «mi várhatunk», mert minden kultur-előny a mi részünkön van, mert a románok követelései és sérelmei kizárólag faji fanatizmusból táplálkoznak, de a tényleges viszonyokban semmi gyökerük nincsen. Valóban az erdélyi románok autonómiája nem jelentene egyebet, minthogy 56⁰/₀ oláh az elnyomott fajok színvonalára süllyesztene 44⁰/₀ magyart és szászt, kiknek kulturája a románnál sokkal magasabban áll. Ép így vagyunk az ugynevezett román nyelvterületekkel. A városokban mindenütt erős magyarság és németiség áll szemben a románsággal s Fogaras és Hunyad megyét leszámítva a többi vármegyében a románság lejjebb-lejjebb száll egészen 33-ig. S ezt a képtelen s mesterségesen csinált román hegemoniát semmi intenzív cultura nem támogathatná. A románok passivitása az alkotmányon belül más színezetet nyer, melylyel a mártíromság koszorújára pályázna: Európa előtt, hogy gyöngeségüket takarhassák. Az az ideges félelem pedig, amely a fentemlített laprengeteget a román forrongás hírére ellepte, megbocsájthatatlan naivitásra mutat, mert ez a veszély legfeljebb fizikai lehet, de ettől sem kell félni addig, amíg csendőrszurony áll a magyar állam védelmére.

EGY KIRÁLYI KITÜNTETÉSRŐL.

A magyar hírlapírás egy érdemes munkását érte nemrégiben a királyi elismerés. Barát Ármint, a «Temesvárer Zeitung» volt szerkesztőjét, a miniszterelnökségi sajtóiroda tagját, ő felsége a «királyi tanácsos»-i címmel tüntette ki. Barát Ármint publicistikai működésével alaposan rászolgált a királyi kegyre, melyet az egész magyar ujságírói kar osztatlan örömmel fogadott, bizonyosságául annak, hogy legfelsőbb helyen a hivatali érdemek mellett a szellem munkáját is kezdik honorálni.

A nemrég elhunyt Irvingről beszélnek, hogy nem saját magáért volt büszke pári méltóságára, hanem, mert a méltóság adományozásában annak a társadalmi osztálynak elismerését látta, amely Shakespeare korában egyrangban állott a lovászok kasztjával. Az a híressé vált szellemtelen bismarckiáda, amely oly kegyetlen igazságtalansággal sujtotta Európa szellemi élitejét, a sajtó munkásainak közelebb való megismerésével hitelét veszítette ugyan, és ez a Bismarck-féle «pályatévésztés» csak akkor lenne igazságos, ha a vaskancellár azt akarta volna mondani, hogy ugyanannyi tehetséggel, tudással és munkakedvvel más pályán az író toll sok közkatona és tábornok talán nagyobb eredményeket tudott volna elérni és több elismeréssel találkozott volna, mint a hírlapírás idegölő robotjában.

Barát Ármin nagy érdemeket szerzett pályáján a magyar állameszme védelme körül, mert olyan exponált vidéken és olyan időben működött, midőn igazán nagy tudású, erős judiciumu tollforgatókra volt szüksége a hírlapirodalomnak a nemzetiségi küzdelmek leverésére. Vezércikkeit éles politikai látás, higgadtság és az az előkelő hang jellemzi, amely mintha kiveszőben lenne a magyar újságírásban, talán a jelenben nagyon is felkavart politikai pártszenvédelek miatt. Mindenkor szívesen állott a közügy szolgálatában, akár művészet, akár jótékonyági mozgalmat kellett támogatnia.

A társaságban szeretetreméltósága és szellemessége közkedvelté tették, megkülönböztetett modorát pedig megirigyelhetné minden diplomata.

Egy volt munkatársától hallottam a következő anekdotát, amely bohém kedélyét jellemzi: Barát Ármin mindig sokat adott lapja jólétesültségére. Egyszer a «soros» reporter egy szenzációs hírt közölt, amelyet azonban másnap megcáfoltak.

— Kedves barátom, nem tűröm, hogy ön h a s b ó l írjon, — mondta szigorú hangon a munkatártnak. — Ezért különben egy fillér honoráriumot sem fizetek.

— De szerkesztő úr, csak nem kívánja, hogy a l e v e g ő b ő l írjak, vágott vissza a szellemes munkatárs.

Barát Ármin arca felderült és kifizette a hírlapikacsa honoráriumát.

Újságírói és publicisztikai képességeit a magyar kormány is elismerte, midőn meghívta a miniszterelnöki sajtóirodába, ahol a rendelkezésére álló széles munkakör betöltésével továbbra is csak hasznára lesz a közügynek.

Erkölcös mesék.

Irtá Nádas Sándor.

Az önálló tehén.

Egy vidéki fiatal tehén sok évi kinlódás után elhatározta, hogy megszökik a gazdájától és önállósítja magát. Éjszaka elbucsuzott az istállóbeli szomszédaitól, a lovaktól, ökröktől, felült a személyvonatra és reggel nyolc óra tiz perckor megérkezett Budapestre. Délelőtt egy ravasz hordár kíséretében végigbámulta a főváros nevezetességeit, délután három órakor pedig elment a központi tejcsarnokba és helyet váltott a többi tejárus között.

A fiatal tehén megjelenése nagy szenzációt okozott a csarnokban. Az emberek, illetőleg az asszonyok valósággal megostromolták egy-egy liter tejért. A tehén pedig büszkén, majdnem gögösen szolgálta ki vevőit. Az egész pünkösdi királyság azonban nem tartott sokáig. A tehén néhány hét múlva a csarnok kofái és üzletesei között annyira kiraffinálódott, hogy néhány hónap múlva már harminc korona pénz-büntetésre ítélték — tejhamisításért.

A róka és a gólya.

Derék barátunk, a tisztcs gólya hosszas megfontolás után elhatározta, hogy meglátogatja régi kollégáját a rókát. Tervét azonban nem vihette keresztül, a róka kiüzente odulájából, hogy nem fogadhatja. A gólya megnyult csőrrel távozott és alig ért haza, levelet talált az íróasztalán. A levelet a róka írta és következőképp hangzott:

Kedves gólya mester,

ne vegye rossz néven, hogy ma délután nem fogadtam. Nekem már felnőtt lányaim vannak és be kell vallanom kissé kellemetlen az ön vizitje. Tisztcs házamnak áthatnának az ön látogatásai, épp ezért kérem felejtse el. stb. stb,

Fragmentumok.

Serao Mathildnak van egy novellája, a melyben az egész tragédiát egy elrongyollott levélből kell kihüvelyezni. Ez jutott eszembe, amikor Sylvester estéjén, a sáros, lucskos aszfalton néhány papírlapot találtam. Levelek voltak ezek is. Tulajdonosaik bizonyára gyorsan elolvasták, aztán félredobták. A mulatni, szórakozni siető emberek átgázoltak rajtuk, — sárba taposták, mintahogy sárba gázolja az élet a nagyon érzékeny sziveket is. Az első levél keresztbe át is volt hasítva. Aljából is hiányzott egy darabka. Épen az aláírás. Fent is letépték a megszólítást.

* * *

— — — és nem is irok többé, mert nem akarom untatni. Hiszen be kell ösmernem, egy ember, akit megszűntünk szeretni csak unalmunkra lehet már. Igaz, kissé fölösleges luxus talán játékszernek egy ember, aki végre is drágább mint valami szalon-csecsebecse, ami ideig-óráig szórakoztat. De elvégre . . . aki megengedheti magának az eféle luxust — tegye. Igaz, más sorsot álmodtam egyszer — de istenem, ba. és dörék a mi álmaink. Mindenek felett azt hittem, szive is van magának, de hiszen csalódni is közös sors a véges földi életben . . .

Ma Sylvester-estéje van. Egyedül ülök szobámban és emlékezem. Mire? Ki tudná azt mind apróra elmondani. Vannak fájdalmak, a mire szavakat nem találunk. Csapások, amelyek szívünket összezúzzák — és a melyeket, mint egy láthatatlan sebet, holtig kell viselnünk. Égő könnyek, amelyek lelkünkre hullnak és nem engednek többé mosolyogni — soha. Gondoltam talán gyermekkoromra, mikor otthon, az ódon falusi házban punchot kaptunk és nevelőnk kísértetes történeteket mesélt. A park lombtalan ágai suhogtak a téli szélben s hópelyhek csapódtak az ablakokra . . . Vagy talán

siheder éveimre — mikor vig, mulató pajtások, könnyűvérű asszonyokkal álltuk körül a bowle-t . . . Vőlegénységem Sylvesterére . . . oh . . . de nem, nem leszek szentimentális. Ez magának tűrhetetlen ma már . . . mert maga szeret engem immár, csupán én szeretem még magát . . . Nem fogom emlékeztetni erre a Sylvester estére — sem nászunk éjszakájára a pusztai házban . . . Mikor hullt a hó lágyan, lágyabban a bársonynál és ellepte a kert rózsafáit . . . A szobában egyre hamvadozóbb lett a szenelő lángja . . . Néha még ki-kilobbant egy sziporkázó fénykéve, mintha karcsu, törékeny tűz-liliomok árnyai táncoltak volna a kárpiton . . . ellobbant az utolsó zsarátnok is. — Csak a hó áttetszően fehér és a hold kékesen világló csilláma vont a még derengésbe a szobát . . . Irjam tovább . . . Miért? Maga elfelejtette már annak az éjszakának minden lázongó gyönyörét, vérforraló üdvösségét. — Én pedig minek szakgassam nyomorúlt, vonagló szívem nyílt sebeit . . . Hiszen én ugyanis álomjárója, örültje vagyok ennek a végzetes érzelemnek. A soha nem nyugvó emlékezés ugyanis vércse karmokkal tépdesi lelkemet. Szememet, mióta elszakadtunk, egy éjjel sem hunytam le sirás nélkül . . . Imádkozni nem tudok már . . . de imádságom neve, amelyet zokogva sóhajtok, pokoli gyötrelmek közt fetrengve magányos nyoszolyámon. Mintha vérem, agyvelőm tüztengerré válna, ha magára gondolok — és m i k o r nem gondolok magára egyetlen édes kárhozatom — végzetem? . . . Végnélküli szenvedéseimnek mikor szab már határt a jótékony elmulás . . . Mikor szűnik meg dobogni szívem, a mely olyan koldus-szegény lett a maga szerelme nélkül . . .

* * *

Édes fiam !

A te szerencsétlen eseted már tökéletesen beteggétett. Amit érted szenvedek, az leirhatatlan. És, ha még segíthetnék a dolgon, szívesen szenvednék — de **így en p u r p e r t e . . .** Mi mindent nem irtam Rollának, hogy könyörögtem neki **é r t e d** — minden hiába ! Máma,

az év utolsó délutánján gyönyörűen sütött a nap. A kis méhesnél ültem, ahol szüreti alkalomkor Rollával és veled üldögéltünk. Lelkem sirt, hogy elgondoltam, milyen tehetetlen az ember és nem segíthet nagy lelki bánatokon. A kerítés mögött, sátrukban, az utszéken, cigányok fázva, éhezve, a legvidámabban danoltak, kacagtak, gond nélkül, megelégedve, nem kérdezve, mi lesz holnap. Mily örömmel adtam volna meleg szobám, jó ebédem kedélyállapotukért. Mi lesz a vége — ki tudja? Késő aggkoromban elmulhatott volna ez a keserű pohár. Boldog új évet kívánni neked, megmérhetlen boldogtalanságodban, hogy mernék? — Még megnyugvásról se szólok. Más a lelkületed, sem-hogy megtudnál nyugodni. Isten áldjon. Veled szenved

Anyád.

Kedves barátom!

Nem közelítek sajtó szívéhez banális gratulációval. Fájdalmát a vigasz közhelyeivel sem akarom háborgatni. Őn tudja mit vesztett — másnak nincs joga lelkének sebeit kiméretlen kézzel bolygatni, De egyre kérem. Őn nem egészen magánember. Tehetsége, tudása, neve a közéletre praedestinálta — közpályáján már eddig is nem mindennapi sikereket ért el. Mi mindnyájan féltő szeretettel kísértük működését, a legszebb jövőt jósltuk Önnek. Sokat vártunk Öntől . . .

És ime — hetek — hónapok óta nem tesz egyebet, mint fájdalmának él. — Gyötrődik s ebben a gyötrelemben törlik össze teste, lelke, ereje . . . Kérem, igen kérem, a ránk virradó új esztendővel fogjon újra munkába. — Nagy boldogtalanságában talán némi enyhülést is találánd, hogy a haza javára munkál, ami szegény hazánk javára, amelynek most oly nagy szüksége van egész emberekre . . . Erre kéri őszinte, igaz öreg barátja — — —

* * *

Vékony, halványkék papírlapra volt írva az utolsó levél. A ki kapta, haragosan összegyűrhetette előbb, úgy dobta a sárba. A betűk finoman rajzolt, de meglehetősen energikus

vonások. Itt-ott lágy hajlások a kezdőbetűknél — ami sentimentalizmust is árult el. A levél franciául volt írva, itt-ott olasz mondásokkal tarkázva :

Carissimo . . .

Nem mondhatom mio, mert hiszen Ön nem az enyém — és nem is lesz az soha. Még theoriában sem. Másé a teste, lelke, szerelme. És — carissimo, azt meg kell adni, Ön igen becsületes ember. Hidegen, sans phrase mondta meg nekem, nem szeret, sohasem fog szeretni. Okát is megmondta. Mert most is csak a volt feleségét képes szeretni. Épen olyan bolondúl, épen olyan remény nélkül, mint én magát . . . Que faire, such is life . . .

Általában a XX. század legnagyobb hóbortja volt, hogy én magába beléőrültem . . . Pedig ötször se láttam, — tulajdonképen kétszer beszéltem magával. Akkor is a legbanálisabb dolgokról. És maga beteg, unalmas, kiálhatatlan volt, akár egy nyirkos, nedves, őszi alkony . . . De én egykori leányálmaim reflexét láttam az Ön bágyadt, megtört fényű szemében — s bolondos, lázas, éjszakákban elképzeltem, hogy milyen lehetne ez a szem, ha még egyszer fellobbanna benne a vágy, a szenvedély mindent összeégető lángja . . . Oh, milyen édes örömet elégtem volna én akkor abban a lángban. De én sohasem fogom az Ön szemét így látni . . . Valószínűleg Önt se többé . . . És mégis mindig csak magára gondolok. Hideg, komoran lecsukott ajkának zárát szeretném fölpattantani izzó, forró csókjaim hevével — odaszorítani szívét szívemre, hogy egy mámoros ölelésében haljak meg . . . Ostobaság ez mind így, ilyen nagyon is leplezetlenül leírni, de hiszen úgyse válaszol egyetlenegy levelemre se . . . talán elolvasatlanul dobja félre őket, vagy meg se kapja. Hivatalába czimezem, mert úgyse tudom, hol lakik, — beteg-e még, úgy, hogy egyáltalán nem járhat a hivatalba. — Nekem pedig jól esik mindezt leírni. Egyes-egyedül vagyok. A kastély olyan csöndes, mint valami carmelita-zárda. Az uram vagy *-i birtokán vadászik,

vagy Bécsben mulat a festett világ jókedvű hölgyeivel . . . Nem veszem tőle zokon. Raison-partiet csináltattak velünk a szülőink. Ő engemet mindig jégcsapnak tartott. Oh carissimo, — milyen eszeveszetten forró tudnék én lenni a maga karjaiban . . . Csendes a kastély, a táj, de olyan bűbájosan szép. Maga sohasem látta ezt a helyet . . . Pedig hányszor hívtam már . . . hányszor álmodtam róla, milyen szép lehetne itt a boldogság — — De maga nem ír . . . nem jön — és nem is fog eljönni soha. Én pedig elégek itt, elsorvadok a maga után való lángolásban, epedésben. Még csak egy fotográfiám sincs magától. — Én mégis látom, egyre látom a maga bánatos tekintetét, szótlanul lezárt, hideg ajakát . . . És most, mikor a Sylvester-éj csengő-bongó harangszava megkondul a völgy ölén fekvő falucskában, térdre borulva imádkozom az ön boldogságáért, — úgy kérem az istent, adja vissza Önnek azt, akit úgy szeret, hogy mást nem tud szeretni utánna . . . Azt hiszem, ennél önzetlenebb imádságot még nem mondott el asszony a világon . . .

Pour copie conforme : Vicomte Letorière.

A MŰVÉSZI ÉVAD egyik nagyérdekű eseménye előtt állunk. E hó 21-én nyílik meg, ugyanis a Nemzeti szalon-ban Magyar-Mannheimer Gusztáv kollektív kiállítása. Egy pár év óta Magyar-Mannheimert — minekutálna külföldön hatalmas sikereket aratott — itthon is kezdik ismerni. A velencei, bécsi, müncheni, düsseldorfi kiállításokon elért sikerei után a velencei modern képtár megvette egyik képét s csak azután ösmerték el idehaza (egy kis aranyéremig) hogy Magyar-Mannheimer a modern művészek egyik legkiválóbbja. A Nemzeti Szalon tárlatán művészetét egész sokoldalúságában mutatja be. A miniaturista és a hatalmas színszimfoniák mestere, a finom részletrajzoló és a nagy színegységek megteremtője egyaránt szóhoz jut. Magyar-Mannheimer kiállítása művészeti évadunk kimagasló eseményének igérkezik.

Tormay Cecil.

Katona Nándornak, a lágy és finom tónusok ünnepelt-nevű mesterének legutóbbi kollektív kiállításán egy érdekes női arckép keltett általános érdeklődést és feltűnést. Egy bájos, fiatal szőke nőnek az érdekes profilját mutatta ez a portré, amely megérdemelte a figyelmet, mint nagy szeretettel megcsinált, kiváló művészi munka is, de egyutta annak személye miatt, akit ábrázolt.

Az a finom arcélű, elmésségtől szikrázó tekintetű úrhölgy ugyanis, aki a képről letekintett — s akinek arcképét e számunk címlapján is láthatják olvasóink — Tormay Cecil volt. Tormay Cecil, aki azonfelül, hogy az előkelő fővárosi társaságnak egyik ismert és ünnepelt botéja, mint író is immár kiváló pozíciót tudott magának kivívni. Egy sereg pompás, üde, friss novellája, amelyekben sok más előkelő írói kvalitáson kívül különösen a befejezett stílusbeli készség és a fantázia nem közönséges ereje avatták a fiatal írónőt a céh felkentjei közé.

Tormay Cecil most legutóbb az Uránia színpadán lépett ismételten a nyilvánosság elé, ahol szerdán adták először Szirének hazája című darabját. A darab tárgya a gyönyörű Itália, amelyről a szerző három nagy szeretettel és ép annyi tárgyismerettel megírt felvonásban ad tökéletes színekben kibontakozó képet. Az első felvonás Nápolyt, a «bella Napolit», továbbá Sorentot, a híres világtürdőt és a nemrég földrengés által elpusztított, szomorú hírességre jutott Calabriát mutatja be; a második felvonás Sziciliával, a harmadik pedig Palermóról szól. Meglepő, hogy az ifjú írónő mekkora alapossággal ismeri a poétikus olasz földet, mennyi érdekeset és jellegzeteset tud a földről, a népről, annak szokásairól és erkölcséről. Azonfelül munkája — hiszen Olaszországról van szó — tele van finom poézissal; és ami a legfőbb; az oly sokszor megírt témáról sok újat is tud mondani.

A darabnak a premierre egybegyűlt nagy és előkelő közönség előtt osztatlan jelentős sikere volt. Tormay Cecil, a kitűnő szerző, méltán örülhet e diadalának: becsületes munka becsületes jutalma az, amelyet bizvást jósolhatjuk meg, hogy az ő írói pályáján még sok fog követni.

George Sand levelei a lányához.

George Sandnak leánya volt, George Sand anyja volt? Ki emlékszik rá ma, ki tudja elképzelni ezt a férfi-fogyasztót, ezt a nagyakaratu hatalmas temperamentumot, aki a maga élete végigélésében olyan egoista volt, mint egy férfi, mint anyát? Pedig igazi és jóanya volt, nem abból a fajtából, amelynek a ragaszkodása, szeretete szenvedélylyé fajul, ráfekszik a gyermeke egyéniségére és elnyomja, hanem abból a másikból, amely oly ritka és csupán az írók világából kerülnek ki; amikor a szülő az idősebb, a hű barát és tanácsos, vezetőssel áll a kicsinye mellett, aki már nagyra nőtt és azért úgy kell bánni vele, mint egy egyenlővel és nem mint egy alattvalóval . . .

George Sand és a lánya, a legújabb kötete erre a különös nőirőra vonatkozó publikációknak, amelyek újabban föltűnően sűrűn követik egymást, George Sand ma ismét népszerű és aktuális. Pedig alig-alig olvassák. A regényei, amelyekben a szerelem egyedülvaló uralmát hirdette, a szenvedélyes, ragadó árral rohanó, majd ismét idillikus nyugalomban csörgedező sorai, amelyek fölött mint egy pirostaláros autokrata uralkodott a szerelem, ma már elavultak. Sőt valljuk meg, amit valaha mohón és ezerkötetszámmra faltak az egykoruak, a mai olvasónak unalmas. Ma már szkeptikusak vagyunk szerelem dolgában és rájöttünk, hogy a szerelem nem az első az életben, nem is valami különálló, misztikus erő abban a folyton változó, mozgó mozaikban, amiből egy emberi állat összerakódik. Ma azt valljuk és tudjuk, amit George Sand ötvenöt éves korában írt, Solange Sandhoz a lányához, egyik levelében: «Folyton emlegetem néked: fogj valamihez, tégy kevesebbet a az életből frivol dolgokba, amelyeket egy semmi ledönthet, míg a munka mindig megmarad kemény,

de hű segítőtársadnak . . . Csak akkor kezdtem én is igazán élni, amikor dolgozni kezdtem, hogy megélhessek».

Pedig George Sand nagyon fiatal korában kezdett el dolgozni, hogy a gyermekeit felnevelhesse. Kenyeret keresett és örök hírnevet talált . . . És ezek a sorok, amelyek most kerülnek nyilvánosságra az anya és a leánya levelezésében, gondolkodóba ejtik az ember. Vajjon a regényeit kell-e komolyan venni, amelyekben a szerelem örökkévalóságát, mindenhatóságát hirdette, vagy az életét és azt a rejtett, keresztülcsillogó, felig öntudatlan gondolatot, amely a lányához írt sorok nögül kikandikál. Azok a nagy halálos szerelmek, amelyek forgatagából való a George Sand élete-folyása, talán csak az epizódok voltak, a «choces frivoles» közül voltak, amelyekbe nem kell beletenni az ember egész életét, mellékes dolgok, amelyekre szükség van, de a fő, nem a Musset, a Chopin szerelme, szerelmes teste-lelke, hanem maga a szenzáció, az érzés, a mi vele jár, a megélése a dolgoknak, a számtalan gondolat, reflexió, a mi vele jár, a lélek kiképzése, amiből azután a halhatatlan munka megszületik. Ezért volt azután, hogy George Sand olyan kimélelően kegyetlenséggel tudta tönkretenni egy Musset és Chopin életét. Nem érezte, nem értette az öntudatába nem tudta fölfogni, hogy ezek a szerelmek halált is tudnak hozni. Hiszen csak «choces frivoles»! Az igazi, a munka, amit a lélek végez és ami azután nyomtatott sorokba szűrődik.

Hogy azután a nagy, a zseniális író lelkével megcsinált könyvek mégis olyanoknak születtek meg, hogy egy generációt lelkesítettek csak és azután letűntek; ez az a paradoxon, amit Oscar Wilde fejtett ki egyik párbeszédeseleveníetében. Az igazi, a világnagy, a shakespearei, göthei, heinei zsenik úgy élnek kifelé, mint a nyárspolgárok. Megérik, megálmodják a remekműveket és megírják. A második sorban álló istenek, a Rousseauk, George Sandok, Oscar Wildek, végigélnek a remekműveket és az írásaik számára már csak szípkák, szilánkok maradnak.

. . . A levelekben azonban az a George Sand látszik, aki élt és nem az, aki írt . . . És ez a csodálatosan szép

élet tette, hogy Sand ma, amikor nagy regénye részletei leveles kötetek, életrajzi korrekturák formájában nyilvánosságra kerülnek, népszerűbb, mint valaha. A lányához írt és a lányától kapott levelek szinte szenzációsan érdekesek. Solange Sand az anyja leánya volt, író akart lenni és a leveleiből látszik, hogy ha meg lett volna a szükséges akarat ereje lehetett is volna belőle valami. És a regénye is meg volt, mint az anyjéé. A levelezés folyamán szerelmi história bontakozik ki, amely így is elég érdekes, pedig *Rocheblave*, a kötet publikálója, a Sand-család rokona sok részletet, amiket tulságosan kompromittálónak talált, kihagyott.

Solange Sand még kis leány volt, amikor szerelmes lett *Clélinger* szobrászba. Szép, hangos, hevesvérű, fekete fiu volt, aki úgy hódította nősziveket, mint egy vérteshadnagy, ami különben volt is, mielőtt a művészetéhez fordult volna. Solange egy szép napon megszökött a fekete szobrászszal. Mikor rájuk találtak, a dolognak egyetlen korrekturája a házasság volt. És érdekes, itt lép közbe Chopin, aki akkor George Sand házában az ur volt. A világért nem akart beleegyezni ebbe a házasságba, összeveszett Sandval és elhagyta. Később kiderült, hogy Chopinnek volt igaza, mert a házasság szerencsétlen volt és Solange csakhamar elvált a szíve szobrászatól.

George Sand nem tartott haragot Chopinre. Nem sokkal a szakítás után azt írja róla: A Chopin tanácsát az élet valódi dolgaiban nem lehet tekintetbe venni. Soha sem látta helyesen a dolgokat és nem értette meg igaz oldaláról az emberi természetet. A lelke csupa poézis, csupa muzsika és nem tudja túrni azt, aki másképp érez, mint ő. Különben ha befolyást hagynék neki családom dolgaiba elveszteném minden méltóságomat és nem férne össze a szeretetemmel a gyermekeim iránt . . . Mindezt nehéz megérteni és nem tudok rá módot, hogy megnyugtassam azt a beteg lelket, amely megbánódik azokon az erőfeszítéseken is, amelyeket a gyógyításáért tesznek. A betegség, amely ennek a szegény teremtésnek a testén-lelkén rágódik, megöl engem és nézmem kell, hogyan hagy el engem, anélkül, hogy valaha jót

tehettem volna vele, mert hiszen az a komor, féltékeny szerelem, amelylyel engem szeret, a fő oka minden szomorúságának . . .

Gyönyörűek okosságában és igazságukban azok a tanácsok, amelyeket a lányának ad; a kezdő írónak és a pénz-bajokkal, szomorúsággal küzdő, tapasztalatban fiatal aszszonynak: «A te korodban már van bizonyos alap az ember gondolkozásában, de határozatlan, meg nem fogható, mert hiányzik a forma. Akáosz egy: benne vannak a teremtés elemei, de az egész még rudis indigestaque moles. Mikor aztán a forma megjött, mindig megvagyunk lépve, hogy mit tud csinálni ez a gondolatbeli alap és az ember önmagát fedezi föl egyszerre. Az ember ilyenkor haragszik magára, hogy ennyi időt elvesztegetett és az egész életet rövidnek találja ahhoz, amit magából meríteni szeretne.»

Ez a másik rész pedig szinte főségesen emberi, a maga rezignációjában, a pénzgondok közepette, amely épp olyan tragikus és nagyszabásu jelentőségben bontakoznak ki, mint a sok regényben megénekelte, mindenható szerelem: «. . . Mit csináljak? Ötvenöt éves vagyok és nem ujíthatom meg az erőmet, anélkül a természet bizonyára nem sokára megfoszt. Egy krajcárt nem tettem félre, sohasem tettem . . . A multkor Párisban tanácsot kértél tőlem. Csak ezt ismételhettem folyton, élj meg kevésből, vagy tanulj meg dolgozni. Mindenre ezt feleled: «Leheteilen»! Mit gondoljak hát ki néked, szegény gyermekem! . . . A minap üzlet-emberekkel megcsináltam a számadásomat. Ha Maurice meg-nőszül, ezek ezerkétszáz frank évi jövedelmem marad. Erre te azt feleled, hogy én dolgozom is. Igen. Dolgozom, amíg birom. De ha nem birom tovább? . . . Mindezzel magam miatt nem törődöm. Meg tudok majd lenni a jólét maradványai nélkül is. Aminek meg kell lenni, az megtörténik és a panasz nem használ. Annyi bizonyos, hogy n e m n y i t o k g y ü j t é s t, m i n t L a m a r t i n e. (Az elszegényedett Lamartine segélyezésére, barátai nemzeti sorsjátékot indítottak.) Ami bánt és aggasztó az, hogy nem csinálhatok néked jobb sorsot. H a t e e z t a s z e m e m r e h á n y o d, n a g y o n r o s s z u l

teszed. Jobban szenvedek miauta, semmint azt gondolod, és mennél inkább kinzom magam, annál kevesebb erőm marad. Az egyetlen tanács, amit adhatok néked az, hogy legyen erős akaratod a nélkülözésekhez és a munkához. És ha azt mondod rá: «Ez unalmas», akkor nincs több mondani-valóm. Akaraterőt nem lehet adni valakinek. Jó estét asz-szonyom, nem tudok többet írni. Ezerszer csókollak.»

K. P.

ITÁLIA.

— Emlékezések. —

Írta: Gróf Vay Sándor.

I.

Olasz ég, én a beteged vagyok,
— Ott a csillag is másképen ragyog —
Babérlomb közt másként zsong-bong a szél . . .
Morajló hab forró kéjről beszél.

Rám is borult a kék ég egykoron — — —
— Lelkem vágya mindegyre visszavon —
Keresni ott már nyomtalan nyomot,
Napot, melynek sugára elfogyott.

Virágot, amely énnekem virult:
Mikor ajkunk lázongó csókba fult,
Amit te rég feledtél kedvesem . . .
De visszasírom én mind szüntelen.

II.

Venezia San Marcojával,
Pádúa, a vén Santo, mind
Elöttem van bús, csöndes ében
És a multról beszél megint.

Ferrara, ahol Tasso lángolt,
S Leonorához irt verseket —
Ravenna, ez a zord, mogorva . . .
Dante, láttuk sirhelyedet.

Lorétó, elfog méla bánat,
— Talán rosszul fohászkodék —
Hogy épen a legkedvesebbet
Vette tőlem el im az ég.

Bologna fényes utca-sorja . . .
Párma, árnyas vén fáival
Töredezeti faun — 's nympa-szobrok . . .
Régi fényről, egy régi dal.

Eső esett, suhogva halkan
— A nagy imperátor neje,
E parkban járt — haldoklott Caesar —
S vele Neiperg — a kedvese.

Lodi síkián a hold kivillant
— A coupéban fölédredek —
Történelmi momentum . . . Egy perc
És vágatott tovább a gép.

Milanó, kékvizű Como tó . . .
Rátok miért is gondolok,
Castasegna . . . adieu . . . kocsink már
Helvécia felé robog.

Erdők, sziklák, virágos rétek . . .
— Ajkam ajkadra rátapadt —
Álom . . . miért hogy mindebből csak
Könyvek s megtört szívem marad.

A bor makamája.

Mi a bornak haszna, kára?
S miként hat az ivójára?

Hémán az Ezrachita szól:

Nem voltam mindig én — ilyen vidám, vig legény, —
volt éltémnek egy éve, — melyben szepegve, félve — néztem
a szőlő levére, — mitől mások vére — forr, pezseg. —
Fogadásom tiltotta meg — egy esztendőre, — óh, én dőre!
— hogy a bort ne izleljem; — mintha minden gyönyör ellen
— tettem volna fogadást! — Ah! nincs palást, — mely el-
hárítja a balgaságot! — De alig, hogy tovább állott — ez
az áldástalan, hosszú év — feltámad bennem a régi hév,
— visszavágytam a szőlőhegyre, — hová lelkem vonzott
egyre; — ott a sok lengő fűrt között — visszaköltözött —
messzehirű, pajkos kedvem. — »Minek szenteskedjem? —
gondoltam bölcsen, — minek töltsem — búban, gondban
életemet, — míg végre majd sirba temet — a fájdalom és a
bánat! — Levetem hát álruhám! — visszatérek a régi
utra, — hadd térjen vissza lelkem nyugta! — Siettem, fu-
tottam tehát, — hogy a borozók táborát — tüstént felkeres-
sem, — hogy elűzhessem — a nagy szomorúságot, — mely
nyakamra hágott. — Egy homályos pincébe tértem, — a hol
éppen — fényes jókedvében — egy ifju csoport mulatott, —
ölve dallal a napot. — Mindegyik kezében serleg villogott, —
mint az égen a tündöklő csillagok, — sorra járt köztük a
szép beszéd, — zengve a kor dicséretét. — Az egyik szolt:
»A föld — szenvedélyes, szűzi hölgy, — csókja a bor, —
mely az ajkakra forr.« — De a másik így szakítja félbe: —
»A bor az öröm hadsegédje, — hogy bú és bánat ellen védje.«
Emez mondja: — »Az élet gondja — minden embert agyon-
nyomja, — bú gyötörné minden porcikánkat, — és a vig-ág
gúnnyal fordítana hátat, — ha meg nem szánna — a szőlő
lánya! — Amaz pedig azt gondolja, — hogy a borra —

mindenki rászorul — mulhatatlanul; — az orvos gyógyítani tőle tanul, — a gyengének ez ad erőt — és kedves isten, ember előtt.

De köztük ringó párnák tetején — ült egy tisztos, nagy-szakállu vén — remegő kezében kelyhét fogta — és mosolyogva — hallgatta a vidám beszédeket, — míg végre hangosan felnevetett, — majd hosszú kacagásba törve — így dörgött az ittas körbe: — »Ó, hogy a költészet drága gyöngye — így porba hull — és elfakul! — Ó, ily méltatlanul — tanul-tatok ti hát — a bornak szent dicsdalát? — Hát nem ismeritek édes illatát, — mely a lelken kéjesen hat át? — Nem ismeritek lángolását? — Tündöklését, ragyogását? — Mámorító tűzhevét? — Vágygerjesztő fűszerét? — Feneketlen szenvedélyét? — Örvényének szédítő mélyét? — Balzsamát és mézét? — Hát nem tudjátok, hogyan csábít? — hogyan kábit? — miként hódít? — miként bódít? — mi a haszna és mi a kára? — és miként hat az ivójára!?

A társaság erre — esdekelve — könyörgött az őszült vénhez: »Ó, ha csak kissé velünk érzesz, — zengd el nekünk, — kérve kérünk, — a bornak méltóbb énekét, — hadd gyönyörködtessen a szép beszéd! — és ha a jutalmat meg nem veted, — jut abból is majd bőven neked!«

— »Halljátok hát! — felelt a vén, — amit néktek mondok én! — A bor a szemnek gyönyöre, — test és lélek öröme, — minden szívnek forró vágya, — minden bajnak orvossága; — illata mint a — mennyei myrrha, — mint nárdus az Éden — szép közepében. — Nincs Gileádnak balzsama, — mely véle versenyt állana, és nincs a világnak fűszere — annyi varázsszal tele. — Olyan ő, mint a tüzes nő, — vidámság a szeretője, — jókedv a hű követője; — arcán égő, vadult mámor, — szemeiben villám lángol, — kezében a vigság töre, — bánat hada pusztul tőle. — A serleg fehér, mint a dér, — de piros lesz, miként a vér, — ha a bor beleér, — és ha ajkához veszi az inség rabja, — ő lesz a föld leggazdagabbja; — a görnyedt öreg mohón issza — és az ifjúságát nyeri vissza; — izleli a beteg szenvedő — és megszállja őt dús erő!

Felcsillog pokoli vörös színe — és meglágyul a zsarnok

szíve, — megszelídül a durva vad, — felbuzdul a gyáva had — és a kinzott gályarab — királynál is boldogabb! — Hegyeken leng a lobogója, hogy a vidéket védje, óvja, — és ha gond és bánat — rája támad, — magasra lobban aranylángja — mint a máglya, — tüzet hányva — és az ellenséget meg nem szánja! — A kis — hamis, — gyenge, törpe — hősokeket gyür le a földre, — óriásokat dönt a porba — crejüket széttiporva; — de azt, a ki hódol neki, — ölelgeti, becézgeti, — ringatja, dajkálja, — csókot hint ajkára, — eloszlatja éjjelét — és beragyogja életét! — Számlálhatatlan sok a hive, — belopózik minden szívbe, — onnan tovább fel az agyba — és elragadja — színmézének balzsamával, — tündöklő harmatával, — koralljának csillámával — rózsaszínű villámával, — míg varázsoló módra — a szemre szórja csodás, bűvös képeit, — melyekkel tele népesít — mindent a nagy földön, égen — és báj nyugszik a mindenségben!«

És énekelve szólt tovább:

»Pezsgő véru szőlő-lánya,
Szerelme dús gyönyör-bánya!
Órom-myrrha, vigas-balzsam
S jökedv az ő hozománya!
Fénylő kristály fatyolan át
Villog szeme szikrát hányva
S arca pirul, mintha rá a
Kérők miatt szégyen szállna . . .
Megifjodik szűzi bajjal,
Ha a venség k rülzarja! . . .
Míg ruhája titkon fedi,
Olyan, mint az élet árnya
S csak ha forró vérét ontják
Ragad menybe bűvös szárnya
Es a sóvár szívek elé
Egek örök üdvét tárja! . . .«

Midőn az ének — véget ért, — hozván a vénnek — dús babért, — így szólt a csoport egyike: — »Ó, zengd el nekünk sebtibe, — dalok dicső mestere! — mi hát a borivásnak kára? — kinek válik ártalmára? — hisz megigérted és bizonyára — a kezdeikhez méltó lesz a vég — és bennünk már a — kíváncsiság lángja ég!«

A mire az ősz öreg — beszédét így kezdette meg: — »Jaj és százszor jaj tinektek, — kik a borhoz telepedtek! — Hát nem tudjátok, — hogy rajta átok — és mérgeivel oi meg — azt, ki hozzá közeleg. — Nem tudjátok, milyen

csalfa, — a férfiakat hogyan csalja — veszedelmes hálójába — és míg a kába — hozzá simul és öle'geti, — szívébe ő törét veti, — fejét, eszét elkábitja — és elcsábitja — minden rosszra — és gonoszra! — Mennyi bűnnek szülője ő, — a parázna nő! — mennyi vétek kerítője — mennyi gatzett pajzsvivője! — Sötét pincék homályába, összegyűlnek fittyet hányva — erkölcsnek és józan észnek — minden ocsmányságra készek — és a bor szolgálatukba áll, — fejről-fejre száll — mámort hintve szertesztét, — lángra gyújtva vágy hevét — és férfi, nő, — összejő, — ajk tapad ajkra — és a szenvedély hajtja — szédítő, mély örvényekbe — és jön a titokzatos este, — leszáll az éj — és tort ül a kél! — Hová a bor árnya lép, — távozik a jó, a szép, — szökik a szégyen — és a szemérem; — védtelen — marad az értelem, — menekülve fut az ész — és a gondolkodás kárba vész! — A bölcs esztelenné lesz, — a nemes lélek mit sem érez — és a jámbor siet büntetvéhez! — hátat fordít a rend, — minden inog, minden reng, — összeolvad alsó, felső, — végső, első, — kezdet, vég, — föld és ég! — Jaj annak, ki utána jár, — rá boldogtalanság átka vár! — Jaj annak ki utjára tért, — éltevel lakol vétkeért!

És énekelve szólt tovább:

»Pajzán, kacér szőlő-lánya
Boldog, a ki nem kívánja!
Boldog, a kit el nem csábit
Hamis szeme szivárványa!
Bo'dog, a ki könnyűséget
Hallgatja és meg nem szánja;
Mert ürmöt rejt ölelése,
Egő mérget c-ókos szaja.
A bölcs csak mély utálattal,
Undorodva nézhet raja.
Bűn foganta, v tek szülte
S éltenek is bűn az á! . . .
Bo'dog, a ki rá nem hallgat
Hízlekedő csábszavára!»

Az elbeszélő szól:

Midőn a dalnak vége szakadt — szétoszlott a vigadó csapat, — mindegyikök fogadást téve, — hogy nem iszik bort életébe! — Én pedig a vén után mentem — és felismertem — Cheber barátomat benne, — hisz' ha nem ő, más ki lenne!?

Patai József.

HAJNALBAN.

Még alig oszlik az éjnek sötétje,
Küzd a homállyal a gyöngé sugár;
S harmatos, buja vetésnek ölébe
Rója robotját a szolgahad már.

Ifú legény!

Arcodon ott ragyog még a'
Reggeli életed szép tavaszának;
S már te is ott vagy a munka sorában,
Hol edzett karokkal rendeket vágnak.

S mig letekint a földre a vén nap
S miljom sugarát szertedobálja;
Nehéz munkából szinte kiállva
Hányszor törlöd meg homlokodat?

Hej, be korán fölvetted a jármot! . . .
S mig örömet tavaszodnak sem látod,
Sejted e vajjon: még mi van hátra?
Óh! te reád már ugyan mi várna?
Nézz csak apádra: ő tükre jövődnék,
Melyről színes álmaid szövődnek.

Néki is volt álma, ifjúsága,
De csak kinja a létnek számára;
Csak verejték volt eddig a sorsa . . .
S im öreg karjánál nincs egyebe,
Mely a kaszát egyszer ha kiejti,
Nem lesz asztalán majd kenyére.

Itt amiből nem adatott néked,
A sirban lesz benne bőven részed:
Gondtalan és örök pihenésed . . .

Abádi Imre

Verlaine.

Kinézek az utcára. Tegnap még friss volt a hó és fehér lepkelént borult a házak tetőjére. Ma már azonban rásütött a téli nap és az erezekről fekete csöppekre olvadva csurog alá a hó s csatakos sárba verődik össze az utcán. Arra gondolok, hogy ez a gyönges hó, mely az álnok és hamis téli napsugár csókjától is megolvadt, olyan akár a nagyon érzékeny, nagyon finom, nagyon szűzi poéta lélek, amely meghal, mihelyt az első nem tiszta csók érinti. És mindegy: adta legyen azt a csókot akár tisztátalan lánynak ajka, akár pedig a szenvedélynek zöldszínű méreggel teli pohara. A poéta lélek meghal, s aki túl éli, az már valami egészen más. Az előbbi tényszerű volt és magosban lakozó, az utóbbi szennyes és lábbal taposott. Ugy viszonylik egymáshoz a kettő, mint a háztetőn csillogó hó és az utcán összetiprott sár...

A «Sagesse» költőjének volt ez a sorsa, Paul Verlaine-nek, akinek árnyéka a most elmúlt héten, a véletlen összejátszása folytán négyszer is fennjárt itt közöttünk, kísértett. Akik telidéztek ezt az árnyékot, nem voltak valami kabalisztikus boszorkánymesterek, inkább újságírók és egyéb tiszteletre méltó urak, akik négyes aktualitásból kifolyólag foglalkoztak a nagy költőnek emlékezetével. Az egyik aktualitás az volt, hogy e hó tizedikén mult tiz esztendeje a Verlaine halálának. Ugyanebből az alkalomból a párisi városi tanács elhatározta, hogy a nagy poéta nevével utcát fog elnevezni. A véletlenek összejátszása folytán, körülbelül az évfordulóval egy napon jelent meg Donnos-nak Verlaine életét tárgyzó munkájának új kiadása, a negyedik aktualitást pedig az szolgáltatta, hogy az a tiz esztendővel ezelőtt alakult szoborbizottság, mely közadakozásból akart Verlaine-nek szobrot állítani, ülést tartott, amelyen kimondta, hogy pártfogás híján a bizottság lemond a tervről. A komité feloszlott és az adományokat visszajuttatják azokhoz, akik — oh mily kevesen és oh mily keveset — azt beküldték.

Íme az okok, amelyek folytán Verlaineről e héten négyszer irtak a párisi lapok, mintha ez a szegény elkárhozott faun nem is halott poéta lenne, hanem eleven primadonna, vagy legalább is szereplő politikus.

Hogy a szoborbizottság feloszlott, még nem jelent semmit. Legfeljebb azt, hogy az a közönség, amelynek pénzét közadakozásnak szokták nevezni, még mindig nem barátkozott meg Verlainevel. A könyv azonban, amelyről említést tettem, az már súlyosabb valami, mert egyszerűen brutalizálása a költő emlékének. Mert, akik most elejtették a szobor eszméjét, igen jól tudták, hogy lesz majd kor, amely inkább kedvez majd Verlainének és jobban megérti a költőt, mint a jelenlegi. Az ellenben, aki könyvében ellenszenvenesen rajzolta meg a szerencsétlen poéta jellemét, egyenesen bünt követett el, mert kihasználta azt, hogy e kor még mostoha a Poémes Saturniens költője iránt, akinek még kortársai voltunk és az időbeni közelség még soha sem volt alkalmas arra, hogy nimbuszszerű övez-

zen történeti, vagy irodalomtörténeti alakokat. A nimbuszt a távolság adja, amikor már egészen elmúlt az emléke annak, ami az illető alakban halandó volt, emberi és gyarló és csak az éli túl, ami magasztos volt benne, rendkívüli és halhatatlan.

Különben is Charles Donnós-nak most megjelent „*Verlaine intime*” című könyve nem is annyira a költő életének és evolúciójának rajza, mint inkább a — kiadóinak apologiája. Valóban, annyszor támadták a Verlaine kiadóit, hogy lelkiismeretlenül kihasználták a költő beszámíthatatlanságát és akárhányszor egy arannyal fizették a legértékesebb kéziratait, hogy nem volna meglepő az sem, ha ezt az életrajzos könyvet egyenesen a kiadók iratták volna és pedig a maguk védelmére.

A könyv előszavában a szerző azonnal megjegyzi, hogy mily téves hit az, mely azt tartja, hogy a kiadók kiaknázták a poéta megszorultságát. Aztán áttér Verlaine életrajzára, elmondja, hogy mintegy kapitány gyermeke Metzben született, renyhé tanuló volt, aki azonban már tizenéves korában titokban verseket írt. Amikor elvégezte a kollégiumot a Sorbonnara iratkozott, jogra, majd pedig a sajnai prefektúrához került gyakornoknak.

A véletlen folytán megismerkedett Louis Xavier de Ricarddal, aki megalapította a parnasszusiak csoportját és akinek szalonjában találkozni szoktak azontúl is a fiatal költők. E csoport tagjai, nevezetesen Coppée, Lecomte de L'Isle, Sully Prudhomme, Hérédia, Mendès, Verlaine stb. Ricardnak szalonjában találkoztak egymással az új irány hívei, akik ma már valamennyien dicsőséges poéták, közülök néhány a francia akadémiának még ma is tagja. Mások közülük mint ilyenek hunytak el.

Verlaine első kötetete, a *Poèmes Saturniens* 1866-ban jelent meg. Ez időszereint a poéta, csak úgy mint Coppée egy ellenzéki lapnak voltak munkatársai, a *Hanneton*-nak, amely utóbb megszűnt ugyan, ebben az időben azonban még igen nagy szerepet játszott. Amikor ez a lap megszűnt, Verlaine a *Rappel*hez került. Viktor Hugó ujságához és ezek voltak életének legszebb napjai. Fiatal volt, egészséges és ismerte már a dicsőség ízét. Anyja is felköltözött a fővárosba és mivel az anyja gazdag asszony volt, azért a fiatal költő bőven áldozhatott szenvedélveinek, amelyek közül ekkor jelentkezett nála a legveszélyesebb: az abszinthoz való szeretete.

A francia-német háború kitörésével egy időbe esik a Verlaine nőszülésének ideje. Házassága boldogtalan volt, amit csak fokozott az a körülmény, hogy a költő neje féltékeny volt Verlaine fiatal barátjára, egy másik már ismert nevű költőre, a csodás tehetségű, tizenhétosztendős Arthur Rimbaudra. Volt-e oka erre a féltékenységre? nehezen eldönthető kérdés, az azonban bizonyos, hogy Verlaine elhagyta a feleségét és Rimbaud társaságában Bruxellesbe utazott, ahol egy szállodában béreltek szobát. Itt történt az is, hogy a valószínűleg részeg Verlaine revolverrel rálőtt fiatal pajtására; akit a lövés karján sebzett meg. Ezért a merényletért a belga bíróság két esztendei börtönrre ítélte Verlaine-t, akiért amikor kiszabadult, érte ment az anyja, hogy vissza vigye eltévelyedett fiát Párisba. És mi történt egy hónap múlva? Donnós ezt írja arról, ami egy hónap múlva történt:

„Egy hó mulva!... Tollam képtelen leírni azt a jelenetet. A vouziersi törvényszék egy havi börtönre és ötszáz frank pénzbüntetésre ítélte Verlaine-t, amiért életveszélyes fenyegetéssel támadt az anyjára.“

Amikor a második fogságból kiszabadult, megkezdődött a végleges züllés korszaka. Hiába valók voltak kísérletei. Az alkohol erősebb volt, mint jószándokai és a zöld méregnek csókja örökre megtántorította tulságosan finom, tulságosan szen-ibilis poéta lelkét. Pedig nem volt híjján a jó szándéknak. Még 1894-ben ezt a jelmondatot iktatta akkor megjelent kötetjének élére:

... Se perfectionner sans cesse
Par l'effort desintéressé,
D'un coeur un peu débarrassé
De toute l'ancienne bassesse.

A szándék kudarcot vallott és Verlaine tovább folytatta régebbi életmódját, brasserieből brasseriebe járt, kórhazból kórházba cipelték, haláláig.

És ezt a bús regényt dolgozta fel igen ellenszenvesen, igen érdekelten Donnos. Könyvének csak reklámul szolgál a szoborhizottság elhatározása, hogy nem gyűjt tovább. Valóban, Verlaine még nem ihlette meg eléggé a szíveket. És így egy hélen két csorba is esett volna, két méltatlanság a halott faun emlékezetén.

Szerencsére, a párisi tanács talált módot e két méltánytalanság orvoslására. Ez a mód pedig az, hogy az egyik távoli külvárosi quartiernek, a Buttes-aux-Cailles negyednek egyik utcáját a Verlaine nevével nevezte el.

A haragos szellemek lecsillapítására ez jó expediens, egyébre azonban nem szolgálhat, mert legalább is nehéz elképzelni, mi csoda örömet szerez a holtaknak az ilyen posthumus megtiszteltetés. A városi tanács azonban kétségtelenül jelét akarta adni annak, hogy érzi, hogy van a költemények iránt. Sőt talán buzdítani is akarta az élőket arra, hogy verseket írjanak. Pedig a versírás, mint keresetforrás inkább fényűzési ipar, amennyiben olyan termékeket produkál a fogyasztás számára, amelyekre annak nincs feltétlen szüksége. Ezért aztán a versírók tulajdonképpen végzetes gazdasági hibát követnek el, amely akárhányszor nyomorba dönti őket. A szegény költőknek aztán nem is marad más mentsége, minthogy a természet maga verte meg őket — lelketlenül — költői tehetséggel, ahelyett, hogy más képességgel ruházta volna fel őket.

Mivel pedig az adóízetők feleslegesnek találják a poezist, azért szép, hogy legalább a városi tanács talált olyan gazdasági módot, amelynek segítségével úgy lehet leróni a költő iránti tartozást, hogy ez azért ne növelje a kollektivitás terheit s. Egy az utcasarokra illesztett jelző tábla: ez az egész és a kegyeletes érzésnek elég van téve. Igaz, hogy a Buttes-aux-Cailles negyed szegény lakosai sohasem hallották említeni Verlaine nevét és ezentul sem fogják tudni, ki volt az, ez azonban egészen mindegy. Az ilyen apró dolgok nem bántják a szegény költőt, aki már itt a földön is ment volt minden hiúságtól, ott pedig, ahol most van, ott meg bizonyára megszabadult ettől a legutolsó és legtávolabbi eltartó emberi meztől!

C i b o s.

Csodagyermek.

A szellemi erők kora-érettsége.

Irta: Zsoldos Benő.

Korunkat a benne időnkint megnyilvánuló lényegesebb politikai, társadalmi és kulturális mozzanatok után már eddig is oly sok mindennek elnevezték, hogy épenséggel nem okozhat nagyobb feltűnést, ha azt ez alkalommal a csodagyermek korának kereszteljük el. Mint jótékony nyári eső után termékeny talajból a gomba: oly bámulatos szaporasággal bukkannak elő közéletünk talajából egy idő óta a csodagyermek. Öt éves hegedű-virtuózok, 6–8 éves zongora-kapacitások, tíz éves politikai szónokok, ugyanennyi esztendő regényírók (a poétékról nem is szólok), felvilágosodott csecsemők, a kik dajka-nóták helyett Schopenhauer és Hartmann filozófiai rendszere után érdeklődnek, — s a jó Ég tudja, mennyi más horribilis talentumok. S mi a dolog vége? — az, hogy büszke mosolylyal út megterhelt zsebére a túl-élelmes imprezárió . . .

Nos, hát ezek épenséggel nem egészséges tünetek. Nem lehet örülnünk ennek a korai fejlődésnek, mely intenzív világításba helyezi rohanva haladó korunk degenerációját. Kora-érettség — kora megsemmisülés. Szinte elképzelhetetlen nagy szellemi funkciókat elbírhatsz az emberi agy, — de normális, fokozatos fejlődés mellett. De a csodagyermek is: non fit, sed nascitur. Tudtunkkal még egy «valamirevaló» csodagyermek se vitte valami sokáig szellemi erőinek fejlesztését. Egy szép napon elpattan a kifeszített húr: egyszerre letűnik az odáig még égre-földre dicsért talentum, megkezdődik a dekadencia s az oly korán, sőt idő előtt megfáradt, fiatal lélek nyugalomra tér, elmerülve az elfeledtetés jöltevő hullámaiba.

Művelt világnak nagy gondolkodóit természetesen ez a

kérdés sem hagyja érintetlenül. Koronkiint megszólalnak a számottevő pszichiáterek, boncolgatják a kérdést jobbra-balra, de sokaknak véleménye legtöbbször csak abban a meggyőződésünkben erősít meg, a mire már azt megelőzőleg magunktól is rájöttünk, hogy — csodagyermeknek lenni jó, de letűnt csodagyermeknek lenni vajmi keserves.

A magyar irodalom eddigelé nem is vett tudomást a *La Revue*-nek legutóbbi szimpóziumáról, melynek véleményei épen a csodagyermek divatos kérdése körül forognak. Magam is az angol «Review of Reviews»-ből vettem tudomást ezekről a véleményekről, melyek közül egy-pár lényegesebbet nem lesz szükségtelen e helyen is feleleveníteni. A nagy kérdés, melyre a vélemény-adásra felhívott tudós elméknek válaszolniuk kellett, az volt, hogy vajjon a kimagasló tehetségtől embereknek szintén nagyesszű gyermekeik vannak-e s vajjon a zsenge-kor bőséges ígéreteinek rendszerint teljes kifejlődés, vagy felsülés-e a vége?

Havelock Ellis a «britt szellemről» írott tanulmányában azt az észrevételt teszi, hogy — egyes ismertebb kivételektől eltekintve, — az Anglia által produkált zseniális gyermekek kétségtelenül koraérettel voltak.

Berthelot, a francia tudományos akadémia titkára a fentebbi kérdésekre adott válaszában megengedi ugyan, hogy ő a társadalomban kétségtelenül magas polcot vívott ki magának, de már az ellen a feltevés ellen erőteljesen hadakozik, mintha ő «csodaszülött» lenne. A hírneves *Lecky* — mondja Berthelot, — annak idején szintén mindig határozottan kikelt az ellen, hogy őt gyors szellemi fejlődése következtében netalán prodigiumnak tartsák; ő tudományos vizsgálataiban elejétől fogva a rendes, normális ösvényt követte és semmi egyebet. Tiltakozik tehát az ellen, hogy őt a rendkívüliség mázával vonja be a szenzációkra éhes közvélemény.

Objektivebb véleményt nyilvánított ennél a híres olasz *Montegazza* szenátor, a ki azt fejtegeti rövid közleményében, hogy a zseniális gyermeknél már a fogamzás pillanatától kezdve fenn kell forognia az agysejtek bizonyos rend-

szertelen és a normálistól eltérő strukturájának. A nagy Camille Flammarion, — ki épen a tizenkilencedik évet töltötte be, mikor első nagyobb munkáját megírta: kijelenti, hogy már öt éves korában kezdett komolyabban hozzálátni a csillagászat tanulmányozásának. Szerencséje ennek a nagy tudósnek, a ki, lám, szellemének frissességét és elevenességét minden «csodagyermeksége» daczára öreg napjaiban sem vesztette el, — hogy nem a XX. század elején született, mert azóta már bizonyára felemelt helyárak mellett mutogatná valamely pénzsóvár imprezárió!

A szintén nagy kora-érettséget tanusító d'Estournelles de Constant báró érdekesen adja elő, hogy bizony ő a Lyceumban tanulmányok dolgában meglehetősen rosszul viselte magát; de már az elemi iskolában volt egy jó öreg tanítómestere, a ki kivételes jövőt jósolt neki. Ilyenféle jóslatokkal később is találkozott. Nimes-ben például, hova egy alkalommal, még mint egészen gyerek-ember utazott, a szállodatulajdonos a világért sem akart tőle elfogadni a lakásért és ételmezésért, oly erős volt ennek a jó embernek a meggyőződése az iránt, hogy zseniális vendégének a látogatása majdan jó szerencsét fog hozni reája és szállodájára.

Figyelmet érdemel a Paul Bourget vallomása. Ő egyáltalában nem képes visszaemlékezni arra az időre, mikor még sem írni, sem olvasni nem tudott. A kora érettségnek minden elképzelhető symptomája jelentkezett nála annak idejében. Még jóformán el se érte egészen az ötödik életévét, már Shakespeare-t és Walter Scott-ot olvasta, kiknek munkáiba való belemélyedés, — miként azt nagyon jól tudjuk, — a felnőtt embert is sok tekintetben próbára teszi. Elismeri magáról ez a nagy lélek-búvár azt is, hogy minden alkalomszerű munkája, amit úgyszólván «megrendelésre» kellett írnia, minő volt például egy-egy beszéd, vagy egy speciális tárgyú cikk, szinte bénító hatással volt agy-működésére, mit ő mindig annak a körülménynek tulajdonított, hogy a mikor ő egy-egy munkáját fogalmazta, úgyszólván csak félig volt öntudatánál. Ennek a sajátságos lelki állapotnak és a mi közönsé-

ges fogalmaink szerint abnormális agy-működésnek a következményeképpen egyes munkái később teljesen ujaknak tűntek föl előtte. Mintha nem is ő írta volna azokat, hanem egy ismeretlen harmadik személy szellemi alkotását olvasná. Innen eredt aztán az az érdekes és erős, de szokatlan jelenség, hogy — mint ő mondja, — valahányszor egy-egy munkáját nyomtatásba olvasta, sőt még olyankor is, mikor az épen befejezett kéziratot újból átolvasta, — valósággal rá kellett beszélnie önmagát, hogy ezt a munkát valójában ő és nem más valaki írta. S csak akkor nyugodott meg, mikor már sikerült magát beleélnie ebbe a meggyőződésbe. Igazi szent örület fogta el, ha koncipiált.

Sully Prudhomme bizonyára maga is egy rendkívüli gyermek lehetett, de nem gondolja, hogy egy gyermek kora-érettségéből bármi következtetést is lehetne vonni annak fényes jövőjére nézve. A nagyon is kora gyermekévekben megnyilatkozó zsenialitás, — mint abnormális állapot, — magában még egyáltalán nem nyújt biztosítékot a szellemi erők későbbi tökéletes kifejlődésére. Jules Bretonnak az az észrevétele, hogy minden nagy művész kora-érett volt. Ezzel a véleménynyel a megkérdezett többi művészek is mind egyetértének. Rodin szerint a koraérett gyermekek, — szabály szerint, — többnyire megfelelnek a hozzájuk fűzött várakozásnak, ha okszerűen bánnának velük kellő időben. A mi őt magát illeti, — jegyzi meg a nagy francia szobrász, — ő soha életében nem volt a mai értelemben vett csodagyermek. Már zsenge korában rendkívül gyors és könnyű felfogást tanusított ugyan, de mindig nehezen dolgozott, művészetének és a természetnek mélységes szeretetével. Eszembe jut itt, a mi hires, de oly korán elhunyt Fadruszunk: mily jó és tanulságos lehetett volna őt is belevonni most ebbe a szimpoziumba!

Az előkelő francia folyóiratnak ebben az érdekes körkérdésében összesen hatvannégy kitűnő férfiú és egy nő adott véleményt: ez utóbbi a nagyműveltségű d'Uzés hercegnő. Valamennyien páratlan egyértelműséggel ismerik el, hogy a zenei és képzőművészeti zsenialitás korán s rendsze-

rint nagyon is zsenge korban jelentkezik. Oly sok lángeszű embernek azonban, az élet különféle viszonyaiban, épséggel nincsenek lángeszű gyermekeik, már legalább a mennyire saját hivatásukat vesszük tekintetbe. A matematikai tudás rendszerint szintén nagyon korán szokott megnyilvánulni. A beérkezett válaszokból azonban egy dolog mindenekfölött nyilvánvaló s ez az, hogy az ugynevezett csodagyermekek jövőjéhez fűzött vérmes remények csak nagyon kevés esetben szoktak teljesezésbe menni.

Számos közzétett vélemény aztán oda konkludál, hogy nagyon sok, fényesnél-fényesebb jövővel kecsegtető lángeszű, de koraérett gyermek további szellemi fejlődése lassanként belevész az arany középszerűségbe, részint azért, mert neveltetésük tévesztett irányban haladt, részint pedig azért, mert olvasmányaik, későbbi tanulmányaik az óvatos kritika mellőzésével, rendszertelenül lettek összeválogatva.

Nincs tehát valami bőséges okunk módnélkül örvendeni a csodagyermek terén újabb időben tapasztalható túltermésnek. Különösen nem épen manapság, mikor az üzleti szellem és szenzáció-hajhászás a teremtésnek ezeket a rendkívüli áldozatait is kezdi már lelkiismeretlenül kizsákmányolni s oly irányba terelni az egész csodagyermek-kérdést, a mihez már a humanizmusnak is van némi csekély köze. — De helyénvaló másrésről az is, hogy azok a szülők, kiket ilyen zseniális, de kora érett gyermekkel áldott meg a sors: ennek jövőendő pályafutása iránt ne táplálják okvetlenül és oktalanul a legvérmesebb reményeket.

A szentléleki perjel.

Irta: Miskolczy Simon János.

Egy hónapja, két hónapja alig mult a Perényi István királyi tárnokmester halálának, már is sok szó esett fiatal özvegyéről, világszép Drághy Krisztináról. A világ szája pedig olyan mint a malom. Ha egyszer elindult, meg sem áll addig, amíg le nem járta valakinek a jó hírét, nevét, becsületét.

A világszája pedig megindult. Úgy beszélnek a környéken, hogy a dédesi várkapu környékét nem igen veri fel a gyom. Van aki letapossa, aki a szép özvegyet vigasztalja. Ha csak ennyiben volna! Egyebet is beszélnek ám! Azt beszélnek a rossz nyelvek, dévaj fehércselédek a vár alatt, hogy a szentléleki kolostor szemrevaló, délceg perjele, litterátus Daróczy Pongrác maga az, aki napos vendége Drághy Krisztina asszonyomnak.

Ahogy tovább űzik-fűzik a szót, még más is kitudódik. Hogy nem gyóntatni jár oda a perjel. Van is annak a pattyolat asszonyoknak gyónni valója . . . Hiszen olyan fiatal. Alig élt még. Amit élt az se volt élet. Beteg embert ápolni, százféle szeszélyét, nyűgös rigolyait tűrni. Bizony csak szenvedett. Pedig azokkal a varázslatos, ígész szemekkel más asszony hej! de is tudna élni. Más asszony? Tud azzal ő is. Az őrdög nem alszik . . . A szép asszony nem tud . . . A barát meg nem akar. Egyazon uton járnak mind a hárman. Nem csoda hát, ha találkoznak is néha.

Ugyan ugye-e? Majd az is kitűnik a dolog további fejlődéséből.

A Nyaru meredekén két alak kapaszkodott felfelé. Úgy látszik vadászok. Mind a kettő hátán az arannyal, ezüsttel borított, szögekkel kiver t puzdrában benne volt az íjj. Mellette meg szintugy kicifrázott tegezben fölösszámu tollas nyilvesszők. Az augusztusi nap igen a hátukba tűzött. Nem is igyekeztek felfelé. Inkább beszélgetni látszottak. A magasabbik a paulinusbarátok gereznával bélelt habitusába volt öltözve. De ez a hábitus sem olyan volt ám, mint a többi kámzsaruha. Olyan hetyke szabásu volt, hogy minden másnak látszott, csak kámzsának nem. A barát se látszott barátoknak Sarkanyús csizma volt a lábán. Ki látott már olyat?

Barátnak sarkantyús csizmát! No de ezt csak hagyjuk meg részlet kérdésnek és csöndes álmélkodással essünk túl rajta. Érdekesebb az, a miről beszélgettek.

— Hallode-e, perjel, a szépséges Drághy Krisztina siratja-e még a meghalt urát? Búsul-e még nagyon utána?

— Búsul ám. A lelkét is kisírja maholnap az a szegény asszony. Nem is hinné el felséges uram, mennyire szereti az az asszony még most is az ő porladó urát. Majd odavész utána.

— Odavész . . . Dehogy vész. Barát beszéd. Sír egy kicsit. Aztán majd ha felázik az a liliombőre, letörüli a könnyeit. A helyét meg csókkal fogja felszárítani.

— Nem minden asszony egyforma: Ez legalább is másféle.

— Perjel . . . perjel. Hiába vagy te litteratus Daróczy Pongrác. Tudós hírében is állhatsz, hanem az asszonyokhoz mégis csak barát vagy te. Hát azt hiszed, hogy az olyan tűz, a melyiket már egyszer meggyújtottak, a melyik már egyszer égett . . . elalszik magától . . . ha úgy hagyják . . . Dehogy alszik. Csak a színén támad egy kis hamu . . . De ha a szél, a neki való szél megfújja, életre kel nyomban, elszáll a hamu . . . lángra kap az eleven tűz . . . Mert a tűznek az a természete, hogy égjen. A szép asszonynak meg az, hogy szeressen.

Elmosolyodott ezekre a szavakra a barát, de azért csak folytatta a magáét.

— De a szentasszonyokra csak nem áll az?

— Nem. Mert azok csak szentasszonyok voltak, de nem szép asszonyok. A szép asszonyok nem lehetnek szentek. Egyik fogalom kizárja a másikat. A szép asszony egyik sem akar szent lenni. Sokkalta inkább szereti magát is, a szépségét is, az életét is, semhogy fiatalon lemodana mind ezekről. Mert csak a fiatal asszonyokból, viruló szűzekből válnak szentek. Vén asszonyból nem lesz szent. Az már idelent is szent, földi életében. Annak már könnyű azzá lenni, mert azt már maga az ördög se viszi kísértetbe. — Nincs igazam, perjel?

— Köztünk legyen mondva, igazad van, fölség. Én azért most is csak azt mondom, hogy nem olyan fából faragták a Drághy Krisztina bölcsőjét . . . Olvasót pergetnek az ő rózsaujjai, imádságot morzsol az a kláris ajaka. Imádságon jár annak az esze is.

— Nem hinném el. Mihelyt egy barát védi valamelyik szép asszony erényeit, mindjárt gyanús az nekem. De majd

utána járok jómagam a dolognak. Azt hiszem majd el csak, amit a két szememmel látok.

Ilyen diskurzust folytatva tűnt el a két vadász az erdőszélen. Az egvik Mátyás király volt, aki egész nyarát a diósgyőri mulató-várában töltötte. A barát pedig senki más, mint Daróczy Pongrác Deák szentléleki pálos perjel. Irtanak vala ez időben 1461-et.

*

Este idő van. A mezei munkát végző jobbágynép már hazaverődött a dédesi mezőkről. A vacsoracsillag is percről-percre jobban nekifényesedik az alkonyatnak. A vár felől egy lovas vágat a Csikorgó-bércnek. Fejét hol leszegi dacosan, hol megcsóválja boszusan. Majd idegesen üti ügető lova oldalába sarkantyúját. Ahogy felér a Csikorgó gerincére, szétneéz. Rövid habozás után a Hetemér-hegynék veszi útját. Sötétedik. A szálerdő susogó fái sötétben, feketén nyurgultak fel előtte, mellette, ahol elvágatott. Nem sok idő múlva odaért a Hetemér tetején levő szentléleki kolostorhoz. Itt megállt. Bement a kolostorba, ahol a perjel után kérdezősködött. A kertbe vezették. Daróczy Pongrác ott vacsorázott a halastó partján épült lugasában. Mihelyst meglátta Matyás kúszalt vonásait önkénytelenül is elmosolyodott. Előzékenyen sietett elébe.

— Hozott Isten, felség. Hát széna-e vagy szalma?

— Hadd el, Pongrác! Sohse jártam még így asszonynéppel. De hiszen nem is asszony az. Olyan az, mint a kőkép. Még a nézése is olyan márványhűvösen hatott rám. Hát még az az örökösen félig lezárt szeme. Mintha mindig imádkozni akarna. Az imádkozó asszonyokat pedig még a szentképeken sem szeretem. Ha egy szép asszony arcan ilyen átszellemült, csupa áhítatott látok, mindig az jut eszembe, mintha az édes, tüzes aszuborhoz ecetes ugorkával kínálnának.

— Hát úgy-e, hogy mégis csak nekem volt igazam?

— Ördög vigye az igazadat, Pongrác.

— Hanem azért fölséged ne haragudjon. Üritsünk inkább egy pohár bort a kőkép-asszonyra. Ezen a helyen úgy se igen szokás menyecskékért inni. Aztán mondanék is valamit. Nem adok neki egy évet se, hogy az a szomorú asszony másforma lesz. Még talán férjhez is megy?

— Pongrác . . . Pongrác, ezt már nem hiszem el. Apáca lesz abból, nem menyecske.

— Fogadjunk, hogy nekem lesz igazam.

— Állom a fogadást. Száz aranyat fizet a ki veszít.

— Tartom, felség. No még egy pohárral.

— Hej! márványhideg Drághy Krisztina! Nemcsak boldogult Perényi István volt a te beteged. Én is az vagyok. De ha piros lesz még valaha az arcod, én is ott leszek. Nem vagyok én ördög, hogy a szentkép, meg a tömjénfüst elriaszszon. Látlak én még téged nevetni is.

— De nem rád. — Tette utána csöndesen a perjel. Aztán fenéig üritve a poharat, — kikísérte a kapuig Hollós Mátyást, aki innen már jobb kedvvel kocogott haza a diósgyőri várba.

*

Egyet fordult az idő kereke. És ahogy fordult, lepergett róla egy esztendő. Hollós Mátyás mesmeg a diósgyőri várban mulatozik. Daróczy Pongrác is csak a minapában jött meg Budavárból, ahonnan egy nagy vasas ládát is hozott magával. De hogy mi legyen a ládában, azt halandó nem tudhatja, lévén a láda a perjel cellájába beállítva és irdatlan nagy vaslakatokkal lezárva.

Azonfelül pedig a perjel sem hagyta el a szobáját, mióta hazajött. — Azt mondja, hogy beteg, nyugalomra van szüksége. Része is van benne. Nem háborgatja senki emberfia, hacsak a dédesi özvegy Drághy Krisztina belső férficselede nem. Az gyakran megfordul a perjelnél. Nem tudni, mi okból. Lehet, hogy betegnek való iraló varázsfüveket, herbatéákat hoz neki. Ugyan miért is másért jönne a palósok perjeléhez a Perényi Istvánné csatlósa . . . ?

Egyszer aztán Szent-Mihály havának dereka körül nem Dédesnek fordult a Drághy Krisztina csatlósa. Levelet irt a perjel, aztán meghagyta a csatlósnak, hogy azon minutában Diósgyőrbe vigye. Ott is ne adja át, csak a királynak.

Úgy is történt. Átveszi Mátyás a perjel köszöntését. Feltépi a levelét. El is olvassa. El is változik az arca. De ugyan hogy is ne változna, mikor azt írja a perjel, hogy «Szent-Mihály havának huszonötödik napján egy nappal sem hamarább, sem később, mint éppen Mihály-napkor lesz a szentléleki pálos-kolostor templomában a Drághy Krisztina esküvője. Hát csak úgy intézze sorat felséges királyom, hogy itt legyen. A száz aranyat is hozza magával, mert nem régen jöttem haza Budáról. Nagyon kiköltekeztem. Jól fog esni, ha egy kis költségem megtérül.»

Elolvassa Mátyás. Alig hisz a szemének. Aztán fölkacagva adja meg a választ: Mond meg a perjelnek: ott leszek . . . »

*

Fölviradt hát Szent-Mihály napja. Mátyás reggel felé fényes kísérettel, udvari néppel nekiindult a szentléleki utnak. A Dolkahegy alatti tónál találkozik a győri paulinusok perjelével. Meg is kérdi tőle:

— Hová igyekszik, szent atyám?

— Szentlélekre, esküvőre.

— Esküvőre . . . ? Hiszen ott van a szentléleki perjel, csak nem bízza másra az esketést. Ilyen stólát, mint ma kap, csak nem enged át másnak . . .

— Már pedig így van a dolog! — erősködött a perjel hamiskás ábrázattal, mint a kinek nagyon furja az oldalát valami, de nem szabad elmodania.

A szentléleki kolostorban is nagy volt a sürgés-forgás. Sávolt selyemdamasztal borították, fedték be a templomba vezető utat. Virágfüzérékkel agadták tele a kaput. Hogy amerre a szép menyasszony jön, még a lába nyomán is virág fakagjon . . . Még a levegőből is virág hulljon rá. Jön is már. A négylovas hintó csak úgy röpi fölfele a mályinkai útról. Mintha táltosok lennének elébe fogva, azok is csak pelyhet emelnének. Fényes násznép a nyomában. Száz ló lépése pattog a kapu előtt. Százan is ugranak leemelni a szép menyasszonyt, aki olyan, mintha senki más, mint maga a hétországra híres Tündér Ilona volna.

Barackvirágból színű vont arany szövetből készült, gyöngyös-aranyos skófiummal fűzött tarcolán szoknya volt rajta. Arany paszomántokkal kihányva, kirakva. Arany brokát virágos szövetből készült, gyöngyökkel beborított derék feszült meg ringó csípején, hullámzó kebelén. Gömbölyű vállairról meggyiszinbársony, hermelines mente omlott alá. Fodorított, aranyragyogásu hajába gyöngyök belefonva, zománcos virágu, aranyköves reszkető tű tűzve. Meggyiszin bársony, kívül nyusztal, belül petymettel bélelt süvegén ragyogtak a drágaköves boglárók. Karcsu derekát gyémántos öv ölelte át. Királszinű bársony cipellő a lábain. Köves perecek hófehér kezén, gyöngyös nyakszorítók, smaragdos násfák a nyakában . . . Pajkos mosolygás hamvaspiros arcán . . . Egy mennyország tüze a szemében . . . Csak a Tündér Ilona lehet ilyen szép.

A menyasszony hát már csak itt volna, de hát a vőlegény? Itt van már az is. Alig, hogy az oltár elé áll a hétországszépe menyecske, megnyílik a sekrestye ajtaja. Ott áll a vőlegény diadalmas mosolylyal. Ahogy meglátják, Mátyástól kezdve az utolsó famulusig elálmélkodik a vendégkoszoru. Soha ilyet! A vőlegény senki más, mint maga a szentléleki perjel: Daróczy Pongrácz Deák.

Szakállal bajússzal . . . Tömött fekete hajjal, amin nyoma sincs a tonzurának. «Ezért nem bujt ki hát őkegyelme az odujából majd másfél hónapig.» Sugnak össze a barátok. Barátruha sincs ám rajta. De nincs ám! Helyette zöldszínű damasztselem nadrág. Csizmáján aranyos sarkantyú gyémánttal, rubinnal, smaragddal megrakva. Damasztselem dolmánya virágformára csinált öreg, jóféle gyöngyből való gombokkal ellátva. Panyókára vetett gránátszínű mentéje hiuzmállal bélelve. Drágaköves kardövét majszolt, vésett csattok fogták össze. A kardját remekbe csinálhatta valamelyik ötvös, olyan cifra volt. Rárótoll volt a süvegén, aranyból csinált, drégakövekkel megrakott forgóban. Csak úgy hajbókolt, ha megrezdült kezében a prémes kackiás süveg. Bizony nem mondta volna senki őkegyelmére, hogy még ezelőtt egy pár nappal is szörkámzsában járt.

Olyan delceg, olyan hódító volt, hogy még a király is rajta felejtette a szemét. Hát még a szépséges arája . . .

Főtsengett az ének. Sályi Tamás diósgyőri paulinus perjel papi díszornátusában odáll az oltárhoz. Azután kijelenti, hogy minekutána Daróczy Pongrác szentléleki paulinus prior ezelőtt egy hónappal kilepett a rendből, ez elfogadtatott, tehát ő nincs többé papirendben, összeesketi, mint immár világi férfiut özvegy Perényi Istánné bereki Drághy Krisztinával az atya, fiu, szentlélek nevében. Ugy is lón. Ájtatos egyházi ének buzgó hangja mellett, karján viruló szép menyasszonyával, hites feleségével hagyta el a templomot vitélő tibold-daróczi Daróczy Pongrác Deák, több váraknak és falvaknak ura.

Azután megindult a násznép haza Dédesbe. Jött a király is. Jöttek a barátok is. A lakoma alatt aztán Mátyás király, mikor már belemelegedett a mulatságba, csak odafurakodott az ujdonsült férj mellé.

— Nesze Pongrác, itt van a száz arany. Megnyerted a fogadást. De nem is nyer én tőlem többé egy fityinget sem semmiféle pap. Ezentul én is az ősi példaszóval fogok élni: «ne higgy az olyan papnak, az olyan barátnak, a melyik sarkantyús csizmában jár, vadászni szokott, házhoz jár gyóntatni» . . . Hát még a melyik szép özvegy asszony házához jár gyóntatni? . . .

Az Akadémia pályadíjai.

Finom pénz, jó pénz. Száz arany, kétszáz arany, ezerkétszáz korona, ezer magyar frank, háromszázhatvan arany forint. Be elkelné sokadmagunknak ebben az éhes kis országban, ahol elbolondítják a fiatal embereket azzal, hogy van magyar irodalom és hogy meg is lehet belőle élni. Sokan beugrottunk, sokan befogunk még ugrani ennek a svindlinek, de mikor bohém fejűket meglepí az első dér, akkor keblünk kihűlt kohójából, venségtől száraz ajkunkról kifakad az első szitok, az első kijózanodás, — és kénytelenek vagyunk azzal a tollal, amelyivel napi kenyerünket is alig tudtuk megkeresni, hirdül adni, hogy az Akadémia a kincsei fejében megint számárságot kér a pályázóktól.

Mire is hirdet pályázatot az Akadémia? Kivántatik ódai költemény, amelynek tárgya lehetőleg a magyar nemzet hazafias küzdelemnek érzelme- és eszmeköréből vetessék. (A gyengébbek kedvéért: Jó, zaftos, uraságoktól — Petőfitől, Bajzától, Tompától levetett frázisok kivántatnak és jaj annak, aki hazafiasabb és költőibb akar lenni a hatvanas évek Adolárjainál.

Kivántatik színmű, melynek tárgya Hunyadi János kormányzó és V. László király korából veendő. (A gyöngébbeknek: Menj el, fiam, az akadémiai könyvtárba, kérd ki, ha kiadák Hunyadi János korára vonatkozó »forrásokat» és írj egy »Haupt- und Staatsaktiont», amelyben egy savószínű szerelmi ügy vékony ere csörgedez, végül várj. De ha látni fogod, hogy a »források» már mind ki vannak adva valakinek, akkor már ne is pályázz, mert akkor már 1905. évi január hó 7. napján bizonyos, hogy ki fogja elvinni a pályadíjat 1905. évi május 31-én.)

Kivántatik elbeszélő-költemény, melynek tárgya lehet történeti, mondai vagy jelen életből vett. (Tartsd szem előtt a jó régi történeti novellát és jegyezd meg, hogy még Mikszáth Kálmán sem pályázott soha e díjra. Pedig a kiírása az, hogy a jura mazandó mű »az irodalomra nézve nveresség» legyen. Hogy a szarka rugja meg!

Irassék meg a magyar regény története a tizenkilencedik század másik felében. (Recipe: Kemény Zsigmond, Jókai — mindkettő à la bonheur! — de aztán Jósika, Kutby, Depré, Palfy Albert stb. Végül szidd le a moderneket, dekadenseket. Némi kegyelmet mutathatsz Iványi Ödönnel és Tolnai Lajossal szemben, de világért se

vedd tudomásul, hogy egy Ambrus Zoltán is van a világon és hogy a tizenkilencedik század utolsó évizeteiben könyvekben, ujságokban sokkal több magyar regény és köztük kiválóbbnál kiválóbb regény jelent meg, mint eladdig. Végül ne felejts el valami jó jeligét, például: «Romlásnak indult hajdan erős magyar...»)

Írassék meg a Faludi élete és munkái. (Fortuna szekerén okosan ülj!)

És most jönnek a közgazdasági pályatételek. Finom, praktikus dolgok, modern dolgok, igazán sok embert érdekelnek és igen hasznos tanulmányok, mint például «a magyar szarvasmarhakereskedés története a tizenötödik század közepe tájáig.» Azt tetszik hinni, hogy ez vicc? Sajnos, a legkomolyabb valóság.

Ez a pályatétel nem hasonlít-e ahhoz a találós kérdéshez, hogy «Sörénye van, bőg, négy lába van, ragadozó és a füle közt négy szarva van, mi az?» ahol a négy szarv csak azért szerepel, hogy nehezebb legyen kitalálni. Ha már «a magyar marhakereskedés» kell, miért épp a tizenötödik század vége óta és miért épp a tizenharmadik század közepe tájáig?.. Társasjáték. Plume.

MOZGÓ REKLÁMTÁBLÁK.

A reklámnak az ipari és kereskedelmi forgalom ezen legszükségesebb tényezőjének ezer változataival találkozunk a mindennapi életben. Amit leleményes ember ezen a téren produkálhat, az nem marad kiaknázatlanul. De a nálunk eddig ismert reklám módjai eltorpülnek a budapesti villamos kocsik perrellező ajtai és pedig azoknak külső oldalain elhelyezett szebbnél-zebb vaslemez-email hirdetési táblák mellett. Ezen reklám-táblák oly szembezők és feltűnőek lesznek, hogy Budapest lakossága, valamint az ott megforduló idegenek gyönyörködni fognak bennük. Nemcsak a villamosok, folszálló kő önség, hanem az utcákon járó-kezők százezreinek állandóan szemük előtt lesznek ezen remek, szingazdag, művészi reklám-táblák s feltétlenül magukra vonják mindenkinek a figyelmét. A táblák minimális nagysága 50 cm. széles és 100 cm. magas. Körülbelül négyszáz kocsi ár a közuti villamos vasut vonalain napokint, 12-18 ordulót téve. Mindenki tisztában lehet ezen új reklám hatásával, célszerűségével és bizony hisszük, hogy a t. hirdető közönség nem fogja elmulasztani e Budapesten még nem létezett reklám-módot felhasználni, annál is inkább, mert az árak dacára a rendkívüli kad soknak, berösszegeknek, az erős, tartós, művészi kivitelű tábláknak, olcsók. És pedig: Egy tábláért fizetendő egész évre 120 korona. A táblák kifüggesztése 1906. évi március 1-én veszi kezdetét, mi miatt rendelések a f. évre csak e hóban vehetők föl. Bővebb értesítés ad a: Villamos - Vasuti Reklám - Társaság; tulajdonosok: Leopold Gyula és Vögerl Ágost Budapest, VII., Erzsébet-köut 41. szám.

Uj Krisztuskép.

Uj Krisztusképhez jut a magyar közönség. Magyarországon át talán a szomszéd osztrák tartományok is. Azaz jobban mondva, a Krisztuskép nem uj, csak uj formában, a nagy közönségnek hozzáférhetően jelen meg.

A Könyves Kálmán műkereskedés ugyanis elkészíttette Munkácsy Mihálynak «Krisztus Pilátus előtt» ismert remekművéből magának a főalaknak, tehát Jézusnak képmasát. Ennek a főalaknak kicsinyített részletképét a festmény bemutatása után a párisi Zedlmayer-cég, mint a festmény tulajdonosa is kiadta ugyan; de ez nagyon csekély jelentőségű ahhoz a kiadáshoz képest, amelyet most a Könyves Kálmán juttat a közönség kezébe.

Ez az intézet már nem egy szép szent képnek művészi reprodukcióját hozta forgalomba. Ezzel kétségkívül szolgált a magyar érdeknek is. Mert még ma is javarészt külföldi cégek másolatai ékesítik a szent képet kereső hívők otthonát. Próbálkoztak ugyan már többen is többször szent képek kiadásával; de nem elég buzgalommal, vagy talán nem elég ügyességgel. Megelégedtek úgy-ahogy néhány kisebb másolatnak forgalomba hozásával; de intenzíven ezt a feladatot a Könyves Kálmán intézet vette kezébe s folytatja haladó akarrattal és munkával. A reneszánsz és az újabb kor jeles képíróinak már nem egy alkotását adta közre. De a szükséglet kielegezésén kívül most már az a becsvágy is sarkalta, hogy egy magyar művésznak remekét illeszthesse a sorozatba. Krisztus alak egyébként jóval kevesebb van, mint Madonna. A szebbnél szebb Madonna-alakok közt dussalva választhat a műkedvelő; de szép Krisztus alak kevés akad. A jobb Krisztus képek is majd mind merev, élettelen sablonok, a megnyitott szív rusztikus, túl naiv formai szimbolikussága ellen a komolyabb műérzék önkéntelenül tiltakozik.

S ha már egyáltalában olyan kevés a jó Krisztus kép, Lionardo da Vinci Jézusát, meg a nagy flamand és olasz mesterek Pietáit és haldokló Krisztusát, (amelynek azonban nagyobbbrészt szintén nem önálló alakok); magyar művésztől még kevésbé került ki olyan Krisztus-kép, amely az élő Isten-embert ábrázolja, az ő arcával és tekintetével szóljon hozzánk, tanítson, fölemeljen. A magasztos szent tragédiának rendszerint a végét szokták megérzéskíteni a festők, Jézus halálát, a keresztről való levételét. Feszty Árpádnak tulmodern triptichonján is Krisztus halálát kell látnunk, Munkácsy első

Krisztusa sem a tanító Jézus, hanem már a tragikai folyamat közepébe beállított hős; de mégis az élő, akinek alakja a művész tolmácsolásában nem jutott még el az Ecce homo jelenet szenvedéséig, akinek arcát tehát a gyötrelmem még nem barázdálja, az isteni fenség ragyogása az emberi vonásokban is zavartalanul ragyog.

Akik Munkácsynak ezt a méltán dicsőségessé vált képét látták, vagy csak másolatban ismerik — amely kisebb másolatok mindenkör csak halvány fogalmat adnak az eredeti hatalmas festmény megragadó voltáról — talán kéikedve gondolkoznak, vajjon így kiszakítva lehet-e mély hatása az Isten-ember ábrázolásának? Megelégedve válaszolhatjuk rá, hogy a drámai környezet hiánya sem szünteti meg Munkácsy Krisztusának fenséges hatását. Természetesen olyan hű és művészi másolatban, aminőt Révész Imre nyújt, akinek e művészi másolatán készítette a nevezett Könyves Kálmán intézet a nagyságban, színekben, árnyalatokban és még léleken is egyező szép reprodukciókat.

Azt is tudja mindenki, aki Munkácsy festményét látta, hogy Krisztus alakja nem vehető a megszokott értelemben való szentképnek. Nem az istenség transcendentális voltát akarta benne megtestesíteni a művész, hanem az emberi alakot öltött, szegényen, egyszerűen élt és járt Isten fiát. Miért is több benne az ember; de több az emberi szemmel érthető realitás is. Oliárképnek nem állítható föl; hanem az áhitatos sziv Jézust ebben az alakjában is a szenvedők bátorítójának, meggyógyítójának, főlemelőjének, megjutalmazójának látja. Az isteni fenség, az ideális magasság fénye gloriola nélkül is ott ragyog feje felett. Keresztény családok szobáinak nemcsak díszé, de kegyeletés, áhitatgerjesztő ékessége lehet ez a kép.

A mikor jogosult harcot folytat a sajtó a sok silány olajnyomat ellen, a mely ámitva veszi föl az olajfestmény színét és allurejeit: ugyanakkor szívesen kell fogadnia, ha nagymesterek remek munkáit sikerült és hű másolatokban népszerűkké teszik. Mert a művészi másolat más szolgálatot tesz nemcsak az emberek esztetikai kíváncsalmainak, hanem a művészet megkedvelésének és megbecsülésének is. A jó másolat mindig visszaviszi a szemlélőt az eredeti forráshoz, a melyhez a szerényebb jövedelmű ember nem juthat el. Sőt a gazdagok közül is csak egy-egy; ha egyáltalában eljuthat. Hiszen Munkácsynak egyik Krisztus-képe nem maradhatott meg hazájában. Nem találkozott olyan gazdag ember, sőt még az állam sem érezte magát olyan gazdagnak, hogy Munkácsynak három Krisztus-képe közül valamelyiket megvásá-

rolhatta volna a párisi műlárustól. Amikor a »Krisztus Pilátus előtt« Budapestén a párisi hír megpecsételését érte, az általános teiszés közepette tudtommal Haynald biboros lépett elő az első ezressel és azzal az indítvánnyal, hogy ezt a remekművet okvetlenül itthon kell fognunk. Az indítvány nem talált kellő csengő visszhangra. A nemzet nem mutatta magát olyan adakozónak, hogy ajándékot vegyen önmaga számára. A nemzeti altruizmus legfőlebb politikai kérdésekben nyilatkozik meg, akkor sem mindig önzeilenül. Nagyon magas kulturális felfogás kell ahhoz, hogy a magam tulajdonát érezzem abban, mihez én is hozzájárultam, noha nincsen az én birtokomban. S a magyar kormány sem mert belevágni a vásárba, inkább adott később többet Munkácsynak olyan festményéért, amelynek rájárat kiszabta előre. Tessék a génusz-nak megbilincselte kézzel remeket teremteni! A gyöngébbet megfizettük busásan; a genialis, költői művet a lángész igazi világosságát kieresztettük Amerikába.

De ezen most hiába sopánkodunk. Nem élvezhetjük Munkácsy nagy munkáit másképpen, mint másolatokban. Ezek pedig kicsinyek, mert nagyobbak nem is lehetnek. De magát Jézus alakját most már bírhatjuk eredeti nagyságában. Ára sem nagy. Két alakban van meg. Diszes keretével együtt az egyik 40, a másik 70 korona, amely összeg részletekben is törleszthető. Ha valaki már nem szerezhette meg karácsonyi ajándéknak, megszerezheti, aminek még jobban illik, husvéti meglepetésnek. Hiszen azokból az isteni sugártól ragyogó, szenvedő szemekből int a remény, biztatás, a feltámadás. Feltámadás a földi gyarlóságokból és nyomorúságból. Sz. J.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a »Jövendő« kiadóhivatala.

Telefon: 87—34 szám.

Ha őszül a haja használd a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Dr. Lengyel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyírfából kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitűnő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mester-séges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehámlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Ráncok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arc-szin üde és jól színezett lesz. 1 korsó ára 3 korona. Dr. Lengyel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére :

Török József gyógyszerháza

Budapest, Király-utca 12. szám

és Andrássy-ut 29. szám.

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 8 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a disz-keresztel kitétetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmitéle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészíttetnek csakis a fogorvosi inté. ben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben.

Fogorvos: LÖFFLER EMIL. Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: GROSSMANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fog-műtétek 2 korona. Tartósfémek 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoro-nával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi. jóállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitűnőbb szépítőszert; felülmulja az összes létező szépítő-szereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztá-talanságot az arcról és annak friss udeseget, fiatalságot kölcsönöz. Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerházaiban és drogueriában. — Főzetküldési hely:

Balassa-gyógyszerháza, Budapest—Erzsébetfalva.

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

V-gyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy berlini variété primadonnájától jött a következő level (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristanő, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, atkutatuk a tükör asztalát és láttunk egy tegely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Crème**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meg hozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban íhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszeret hoztatnak és a budapesti kardalosnő, kitől ellestük a szépség titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3-3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy ilteti gyógyszerháznak raktárt adnabelőle, mert akkor sokkal többen vehetnék.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes tarsaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tegely **DIANA-CRÉM** (éjjel használható zsíros crém) 75 krajcar, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFÜM** (originális egy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tegely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZÉ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptuk a **Diana-parfümöt**, mely meglepett mindenkit. Az a pikáns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfinak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kerek egy **Diana-pirosítót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arcomon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszer okozta elő. Különösen a Diana-szappan.

Egy erdélyi mágnásnő írja Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Ontól a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt esmondhatom, hogy ezen a téren nagy tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a rendes téli tartózkodásom helyére.

"Globus" műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomdája Budapest.

BUDAPEST .: Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KAROLY
igazgató.

Angolrum

légjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 filler. Hízárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőné
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis
állatoknak.
Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körút 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat,
ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat,
mármint rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnye-
yöket, olajfestményeket, antique tárgyakat,
gáz- és villamos-csillárokat.

Ándor és Tsa Budapest, Gyár-ú. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

3 NAP

alatt minden kéz barsonysimává
és hófehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kívánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mint elő- vagy utókúra, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vél. alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár:

Török József gyógyszer-tára BUDAPEST, Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám.

MAGYARHON ELSŐ, LEGMAGYOBBS ÉS LEGJOBB HIRNEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Bräuswetter János
Szegeden. Ca. és kir. kizárólagosan szab. chronometer és műóra, főtallója a remontoir ingóráknak stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bármintve. Javítások pontosan eszközöltenek.

Gyűjtőknek figyelmébe!
Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronaig és följebb.
Magyarország legrégebbi kereskedője
**PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3., az udvarban.**
Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

**Különlegességek
kuri divat és fehérnemű cikkekben.**
**LATZKOVITS A. BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.**

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Feilitzsch Arthur.

TARTALOM: Pattantyus: A békeszerzők. — B. Feilitzsch Arthur.
— Fallières. — Algeziász. — Bernát Ottó: Franklin Benjámín. —
Jens Péter Jacobsen: Arabesk. — Lovik Károly: A hazugság. —
A szocialista kérdés arisztokrata megoldása. — Erkölcsös mese. —
Tóthvárad Kornis Elemér: Teozófia. — Váradi Antal: A szentpéteri
temetőben. — A király konyhája. — Mezey Sándor: Madonna. —
Zoe von Reusz: Lotti néni. — Közgazdaság.

Kiadóhivatal :
Akácfa-utca 68.

Ára **20** fillér.

Egy hónapra
Egy korona.

Január elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona
Félévre ... 6 korona

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87—34.

Különlegességek
uri divat és fehérnemű cikkekben.

LATZKOVITS A. BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.

Angolrum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis
állatoknak,
Naponta d. u. 3—5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körút 2., I. em. (Telefon-szám 80—10.)

BUDAPEST ∴ Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A békeszerzők.

Soha annyi bábát, mint a mennyi a béke körül sürgőtforgott; és soha a tömérdek bábának a keze között oly alaposan el nem sikkadt még egy jóformán meg sem született apró csecsemő, mint most a béke. De a vajadásnak vége, a tudós asszonyok és fontoskodó doktorok széjjelmentek: a bölcső üres és az oly sokat emlegetett, nehezen várt és forrón óhajtott ujszülött nincs sehol.

Folyik tehát az áldatlan harc és küzdelem tovább, az államélet két legfontosabb faktora: a koronás uralkodó és a félrevezetett nép között. Szünetel a törvényhozás munkája, üdvös javaslatok egész sora nem juthat elintézéshez, az ipar és kereskedelem súlyos pangása fogyasztja a nemzet anyagi erejét, a kivándorlók raja ostromolja a Cunard Line hatalmas gőzöseit. Az államélet szükségleteire nincs fedezet: télviz idején a póttartalékos polgárokat kell a harcképesség fenntartásának némi biztosítására a kaszárnyák falai közé hurcolni, közben pedig a vezérő-bizottság serényen ülészik, oszlopos tagjai váltakozva konferenciáznak és a mellüket verve hangoztatják, hogy egyetlen törekvésük és legforróbb óhajtásuk a béke helyreállítása.

Igy beszélnek a nagy békeszerzők mind: Andrássy. Kossuth, Apponyi és a többiek, a dii maiorum és minorum gentium valamennyien. A béke, a béke! Ez az, az egyedüli nagy cél, amely előttük lebeg, ez a mi minden tevékenységünknek, egész búzgó és lankadatlan munkásságunknak legbecesebb és legjobban óhajtott végpontja. Ez van állandóan

az ajkukon. De mint minden szó, amit kiejtenek, ez sem egyéb a legalacsonyabbrendű hipokrizisnél. Mert ugyan mit tettek ezek az urak valaha a békeért; a békeért, amelyért elsorvasztja őket a vágy, amiért meghalnak? . . .

Csak egy felelet lehet erre a kérdésre: — soha, de soha semmit. Ellenkezőleg. Minden cselekedetük, minden tettük kiáltó bizonyosága volt annak, hogy a béke nem kell nekik, mindegyik egy-egy lépés a béke megfojtására. A jó uraknak emlékezni és tudni kellene. Emlékezni a nem is olyan régmúlta, az 1867-ik kiegyezésre, amelyre számban is jelentős, de tekintélyben és súlyban mindenesetre számottevőbb részük ma is esküszik. Deák Ferenc akkor egy leverrt és gyöngye Ausztriával állt szemben és húsz évi elnyomatás minden keservét leküzdve, akkor se követelte az elérhetetlent és áldozatot tudott hozni a békeért.

Erre kellene emlékezni a jó uraknak. Hol az a bölcsesség, amely akkor Deákot vezette? De tudniok is kellene a jó uraknak valamit. Tudniok azt, hogy egyes nagy kérdések csak a történelem kohójában olvadnak meg s elérésükhöz sokkalta inkább vezet a küzdelem és kitartás, mint a vas és az erőszak. Tudniok kellene továbbá, hogy a szomorubb események és súlyosabb idők kikerülésére, bölcsőbb a nemzeti óhajításokat felfüggeszteni, mint azok kihegyezésével a hurokat a végsőkéig feszíteni.

Am ők ha tudják is mindezt, vakon és süketen haladnak el az igazság mellett. Nekik béke kell, béke! — De arra, hogy kiálljanak, s azt mondják, hogy jó, a tisztességes békeért feláldozzuk, amit most el nem nyerhetünk és elfogadjuk mindazt a jót és üdvöset, amit bőségszarúból öntenek a nemzet elé: nem kaphatók.

Ezért nem lehet béke. Deák Ferencet nem vezette annak idején más, mint a hazája iránti forró szeretet: — ezeknek az uraknak pedig egyetlen vezetője a személyes ambíció és gyűlölködés. Ők nem bírják el, hogy nimbuszukból akármily kis darabka lepattanjon. A nemzet hadd vérezzék: a fő, hogy vére hullása között is őket ünnepelje.

A békeszerző-urak halálos öleléseitől pedig megfojtva, roskad össze a béke.

P a t t a n t y u s.

B. Feilitzsch Arthur.

— Az agrár-minister. —

B. Feilitzsch Arthur, a Fejérváry-kormány földmivelésügyi miniszterének arcképét mutatjuk be mai számunkban olvasóinknak. Magának a kabinet ez egyik legkiválóbb és legszimpatikusabb tagjának bővebb bemutatása szinte talán alig szükséges. A fiatal, negyvenötödik esztendejét alig túlhaladott férfiú, ugyyszólván egész életét a közpályán töltötte. Minden tevékenysége, egész sokoldalú és élénk működése a közszolgálatának volt szentelve s közben neve hamar ismert csengéshez jutott. Az utolsó időben pedig, mint a parlamenti küzdelmek egyik vezéralakja, a harcos szabadelvűség tüzes katonája, majd mint a Ház egyik alelnöke vált országosan ismertté.

Magyarország jelenlegi földmivelésügyi minisztere pályáját az erdészethnél kezdte. 1859 február havában született, Török-Kanizsán, Torontál vármegyében. Főgymnáziumi tanulmányait Temesvárott, Szegeden és Selmecbányán elvégezte, az érettségi után beiratkozott a selmecbányai erdészeti és bányászati akadémiára. Már itt alkalmá volt erős magyar érzését megmutatni: mint másodéves hallgatót ugyanis az akadémiai ifjuság magyar egyletének elnökévé választották s e minőségében oroszánrésze volt abban, hogy az ifjuság köréből a német szellemű és irányú Burschenschaften kiküszöbölje. De sokat tett ez időben a felvidéki városka megmagyarosítása érdekében is. Akadémiai tanulmányai bevégezése után állami szolgálatba lépett a máramaross ígeti jószágigazgatóságnál. Belső hivatali és külső szolgálati alkalmazásban negy esztendőt töltött itt, miközben megszerezte az erdészeti oklevelet is. 1883-tól egész 1890-ig, tehát teljes hat éven keresztül a földmivelésügyi minisztériumban — amelynek élére most visszatért, teljesíten nehéz és sok tekintetben úttörő szolgálatot. Ekkor a kolozsvári kir. erdőfelügyelőség vezetését veszi át, 1892-ben pedig a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság élére jut. Ez időben kezdődik Kolozsvár és Erdély tarsas és közéletben oly nevezetes és becses szereplése.

Személye ugy az ősi fejedelmi városban, mint egész

Erdélyben csakhamar közkedvelté válik. 1844-ben megbízást nyer a felszámolásba jutott három kolozsvári pénzügyi intézet nagy favállalatának vezetésére, berendezésére és kereskedelmi ügyeinek intézésére. Feladatának óriási munkával megfelelve, egy esztendő múlva ismét átveszi a kincstári erdőigazgatóság vezetését és mint ilyen legfőbb tényezőjévé válik az erdélyi s különösen az oláh nemzetiségi ügyek rendezésének, amelyeket sikerült is neki a megfelelő mederbe terelni. Sajnos, távozása után ez a nagyfontosságú kérdés ismét elmérgesedett. De kolozsvári tartózkodása alatt Feilitzsch társadalmi téren is rendkívüli tevékenységet fejtett ki. A város összes közgazdasági ügyei az ő kezében futottak össze, valamint szerepet vitt a kulturális kérdésekben és a közjótékonyság terén is.

Feilitzsch tulajdonképeni politikai karrierje 1899-ben kezdődik. Ekkor választotta ugyanis Kolozsvár II. ik kerülete nagy szótöbbséggel képviselővé. Első beszédét 1900-ban tartotta a parlamentben, s mindjárt ez első fellépésével, amely általános nagy feltűnést keltett, elárulta jelentékeny kvalitásait. Csakhamar a fővárosi társaséletnek is egyik kedvelt alakjává válik, s innen kezdve élénk részt vesz a parlamenti és politikai életben. 1901-ben Kolozsvár ismét nagy többséggel képviselőjévé választja. Ekkor van virágjában az obstrukció és Feilitzsch meggyőződése egész erejével veti magát bele az ez ellen folyó harcba. 1903-ban őt választják meg a képviselőház egyik alelnökévé. E minőségében, mint a Ház legviharosabb üléseinek vezetője természetesen sok támadásnak volt kitéve; ám még legszenvedelmesebb politikai ellenfelei sem vonhatták meg tőle teljesen azt a simpatíát, amelyet férfias egyénisége, bátorsága, előkelő modora és higgadtsága személye és egyénisége iránt reájuk kényszerített.

Feilitzsch az 1905-iki választáson megbízást nem nyert s egyideig nem foglalkozott politikával. Az elmúlt év októberében a király m. kir. földmivelésügyi miniszterré nevezte ki: s ezzel báró Feilitzsch Arthur visszatért legelső szerelméhez. A magyar föld az, a melyen mindenkor szenvedélyes lelkesedéssel csüggött, a magyar földmivelés ügye volt az a kérdés, amelytől az ő figyelme, (aki pályája kezdetén tanulta meg a magyar föld és magyar erdő torró szeretetét), soha, a leghevesebb politikai tusák alatt el nem fordult. Parlamenti szereplése folyamán többször emlegették földmivelési államtitkár gyanánt; s most, mikor végre e, Magyarországon kétségtelenül egyik legfontosabb tárca élére került, szinte pre-

desztináció teljesül be rajta, s nyugodtan elmondhatjuk, hogy nálánál hivatottabb kezekbe Magyarország földmivelésügyének vezetése nem kerülhetett volna.

Feilitzsch Arthur páratlan szeretetreméltó egyénisége tömérdek barátot szerzett neki a multban. Egészen bizonyos, hogy kormányférfiúi működése e tisztelők és barátok táborát óriásilag meg fogja növelni. Az ő működéséből csakhamar egy nagyszabású államférfiúi egyéniség körvonalai bontakoznak majd ki, amely tiszteletet parancsol politikai barátnak és ellenfélnek egyaránt.

Kormányzati programja nagyjában benn foglaltatik a kormány általános programjában, amely kevés szóval sokat mond. Legfőbb és legfontosabb pontja ennek a kisbirtok megmentése, a birtoklási viszonyok rendezése és a földéhes nép igényeinek kielégítése. Továbbá törekszik a belterjes gazdálkodás fokozása, a külkereskedelmi viszonylatok rendezésére, az értékesítés emelésére és piacok teremtésére, céljai sorába tartozik a gazdasági ipar fejlesztése, a hitbizományi és holtkézi birtokviszonyok és azok gazdálkodási rendszerének szabályozása. Megfelelően rendezni és kapcsolatba hozni óhajtja a legelő kérdéseket és állattenyésztési ügyeket és kiváló figyelmet szentel a parcellázási, telepítési és állategészségi ügyeknek.

Az új földmivelésügyi miniszter nem hangzatos frázisokkal, hanem munkával kívánja a magyar föld szent ügyét szolgálni. Már rövid hivataloskodása óta is sok irányban megtette az alapvető munkákat. Ha módja és alkalma lesz a gyönyörű program megvalósítására, ha nemesen liberális politikáját keresztül viheti, úgy a magyar föld népe számára egy új, áldásos korszak nyílik meg, amelynek a szabad kisbirtok, a hitbizományi és holtkéz korlátozása és egy sereg hasonló forrón óhajtott intézmény lesznek ragyogó irányjelzői. Megalkotójuknak, b. Feilitzsch Arthurnak a neve pedig arany betűkkel kerül a magyar földmivelésügy históriájába.

Falliéres.

— A francia köztársaság elnöke. —

Ezen a héten, január 17-én esti ötödfél órakor Franciaország új államfőt kapott Clément-Armand Falliéres személyében. Versaillesban, a siralmas emlékeztű Lajosok pazar palotájában választotta őt meg a nemzetgyűlés, az egyesült kamara és szenátus, nagy szótöbbséggel a reaktíonáriusokra támaszkodó Doumer kamarai elnök ellenében. Falliéres a szenátus elnöke volt eddig és a két elnök csatája, a harmadik, a legfőbb elnökségért a radikálisok és becsületes köztársaságiak győzelmével ért véget.

Az urias, előkelő és kedvesen igénytelen Loubet, február 10-én, amikor a hét esztendeje letelik, eltávozik az Elyséepalotából és átengedi a helyét a joviális, jóhumoru, becsületes, kövér Falliérésnek, akire még ellenségei sem tudtak más megszólást találni, mint ezt a gunyolódást, «a vastag szenátor». A vastag szenátor holnaptól kezdve a köztársaság első hivatalnoka lesz és február 10-én valóban átveszi a nemzet képviselőt, reprezentálását, megszemélyesítését egy világ- és országszerte tiszteletparancsoló méltóságban. Loubet helyett Falliéres fog székelni az Elyséében, de ezzel semmi sem változik meg a francia köztársaság eddigi rendjében. A francia alkotmány megteremtette az elnökséget, mint a nagy állami épületnek aranyos lobogó-rudját, az egész hivatalos szervezetnek, diszszel, tisztelettel övezett csucsát, a büszke és polgárian önérzetes köztársaság inkarnációját. De a francia államfő nem részese a törvényhozásnak, önálló akarata, a közdolgok irányításában befolyása nincs, a maga egyéni ambícióját és kalandos ábrándjait rá nem kényszerítheti a nemzetére. Meg kell elégednie vele, hogy tiszteljék és becsüljék az egész világon és szerettetteljes tisztelő vonzódással viseltessék iránta az egész ország. Az alkotmánynak ilyen megszerkesztése mellett, amelylyel el akarták kerülni, hogy egy III. Napoleon egy Mac-Mahon erőszakosságai megismétlődjenek, vagy egy Boulanger, Derouléde kísérlete sikerülhessen, a francia nem-

zet féltékenyen ügyelt arra is, hogy az elnöki székre mindig csak becsületes politikus és lehetőleg mérsékelt ambíciójú ember kerüljön. A francia köztársaság elnöke Grévy óta mindig csak szürke ember volt, akire a sikerrel dolgozó stréberrek talán kicsinyléssel néztek le, de akik az elnöki széken becsülettel töltötték be azt, ami a hivatásuk volt.

Falliéres is olyan szürke, de becsületes, lelkiismeretes, józan, okos ember. Az ideális köztársasági elnök. A nagyatyja még kovácsmester volt, valahol Gascogneban, ahonnan a tréfás kedvű, nagyokat mondó ember típusa kerül be a francia közéletbe, de ahol a nagy munkát bíró, joviális, becsületes és józan emberek is teremnek. Falliéres ehhez a második tipushoz tartozik. A parlament szájasai közt nem igen szerepelt, de nagy munkát végzett egészen csendesen a bizottságokban. Tizenöt év alatt vagy nyolcszor volt miniszter, de azért már amikor a szenátus elnöke, a köztársaság második hivatalnok volt, idejét legszivesebben a falujában, apáitól örökölt parasztházában töltötte.

És a radikális szabadelvűségnek, a becsületes köztársasági eszmének tántoríthatatlan híve volt mindig, mindvégig. Ellenfele a választáson, Doumer, ellentéte néki karakterben és szereplésben is. Végtelen ambíciójú, nagy akaraterejű, de jezsuitalelkű ember. Öntőmunkásból vitte föl Indo-Kína alkirályságáig és a képviselőház elnökségéig, mint a timárlegény Faure és a kereskedősegéd Rouvier. De személyes ambíciója kielégítésében nem ismert tekintetet. Indo-Kína kormányzóságáért eladta a lelkét a Dreyfus-ügy hirhedt reakciónárius Mélinejének és elárulta a pártját. A reakciónáriusok, papok és hamis köztársaságiak szavaztak mellette, hogy most az elnökségre vigyék és meglepően sok szavazatot is kapott. Pedig ha ő kerül ki győztesnek, vele kiméletlenség és lelkiismeretlenség dolgában egy második Napoleon és egy új Boulanger került volna hatalomra és a papok ismét átvették volna fekete birodalmukat Franciaországban. A revanche-eszme, a katonaság és a szerzetesek uralkodtak volna Franciaországon. Ezért Falliéres győzelme, diadala a haladni vágyó, liberális Frankhonnak és megnyugvása Európának is.

Algezirász.

Január 16-án kis tengerparti spanyol városkában, az afrikai partokkal szemközt megnyílt az algezirászi konferencia. Európa jövőjéről sorsának változásában sokszor fogjuk emlegetni ezt a nevet, hogy: Algezirász, mert ez az első nyugvópontja annak a nemzetközi fölfordulásnak, amely az Oroszország bukása folytán megbillent európai egyensúlyban beállott.

Japan dicsősége, mint egy tiltó, hatalmas kéz emelkedett föl a szélső keleten és utját állja egyszer s mindenkorra az európai ambícióknak Kinában. Kiaocsau, a német gyarmat is meddőségre van kárhóztatva és a hozzáfűzött szép reménységek szétfoszlanak mint a köd. A német császár és az alig leplezetlen abszolutisztikus német kormány-rendszer a létfeltételét veszítette volna el, ha lemond a hódításról. Körülnézett a világon. Az első pillantása Északafrikára esett, a Földközi tenger, az európai hegemonia ígéret-földje partvidékére, ahol hatalmas, titkos gazdagságokat rejtő országok szunnyadnak félbarbár álmukban. De pillantása egy pillantással elkésett. Északafrika már föl volt osztva.

Anglia kilépett sok évtizedes büszke elzárkózottságából és 1904. áprilisában megegyezett Franciaországgal: Az angoloké marad Egyiptom teljes urasága, a franciák lemondanak még Napoleon misztikus idejéből való kalandos igényeikről, viszont Anglia elismeri Franciaország jogát arra, hogy Marokkót, amely algiri gyarmatával határos, az európai civilizáció és a «rend» áldásaiban részesítse. Ezután még csak Olaszország volt hátra, amely szintén Földközi-tengeri hatalom. Olaszországnak elismerték Tripolisz befolyásolására való kizárólagos jogát és ennek ellenében az olaszok szíves-örömmel mondtak le minden Marokkóra táplálható jogukról. Ezután Franciaország megkezdhetette a munkáját. Pénzt adott egy

állami bankra, vállalkozókat küldött ki, kikötők, gyárak építésére. Tiszteket indított útnak a marokkói hadsereg betanítására. Ekkor történt, hogy Németország pillantása Észak-Afrikára esett. Vilmos császár harcias alákja megjelent Tangerben és a német diplomaták kijelentették, hogy az angol-francia egyezmény egyszerű tudomásra adásával nem elég-szenek meg. Németországot is be kell vonni az alkudozásokba. Delcassé ezt megtagadta. A németek mind szigorúbban léptek föl és már-már háboru küszöbén állottak, amelynek rémét még ijesztőbbé tette, hogy senki sem ismerte a francia-angol egyezmény titkát. Vajjon nincs-e benne egy pont, mely fegyveres segítséget biztosít Franciaországnak, amely bátorra és harcvágyóvá teheti Franciaországot és amely rettenetes európai gyilkolást idézhet föl . . .

A háboru réme elvonult előlünk, Delcassé megbukott és Rouvier meghajlott a német követelés előtt, hogy Németországgal is alkudozni kell Marokkó fölött, akárcsak Angliával vagy Olaszországgal. Ennek az alkudozásnak a színhelye most Algezirás.

A konferencia elfogadásával azonban a vita még korántsem dőlt el, legfeljebb a vége elhalasztódott. A hatalmak mind egyetértenek abban, hogy a „nyílt kaput“ Marokkóban fenn kell tartani, azaz egyetlen hatalmasság sem zárhatja el a határait a külföldi kereskedés elől. Megegyeztek abban is, hogy a szultán szuverenitását meg kell tartani. Sőt abban is egyetértenek, hogy miféle reformokat kell létrehozni a régi, züllött mór birodalomban. Hát akkor mi a vita tárgya?

Franciaország ma sem mondott le róla és csak fegyverrel lehet ettől a szándékától eltéríteni, hogy Marokkót egyszer valamikor megszerzi a maga hatalmi befolyásának. Erre némiképen jogot ad néki — ha jogról az ilyen nemzetközi vitában egyáltalán beszélni lehet — hogy algiri gyarmatával határos. És ezért inkább megghusit minden reformtervet Marokkóra vonatkozóan, semhogy Németországnak bármi csekély befolyást engedne, vagy bármily akadémikus igényét elismerné Marokkóban. Ebben erősen támogatja őt a konferencián Anglia, amelynek Oroszország bukásával, ma egyetlen

vetélytársa a német birodalom. Valószínű is azért, hogy az algezirászi konferencia lényeges, számbavehető eredmény nélkül fog szétoszlani.

Viszont Németországnak életkérdése, hogy a marokkói viszályban vereséget ne szenvedjen. Sziklaerős, hatalmas hadseregével hódításban, hódításra született abszolutisztikus kormányformájával, itt áll Európa közepén, lekészt mindenünnen. Keletázsia a sárgáké, Kisázsiaiban a szultánra gyakorolt nagy befolyásával, angol hatalmi körbe ütközik, a Balkánról amikor a gondoskodás ideje lett volna, Bismark lemondott, mert nem tartotta érdemesnek egy «pomerániai gránátos csontjaira» sem. Ha most meg Északafrikát is elzárják előle, hova forduljon túltengő erejével, túlfejlődő tőke- és vagyonszapordásával? Érthető tehát, hogy Algezirászban Németország élethaláláról van szó és hogy ezért a küzdés elkeseredett lesz. De elképzelhető az is, hogy az erőknak ilyen fölbillenése, amilyen Mukden után bekövetkezett, egy diplomáciai tanácskozáson rendbe nem hozható.

Ez a keserű fermentum, amely a hatalmasságokat egymás ellen, egymás hegyébe össze-vissza keveri, tovább fog dolgozni Algezirász után is.

És talán a kaleidoszkop új képben való megszilárdulása nem fog megtörténni háború nélkül. Reméljük, hogy nem úgy lesz. De az a hatalmas hadsereg, amelylyel a német császár megfélemlíti ma az egész kontinenst és amelynek csak egy ellensúlyozója van, az angol flotta, durva hangon követeli a részt a prédából. A régi szövetségek, a hármass- és kettős-szövetség összedőlt. Oroszország hosszú időre bukott nagyság és Franciaország az angol hajóhad árbócerdejének az árnyékába menekült. Olaszország is odahúz, belátván, hogy a hármass szövetség nélküli csak egy vetélytársat ad albániai igényeire. Németországgal szemközt a hatalmasságok egész koalíciója áll és tartja vissza hódításában. Mellette csupán mi vagyunk, szegény, agyonnyomorított, megszégyenített, minden oldalról lökdösött, sakkban tartott monarchia.

Franklin Benjámín.

Az a nagy ember, akinek kétszáz éves születési évfordulója volt a héten, önéletrajzában egy helyen, ahol gyermekkori játékaikról ír, a következőket mondja: «Mikor mint tíz éves gyermek a többi kis fiuval csónakázni mentem, mindig rám bízta a kormányt, különösen veszedelmes időben.» Az ember ebben a pár sorban egész pályafutását megtalálja Franklin Benjáminnak.

Családja egyike volt a legelső telepítvényeseknek Uj-Angliában, ahogy akkor az amerikai angol gyarmatokat nevezték s szüleinek tizenhét gyermeke közül ő volt az utolsó előtti. Papnak nevelték, de nem akart az lenni. Az a jellemzés, melyet Franklin maga ír le az apjáról, teszi érthetővé azt a józanságot, amelyet már gyermekkorában elárult s bárminő pályára szánta volna is magát, kiváló ember lett volna belőle. Élete alkonyán tiához írt levelében azt mondja, «ha tőlem fügne, nem áttallanám életemet újra végigélni, még egyszer előlről kezdeni és csakis azt a jogot kérném, ami az írókat megilleti műveik második kiadásánál, hogy az elsőnek néhány sajtóhibáját kijavíthassák». Olyan ember, a ki ilyen nyugodt öntudattal tekint vissza egész életén, aki mindössze csak néhány sajtóhibát talál s akit amellet az egész világ halhatatlanjai közt emleget, mint a polgári és hazafiúi erények példányképét, nagyon kevés van az emberiség élettörténetében. És azt sem lehet mondani, hogy a szerencsés véletlenek tették Franklint azzá, ami belőle lett.

Tizenkét éves kora óta följegyezte olvasmányait. «The pilgrims progress», «a zarándok földi vándorlása», John Bunyan-nek ez a híres aszkéta irányu könyve rendkívülien tetszett neki, mint tizenkét éves gyermeknek s e mellett Plutarchot és néhány kisebb történelmi könyvet olvasott. A könyvek iránt való szeretete azt a gondolatot keltette az apjában, hogy könyvnyomdászt csinál belőle, dacára annak, hogy egyik fia már ezt a mesterséget folytatta. Franklin szívesen lépett erre a pályára, ámbár legszívesebben még mindig tengerész lett volna. Tizenkét éves volt ekkor s megszerette a mesterségét, mert ily módon könyvekhez jutott. Addig addig olvasgatott, míg egy szép napon, mint maga mondja, szenvedélyes vágy fogta el, hogy költő legyen belőle. Fivére, ki hasznót vélt ebből huzhatni, ösztönözte, hogy írjon két balladát. Franklin meg is írta. Az elsőnek

cime volt: «A világitó toronybeli tragédia», amelyben Worthilake kapitányak és a két leányának vizbefulladását énekelte meg, a másik pedig két hirhedt és akkoriban rettegett kalóznak Teachnak, és Blackbeardnek elfogatását foglalta rimbe. «Ami a stillt illeti — írja — siralmas versek voltak, mikor azoban ki voltak nyomva, a fivérem a városban csatangoltatott, hogy adjam el őket. Az első verset óriási számban vették, mert az eset még élénk emlékezetben volt. Ez hizelgett hiúságomnak; de az apám lelkesedésemet gunyolódásával s azzal a megjegyzésével, hogy a verscsinálók mind koldusok, nagyon lehütötte. Ily módon menekültem ki abból a szerencsétlenségből, hogy nagyon rossz versfaragó váljak belőlem».

Franklin bátyja 1720-ban elhatározta, hogy egy ujságot fog kiadni. Ez a második ujság volt, mely Amerikában megjelent «New England Courant» címmel, előtte csak a «Boston Letter» című ujság jelent meg. A barátai le akarták beszélni a lapalapításról, azt mondván, hogy egy ujság elég egész Amerika számára, ő azonban nem állt el tervétől. A fiatal Franklin Benjámín szedte, nyomta és hordta ki a lapot. Franklin így kapott kedvet arra, hogy ő is irjon az ujságba. Minthogy azonban még fiatal volt, attól tartott, hogy a cikket a fivére nem adja ki a lapjában. Ezért megváltoztatott írással egy anonym cikket irt s azt éjjel a nyomda ajtajának repedésén becsusztatta, ahol aztán reggel meg is találták. A cikk meg is jelent, mire aztán még több cikket irt hasonló módon, míg végre leleplezte magát. Egy incidens előbbre vitte az ujságírói pályán. Az ujságban ugyanis egy cikk jelent meg, amely miatt Franklin bátyját egy hónapi fogházra ítélték. Távollétében Franklin Benjámín szerkesztette és irta a lapot, de oly maró gúnnyal és vehemenciával, hogy mikor James Franklin a fogságból kikerült, a hatóság a lapot betiltotta. Ekkor azután a lap szerkesztését Franklin Benjámín vette át s néhány hónapig más-cim alatt meg is jelent. A bátyja nagyon rosszul bánt vele, ütötte, verte s ő ezért felmondta a barátságot és távozni akart a nyomdából. Bátyja azonban bejárta az egész várost, minden nyomdába elment, nehogy az öcsese munkát kaphasson s így történt, hogy tényleg egész Bostonban nem kapott alkalmazást. Mit volt tenni, elhatározta. — akkor tizenhét éves volt — hogy Newyorkba költözik s ott önálló nyomdát nyit. Az apja és a bátyja azonban a hatósághoz fordultak, hogy Bostonból való elutazását megakadályozzák s Franklinnak attól kellett tartania, hogy nem távozhatik. Egyik barátjának segélyét vette igénybe, aki egy New-Yorkba induló hajó kapitányának azt mondta, egy könnyelmű leány üldözi Franklint, s

ezért kell neki titokban elhagynia Bostont, nehogy a gyermekét a nyakába varrja; a kapitány szíve megesett az ifjún s észrevétlenül New-Yorkba szállította, de Franklin onnan tovább ment Filadelfiába. Életének külső lefolyása sokkal ismertebb, semhogy azt felsorolni szükségesnek tartanám. Nem is az Franklinkban a legérdekesebb, hanem az ő belső élete. Például nagyon jellemző rá, egész felfogására a következő eset. 1742-ben egy kályhát szerkesztett, amely szenzációt keltett akkor egész Amerikában, mert a fűtés nagy kérdését egy hatalmas lépéssel vitte előbbre. A kormányzó Pennsylvániában annyira el volt ragadtatva, hogy szabadalmat akart Franklin számára kieszközölni. Franklin azonban az ajánlatot a következő jellemző mondattal utasította vissza: «Minthogy nekem is nagy hasznomra vannak másoknak a találmányai, azért nem akarok én sem semmi alkalmat elmulasztani, hogy embertársaimnak hasznára legyenek találmányaimmal.»

Lassankint teljesen az embertársainak szentelte életét. Egy kis vagyonkát összegyűjtött, épen eleget arra, hogy puritán egyszerűséggel megélhessen ő is és családja is, s egyedüli gondja az volt, hogy a várost emelje, az életet kellemesebbé tegye benne, a közművelődésügyet fejlessze; akadémiát alapított, kórházat létesített, mozgalmat indított a város kikövezésére, az utcák világítására. Körülbelül az egyetlen találmánya, amit a nagyközönség ismer, a villámhárító; pedig Franklinnak majdnem száz olyan találmánya van, amit az emberiség használ anélkül, hogy tudná, ki ajándékozta meg vele a világot. A kályhákról már beszélünk, de megjegyezzük még, hogy addig a szobákban mindenütt nyitott tűzhelyek voltak; Franklin csinálta az első vaskályhát; ő előtte nem gondolt senki arra Amerikában, hogy a kézi lámpákat használhatókká tegye. A lámpák akkor olyanok voltak, hogy szinte hermeticze el voltak zárva, miáltal a lámpa csak rövid ideig égett, s az egész úgy megtelt korommal, hogy alig pislogott. Ő volt az, aki feltalálta, hogy légjárásnak kelt lenni benne, s fent egy kis kürtöt alkalmazott a füst számára, alul pedig egy kis lyukat vágott, hogy friss levegő mehessen mindig a lámpába. Franklin volt az első, aki azt hangoztatta, hogy az utcákat söpörni keil, nehogy esős időben derékig érjen a sár. Mikor ennek hire Angliába jutott, mindenki bolondnak tartotta, mert azt mondta, az utca söprése által a por bemegy a lakásokba. De nem rémitette el magát s a saját utcáját mindig kisöpörtette. Mikor először esett az eső, egyedül abban az utcában lehetett járni, a többi utcákban azonban

nagy köveket tettek le a sárba és deszkapadlókat, hogy a közlekedés fentartható legyen. Franklin hangoztatta először a csatornavágás szükséges voltát is.

1753-ban az egész Uj-Anglia főpostamestere lett. Addig a koronának semmi haszna sem volt a postából, annyiba került a kezelése; Franklin anélkül, hogy a postát drágította volna, hatszáz fontot, azaz egy millió négyszazezer koronát szállított, mint kezelési többletet Angliába egy év alatt.

Franklin egyike volt a legnagyobb fizikusoknak s a villámharító nem a véletlen műve, mint az laikus körökben ma is elterjedt vélemény. Önéletrajzában foglalkozik is röviden azzal a kérdéssel, hogyan tett ő szert arra a tekintélyre, melynek utóbb mint fizikus örülhetett. «1746-ban — írja — mikor Bostonban voltam, ott találkoztam valami dr. Spencerrel, aki akkor tért vissza Skótszágból s nekem egy-két villamos kísérletet mutatott. A mutatóványok nagyon tökéletesnek voltak, mert nem igen értett hozzájuk, engem azonban, miután ezekről a jelenségekről semmit sem tudtam, nagyon érdekelték. Nemsokára azonban én nagy jártasságra tettem szert ezeknél a kísérleteknél, sőt ujakat is találtam ki. Így igyekeztem a villámot is a villamossággal összeköttetésbe hozni. Erről egy dolgozatot írtam s megküldtem a londoni tudományos akadémiának, ahol fel is olvasták, de kinevetették az egészet. Dr. Fothergill azonban dolgozatomat nem tartotta olyan jelentéktelennek s ki is nyomatta egy röpiratban, amelyhez ő írt előszót. Angliában nem sok figyelemben részesítették röpiratomat, de mikor gtóf Buffonnak, ennek a kiváló tudósnak a kezébe került, egészen véletlenül, Dalibarddal franciára fordíttatta. A munka nagy harcot idézett elő, minden fizikus engem bolondnak jelentett ki; ami mégis híressé tett, az egy abban ajánlott kísérlet volt, melyet Dalibard és de Lor Morlyban meg is próbáltak, t. i. hogy a villámot le kellene vezetni a felhőkből. A kísérlet sikerült, a francia udvar is megnézte s aztán seregestől tödultak az emberek, hogy lássák. Hogy én Filadeliában egy papírsárkánynyal hogyan csináltam ezt meg, azt nem akarom bővebben megírni, mert benn van minden fizikai könyvben. Utóbb az angol tudományos akadémia is helyrehozta velem szemben a tévedését, tagjául választott, sőt a 25 guinea tagdíjat is elengedte.» Ezekben a sorokban számol be Franklin a híres találmányáról.

Politikai szerepét fölösleges említeni, hisz azt igazán ma már mindenki tudja, hogy az amerikai szabadságharc után ő volt a lelke annak az amerikai bizottságnak, mely

Párisban megkötötte a békét Angliával s ezzel biztosította Amerika függetlenségét.

Eddig még nem érkezett arról hír, hogy az Egyesült Államok Franklin születésének kétszázadik évfordulójának megünneplésére készülnének, de a franciák meg fogják ünnepelni, mert már Hugó Viktor megmondta, hogy Franklin Benjamin Párisba jött kitanítani a franciákat, hogyan kell a gyűlölt uralmat lerázni a nyakukról. A francia nemzet megtanulta és megcsinálta a nagy forradalmat.

Bernát Ottó.

DÁN KÖLTŐK.

ARABESK.

— Jens Péter Jacobsen —

A legtüzesebb napsugárözönben
Nő, virít egy különös virág.
S a legmélyebb, halotti csondben,
Mikor rátűz a dél izzó napja
Kinyitja kelyhét
Egy tovasurranó pillanatra.
Olyan ilyenkor ez a virág,
Mint egy árult villogó szeme,
Mint egy halottnak halvány arca.
És emlékeztet nagy szerelmemre:

Olyan volt, mint a hófehér jázmin,
Mely csupa bódító, édes lehellet.
Ereiben nem folyt piros vér,
Hanem tán mákony vér helyett.
Hideg márványfehér kezét
Ölébe rakta, ha pinent,
Mint a komor, sötét vizű tó
Liliomát a völgybe lent.

A szava olyan csöndes és lágy volt,
Mint hulló almavirágszirom
A harmatos, buja pázsiton.

Gyakran mégis oly hideg volt
 És szuró mindenik szava,
 Oly bátran ömlött ajkairól,
 Mint előtört forrás sugara.
 Ha sírt: a szeme nevetett,
 Ha nevetett: hullott a könnye;
 Mindenki meghajolt előtte,
 Csak két szeme
 Dacolt vele,
 Két villogó, sötét szeme . . .

A mérges lilium
 Bóditó kelyhéből itatott engem,
 Ki előtt sírva térdepeltem.
 Engem itatott,
 Az, ki ma halott.
 Az örök hűségnek serlegéből
 A mérges lilium
 Bóditó kelyhéből
 Velünk együtt ivott . . .

Mindennek vége! . . .
 Tiszta, fehér hó hullt már a rétre.
 A sivár erdőben egy túske áll csak.
 A szél tördeli lombjait egyre;
 És egymásután, sorba pereg le
 Mindenik vérpiros bogója
 Lassan, lassan a fehér hóra,
 A hideg hóra . . .

Fordította: Abádi Imre.

A ki Jacobsen prózai munkáit ismeri és azokban élvezetet talált azt bizonyára a fenti költeménye szintén gyönyörködni fogja. Különös, poetikus és színes prózája, de mindez hatványozott mértékben dominálja költeményeit. Jacobsen a hangulat nagy mestere. Nincs a természetnek az a mozzanata, az érzelmnek és az életnek bármilyen nyilvánulása, melyből hangulatot ne tudott volna kovácsolni és amelyet mindig csodálatos erővel rögzített meg. A formára sohasem helyezett súlyt. Költeményeinek legnagyobb része minden határozottabb tartalmat nélkülöz és a töredékek impressióját keltik bennünk: mintha egy nagyobb műből volnának kiszakítva. Egy különös érzés, egy csodálatos, lélekbe vésődő hangulat rövid accordja valamennyi, amelyenkből ez a költemény is áll, melyet Jakobsen nagyon helyesen nevezett el Arabesk-nek.

A hazugság.

Irta: Lovik Károly.

Velencéből jöttem haza, éjjel Klagenfurton át. Már közel járhattunk a határhoz, mikor egy kis állomásnál a szakasz ajtaja kinyílt s a folyosóról beszivárgó gyenge fénykévében egy gömbölyű, nagy fej jelent meg. Félálomban voltam; az ajtó nyílására fölemelkedtem és szembe néztem leendő utitársammal. Aránylag fiatal ember volt, tömörit körszakállal, szelíd tekintetű, nagy szemmel: ruházata után ítélve, valami vidéki gyáros vagy ügyvéd. Udvariasan megemelte kalapját s az ablak mellé a tulsó pamlagra ült.

— Bocsánatot kérek — szólt halk, kellemes csengésű hangon — hogyha háborgattam s nagyon lekötelezne, ha nem zavartatná magát, hanem tovább pihenne.

— Köszönöm, uram, — feleltem — de ugyis ki vagyok pihenve. Este hét órától heverek s most, ha nem csalódom, már hajnalodik.

— Igenis, — válaszolta utitársam — négy óra reggel van. Szép éjszakánk volt s szép hajnalunk lesz. Az égbolt tele van ibolyaszín meg narancssárga csikokkal . . . Erre felé a reggeli órák igen hangulatosak.

Az álom kiszállt a szememből. Félretoltam a sárga ablakfüggönyt és kinéztem a harmatos vidékre. Tényleg, szépen pirkadott: a szántóföldek kemény vonalakkal kezdtek a homályból kiemelkedni, az égbolton tűzvörös, ibolyakék, habfehér és tengerzöld színű apró fátyolok usztak, a távoli fenyvesek széle feketén csipkéződött a nap felkeltétől izzani kezdő látóhatáron. A hold halovány sarlója még fent világított, de lent a bokrok között már repdestek a madarak, egy-egy fecske lecsapott az acélkék-tó mozdulatlan tükrébe.

— Ön bizonyára barátja a természeti szépségeknek? — kérdezte, látva, hogy gyönyörködöm a reggeli képben. De nem kellemetlen önnek — tette hozzá bocsánatkérő hangon — hogy beszélgetek önnel, mikor talán nem kíváncsi a kérdéseimre s éppen nem érdekli, hogy ki vagyok?

— Legkevésbé sem, uram — feleltem, mint udvarias emberhez illik.

Az idegen megérintette ujjával a kalapja szélét.

— A nevem Balázs, a foglalkozásom . . . Nos, többféle foglalkozásom van, uram. Tanultam jogot, azután egy ideig szolgáltam a hadseregben, majd mikor a szüleim elhaláloztak, átvettem a gazdaságot. E mellett egyideig filozófiát is hallgattam Bécsben, majd pedig festőnek készültem. Nos, mind-ebből semmi sem lett s ma megelégszem azzal a szeleány összeggel, a melyet bérbe adott birtokunk után kapok. Vagyis így kellett volna bemutatkoznom: «Balázs, foglalkozás: nulla. Ismertető jele: szeret fecsegni.»

En is megneveztem magamat, s megmondtam a mester-ségemet is.

— Ah, író — szolt s a szeme megcsillant. — Egy időben nekem is voltak írói hajlandóságaim. Mint diák verseket, majd novellákat írtam, amelyekről azt hittem, hogy remekművek. Beküldöttem őket néhány újságnak, de egyik sem fogadta el közlésre. A válasz rendesen az volt, hogy írásaim kelleténél fellengősebbek. A szerkesztők azt tanácsolták, próbáljak közelebb jutni a való élethez, az örök igazságokhoz, a tételes határokhoz . . . Ehhez azonban nem volt semmi kedvem s azért abbahagytam az írást. Azt hiszem ugyanis — bocsánat, ha önnel ellenkezésbe jutok, — hogy az írónak első sorban hazudnia kell tudni. A szerkesztők azonban azt kívánják, hogy az író jó ügyvéd, orvos vagy filozófus legyen, aki jogilag vagy pszichológiailag meg tudja indokolni mondanivalóit. Így hát rám nincs szükségük. Kár, mert a képzelőtehetségem valóban élénk.

— Nos, ezt végre mint festő érvényesítheti.

— Oh nem. A festő, igaz, hogy ábrándokat szintén megörökíthet, de mennyi idő kell hozzá, míg egygyel is elkészül. Az én fantáziám ellenben szüntelenül repdes, minden tárgyat feldolgoz, semminek nem tér ki. Például, látja ott azt a korhadt bükköt? Mit gondol róla? Ugyebár azt, hogy egy idejét túlhaladott fa. Én azonban másnak látom. Először is: a háttér rózsaszín fátyla előtt, meggömbült ágával ez a bükk olyan, mint egy nagy vadászkürt. Az idő belefúj és panaszos dallama szétszívároga a tavaszi tájon, amely meghajtva fejét, hallgatja az elmúlás zenéjét . . . Generációk jártak e fa körül s mind eltűntek. Jött a tavasz, a tél, a nyár, mind tovasiklott az elmúlásban. Eső, hó, napsugár érte, hol a nyoma? Szerelmes párok, portyázó rablók, ártatlan gyerekek, reszkető aggastyánok pihentek árnyékában: ki emlékszik vissza rája? Holnap levágják baltával, feldarabolják fűrészszel s a hatalmas bükkből keskeny fűstsávocska lesz, amelynek árnyéka sietve szalad el a rétek fölött . . . Ebben természetesen nincsen

semmi mélység, erő, vagy eszme, ez nem is célom. Csak azt akarom mondani, mennyire foglalkoztatni tud minden csekélység. Ha egy kutya valami kocsira csahol, megállok és elnézem, hogy csinálja. A kutya előre szalad, hirtelen megáll, aztán kapar és minden ugatásnál megrázza a fülét, mint a haragos szónok az ökleit szokta. Majd elhallgat, csöndesen visszaüget, de egyszerre megint dühbe gurul, utána veli magát a kocsinak, eléri, a ló előtt táncol és jobbra-balra dobja az ugató hangokat, míg csak hite szerint eleget nem tesz kötelességérzetének. Akkor felemelt fővel megy haza, kiás a vackából egy csontot és megjutalmazza magát vele... Minek ilyesmiken elgondolni? Ugy-e nem érdemes. De én ha napsütötte rétet, vagy holdvilágos hegyet, vagy akár rucalakta pocsolyát látok, mindjárt elkezdek elmélkedni és mindenféle himet varrok körülötte. Így a főt említett kutyáról elgondolom, hogy e derék állatnak legfőbb istene a lábravaló. A mezitlábás embert dühösen megugatja, a cipőst már farkcsóválva üdvözli, míg a csizmásat, a vadászt, őrjöngve üdvözli. Persze a csizma a legbűdösebb jószág köztük... Ezt nevezzük az ember szellemi fölényének az állattal szemben...

Mosolyogtam és megkináltam utitársamat szívtartárcámmal. Mohón gyújtott rá s mintha magába akarná szívni a tüzet, úgy szivta, szivaros boldogsággal nézve el a füstkarikákat. Egy ideig hallgatott, aztán folytatta:

— A polgári életben azt az embert, a kinek képzelőtehetsége van, úgy hívják, hogy hazug. Ön például elképzei, hogy X ur belészeret Y kisasszonyba, aki azonban nem szereti őt vissza, mire X ur agyonlövi magát, vagy nem tudom, mit tesz. Mindezt ön leírja s ezért ír a címe. Az emberek gyönyörködnek a munkájában; ön is. De ha azt a dolgot, amelynek megírása önnek élvezetet szerez, mert hiszen az írónak gyönyör a munka, mondom, ha ezt a dolgot ebédnél az asztaltársainak elmeséli, akkor azok titokban lökdösni fogják egymást és azt fogják önre mondani: «hazug»... Aki valótlan állit, többnyire megbélyegzik és lenézik, alacsony műveltséggel, jellemhiánnyal vádolják. Ám jó. Engedje meg, hogy erre valamit válaszoljak. Elvégeztem két fakultást, annyit olvastam és tanultam, amennyit emberileg lehetséges, tehát van némi képzettségem. Továbbá: mint tiszt három embert huztam ki a Drávából és leütöttem egy olasz vívómestert, aki ferdén nézett rám, tehát van egy kis karakterem. Mégis, be kell vallanom, a hazugság, ha a képzelőtehetséget annak szabad nevezni, élvezetet szerez nekem.

Érdeklődéssel kezdtem hallgatni utitársamat, noha ez a

gyors ösztinteség, a melylyel lelkét kitárta, kissé meglepett. Úgy gondoltam, hogy talán éjjel, nehogy a vonatot elmulasztja, egy-két pohár pálinkát ivott s ez oldotta meg a nyelvét. Ez végre is mindegy volt, fődolog, hogy nem közönséges emberrel hozott össze a sors.

— Ah, hazudni! Milyen gyönyör volt gyermekkoromban! Emlékszem jól, a piacon összegyűjtöttem iskolatársaimat s mesélni kezdtem nekik. Például, hogy éjjel kecskemekegésre ébredtem s a következő pillanatban egy kék láng gyult ki ablakomban. Fölkeltem és kimentem a kertbe, ahol egy nagy szakallu szellem állott; a zsebéből csurgott a víz. A szellem elvezetett az erdőbe és egy sziklába ment velem, ahol óriás perecekből voltak a fák és mézeskalácsból a föld. Akkor pedig mind a ketten leültünk és ettünk, ettünk reggelig, mikor a kakas kettőt kúkorékolt és a szellem elsülyedt a patakban... Mindezt oly élénkséggel hazudtam, hogy végül magam is elhittem. Képes voltam állandóan valótlanságokat beszélni, képzelőtehetségem egyre működött. Mindenütt manókat, rejtélyes állatokat láttam, akikkel furcsa bűvésznyelven beszélgettem; minden apróságot kiszineztem, mindenben titokzatosságot kerestem. Apám sokszor megbüntetett, amiért nem tudtam igazat mondani, de azért a következő pillanatban már megint meseországomba tévedtem és napestig ott jártam. Sok szépet láttam mesgyéin. Volt benne egy háromfejű kutya, amelyik tüzet okádott, de emellett hóba rekedt vándorokat is megmentett, ez a kutya még ma is gyakran odaül ágyam széléhez és három nyelvével hálásan nyalja meg a kezemet.

Nevettünk, Balázs pedig folytatta.

— Mint nagyobb diák manók helyett nőkkel barátkoztam. De nehogy félreértsen, akikkel foglalkoztam, rég elhalt asszonyok, leányok voltak. Így szerelmes voltam Dobó Katicába, meg Corday Saroltába, vagy Boleyn Annába és így tovább. Visszavarázsoltam magamnak egy elmúlt kort, beléje képzeltem személyemet s úgy rémlett, vértess vitéz, vagy Keresztes vagyok és mohón epedek Izolda kegyéért. Képes voltam órákig elülni egy helyen és ilyesmiről ábrándozni. Néha másoknak is szoltam merengéseimről: úgy tetszett, mintha már egyszer éltem volna, évszázadok előtt, sőt talán már kétszer is végigfutottam a földi pályát. Ezek a dolgok annyira igénybe vettek képzelőtehetségemet, hogy hatalmas működésétől néha magam is megijedtem. Egész világrészeket, évszázados korokat varázsoltam magam elé, minden apróságukkal, legkisebb részletükkel egyetemben. A középkort úgy ismertem, mint a szobámat s nem volt az a történelmi alak, akivel

el ne csevegtem volna harcászatról, alchymiáról vagy a feudalizmusról, már mint a mihez legjobban értett. Egyszer aztán pórul jártam. A keresztes vitézek, amint velök egy gályán elbeszélgettem, maguk közt tartottak, nem eresztettek vissza a rendes életbe. Helyesebben: úgy rémlett, hogy egy nap nem ösmerem föl a háziasszonyomat, meg a házmestert, meg a kiszolgáló pincért . . . Akkor gyorsan orvoshoz mentem, aki azt ajánlotta, ne foglalkozzam ilyen bolondságokkal, hanem erősítsem az idegeimet és keressek testedző foglalkozást.

Utitársam arca elborult. Egy kis szünetet tartott, aztán folytatta.

— Ekkor álltam be katonának s ez volt életem legszomorubb időszaka. Orvosi rendelés szerint éltem s iparkodtam éppen olyan durva, nyers lenni, mint többi embertársam. Semmi képzelődés, ismételtem magam előtt százszor, az élet mást kíván, legyünk férfiak. Megcselekedtem és tüzelőfőnek néztem a tölgyet, mosogatóviznek a patakot, rabszolgának az állatot. Ugy vettem a dolgokat, amilyenek voltak, hideg tárgyaknak, érzéketlen földi tényezőknek. Éppen úgy teljesítettem a szolgálatot, mint a többi tiszt, lovagoltam, káromkodtam, táncoltam, ittam és dohányoztam. Ha néha erőt vett rajtam az ábrándozás, fölkerestem egy lengyel tisztitársamat és kantusofkát ittam vele. Ez aztán elkergette a képzelődést. Ismeri ön ezt az italt? Nem? A kantusofkától az ember minden tárgyat lomha állatnak néz, amely lassan dörmögve járja körül a szobát, mint az állatkerti medve a ketrecét . . . Hiszen nem is volt semmi panaszom az agyamra, de hát élet ez? Körülöttem minden szürke, egyforma és esetlen, minden máról holnapra tenyészik, tartalom, cél, akarat nélkül. Sehol egy esőpp szín, egy szemernyi hangulat, sehol senki, aki megértse az embert . . . Eh! egy nap sutba dobtam az az egyenruhát, fölültem a vasutra és Béctől Brassóig utazva, egyre csak a szitáló havat néztem és ábrándoztam, álmodoztam, szabadjára eresztettem fantáziámat, amely a villám sebességével járta be a földtekét és felszedett minden szint, ami útjába akadt!

Szelid arca ismét kiderült s ajka mosolygott.

— Nos ekkor találtam meg azt, akit régen kerestem, az igazi nőt, az Ideált. De előbb meg kell önnek jegyeznem, hogy az asszonyokat s a lányokat általában nem tudtam szeretni. Az egyiknek rossz a foga, a másiknak a csipeje, a harmadiknak a lelke, a negyedik meg úgy nevet, hogy a fűzője megpattan. Ha pedig egynek elkezdtem beszélni a lelkemről és az agyam csodálatos kirándulásairól, az illető

hölgy nevetett és így szólt: «Doktor úr, ön most meg akar tréfálni?» Vagyis nem értett meg senki. Tehát segitettem magamon és hazudtam magamnak egy asszonyt. De érdeklí tulajdonképen mindez? — kérdezte félbeszakítva beszédét.

— Minden bizonynyal uram. Ön nemcsak ügyes elbeszélő, de gondolkodó ember is.

— Akkor hat folytatom . . . Akit szerettem, egy vidéki papuak volt a leánya, hófehér, okos és alázatos. Kendővel vállán ott ült egész nap a tornácon és nézte a láp szomorú világát, a panaszosan gágogó vizimadarak és a felemás, vízben tengő fákat. Egy kicsit beteg is volt, de szomorúsága nem ettől fakadt, azt az Isten ajándékozta neki, hogy megértse azt a végtelen nagy fájdalmat, mely a világ fölött leng. Gondolatai elkeringtek a láp fölött és találkoztak az enyém-mel s én éreztem, hogy van valaki, aki együtt érez velem s láthatatlan kézzel szorítja meg jobbomat . . . Oh be jó volt viharos hóban szánkóba ülni, a lovak közé csapni s aztán reagondolni, akit soha sem láttam, de akit őrvöngésig tudtam szeretni, szomorú kis arccskájával, áttetsző kezeivel. . . . Odaültem gondolatban melléje és elnéztem a nádas fölött repdeső titokzatos madarakat, hallgattam a sás lemondó mormolását és szívtam az örökké korhadó láp sajátságos, hervatag szagát. Néha pedig ő jött hozzám, vidéki kis házam üveges kis termébe, amelynek ablakain át kísérteties sávokat vetett be a hold és a hol az egész világ minden gondolata, minden színe elsuhant ábrándjaink előtt. Együtt álmodoztunk; mily csodás képek voltak azok, hogy élt bennök minden, mennyi szó jutott az utolsó rögnek, az utolsó állatnak, mily rettenetes volt beszédük s mily tisztelettel vettek körül bennünket . . . Földi asszony így megérteni nem tudott volna soha . . . Pedig mindez pusztá hazugság volt, hogy mindennap leültem és neki, a nem létezőnek levelet irtam, amelyet ott őrizek az íróasztalom titkos fiókjában . . . Így mult el életem tiz boldog éve, volt életcélom, volt életkedvem és soka nem éreztem szükségét, hogy a való életből vegyem ki a részemet. Ha megházasodom, csak csalódásaim lettek volna; a cifrázkodó asszony, a rosszkedő gyerekek, a piszkos szakácsnék — óh! utálok mindezt! Nem szebb-e végighazudni, végiggondolni ezt a nyomoruságos földi létet, amelynek rögs, sáros minden lépése?

Már erősen reggeledett, a nap harántsütött a szakaszban, az éjjelen át elpihent porszemek új életre kapva táncoltak a fénysugáron.

— Ekkor azonban — folytatta utitársam, akit az elbe-

szélés lassan felizgatott — borzalmas eset történt. Meny-asszonyom, egy nap, a távolból tisztán éreztem, a tornácon ült és a fejét fehér kezére támasztotta. Egyszerre a láb erdejéből kilépett egy hosszú szakállu, ősz ember, kezét intőleg emelte föl s abban a pillanatban kedvesem összeesett és meghalt . . . Meghalt! Az egyetlen lény e világon, aki megértett, elpusztult s velem összedőlt a mindenség, agyam recsegve-ropogva megtört s ábrándjaim tarka színei ott heverték megtépve és megtörve a porban . . . Vége! vége! ezt kiáltottam és elvesztettem eszméletemet . . . Nem tudom, mikor tértem magamhoz. Sokára lehetett. Valami meleget éreztem a kezemen, arra fölemeltem szempilláimat . . . A háromfejű kutya állt ágyam mellett és szomorúan nyalogatta kezemet . . .

A vonat állomáshoz ért. Utitársam elhallgatott. A folyosón lépések hallatszottak, aztán valaki fölrántotta az ajtót és egy lapátszakálu, pápászemes ur lépett be. Egyenesen utitársamhoz ment és megfogta a kezét.

— Jöjjön azonnal velem — szólt rá szigorúan — ön ismét megszökött.

Balázs lecsüggesztette fejét. A pápászemes úr hozzám fordult és odadörmögte:

— Veszedelemes örült . . . És ügyes, ravasz. Remélem nem esett bántódása?

Tagadólag intettem, sőt meg is kockáztattam egy választ.

— Az örültsége nem is olyan megdöbbentő. Sőt sok tekintetben Balázs urnak igaza is van . . .

A pápászemes úr fürkésző, szigorú tekintetű vetett reám, mire gyorsan elhallgattam. Éjjeli utitársam fölállt és félszegen meghajtotta magát.

— Bocsásson meg uram — szólt hozzám — ha kellemtelenséget okoztam önnek; nem történt szándékkal.

Körülnézett s aztán füttyentett egyet, ahogy kutyáknak szokás.

— Mit akar még? — kérdezte keményen a lapátszakállu.

— A kutyám itt fekszik a pamlag alatt — hebegte utitársam. — De ime, itt jön már . . . Persze, ha egy kutyának három feje van, nem tud olyan könnyen kimászni . . . Bocsánat uram . . . A viszontlátásra.

A szociálista kérdés arisztokrata megoldása.

Akadnak még, érző, munkásaikkal szemben szívjósággal viseltető nagybirtokosok, akik a kizsákmányolásról való meséket tetteikkel meghazudtolják. Aki ezt nem hiszi, az olvassa csak el a következő körlevelet, melyet a felsősegesdi (somogyvármegyei) uradalom tulajdonosa, S z é c h e n y i Bertalan gróf, kinek birtokán az elmúlt nyáron békességben dolgozott a cselédség, az évforduló alkalmából minden egyes cselédjéhez és munkásához intézett. A levél így hangzik:

Gazdaságom cselédeihez!

Alkalmam nyíltott ez évben szorgalmatokat és hűségiet bebizonyítva látni, nem önben, hogy lelketlen izgatónak ellent tudtok állani akkor, midőn a vidék igen sok cseléd-tűzhelyén munkabeszüntetésről és bérjavításról beszéltek: ti azonban mindennek dacára okosan és rendben dolgoztatok, kenyéradótokra bízva, hogy az gondoskodik majd rólatok, ha esetleg szükségbe jöttök.

Bizalmatok irányomban csalódást soha nem fog szenvedni s mint eddig, ezután is szeretettel fogom a szükségét szenvedőket támogatni.

Ezen évet azonban egy nagyobb öröm szerzésével reátok is emlékeztetessé szeretném tenni épügy, mint ahogy én magam is örömteljes büszkeséggel fogok ez idei nyárra gondolni, midőn hűséges cselédeim nagy vidéken az egyetlenek voltak, kik között semmi nyugtalankodás és békétlenség elő nem adta magát. — Legyen ez továbbra is így!

Emlékül az idei cselédfizetésben korpótlékot fogok adni; mely korpótlék minden év ujév napján lesz kifizetendő.

Minden gazda és cseléd rendes fizetésén felül az ura-

dalmi szolgálatomban első öt betöltött év után 5, azaz öt koronát kap korpótlék címén évenként, és annyiszor öt koronával kap többet, a hány öt évet kiszolgált.

Engedélyezem ezen korpótlék fizetésemelését minden cselédnél hatszor, tehát aki 30 évet szolgált uradalmamban egy huzamban 30 korona korpótlékre számíthat minden ujévnapján.

Nagy összeg pénz lesz most kifizetve nektek, de örömmel adom, mert ebből látom, milyen sok állandó és régi cseléd szolgál. Adjon Istennektek erőt és egészséget, hogy a korpótlék sohasem legyen kevesebb mint az idén.

Tapasztalom és halom, hogy a nagyobb családdal megáldott cselédeknek nem elegendő kenyérre a konvenció eleség, ebben is segítségtekre akarok jönni.

Minden cseléd, kinek több mint négy keresetképtelen, tehát 14 éven aluli gyermeke van, az minden ezen számon fölül gyermek után 2, azaz kettő hektoliter konvenciójavítást kap gyermeke számára.

Ezen gyermeknevelési segítséget kapja a cseléd gyermeke részére, a betöltött egy éves kortól a tizennegyedik életkorig; ezentul gyermeke már kereshet és segítsen is szüleinek a háztartáshoz hozzájárulni.

Szolgálatok például egész megvénknek, hogy ti vagytok a legrendesebb, legállandóbb, legakarékosabb és gyermekkel megáldott leghűebb cselédek.

Szeretettel kívánok nektek egy örömteljes újévet.

S z é c h e n y i B e r t a l a n g r ó f.

Kommentárral kíséрни ezt a levelet — fölösleges. Hogy a gróf ur munkásai jól viselkedtek, több mint «fejedelmi» jutalomban részesülnek. Fejedelmek ilyen szolgálatokat érdemelekkkel hálálnak meg, melyekért díjakat kell fizetni, a felsősegesdi földes úr pedig cselédeinek és munkásainak jó erkölcsét készpénzzel jutalmazza. Öt, mond öt koronás minimális korpótléket szavazott meg nekik. Ez bizonyára nagyon fog inponálni a munkásoknak és most már soha többé kedvük nem lesz arató-sztrájkban résztvenni, amig . . . addig, amig

be nem látják, hogy egy szírájkkal egyszerre nagyobb bérre tehetnek szert, mint a gróf nagylelkűsége által 30 év alatt.

Evvel különben a gróf urnak szociális gondoskodása nincs kimerítve. Miután a nagyobb családdal megáldott cseledeknek a kommenció még kenyérre se elég, minden ilyen családnak, melynek «több mint négy keresetképtelen, tehát 14 év aluli gyermeke van», fölemelik a kommencióját. Ez már aztán tagadhatatlanul bölcs és jóságos intézkedés. Szécheni gróf nem akarja, hogy a gyermekek éhen haljanak, mert ezáltal elvesztené későbbi munkásait. Megadja hát nekik hegyelmesen a legszükségesebbet — a száraz kenyeret. De többet nem is.

Hogy a munkás-gyerekeknek éppugy mint a grófi-gyerekeknek kenyéren kívül még más szükségletei vannak, arra nem is gondolt. Sőt a száraz kenyeret is csak a 14-ik évig adja nekik. Akkor pedig fiuk-lányok, vége a szép ifju kornak, munkára robotolni, robotolni a földes urnak, ki eddig száraz kenyeret adott nektek. Ha fiataiságotokba kerül, ha testbenlélekben elzüllötték, — ki tehet róla? Miért voltatok oly buták munkás-gyerekek születni?

Szociálistának, se kell lenni, hogy ilyen nagyhangu pátriarchális korlátoltság, mely mutatja, mennyire él még Magyarországon a középkor, az embernek az arcába kergesse a vért.

ERKÖLCSÖS MESE.

Haláleset.

Egy derék, de elvetemült kereskedő felhevült állapotban agyonverte a feleségét. Nehányszor fejbeverte a gyöngé, sápadt asszonyt, aki két órai kínlás után meghalt. A kereskedőért eljöttek zord rendőrök és börtönbe vitték. A börtön ajtajára a kereskedő a következő táblácskát akasztotta ki:

Haláleset miatt zárva.

Teozófia.

Irta: Tóthváradl Kornis Elemér.

Mintegy két évtized óta a budapesti és itt-ott már a műveltebb vidéki városok könyvesboltjaiban, mind gyakrabban találkozunk olyan idegen nyelven írott könyvekkel és folyóiratokkal, melyek az indus lélek mélységes bölcsességének parányait — német, angol és francia írók szellemén átszűrve, hozzák el nekünk.

A teozófiai irodalom termékei e könyvek, melyeknek írói közül többen Európa és Amerika szellemi kiválóságai. Vannak e könyvek között hindu fordítások is, mint például a *Dama-Pada*, továbbá *Rama Chrisna Evangeliuma*; *Vivekananda*; *Karma Yoga*-ja és *Vedanta*-ja; *Sankaracharya*; *Atma Bodha* és *Tattva-Bodha* stb. Legnagyobb része e könyveknek és folyóiratoknak azonban az európai és amerikai írók felfogásában hozza közénk az ind forrásból merített új hitvallást a teozófiai világnézetet.

Az Amerikában, Angliában, Franciaországban, Német-Alföldön és a Németbirodalomban működő teozófiai társaságokról és teozófiai írókról az a hit van elterjedve, hogy ők a teozófiai hitvallás megalapítójának *Blavatskyt-Annie Besant* mesterét tartják. Az ő *«Secret Doctrine»* című munkája és rendkívüli életmódja, óriási hatást keltett, úgy Európában, mint Amerikában, sőt Indiában is. Ő alapította az első teozófiai társaságot Newyorkban 1875-ben *Olcott*-tal és másokkal.

Dr. *Lehmann* Alfréd, a koppenhágai egyetem pszichofizikai laboratóriumának igazgatója, magyarul: *«Babona és Varázslat»* címen megjelent könyvében, egy kalap alatt, külön fejezetben foglalkozik a teozófiával és a fakirizmussal. Nem ismeri ezeknek sem egyikét, sem másikat, de elbánik mind a kettővel az ő hite szerint igen alaposan. A teozófiáról azt írja, hogy az:

«a népszerű spiritizmustól az inkább tudományos okkultizmushoz sajátos átmenetet képez. Miként a spiritizmus, úgy a teozófia is vallásos rendszer; de viszont az okkultizmus módjára, tagadja a szellemnek be-

avatkozását az emberi világba és a mediumitásos jelenségeket, új természeti erők hatásaiból magyarázza . . . Ugy látszik, hogy a teozófia inkább ázsiai vallásokból, nevezetesen a buddhizmusból merítette alapgondolatait. Ezzel Európa szellemi fejlődését, új elemmel gazdagította, melyről meg kell emlékeznünk, amint hogy az egész tan nagytehetségű és sok tekintetben figyelemre méltó alapítója is megérdemli, hogy vele foglalkozzunk.»

Amennyire tárgyilagos kívánt lenni Lehmann dr. e bevezető soraiban, olyan felületes és elfogult későbbben. Annyira elkapta heve, hogy pszichofizikus létére astrologusnak csapott föl és azt jósolta, hogy a Blavatskyné leleplezésével és halálával végzetes csapást szenvedett teozófia «minta féle divatos babona, hamarosan feledésbe merül.» A jóslás épen olyan gyöngéje Lehmannnak, mint a következetesség, mert aki könyve egyik oldalán, legyen bár e könyv címe a Babona és a Varázslat, azt írja a teozófiáról, hogy az Európa szellemi fejlődését új elemmel gazdagította s később aféle divatos babonává változtatja ez állítását, az bizony nem nagy következetességről tesz tanúságot. Nem sokkal szerencsésebb volt a jóslása sem, mert a teozófia nem merült feledésbe, hanem ellenkezőleg óriási tért hódított és hatalmas irodalmat teremtett Blavatskyné halála óta.

Nem tartom Lehmannnak sem pszichofizikai munkálkodását, sem Babona és Varázslat című könyvét olyan értékűnek, hogy őt azon a téren, melyen egy W. Crookes, egy Russel Wallace, Lodge, Myers, Drumond eltévelyedtek s a melyhez Haeckel két tanítványa W. Bölsche és Bruno Wille, már olyan közel jutottak, komolyan vehetném. Csakis azért foglalkozom e helyütt vele, mert az elmúlt nyáron, mikor Annie Besant budapesti hiveinek felolvasást tartott, éppen Lehmann dr. tekintélyére való hivatkozással jelent meg egy újságcikk, mely A. Besant és az ő felolvasásait éppen oly gyöngéden és épp oly szakértelemmel elintézte, mint a Babona és Varázslat Blavatskyt és a teozófiát.

Blavatsky irodalmi munkálkodását legjobban népszerűsítette A. P. Sinnetta «The Occult World» és az «Esoteric Buddhism» című két műve, mely több nyelvre lefordítva óriási elterjedést nyert. Ő utána Leadbeater, W. A. Judge, Ch. Johnston, Collins, Trine, Subba-Row, Chatterji, Rudolph, Weber, Hartmann, Annie Besant, írásai szereztek

igen sok hivat a teozófiának. Besant munkái leginkább német fordításban kerültek hozzánk s ezek közül legjobban *Die sieben Prinzipien*, *Die Reincarnation*, *Die uralte Weisheit*, *Ezoterisches Christenthum*, *Karma* és *Vorhof* ismereteseek.

Annie Besant Indiában él. Tanárnője a benáreszi egyetemnek. Ott van abban a csodás világban, melynek vallás bölcselete, tudománya, irodalma, építészete stb. olyan kincsesház, melyben az aprólékos részlet kutatásokban elgyöngült szemü európai csaknem elvakul. Az európai, különösen az úgynevezett századvégi európai, ki az emberi szellem haladását csak a gőz- és villamos kocsikban, gépekben és technikai vívmányokban látja és aki soha nem hallotta Leibnitiustól, hogy «*Qui Archimedes et Apollonium intelligit, recentiorum summorum virorum inventa parcius miribatur*» (*Opera* V. pag. 460. A. 1761), s legfeljebb csak a geológiát, zoológiát, biológiát, vagy no még a psicho-phizikát avagy a börze spekulációt ismeri el tudománynak, szörnyű izgalomba jön, ha arról a sok ezeréves bölcsességen fejlődött szellemvilágról hall, melynek egyik papnője Annie Besant. Ezek a kiváló és ránk — szegény babonás páriákra az «európai tudás» örökzöld berkeiből — szájalomnál lenéző nagy tudósok, azonban évről-évre mind jobban fogyatkoznak.

Mindjobban és mindtöbben kezdik belátni, hogy mennyire igaza van a tudósnak, ki a buddhismust a legnagyobb világhódítónak nevezte el. Előbb csak az vált mind elfogadottabbá, hogy Nyugat lelki életét a legszélsőbb Kelet ind elemei táplálják. Már a «magyarországi» tudományos akadémián is volt egy olyan felolvasás (1903. Körösi Csoma ünnepén), melyben elismerték hogy

«láthatatlanul és öntudatlanul férköztek be európai mesevilágunkba azok az alkotó részek, melyek forrására a filológiai tudomány a buddhaismustól fölnevelt mesékben ismert.»

Az egyházi apokryph irodalomban és Nyugot hagiológiájában is előkelő szerepe van a Buddha legendának. Régen bizonyult, hogy a Barlaam és Josaphat legenda tulajdonképpen Buddha életrajza. Számos adat van erről R. Basset *La Bordah du Cheikh El Bousiri* (Páris 1894), című munkájában és Ernst Kuhn: «*Buddhistes aus den apokryphen Evangelien*» és *Barlaam und Joasaph*» című értekezéseiben.

Mióta pedig Bose Jagadis Chundernek az indus tudósnak a kalkuttai egyetem tanárának könyve a fémek éle-

téről Európában is ismertté lőn, azóta mindtöbben kezdik elismerni, hogy az európai tudás legmagasabb hullámai, csak most kezdik megközelíteni az indus szellemi alkotások végtelen tengerét.

Nincsen szervetlen világ — kiáltja át a legszélsőbb keletről az ind természet-tudós. Minden él, ami van. Élnek a fémek is. Fényre, hőre, más fémekkel vagy anyagokkal való érintkezésre: mozgások, elváltozások keletkeznek bennök. Kísérletileg mutatja be, hogy a fémek úgy mint az eddig élőnek nevezett szervezetek — megmérgeezhetők. A cin érzékenységet fokozza a hamuzsir, de ha a kelletnél nagyobb mértékben adjuk hozzá, érzéktelenné teszi — megmérgezi.

Rámutat Bose Jagadis arra, hogy miként omlanak szerte a válaszfalak, melyeket a nagy, az egyetemes Világ örök Egységében, mi emberek — szintén örökkévaló részei a nagy Egységnek — állítottunk. Előbb csak magunkat ismertük el gondolkodó — Isten képére alkotott — lelkes lénynek. Az állat külön teremtmény, külön világ vala, melyet tőlünk rengeteg fal választott el. Ez a válaszfal már nagyjában ledőlt. Tudjuk, hogy a két világ tulajdonképpen egy. A növényeket szintén teljesen külön világba állítottuk egykor s ma már nyíltan valljuk, hogy egyazon élet más megnyilatkozásai ők. Tudjuk, hogy a fának és virágnak is van ösztöne, idegége. A növény is lélekzik, alszik, él. Így táguznak mindjobban a határok, így látunk mindig többet a nagy Egységből. Az ember, állat, növény világ egységéhez, most az indus elme, az európai tudás módszerével, az anorganikus — a szervetlen világot kapcsolja, közelebb vezetvén bennünket az Örökkévalóság, az egyetlen az egységes Élet megismeréséhez.

Erre a megismerésre törekszik a teozófia, melyről a német hivatalos tudomány azt mondja, hogy az:

«Az istennek és teremtésnek mélyebb ismerete, mely a filozófiától és a teológiától abban is különbözik, hogy az Istenről magasabb fölfogással bír, mélyebben lát a természeti erők műhelyébe és hiveinek a magasabb létre való fejlődés útjait inkább megmutatja.»

A német lexikonokban a teozófiáról még azt is olvasunk, hogy az a különböző misztikus rendszereket egyesíti magában. Gyökere a neoplatonikusok tanításaiban van.

Magyar nyelven most jelent meg az első, kifejezetten teozófiáról szóló mű Stojits Iván tollából. A könyv címe «Teozófia és a Teozófia i m o z g a l o m».) Stojits

*) Megjelent az Athenaeumnál, kapható minden könyvtárban. Ára: 1 korona.

nagy szeretettel és sok bensőséggel írta meg könyvét, melynek célja: a közfigyelmet a teozófiai világfelfogás fontosságára és a modern teozófiai mozgalom kulturális jelentőségére fölhipni.

A könyv első részében «Az élet problémája» címen rámutat arra, hogy a korszellem gyökeres átalakulásban van. Bizonyság erre Maeterlinck, Bruno Wille, Walt Withman, Ralph Waldo Trine munkáinak gyors terjedése és nagy népszerűsége R. W. Trine amerikai írónak «In Tune with the Infinite» című könyve «Harmonia a mindenséggel», címen kevéssel ezelőtt jelent meg magyar nyelven és általános feltűnést keltett.

A teozófiai világfelfogás című fejezetében Stojits a teozófiát isteni bölcsességnek vagy isteni önmegismerésnek mondja. Krisna, Jézus, Laotze, Buddha emelkedtek ilyen teozófiai magaslatra. Pythagoras, Plato, Plotinos, Jamblichus, Sankaracharya, Saccas Basilides, Valentinus, Origenes voltak a teozófiai világfelfogás legkiválóbb apostolai. E világfelfogás a végtelen világvetem egységes mivoltára utal legelsőben. A számtalan különálló lény, anyag stb. lényegét egyetlen örök szellem-principium alkotja, melyet misztikus iratokban Istenségnek, Brahmának, Thaonak stb. neveznek.

A könyv további két része a jövő vallása és a Teozófia szorosan dr. Hartmann Ferencnek «Die Religion der Zukunft» és «Theosophie» című cikke nyomán készült. Végül a modern teozófia mozgalom ismertetése után a teozófiai irodalom fontosabb munkáinak felsorolása fejezi be a könyvet, mely mint uttörő munka, igen hasznos szolgáltatást tesz mindazoknak, kik a teozófia iránt érdeklődnek.

A SZENTPÉTERI TEMETŐBEN.

Még arra jár halkan a vén folyó,
De már hullámain nem száll a hajó.
Uj medret ásott újabb ág azóta,
Most arra járnak, — itt csak hébe-hóba,
Még áll a templom, roskadt partokon,
Az omló partfövényen oly rokon.
Még körülötte ott a temető,
Nem temető már — majd csak óbredő.

S amig eljön az ébredés órája :
 Kezét a mulandóság tette rája.
 Egykor város köríté s emberek, —
 Ma holt folyam, avar, tépett berek.
 Haragja is volt, ünnep hirdető,
 Már helye sincs, — beomlott a tető,
 S haragja, mint az ember, ha szívét
 Kitépik, hosszan, hosszan sajg elébb,
 Megnémul aztán végkép, mindörökre,
 Elhallgatott, szívetlen, összetörve.
 Ajtó kilincsét régi rozsdá ette ;
 Ki tudja ? van-e oltár, pad mögötte ?
 S ha van : ki térdel benne valaha ;
 Tán éjfél tájba rémek, más soha !
 Talán fölkelnek mégis éjelente
 S megnépesül a holt viz lassu mente,
 Táncolnak rajta árnyak haloványan,
 Tán benne leltek sirt, ki tudja, hányan ?
 Tán ők az omló templom papjai,
 S járnak belé bús himnusz dallani ?
 S haragját is, hogy álmuk ne zavarja,
 Nem ember zúzta szét, de vázak karja ?
 S ha úgy van is, naponként fogynak ők,
 Fövény sirjukban régen pihenők.
 A lassú hab naponként elmos egyet,
 Rajt ifjú szél korhadt koporsót kerget,
 S uszik alább — benn csontváz a hajós —
 A végtelen felé — a roskadós
 Sirhantok fogynak, fogynak egyre-másra,
 A vén folyó még sirjuk is kiássa,
 S széthordja őket a kik együtt éltek
 S nyugodni is egy csendes helyre tértek.
 S ki tudja : a sok koporsó-hajó
 Hová megy s hol lesz a találkozó ?

Várad Antal.

A király konyhája.

A Habsburg-ház mindig igyekezett fényes fejedelmi udvartartás által külsőleg is hatalmát kellőképen dokumentálni és már I. Ferenc ideje óta csakis a sz.-pétervári udvar vetélkedhetett a bécsi udvarral pompa és fényűzés tekintetében. A habsburgok székvárosa, Bécs, sokat nyert és rengeteg sok hasznót huzott mindig az óriási nagy és fényes udvartartásból és az idők folyamán híressé vált chic és a bécsiek ingyenkedése nem kis mértékben az udvartartásra vezethető vissza. Annyi bizonyos, hogy sehol Európában nem szereplik annyira a jó konyhát, mint Bécsben, de az is igaz, hogy sehol sem költenek annyit a konyhára, mint éppen a „Kaiserstadtban“, hol még a mai komoly időkben is rajong a nyárspolgár a ropogós „Bachhendl“, a „Millirahmstrudl“ és a jó italért.

Kétséggel a jó bécsiek ingyenkedését nagyban befolyásolta és fejlesztette az a példa, melyet a konyhájáról híres bécsi udvartartás szolgált. Még a római birodalom idejében is, amikor még nem volt osztrák császár, hanem német császár, a Habsburg-házból származott német császárok előszeretettel laktak Bécsben, ahol oly jól lehetett enni és inni, mint sehol a nagy német birodalomban. És már akkor is I. Lipót és VI. Károly császárok idejében, nagy hírnévre vergődött a bécsi udvari konyha, mely híressé lett arról, hogy naponta sok száz vendégnek tud lakomát készíteni. Igaz, hogy a bécsi udvari konyha, soha sem állt azon a magaslaton, mint a XIV. és XV. Lajosok és Lajos Fülöp orleánsi herceg és regens versaillesi konyhája, melyben Vatel, Brémont, Durivier és Lenotre, a szakácművészet atyamesterei működtek és működésük által még olyan híres inyeneket is, mint Brillat-Savarint, a Soubisei herceget és Fleuri bíborost is rajongásba ejtették. A bécsi konyha egészen I. Ferenc császárig nem ösmepte a francia mártásokat, a szarvasgomba helyes alkalmazását, a vol aux ventokat, stb. ellenben magasan tulszárnyalta a francia konyhát pecsenyéivel és remek tésztáival.

Még Mária Terézia alatt a bécsi udvari konyha kizárólag „bécsi konyha“ volt, de már II. József császár, mikor VI. Pius pápát ven-

dégül látta Bécsben, egy Beauclair nevű párisi szakácsot szerződtetett az udvari konyha részére. Beauclair tanítványa volt a híres Vatelnek, a forgatható nyárs feltalálójának, és maga is nagy hírnévnek örvendett Franciaországban. Mikor Kewenhüller Metsch gróf, a párisi német nagykövet, II. József megbízásából tárgyalt Beauclairral és ez mint Maitre de cuisine évente 40000 frank fizetést kért, a császár megijedt e nagy követelés hallatára és ezt írta Kewenhüllernek, mondja meg Monsieur Beauclairnek, hogy követelése nevetséges, hiszen Ausztriában még a miniszterek és tábornokok sem kapnak annyi fizetést. Beauclair nyugodtan hallgatta Kewenhüllert és mikor ez befejezte mondókáját, nyugodtan felelte:

— Hja, akkor főzessen ő felsége minisztereivel és tábornokaival.

Végre II. József mégis szerződtette Beauclairt, aki a Burg konyháját alaposan átalakította és meghonosította a bécsi Burg konyhájában a francia konyha híres különlegességeit.

Híres is volt a Burg konyhája, különösen 1815-ben, a bécsi kongresszus idejében, mikor Európa uralkodói és államférfiai összegyűltek a császárvárosban! Nem mult el nap, amelyen 100, 200, sőt 300 terítékű ebéd nem lett volna a Burgban és ezen ebédek mellett még külön volt aztán az ugynevezett „Fürstentafel“, melynél csakis az uralkodók és családtagjaik étkeztek. Ezek részére aztán egészen külön főztek.

És ezen magaslaton megmaradt a Bécsi Burg konyhája a mai napig is. Az idők változtak, a római német császárság megszűnt. Az osztrák császárság is átvedlett Ausztria-Magyarországra, de dacára a dualismusk, a magyar király konyhája még ma is Bécsben van és ha az osztrák császár Magyarországra jön, hogy néhány napig koronás magyar király legyen, magával hozza bécsi konyhaszemélyzetét a magyar fővárosba, ahol az új, fényes királylakban nagy pompával berendezett konyha van ugyan, de ennek a konyhának személyzete nincsen.

A bécsi Burg konyhájának mióta Erzsébet királyné meghalt, a király pedig öreg ember lett, most már csak néha-néha akad nagyobb dolga.

A Burg konyhája a cs. kir. főkonyhamester vezetése alatt áll. A cs. kir. főkonyhamester egyike a legfelsőbb udvari méltóságoknak és jelenleg ezen méltóságot Abensberg Traun gróf viseli. Hatásköre alatt áll a cs. kir. udvari ellenőrzési hivatal, melyhez két udvari ellenőr, két fogalmazó, egy számvevő és négy díjnok van beosztva.

Továbbá a cs. kir. udvari gazdasági hivatal, melynek hatáskörébe esik az élelmiszerek és az udvari konyhaedények bevásárlása és megőrzése. E célra szolgálnak a cs. kir. udvari élelmiszer és a cs. kir. udvari konyhaedény raktár. Azután következik csak a cs. kir. udvari konyha személyzete, amely a következőkből áll:

Egy cs. kir. udvari konyha főfelügyelő. Négy cs. kir. udvari konyha-felügyelő. Egy cs. kir. udvari konyha-vezető főszakács (Chef de cuisine.) Hat cs. kir. udvari főhusszakács. Három cs. kir. udvari husszakács. Tizenkét cs. kir. udvari szakács. Harminchat cs. kir. udvari segédszakács. Huszonkét szakácstanonc. Hat cs. kir. udvari konyhaszolga, tíz cseléd, tíz edénytisztogató, hat fűtő és hat padló-suroló. Az udvari cukrászda a következő személyzetből áll: Egy cs. udvari cukrászda-felügyelő, két felügyelő, egy főcukrász-mester, négy cukrász-mester, négy cs. kir. udvari cukrászducukorkakészítő, hat fagyalkészítő, két crème-készítő, tizennyolc segédcukrász, harminc cukrásztanonc a szükséges szolgaszeméllyel.

A jó konyhához jó pince való. A Habsburgok pincéje híres az egész világon, hiszen csakis abban található a valódi tokaji bor!

A cs. kir. udvari pincehivatal személyzete a következőkből áll:

Egy cs. kir. udvari pincefőfelügyelő, két cs. kir. udvari pince-felügyelő, egy főpincemester, négy pincemester, egy cs. kir. udvari pincefőszámvevő, négy cs. kir. udvari pincetollnok, hat pincemester-segéd, tíz pincemester-tanonc. Ehhez járul még a szükséges szolgaszemélyzet.

A konyhát, cukrászdát és pincét fűteni, világítani is kell. Ezért áll a cs. kir. főkonyhamester vezetése alatt a cs. kir. tűzifa és szénraktár és a cs. kir. udvari világítási raktár a megfelelő személyzettel. Megjegyzendő, hogy úgy a bécsi Burgot, mint a budai királyi palotát kizárólag fával fűtik és csakis a cs. kir. mosókonyhakban és a villanyos motorok fűtésére alkalmaznak szenet. A főkonyhamester vezetése alá tartozik még a cs. kir. udvari konyharuhakamara, amelyben alkalmazva vannak:

Négy cs. kir. udvari főmosónő, tíz mosónő, harminchat segédmosónő, két konyharuha-gondnoknő és a szükséges személyzet.

A cs. kir. udvari konyhával szoros összeköttetésben áll, de már nem a cs. kir. főkonyhamester, hanem a cs. kir. főezüstkamara hatáskörébe esik a cs. kir. udvari ezüst és asztalteríték-kamara vezetése. Itt őrzik azt a rengeteg értékű arany, ezüst, porcellán és üveg terítéseket, amelyekben a bécsi udvar a leggazdagabb az egész világon.

A mult század nyolcvanas éveinek kezdetén újabb átalakításon ment át a híres bécsi Burg konyhája. Akkor egészen elkülönítették a nagy konyhától a császári pár saját szolgálatára berendezett kiskonyhát, mely most Allerhöchste Mundküche nevet viseli.

Ezen rengeteg nagy konyhát bizony nagyon csekély mértékben veszik igénybe a király számára. A király kinek ételét a cs. kir. udvari első főszakács vezetése alatt mindig az imént említett «Allerhöchste Mundküche» állítja elő, nagyon szereti az egyszerű ételeket. Az ő saját asztala oly egyszerű, mint bármely jobbmódu polgar asztala. A király, mint tudjuk, igen korán ébred. Ekkor már az íróasztalán találja a reggelit. Két tojás, egy-két szelet sódar, vajjas kenyér, egy csésze tea. Ez az egész. A reggeli után a király egy pohárka Madeira vagy Alicante bort iszik, aztán munkához lát. Kilenc órakor ő felsége a parkba megy sétálni, séta után 10 órakor fogyasztja el a második reggelit, mely rendszerint egy csésze bouillon, egy szelet bélszín és egy tál édességből áll. A második reggeli alkalmával a király egy pohárka Rüdeshaimert, Vöslauit, vagy Vullányit iszik. A reggeli séta után a király szivarra gyújt és fél órán át beszélget a szolgálattevő urakkal. Hajdanában a király nagyon szerette az erős virginia szivart, most csak naponta egy-két, külön a részére készített finom havannát és vagy hat darab szivarkát szí. Ha a szivarja beszéd közben elaludt, a király többé nem gyújt rá, hanem ismét a munkához fog. Délután 5 órakor szokott a király ebédelni. Ebédjéhez mindig néhány Bécsben időző családtagot szokott meghívni. A király ilyenkor igen mérsékelten eszik. Nagyon szereti a külön részére készített csirkehus levest, ezenkívül egy darab pecsenyét, kis sült tésztát és gyümölcsöt eszik ebédre, a többi tálat érintetlenül hagyja. Ebédközben a király nyáron pilseni sört, télen pedig egy két pohárka fehér asztali bort szeret inni. Itt-ott ebéd után a király egy pohár pezsgőt kér, mely mindig behűtve áll rendelkezésére. A fekete kávé után, amelynél a király ismét szivarkára gyújt, rövid sétára indul a parkba. Néhány év óta ő felsége ezen séta után negyed órai pihenőre tér, az utolsó két évben pedig megtörténik az is, hogy a fekete kávé után, szivarozás közben elszundikál a karosszékében. Ha ilyenkor a király felébredt, sohasem mulasztja el a mozdulatlanul a helyükön maradt uraknak szólni:

— Bocsássanak meg uraim, de már a hetvenen túl vagyok!

Néhány év óta a király esti 9 órakor tér pihenőre. Nyolc

órákor az uralkodó még egy csésze teát és egy szeletke sódart költ el, azután dolgozik, míg az első komornyikja nem jelenti, hogy kilencet ütött az óra.

Igy él Ausztria császára és Magyarország királya.

UJ KÖLTŐK.

MADONNA.

Valaha rég a zárda néma csendje
Komoly magánya zárt ölébe téged
A Szűz előtt imádkozál napestig
Közsámolyára hulla gyöngye térded
S hogy védjen, óvjon — oly hiába kérted.

Kék ég alatt meleg dalok fakadtak
Virág nyitott, sugár tapadt a fákra
Te arcod szűzi fátyolát letetted
És élni, élni mentél a világba
A mámoros szilaj gyönyörre vágyva.

Szegény leány! Halott a kéj, a mámor
Minek virágit telt marokra tépted
Jövendő élet átka száll utánad
Hordozza busan roskadozva méhed
Egész világod — minden szenvedésed.

Gyötörve, úzve hogyha jársz az utcán
Hol éhes guny vár arcod szégyenére
S vergődve lelked vissza-vissza téved
Szégyelve, fájva majd a Szűz ölébe
De térdre sem mersz hullni már elébe:

Eredj, borulj a templomok kövére
 Emeld fel hozzá büszkén lelkedet —
 Megátkozott, ki áldást érdemelnél
 Kit a botor nép gunyja eltemet
 S szólj: Máriám, ne vess meg engemet!

Szerelmes éjen ó te is szerettél
 És csókra ajkad néked is fakadt
 Hajad lebomlott, két szemed lezártad
 S átfonta két kar hófehér nyakad
 Kelet mezőin, holdas ég alatt . . .

És lett fiad! Megváltónk, Istenünk
 A kit fogantál reszketőn ölelve —
 Ó Máriám, bűnös csak én vagyok
 Gyalázatot csupán egy érdemelve:
 Sanyargó szívem elveszett szerelme?!

Te megbocsátsz, te szent, te jó, te drága!
 És részvevőn mosolygsz le rám szemeddel —
 Te értel engem. És én felveszem
 A harcot im a gyilkos gyötrellemmel
 Gúnyzivatarral — átokfergeteggel!

Lesz nékem is, kiért ma sirva tűrve
 A földi kint alázva szenvedem
 Ki majd ha egyszer rám nevet szemével
 Megszűn a bánat és gyötrelmem —
 Kicsiny fiam . . . Megváltóm . . . Istenem!

Mezey Sándor.

Lotti néni.

Humoreszk.

Írta: Zoë von Reusz.

Ismét közeledett karácsony. A napok folyton homályosabbak lettek; a jámborság és az áhitat kezdte áthatni a sziveket; a gyermekek napról-napra jobban viselték magukat. Advent első hetében a doktorné meggyújtotta az első gyertyácskát és a gyermekek sugárzó arccal veiték körül az asztalt. Így ment ez minden este.

Már csak néhány nap választotta el őket a karácsonytól.

A doktor a pamlagon heverészett és ujságot olvasott.

— Nincs más hátra. Karácsony estére Hani és Lotti nénit meg kell hívunk, — szolt a neje szokatlan buzgalommal, miközben egy pár angyalszárnyat vágott ki az ezüstpapírból.

— Nem szabad mellőznünk őket . . .

— Miért nem?

— Ugyan kérlek Bernát, légy eszeden! Tudod, hogy vérrokonaim, — erősködött az asszony.

— Hát vérrokon az, aki azt hiszi, hogy joga van a másikat vérig bosszantani? . . . Különben is a mi rokonságunk Ádámtól származik.

— Anyám unokatestvérei, tehát másodunokatestvéreim. És egyedül lennénk a szent estén, egészen egyedül? Borzasztó! Mondd, meghívhatom őket?

— Bánom is én! — dörmögte a doktor.

— Tudtam, hogy beleegyezel. A néninek senkije sincs a világon kívülünk és milyen csinos vag, onkája van! Még most is örül a lelkem, ha arra gondolok, hogy Lotti nénit hívtuk meg keresztmamának.

— Igen, mert a többi gyermekeknél a rokonságot már teljesen kimerítettük.

— Az egyfogatos!!

— Engem pedig meglephetsz vagy három tuczat zsebkendővel . . . érted?

— Zsebkendő? Már megint? Te zsebkendőnyúzó!

— Tudod fiam egy betegsegélyző egylet orvosának sohasem lehet elég zsebkendője.

— ??

— Ha a gólya kelepel . . . nagyon is korán . . . vagy alkalmatlanul . . . és nincs elegendő fehértörz . . . Érted? . . . Akkor gyakran kötszerül használok . . .

— Csakugyan igaza van Lotti néninek, hogy pazarló vagy . . . Hej, ha meglátja a kis kecskefogatot! És mily öröme lesz majd a gyermekeknek. A legszebb az, hogy az öreg Frigyesen kívül még senki sem tud róla a háznál . . . Csak addig el ne szóld már magadat!

— Légy nyugodt.

És tényleg az idén Sommer doktorék minden karácsonyi titkot megőriztek, úgy, hogy az ünnepi estén se vége se hossza nem volt a meglepetésnek.

A két meghívott néni pontosan megjelent. Természetesen nem üres kezekkel. Lotti néni, ki már többféleképpen bebizonyította az ő piros pozsgás keresztfia iránti igazi vonzalmát, — egy papírcsomagot kezdett bontogatni és Frici legnagyobb meglepetésére egy szurok-fekete szerecsen fejet vett ki belőle. Erősen duzzadt, piros ajkai között egy hosszúkas nyílás volt a pénz bedobására. Miközben átnyújtotta a gyermeknek, odaszólt a boldog szülőknek:

— A Fricinek egy kis perselyt hoztam! . . . Igen, igen . . . A mai gyermeknevelés egészen más, mint a hajdani. Most az öregeknek kell takarékoskodni . . .

— Igazán szép és dicséretes kedves néni, — szólt mosolyogva a doktor.

— Lotti' meghótt, Lotti' meghótt . . . — próbálgatta az asztal másik végénél a kétéves Gusztika új szájszövegét a szülők rémületére. De szerencsére Lotti néni annyira el volt merülve, hogy nem hallotta, vagy nem értette meg a Gusztika által megzenésített dalt és csak tovább beszélgetett keresztfiával.

— Látod, kedves Fricikém, ez a szerecsenfej pénzgyűjtő. Tudod mi az? Van már neked ilyen?

— Nincs . . .

— Azt tudtam. Nektek nincsen ilyesmi. No most, vedd ezt az aranyat — úgy! Most dobod bele. Itt, itt a nyíláson. Zsupsz! Hallod, hogy csörög?

— Csörög, csörög! — ismételte Frici és ujjongva rohant szüleihez.

— Jaj, fiacskám, milyen gazdag vagy! De nem szabad nyalánkságra költeni. Majd ha már sok pénzed lesz, veszünk egy lovat.

A néni nagyon meg volt elégedve.

— Mi az? Miféle láрма? . . .

Hirtelen megnyílt az ajtó és egy kedves kis kecskebakfogat vonult a szobába. Az öt gyermek először álmélkodva nézte a fogatot, azután sikoltozni, ujjongani kezdett.

— Tehát mégis!

— Tudtam.

— Ah, be szép!

A doktor pedig elvette az öreg Frigyestől a gyeplőt és elhajtotta a kocsit az asztal mellett.

— Látjátok gyermekeim, mert jól viseltétek magatokat, a Jézuska egy kocsit és egy kecskét küldött. Majd sétálhattok vele a kertben. És a gyermekek ismét ujjongani és nevetni kezdtek. Még az anyjuk is összecsapta a kezeit örömeiben. Csak a nénikék arcán látszott némi lehangoltság. De a doktor már kezében tartotta a telt poharat.

— Kedves vendégeink egészségére! — kiálltotta jókedvűen.

— Hölgyeim! mint orvos nagyon ajánlhatom a kaviáros zsemlét . . . Tessék! . . . Légy szíves csak kedves átnyujtani . . .

A gyermekek hirtelen felsikoltottak. Ugyanis a kecske Hani néni kezéből kilökte a süteményes tálcát. Ép az általános sajnálkozás közt lépett be a szakácsné és a szobaleány, hogy átvegyék a karácsonyi ajándékot.

— Hisz karácsony csak egyszer van egy esztendőben, — szólt hozzájuk a doktor és egy aranyat tett a süteményhalmaz tetejére, melyet neje mosolyogva nyújtott nekik át.

— Nos, gyermekek, valami szép karácsonyi dalt, — szólt a doktorné és besietett a másik szobába, melynek ajtaja tárva volt. Leült a zongorához. Finom, biztos kézzel csapott a billyentyűkre:

Csendes éjszaka! . . .

Oh szent éjszaka! . . .

A többiek énekkel kísérték és az ünnepies, édes melódia betöltötte a pazarul világított szobákat.

Csak Lotti néni nem bírt vigasztalódni. Bosszantotta a többiek közönyössége. Hogyne! Ennyire semmibe venni egy olyan drága königsbergi tálat! Fájdalmát azonban nem árulta el.

A cselédek meglegedetten vonultak vissza szobájukba és mialatt az előszobában kedélyesen folyt a traccs, a gyermeksereg a karácsonyi játékok tartósságát kezdte vizsgálni.

A nénikék nemsokára készülődni kezdtek és miután ilyen gazi, szeles, havas karácsonyi éjszakán nehéz kocsit

kapni, a doktor becsöngette a kocsist. De csodálatos, hogy az öreg Frigyes, a borra való dacára, most kedvetlenül nézett. A doktor boszusan kérdezte:

— No, mi baj?

Frigyes elgondolkozott egy pillanatig, azután gyorsan határozott.

— Tekintetes doktor ur, kedves jó nemzeti asszonyom — kezdte akadozva, — azt hiszem, legjobb lesz, ha rögtön megkérdezem, hogy hova lett a pénz, az a szép pénz . . . Azok a buta lányok odakint összedugták a fejüket és . . .

— Mifele pénz — öreg?

— Én nem értem magát, — kiáltott a doktorné.

— Hát az a huszkoronás, a mit a doktor ur az égetett mandulás süteményre tett.

— Az arany elveszett? Lehetetlen, öreg!

— De egészen biztos, doktor ur!

— Bizonyosan elgurult.

— De a cselédek már söprével is keresték.

— Befogni! — kiáltott a doktor. — Majd meglesz! — és abba a szobába sietett, a hol a karácsonyfa volt. Még minden érintetlen, csak az arany hiányzott a mézeskalácsról.

— Ki merészkedett közületek elvenni onnan a pénzt! — kiáltott szigorúan az ártatlan csöppségek, mire mindegyik ijedten rázta fejcskáját.

A kis háromesztendős Frici a pamlagon ült és különféle dobozokról és csomagokról leszedett cifra szalagokat kötözött és göngyölgetett. Egy csomó kilógott már nadrágzsebéből.

— Mit csinálsz Fricikém? Minek az? — kérdezte az anyja.

— Gyeplőt csinálok.

— Gyeplőt? Most? Hisz ott vannak a szép, új játékok. Menj inkább játszani.

— De én gyeplőt akarok, mama! — makacskodott Frici. Azután még az apja is segített neki a szalagokat összekötözni és közben azon gondolkodott, hogy egyes pedagógusoknak, — mint pl. Richter Fridrich, Pál János, — mégis igazuk van abban, hogy az összes gyermekjátékszerket fölöslegesnek, sőt ártalmasnak tartják. A gyermeki fantázia maga akar alkotni. Azután a perselyre esett tekintete. Egyedül ez nyerte meg a kis Frici kegyét. Amint fölemelte, legnagyobb meglepetésére csörömpölve verődtek benne össze a pénzdarabok. Mintha tele volna. Hát a néni aranya olyan gyorsan filérekké változik? Nem rossz! Egy gondolata támadt. Odaütötte a perselyt a vaskályhához és

négy darab huszkoronás gurult ki belőle — egy helyett. Bizonyosan Frici . . . Igen ő volt; még ott van a szék is, melyen felmászott a kópé.

— Te vetted el a pénzt? — kérdezte az anyja.

— Igen, bedobtam a perselybe. Nem csokoládét veszünk. Nagy lovat veszünk . . . Befogjuk a gyeplővel . . .

Szótlanul álltak körülötte és a kis Frici serényen kötözte tovább a tarka szalagokat.

Közgazdaság.

A pesti hazai első takarékpénztár egyesület nyereménykötvényei. Azon körülményre való tekintettel, hogy a folyó évi február hóban nyilvános aláírásra bocsátandó 150.000 darab nyeremény kötvény már eddig is sokszorosan túl van jegyezve, a Pesti hazai első takarékpénztár egyesület és a Hazai bank részvénytársaság az előzetes jegyzések elfogadását felfüggeszteni voltak kénytelenek. További bejelentések ezekre a nyereménykötvényekre a hivatalos aláírási felhívás közzététele időponijától kezdve fognak elfogadtatni.

Kartonnyomó-ipar és textilkereskedelmi részvénytársaság, Fürst Jakab és fiai. Ezen cég alatt a legközelebbi napokban a Magyar Általános Hitelbank által létesített részvénytársaság fog megalakulni. E vállalat elsősorban a Magyar Általános Hitelbank részéről e célból a Fürst Jakab és Fia céggel egyetemben a Spitzer Gerson és Társai cégtől megzerzett óbudai kartonnyomó gyárat fogja átvenni, más-

részt pedig a Fürst Jakab és Fiai cég üzletét magába olvasztani. Az új társaság vezetését elsősorban maróti Fürst László és Bertalan urak, a Fürst Jakab és Fiai cég eddigi főnökei fogják vállalni. A nagyszabású tranzakcióval kapcsolatban még ezekről értesülünk: Az új vállalat befizetett tőkéje 5 millió korona. Az új cég nemcsak az óbudai gyármányok eladásával fog foglalkozni, hanem nagykiherjedesű kereskedelmet szándékozik folytatni hasonnemű karton- és textu gyármányokkal. A Spitzer Gerson cég tudvalevőleg nyolc évtizednél hosszabb múltra tekinthet vissza, amely nagy idő alatt hazánk határain túl is kiváló hírnévre tett szert. A Fürst Jakab és Fiai cég is négy évtizedes múltra tekinthet vissza a szakavatottsága, üzleti szoliditása és rutinja által a kézműáru-kereskedelemben érekeződik fel magát hazánkban. Az a körülmény, hogy a cég főnökeinek, Fürst Lászlónak és Bertalan-nak kezében lesz jövőben is a vezetés, fonttétlen biztosítékot nyújt a vállalat további fejlődése tekintetében.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87—34 szám.

Fenyő tutajfa eladás

(1000 köbméteres részletekben.)

91532—905. szám.

A mármaroszigeti m. kir. erdőigazgatóság irodájában **1906. évi január hó 28-án** s szükség esetén folytatólag a következő napon **délelőtt 10 órakor** az 1906. év folyamán bocskólonkai rakpartokra letutajozandó mintegy 12000 m³ fenyő haszonfának egyezer köbméteres részletekben és pedig a mezőháti 1—28-ik, a bogdán-fehértiszai 1—62-ik és a vaséri 1—30-ik számú részleteknek eladása iránt zárt írásbeli ajánlatok tárgyalásával kapcsolatos nyilvános szóbeli árverés fog tartatni.

Minden egyezer köbméteres részlet külön-külön értékesítés tárgyát képezvén, **csak azok az írásbeli ajánlatok vétetnek figyelembe, a melyekben külön-külön borítékban csak egy-egy — határozottan megnevezett számú — részletre tétetett ajánlat és a melyek a szóbeli árverés megkezdése előtt nyújtattak be az árverelő bizottsághoz.**

Az egyes részlelek után bánatpénz gyanánt készpénzben vagy állampapírokban egyezer korona teendő le, illetve az írásbeli ajánlatokhoz csatolandó.

Kikiáltási árak:

a) a szálfánál és rönkőnél m³-ként:

I. a 30 cm.-nél nagyobb középm. 17 m.-nél	
hosszabb fáért	17 K 80 f.
II. az ugyanoly vastag és 11'2—17 m. h. fáért	16 K 70 f.
III. az ugyanoly vastag és 3'8—11 m. h. fáért	15 K 60 f.
IV. 26—30 cm. v. 17 m.-nél hosszabb fáért	16 K 40 f.
V. 26—30 cm. v. 11'2—17 m. hosszú fáért	15 K 20 f.
VI. 26—30 cm. v. 3'8—11 m. hosszú fáért	14 K — f.
VII. 15—25 cm. v. 17 m.-nél hosszabb fáért	12 K 80 f.
VIII. 12—25 cm. v. 11'2—17 m. hosszú fáért	11 K 70 f.
XI. 12—25 cm. v. 3'8—11 m. hosszú fáért	10 K 60 f.

Fenyő tutajfa eladás

(1000 köbméteres részletekben.)

A bustyaházai m. k. erdőhivatal irodájában, 1906. év január hó 25-én délelőtt 10 órakor a felsőszinevéri m. kir. erdőgondnokságból származó 12000 m³ 1904. évi döntésű és 16000 m³ 1905. évi döntésű az 1906. év folyamán a bustyaházai rakpartokra leutajozandó mintegy 28000 m³ fenyőhaszonfának egyezer köbméteres részletekben, összesen tehát 12 (tizenkettőezer) m³ 1904. évi döntésű és 16 (tizenhatezer) m³ 1905. évi döntésű fenyőépületfa részletnek eladása céljából, zárt írásbeli ajánlatok tárgyalásával kapcsolatos nyilvános szóbeli árverés fog tartatni.

Minden egyezer köbméteres részlet külön-külön értékesítési tárgyat képezvén, csak azok az írásbeli ajánlatok vétetnek figyelembe, a melyekben külön-külön borítékban csak egy-egy — határozottan megnevezett számú részletre tett ajánlat és a melyek a szóbeli árverés megkezdése előtt nyújtattak be az árverelő bizottsághoz illetve a bustyaházai m. kir. erdőhivatalhoz.

Az egyes részletek után bánatpénz gyanánt készpénzben, vagy állampapírokban ezer korona teendő le, illetve az írásbeli ajánlathoz csatolandó, amely összeg az árverés eredményének jóváhagyása után 2000 korona biztosítékra egészítendő ki.

Kikiáltási árak:

1. Az 1904. évi döntésű fánál a Tiszamentén elfogadott szokványárak 20% áremeléssel vagyis kikerekítve:

I. 30 cm.-nél nagyobb középátm 17 m.-nél	
hosszabb fáért	16 K. 50 f.
II. 30 cm.-nél nagyobb középátm. 11.2—17 m.	
hosszu fáért	15 K. 40 f.

III. 30 cm.-nél nagyobb középátm. 4—11 m.	
hosszu fáért	14 K. 40 f.
IV. 26—30 cm. vastag 17 m.-nél hosszabb fáért	14 K. 10 f.
V. 26—30 cm. vastag 11.2—17 m. hosszú fáért	14 K. 00 f.
VI. 26—30 cm. vastag 4—11 m. hosszú fáért	12 K. 90 f.
VII. 15—25 cm. vastag 17 m.-nél hosszabb fáért	11 K. 80 f.
VIII. 15—25 cm. vastag 11.2—17 m. hosszú fáért	10 K. 80 f.
IX. 12—25 cm. vastag 4—11 m. hosszú fáért	9 K. 80 f.

2. Az 1905. évi döntésü fánál a Tisza mentén elfogadott szokványárok 30% áremeléssel vagyis kikerekítve:

I. 30 cm.-nél nagyobb középátm. 17 m.-nél	
hosszabb fáért	17 K. 80 f.
II. 30 cm.-nél nagyobb középátm. 11.2—17 m.	
hosszu fáért	16 K. 70 f.
III. 30 cm.-nél nagyobb középátm. 4—11 m.	
hosszu fáért	15 K. 60 f.
IV. 26—30 cm. vastag 17 m.-nél hosszabb fáért	16 K. 40 f.
V. 26—30 cm. vastag 11.2—17 m. hosszú fáért	15 K. 20 f.
VI. 26—30 cm. vastag 4—11 m. hosszú fáért	14 K. 00 f.
VII. 15—25 cm. vastag 17 m.-nél hosszabb fáért	12 K. 80 f.
VIII. 15—25 cm. vastag 11.2—17 m. hosszú fáért	11 K. 70 f.
IX. 12—25 cm. vastag 4—11 m. hosszú fáért	10 K. 60 f.

Az apróanyagoknak kikiáltási ára a szerződési feltételek 6. pontjának b., alpontja alatt közölvék.

Az írásbeli ajánlatokban az ígéret a kikiáltási árakkal szemben %okban fejezendő ki.

Az árverési és szerződési feltételek 1906. év január hó 10-től kezdve a m. kir. földmívelésügyi miniszterium erdészeti osztályában, a máramarosszigeti m. kir. erdőigazgató-ságnál és a bustyaházai m. kir. erdőhivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az írásbeli ajánlatokhoz használandó űrlap és boríték a bustyaházai m. kir. erdőhivatalnál a jelentkezőknek díjtalanul adatik ki.

M. Kir. Földmívelésügyi miniszter.

15-20 éves hölgyeknek I

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy külföldi 20 éves szép leány írja: Ide mellékelem 3 arcképet. Az «első» kép eredeti hajam volt; a «második» kép mutatja, hogy a folytonos hajhullás következtében milyen csunya voltam; a «harmadik» kép feltünteteti jelenlegi hajzatomat, melyet 3 üveg Diana hajszesz elhasználása után már eddig elértem. Ezek után felhatalmazom, hogy arcképet is — ha jónak látja — közölje azok érdekében, a kik nem hajnövesztőt keresnek, hanem az izzasztásig határos hajhullást, hajtörést és korpa képződést megakadályozók nem voltak képesek. Kérek az eredeti Diana hajszeszből 2 üveggel újból küldeni, mert hajhullás ellen más szer nem létezik.

Egy csongrádi menyecske levele: A Diana Crém és Diana szappant minden oldalról ajánlották, melyet meghozattam és nagyon hálás vagyok érte. Sárgás szepőimet és pattanásaimat teljesen elveszítettem annyira, hogy arcom és kezem oly finom tiszta lett, mint az alabástrom.

T. Erényi Béla urnak Budapest. A küldött Diana pirosító sokkal többet ér, mint a külföldi drágább pirosítók, azért én barátnőmmel mindég ezt használom. Kérem Abbáziába küldeni 1 üveggel, mert jövő héten oda utazom. Üdvözlí Dr. K. K.-né.

Egy tégely DIANA-ORÉM (éjjel használható zsíros crém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originális nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDEK 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta litoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy kopaszodó ur aláírásával kaptuk a következő sorokat: Feleségem részére ajánlották a «Diana hajszert» melyből 1 üveggel hoztam. A mennyiben hajhullása fél üveg elhasználása után megszűnt, a második felét én használtam el. Most magamnak kérek még egy üveg «Diana hajszert», hogy megmentsem azt a pár szál hajamat, mely még megvan, de nem szeretném elveszíteni.

Tisztelt gyógyszerész ur! Szíveskedjék a Diana pirosítójából küldeni 10 koronaért két üveggel, mondhatom, hogy mindnyájan nagyon meg vagyunk elégedve.

Tisztelettel Z. K. grófnő.

Egy fővárosi primadonna nyilatkozata: Mi színésznők tudjuk legjobban megítélni, hogy milyenek kell lenni egy finom arc-crémnek és szappannak. Itt mondhatom, hogy a Diana-szépítőszereket kipróbáltuk többen és az volt az általános vélemény, hogy a Diana-crémet és Diana-szappant bátran világgá bocsáthatják, sok nő hálás lesz érte és nem fognak szégyent vallani vele.

Egy szatmári uriasasszony írja: Mult évben hozott Diana-Crém és Diana szappanból kérek 1-1 adagot, mert ez az egyedüli szer részemre, mely megakadályozza, hogy tavaszi szepőim láttatlanok legyenek.

„Globus“ műintézet és kiadványellátó részv.-társaság nyomása Budapeston.

**A hosszú
téli estéken**

a legjobb szórakozás egy Sternberg-fonográf.

Mulattat

tréfás előadásával.

Szórakoztat

zenéjével.

Gyönyörködtet

szép
beszédeivel

Kapható már 10 frttól felj. 20, 30, 40, 50, 60 frtért. Gramofon 25, 30, 40, 60, 80 frt és felj. Lemezek 2 különböző dróttartalmaznak frt 1.50 és 3.—

= STERNBERG =

cs. és kir. udvari hangszer-gyár

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 38.

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a diszkeresztel kitüntetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészíttetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben.

Fogorvos: LÖFFLER EMIL. Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: GROSSMANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fogműtétek 2 korona. Tartóstimések 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi. jóállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is.

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Gyűjtőknek figyelmébe !

Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronaig és följebb.

Magyarország legrégibb kereskedője

**PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3, az udvarban.**

Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitünőbb szépítőszert; felülmúlja az összes létező szépítőszereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztatlanságot az arcról és annak friss üdöséget, fiatalságot kölcsönöz. Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerárában és drogueriában. — Főszékhely: Budapest — Erzsébetfalva.

Balassa-gyógyszerára, Budapest — Erzsébetfalva.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyeget, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. l. em.
(Király-utca sarkán.)

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává és hófehérré lesz

dr. Kovács kézpasztá

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Dr. Várady Antal.

Kiadóhivatal :
Akácfa-utca 63.

Ára **20** fillér.

Egy hónapra
Egy korona.

Január elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona

Félévre ... 6 korona

A „Jövendő” kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87+34.

Különlegességek
uri divat és fehérnemű cikkekben.

LATZKOVITS A. BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.

Angolrum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőné!

BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis

állatoknak,

Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körút 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

BUDAPEST ∴ Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BÜRGER J. KAROLY
igazgató.

Jövedő

irodalmi és politikai ujság

A békekovácsok.

Ütik, kalapálják a formátlan, izzó tüzes vasat, amelyből a békének kellene kialakulnia. Ütik, kalapálják, formálják a békekovácsok mind. Andrássy memorandumot szerkeszt, Kossuth, Lukács, Wekerle tanácskoznak, terveznek, módokat keresnek. A vasdarab pedig izzó fehéren sistereg kohójában. Megmunkálóinak ügyességétől függ, hogy kihűlve formát kapva, egészszé válik-e? Egy kontárkéz elhamarkodott csapása kell csak — és a tüzes vasdarab sisteregve hull széjjel, a nehéz munkát újra kell kezdeni.

Félő, hogy most is, mint más annyiszor, így lesz. A békekovácsok között van kontár is fölösen, de van olyan is, aki maga se akarja a munka sikerét. Kalapácsa rossz helyre csap le és ahelyett, hogy formálná az anyagot, széjjelzúzza azt. A gyáva habozás, de a tudatos rosszhiszemőség is, töméntelen ártottak már ebben a műhelyben s csodának kellene történnie, hogy e sok ártó befolyás meghiusuljon és a nagy mű végre elkészüljön.

Ha mégis bizalommal várjuk az események fejlődését,

erre egy igen nevezetes körülmény ad kedvet és módot. Tapasztaljuk ugyanis, hogy a sok hiábavaló békekovács között, vannak a kiegyenlítés ügyének önzetlen, igaz és feltétlen jóhiszemű gondozói is. Tapasztaljuk, hogy amint a legcsekélyebb lappangó kilátása, egy szemernyi reménysége nyílik meg annak, hogy egyezkedni lehetséges, hogy mód van rá az országot kivezetni az áldatlan tespedés, a törvényen kívüli állapot súlyos zavaaraiból, azonnal, habozás nélkül jelentkeznek a leghivatottabb tényezők és teljes erejüket megfeszítve iparkodnak ezt a feladatot teljesíteni.

A kormány, az állandóan ócsárolt, a folyton rágalmazott, a törvénytelenység és hazaárulás bélyegével stigmatizált kormány az, amely ilyenkor mindig, s így most is, előlép a és a legtisztéletreméltóbb komolysággal, a legtisztább szándéktól, a legbuzgóbb jóakarattól vezettetve törekszik vezető programpontjának megvalósítására. Mert Fejérváry és társa, amikor uralkodójuk kérésére a legnagyobb önfeláldozással vállalkoztak a kormány átvételére, tudvalevőleg kettőt tűztek ki maguk elé. Egyik céljuk volt, amint mind máig becsületesen betöltöttek, hogy biztosítsák az ország rendes kormányzását, ami a kormányzati szervek vezető helyeinek betöltése nélkül lehetetlen. A másik a béke helyreállítása, a kiegyenlítés művének megalkotása. Ez utóbbi feladat teljesítésére is megtettek mindent, ami módjukban volt. S ha a koalíció és annak gyűlölködő sajtója ezerszer fogja is ismételni, hogy a kabinet fő törekvése, hogy helyén megmaradjon, hogy ennek fejében kész szívvvel és titokban örvendve dobja oda prédául a békét — aki objektíve ítél, annak meg kell állapítania, hogy ez a szövetkezett tábor és lármás csahosai töméntelen rágalma között a legszenyesebb, az, amelynek a valóságok a leginkább ellentmondanak.

Most, amikor e sorokat írjuk, január huszonhatodika előestéjén, Fejérváry miniszterelnök Bécsben van. A hét folyamán immár harmadszor tette meg az agg államférfiu ezt az utat a császárvárosba és vagy egy féltucatszor állott audiencián uralkodója előtt. Közben részt vett katonai konferenciákon, tanácskozott a közös miniszterekkel, tárgyalt, informált és dolgozott tíz javakorabeli férfi helyett. Mindezt pedig attól a szent céltól vezetve, hogy nagy feladatát megoldja: király és nemzet között a békét visszahozza.

A döntést holnapra várják, évfordulójára 1905. január huszonhatodikának, annak a napnak, amikor a Tisza választás sorsa eldőlt és a harc király és a nemzet között megindult. Vajha meghozná ez a nap zárónapja az esztendőnek, amely államéletünkön annyi sebet tépett fel, a várvavárt megoldást. Vajha munkáját sikeresen végezve térhetne haza az öreg, hű harcos, a becsületes békekekovács és félretéve kalapácsát, pihenésre térhetne.

Pattantyus.

A nagy évforduló.

Január 26.

Az 1905. év első napján, amikor Tisza István gróf az újévi beszédében még kemény támadást intézett az Andrássyak ellen, akikkel azonban ma már egy úton kezd haladni, aggodalommal néztek az ellenzéki pártok az országgyűlés feloszlása elébe.

A lapjaik váltig hangoztatták ugyan, hogy:

— Jöhet a hatalom akármennyi pénzzel és akármennyi szuronnyal, hogy a választókat leverje a lábukról, hanem az ellenzéket letiporni mégse fogja!

De azért bízni, éppenséggel nem bíztak ebben olyan határozottan, mint ahogy leírtak. Micsoda hatást érhetett volna el az, aki január 3-án, a képviselőház utolsó ülésén azt mondja az ellenzéknek:

— Mód kínálkozik rá, hogy ti most kormányt alakítsatok. Hogy a Ház elnöki székébe ültessétek Justh Gyulát és egyébként is elfoglalhassátok minden elfoglalható pozíciót. Hogy megvalósíthassátok a gazdasági, a belügyi, a szociális reformoknak egy egész sorát. Hogy a magatok képére gyűrjétek át az egész országot. Hogy a hadsereg kérdésében végrehajtsátok a szabadelvű párt kilences bizottságának határozatát. Hogy rendezzétek a zászló- és jelvény-kérdést. Mindezt csupán a kezeteiket kell kinyújtani és csak a vezényleti nyelv dolgában kell respektálnotok a király felségjogait. Akarjátok ezt?

Hogy akarták volna-e? Két kézzel kaptak volna utána. Még sokkal kevesebb után is két kézzel kaptak volna! Megelégedtek volna már azzal is, ha a mandátumaikat lássák biztosítottaknak. Hiszen a nemzeti pártnak és a Szederkényi-frakciónak a Kossuth-pártba való bevonulása is főképen azért történt meg, hogy a választási harcban szét ne forgácsolódjanak az erők és hogy kooperatív eljárással inkább érjenek el sikert, melynek tekintetében ugyancsak vékonyka volt a remény.

Január 3-án este vonultak be Apponyiék és Szederkényiék a függetlenségi pártba és másnap aztán a király

trónbeszéddel rekesztette be a legemlékezetesebb és legviharosabb országgyűlések egyikét.

Azután megindult az agitáció a kerületekben. Legendás összegekről beszéltek.

— A kormánynak megszámlálhatatlan milliói vannak választási célokra. Azonkívül óriási haderővel is ráfekszik a kerületekre.

És kishitű hangon tették hozzá:

— Csuda lesz, ha az ellenzék számban nem fogja meg!

Hogy az ellenzék többségbe jusson, arról álmodozni se mertek. Bizonyára az országos hangulat volt legelsősorban a szülője annak a kedvező eredménynek, melylyel a választások az ellenzékre nézve jártak. De nem kevésbé segítette elő ezt az eredményt az a mód, melylyel a választásokat vezették. Tisza István azt hitte, hogy az ország úgy vélekedik az obstrukcióról mint ő és hogy a közvélemény „el fogja söpörni a gázt.” Azonfelül ez a zseniális, de makacs és önfejtő ember semmi tanácsra se volt hajlandó hallgatni.

— Lehetetlenség, — mondta — hogy ne győzzünk!

Nos, ez a lehetetlenség bekövetkezett és mikor január 26-án, az általános választások első napján egymásután érkeztek meg a táviratok, egy-egy megdönthetetlennek látszott, szabadelvűpárti korifeus bukásáról adván hírt, a miniszterelnök elkeseredetten így fakadt ki:

— Az egész ország megbolondult!

Január 26-án Tiszára nézve lesújtó ítéletet hozott meg a nemzet, megtorlásául annak a bizonyos november 18-nak, melyen Perczel Dezső meglobogtatta a zsebkendőjét. E napon 375 kerületben történt meg a választás. A szabadelvűpárt 121 helyen győzött. De a függetlenségi párt 119, a disszidensek 24, a néppárt 18, az új párt 9, a pártionkivüliek 7 és a nemzetiiségiak 3 mandátumot nyertek. Tehát máris többségbe jutott az ellenzék.

A meglepetés óriási volt. Az emberek nem akartak hinni a szemüknek, mikor a választásokról szóló tudósításokat elolvasták és valami csudálatos izgalom futott végig az országon.

Az ellenzéki vezérek, akik Kossuth Ferencsel egyetemben a függetlenségi pártkör helyiségében várták a jelentéseket, valósággal kábultak voltak és amikor megjöttek a telegrammok, melyek elmondták, hogy Münnich megbukott, Hegedüs Sándor megbukott, Hegedüs Loránt megbukott, Kossuth Ferenc megszólalt:

— Vajjon nem valami rossz tréfát űznek velünk?

Ez bizonyítja legjobban, hogy a koalíció mennyire nem volt elkészülve a nagy diadalra.

A második napon január 27-én, 136 szabadelvűvel szemben az egyesült ellenzék 220 főre szaporodott. Tisza István gróf sorsa teljesen meg volt pecsételve. Már be se várta az általános választások végleges eredményét. Mit változtathatott az már a helyzeten, ha husz szabadelvű párti jut is be a Házba? Február 1-én Tisza István Bécsben volt és beadta a lemondását, melyet a király el is fogadott. De az ügyek további vezetésével bízta meg egyúttal a kabinetet.

Budapesten még ekkor nem foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy már most mi lesz? Még hátra volt néhány kerület és ez még lekötötte a koalíció figyelmét. De február 2-án a választások mindenütt véget értek, még pedig úgy, hogy 151 szabadelvű pártival szemben 234 egyesült ellenzéki és 9 nemzetiségi képviselő állott. Az ellenzék tehát 92 szótöbbséggel rendelkezett.

Ekkor azután már fölmerült a kérdés:

— Mi lesz?

Kossuth Ferenc és Ugron Gábor ezt a nézetet hangoztatták:

— Habozás nélkül vállalnia kell a koalíciónak a kormányzást!

Ez lett volna az okos, a józan, a természetes. Ezt várta mindenki. De nem így történt. A koalíció elszalasztott egy olyan alkalmat, amely soha többé visszatérni nem fog.

Február 3-án Andrássy Gyula grófot kihallgatáson fogadta a király és megbízta, hogy tegyen előterjesztést a kibontakozás dolgában. Olyan egyszerűnek és könnyűnek látszott, hogy már most Andrássy elnöklése alatt megalakuljon a koalíciós kabinet, hogy — a Polónyi akkori szavaival élve — seperjen és ágyazzon.

Igen ám, ha annyi lett volna a miniszteri tárca, ahány tagja volt a koalíciónak. De mikor Andrássy visszaérkezett Bécsből és megkezdte tanácskozásait az ellenzéki vezérférfiakkal, megkezdődtek a torzsalkodások és intrikák, hogy ki legyen miniszter, ki ne legyen? És talán épp aznap kezdett elmérgesedni a helyzet, mikor Kossuth Ferenc megjelent a bécsi Burgban.

Ah, az volt csak az esemény, mikor Kossuth Lajos fia az uralkodó meghívására elment a császári palotába! Ki álmodhatta volna két héttel előbb, hogy ez is bekövetkezhessen? Hogy habsburgi Ferenc József magánkihallgatáson fogadjon valakit, akit úgy hívnak, hogy Kossuth. És beszéljen vele politikáról és azt mondja neki:

— Várom, hogy a kibontakozásban Ön is segítségemre lesz!

Kossuth Ferenc, akit éljenzéssel kísérték mindenfelé a bécsi magyarok (emlékszem, hogy a kihallgatás ideje alatt a kíváncsi embereknek egy nagy tömege várta a magyar ellenzék fejét) valósággal el volt ragadtatva attól a szíveségtől, melylyel a király fogadta és a legjobb reményekkel eltelve érkezett vissza Budapestre. Kossuth Ferenc már ezen a kihallgatáson tudomásul vette, hogy a magyar vezényszó dolgában a királynak az az álláspontja:

— A vezényleti nyelv kérdésében tisztán és egvedül én és csakis én döntök! Mert ez az én törvénybiztosította felségjogom!

Úgy látszott, hogy a magyar vezényszó kérdésének elodázásával sikerül megteremteni a kibontakozást. De Andrássyval és Kossuth-tal szemben Apponyi azt mondta:

— Nem! Nem azért küzdöttünk eddig! A magyar vezényszót is meg kell kapnunk! Most mi diktálunk!

Mialatt Andrássy Gyula gróf azon fáradozott, hogy a király akaratának megfelelő saját álláspontját juttassa érvényre, azalatt a Burgban újból megjelent Tisza, hogy az országgyűlés megnyitása dolgában tegyen előterjesztést. Történt ez február 13-án, amikor Tisza egyúttal azt is ajánlotta a királynak, hogy hallgassa meg Szél Kálmánt és Wekerle Sandort is. Néhány nappal később, február 16-án a király csakugyan fogadta is Szél Kálmánt meg Wekerlét.

Február 17-én megnyílt a képviselőház és a korelnök, Madarász József, érvénytelennek jelentette ki a lex Danielt, a november 18-án kieroszakolt határozatot. Tehát megvolt a restitutio in integrum. Három héttel előbb az ellenzék csak ennyit óhajtott elérni. Pedig elért hamarosan többet is: beleültette a Ház elnöki székébe Justh Gyulát és ugyanakkor, február 21-én, megválasztotta alelnököknek Bolgár Ferencet meg Rakovszky Istvánt és elcsapatta — Farkas Jancsit — a terembiztost. Óh, mert édes a bosszú!

Szegény Andrássy Gyula gróf, meg csak erőlködött, hogy kapacitalja a koalíciót. De Apponyi azt mondta:

— Nem! Most mi diktálunk!

És február 24-én Andrássy végül is kénytelen volt a királynak azt jelenteni, hogy missziója nem járt eredménnyel.

Beköszöntött március is és a kibontakozás még nem volt. Március 1-én a király Tisza István gróf javaslatára elhatározta, hogy az összes ellenzéki pártok vezérferfiait kihallgatáson fogadja. Ez meg is történt. Egy egész sereg poli-

tikus járult a király elébe és I. Ferenc József valamennyivel megértette:

— Hajlandó vagyok a koalíciót megbízni a kormányzással. De a vezényleti nyelv kérdésében való döntés az én felségjogom!

Azt kellett hinni, hogy a királynak ez a sokszorosan megismételt és nyomatékosan hangsúlyozott kijentése már most lehetővé fogja tenni, hogy Andrássy álláspontja győzelmeskedhessék és hogy a koalíció a magyar vezényszó ügyének kikapcsolásával vállalja a kormányzást.

A király, aki márczius 19-én Budapestre érkezett, ennek a föltevésében bizta meg Andrássyt február 20-án, hogy a kibontakozásra tegyen még egy kísérletet. Masnap Andrassy újból értekezett az ellenzéki vezérekkel. De Apponyi megint azt mondta:

— Nem! Most mi diktálunk!

És március 21-én teljes lett a szakadás a király és a koalíció közt. Apponyi győzött. Március 22-én a vezérlőbizottság kimondta, hogy a szövetkezett ellenzék változatlanul megmaradt eddig elfoglalt álláspontján és a fölkinált kormányzást visszautasítja.

Április 3-án a király harmadszor is kísérletet tett Andrássy Gyulával és újabb kibontakozási tervvel bizta meg, melyben a katonai követelések kikapcsolását kívánja. A koalíció ezt is visszautasította. Elenben elhatározta, hogy feliratot intéz az királyhoz és április 7-én Kossuth Ferenc indítványára ki is küldte a huszonegy tagú felirati bizottságot. Pár nap alatt a javaslat, melyet Apponyi dolgozott ki, már készen is volt. A Ház elfogadta a javaslatot és menten el is küldte a királyhoz.

Jöttek aztán Burián István, Szögyén-Marich László, a homo régius ok, hogy a katonai kérdések elodázására bírják a koalíciót. Jött Kvassay István, hogy önként vállalkozzék a pacifikálásra. Celt egyik sem ért el és minthogy a szövetkezett ellenzékkel nem boldogult a király, a Tisza-kabinetet pedig végül föl kellett mentenie (ezt különben a koalíció is váltig sürgette), június 19-én az uralkodó kinevezte a Fejérváry-kormányt.

A kabinet azért jött, hogy átmenetileg vezesse az ügyeket és hogy egy koalíciós kormány részére készítse elő a talajt. De künn a vármegyékben egyre fektelenebb lett az agtáció. A koalíció pedig Andrássy és Kossuth minden józan figyelmeztetése dacára is egyre jobban letért arról az útról, mely a bécsi Burg kapujához vezet és ha ma, január 26-ának évfordulóján még esik is szó, békéről ki bizhatnék benne?

Az egész éven át változatlan maradt a helyzet.

A király azt mondja:

— Hajlandó vagyok megbizni a koalíciót a kormányzással. De a vezénylő nyelv kérdésében való döntés az én felségjogom! Abból nem engedek!

Hanem hát Apponyi azt mondja:

— Nem!

És a koalíciónak Apponyi a vezére, az igazi vezére. Az ő szava dönt, az ő szava irányít.

Ha a vezénylő-bizottság ezen az évforduló napon összeülne és visszapillantást vetne a történetekre, elmondhatná:

— Egy rövid év! Es mi mennyi jó alkalmat szalasztottunk el, amely többé nem fog visszatérni soha!

Igen, igen urak, egy rövid év alatt bámulatosan sok ostobaságot lehet elkövetni!

A KOALÍCIÓ UJ TAGJA.

Kecel nagyközség küldöttsége Pozsgay Miklós vezetésével tisztelgett Kossuth Ferencnél, amikor is Kossuth kijelentette, hogy a Gondviselés különös kegyébe vette a függetlenségi pártot. Erről a nagy és lélekemelő eseményről a következő tudósítást adjuk:

Gondviselés gróf végigsimitotta hosszú, lengő szakállát, amelybe nemzeti színű szálak vegyültek, alátekintett az ő becsületes Magyarországra, rácsapott az előtte lebegő felhőre és így szólt:

— Nem, ezt nem türhetem tovább! A magyar nemzetet eliporják, a becsületes hazafiakat üldözik, közönséges hazatlanok ülnek az ország nyakára, ezen segítenem kell. Angyal szógám ird a táviratot, ahogy diktálom és vidd el Kossuth Ferencnek:

A törvénytelen kormány bitang garázdálkodása egy táborba gyűjti az egész országot. Csak még én hiányoztam. Ezennel belépek a koalícióba.

Gróf Gondviselés.

Az angyal elröpült és elvitte a táviratot Kossuth Ferencnek. Az égben jobb jövő világossága és záptojás szag derül föl. Az angyalok boldogan köpdösik egymást.

Várady Antal.

Ha a királyi kegy sugara kitüntetés, vagy rangemelés formájában valakire reávetődik, az illető hirtelenében aktuálissá válik. Az emberek figyelme reája fordul: keresik a megtiszteltetés okait, mérlegelik a kitüntetett érdemeit, vizsgálva, hogy az illető reája szolgált-e a megkülönböztetésre és ha igen, hogy annak mértéke megfelel-e a jutalmazott érdemeknek. Mert az emberek kritikus természetűek; és bármennyire mimeljük és a demokratát, hangoztatva az ordók és címek üres voltát: egy-egy magasabb rendjel vagy titulus felkelni nem csak a figyelmüket, hanem többnyire az irigységüket is.

Dr. Várady Antal, a színművészeti akadémia igazgatóját Ő felsége az elmúlt héten az udvari tanácsosi rangra emelte: s ez a kitüntetés kétségtelenül olyan, amely ezt a kettős érzést nem hívja ki. Az új méltóságos úr ugyanis a legszeretetre-méltóbb és legbájosabb emberek egyike. Ellensége csak az lehet, aki nem ismeri. Az ő végtelenül vonzó egyénisége elnémit minden irigységet. Aki gyönyörű, meleg, behizelgő organumát hallja, aki mély tekintetű méla szemeibe néz, akár szónoklatot mond, szaval, felolvas, a fehér asztal mellett tósztotzik vagy a főmesteri kalapácsot tartja a kezében, nem menekülhet azok szuggesztív hatása alól. Akinek pedig működéséről, élete munkájáról fogalma van, annak ajkán el kell hogy némuljon a kritika s csak feltétlen elismeréssel kell hogy meghajlisa ez egész férfi előtt a lobogóját.

Ennek a férfinak a sokoldalúságára igazán reáillik a páratlan jelző. Színésznek indult és a filozófia doktora

lett. Ám a művészet iránti forró szeretet megmaradt a szívében és egész nagy munkás életének a javát ez előtte szent ügynek szentelte. Tanára, majd igazgatója lett a színművészeti akadémiának. Hogy-e minőségében hány színészgenerációt nevelt fel, azt nem jegyezzük ide, mert az örök, ifjú férfi még megneheztelne. Annyi bizonyos, hogy tanítványai mindenkor bálványozták, amint hogy bálványozták azokban és középiskolákban is, ahol évtizedeken keresztül szintén tanárkodott. Közben megírt egy sereg pályakoszorúzott színművet és drámát, amelyek között van a remek Iskarióth is, a Nemzeti Színháznak ma is legkedvesebb műsordarabja, ugyanennek a színháznak dramaturgja is volt és reáért arra is, hogy mint poéta fonasson dús és máig friss borostyánt homlokára, nem is szólva szabadkőmivesi működéséről és arról a bűzgő tevékenységről, amelyet az irodalmi társaságok kebelében kifejt, valamint arról a a tömérdék prologról és ünnepi költeményről, amelyért mindig és mindenkor hozzá fordulnak.

Ha kitüntetésnek egyáltalán van értelme, akkor a Várady Antalé ilyen. S része van ebben a művészetnek és irodalomnak is, amely egy kiváló mesterének megiszteltetése által szintén megbecsülésben részesült.

GARIBALDI FIA. Az idők néha megcselekszik azt a tréfát, hogy megismétlődnek. Garibaldi nevét harsogja ismét Róma. Kövekkel dobálja meg a tömeg a kardinálisok kocsiját. Ez a Garibaldi ugyanazon Ricciotti, aki nemzetőrséget akar szervezni Ausztria ellen. Hát nem csodálatos ismétlődése ez az időknek? Bizonyos korok eszméi mielőtt örökre meghalának, föltámadnak s — paródiát játszanak. Majdnem minden úgy van, mint akkor volt, s mégis olyan szomorúan nevetséges az ilyen történelmi repriz.

Elegia a nemzeti muzeumra.

Irta: Balogh Pál.

Alkonyodik neki. Élt száz évet, tisztelen beöregedék s egymás után kezdi veszteni érzékszerveit. Ezzel megindult a feloszlási folyamat benne.

Mult ősszel kivonult belőle a képtár s a plasztikai gyűjtemény. Mert új palota kellett már nekik; az öreg nemzetiben nem fértek többé el. Úgy áll most ez aggastyán a belőle származott új, ifjú muzeumok közt, mint a roskatag családfő, ki fölnevelte, saját szárnyára bocsátotta a fiatal ivadékokat, megosztotta velük vagyonát, s végül rájuk fogja hagyni mindenét. Így tett évek előtt néprajzi kincseivel, aztán a földtani és ásványgyűjteménnyel, legujabban a festményekkel, szobrokkal; az utóbbiak a képzőművészeti s a geológiai muzeumoknak jutottak, az előbbiek egy új történeti muzeum létesítését várják, addig pedig a kereskedelmi muzeum vendégszeretetét élvezik.

Az öreg nemzetiben nem akar maholnap egy gyűjtemény se megmaradni. Szűkek és alacsonyok ott a termek, rossz a világítás, légvonatosak az átjárók, dohosak a folyósók, rozogák a lépcsőzetek. Száz év előtt, az intézet alapításakor s azóta a meggyarapodás idejében mindézt nem vettük észre. Annyi kegyelettel voltunk az alapítóknak adósa s annyi szeretettel vettük körül alkotásukat, hogy nem volt szemünk az épület hibái, a berendezés gyarlóságai iránt. Büszkéek voltunk az öreg nemzetre, mely végig élte velünk az újabb ébredési s virágzási korszak egész történetét, minden viszontagságát. Csak most kezdjük észrevenni, hogy az öreg már nem képes betölteni régi hivatását, se megfelelni nem bír az új idők fejlettebb igényeinek.

Előbb-utóbb a régiségtárt is megszállja a költözési vágy, hogy történeti műkincseinkkel saját palotát kapjon s ott a

néprajzi gyűjteménnyel egyesülhessen. Legvalószínűbb, hogy ki fogja tolni mai helyiségéből az új földmívelési muzeumot. Mert az elég fonák dolog, hogy az ezredéves kiállítás történeti épületcsoportjában buzatermet, gazdasági gépeket, ökör és csikó-modelleket, filoxera-térképet, alagcsövezést és minta-majorságot mutassanak be. Ilyesmikhez valóban nem megfelelő keret a vajdahunyadi vár, a csütörtökhelyi kápolna, a jaáki templom, a brassói bástyatorony, a bártfai városház s az eperjesi Rákóczi-ház utánzata. Anonymus szobra kényelmetlenül érezheti magát, hogy az előidők ereklyéi helyett gabna és gyapju-mustrák, halász-eszközök és vadász-zsákmányok közt kell üldögelnie. A nemzeti muzeum régészeti műkincsei valók e történeti levegővel teljes csarnokokba s meg is építették maguknak az utat oda, — a mezőgazdasági muzeális tárgyai pedig modern épületet kívánnak.

De kétségtelen, hogy a nemzetiben a zoologiai és növénytani tárlat se marad meg soká. Mit is csinálhatna ott bús magában, ha többi társai mind elköltöztek. Öreg magyar muzeumunk nem redukálható kitömött emlősök és szárnyasok, szárított bogarak, spiritusba tett békák, kigyók és halak gyűjteményévé. Mindez, kombinációban a növény és ásványvilág anyagával külön természetrajzi muzeummá lesz kiegészítendő, külön emeletekkel az egyes osztályok, szakkönyvtárakkal és laboratóriumokkal a tudósok számára.

Nem marad végül egyéb a nemzeti muzeum födele alatt, mint a k ö n y v t á r. Ez kellőleg meggyarapítva, célszerűen berendezve, számos olvasóteremmel s dolgozó szobákkal ellátva, mihamarább be fogja tölteni az egész épületet.

Köteteinek száma a 70-es évek óta 180.000-ről több mint félmillióra emelkedett s máris elfoglalja velük csaknem az egész első emeletet. A könyvek mellett szintugy gazdagszik az intézet okirat és kézirat gyűjteménye. Újabb 30 éves fejlődés s a második emelet is nagy részt okkupálva lesz: a nemzet első, legnagyobb bibliotékája igénybe veszi majd az egész muzeális palotát.

A nemzeti muzeum büszke történeti címét persze el kell majd akkor vesztenie. De kap helyette egy kevésbé

büszke és maradandó nevet: »Magyarország nemzeti könyvtára« lesz belőle s mint ilyen nem nemzeti kulturánk leghatalmasb fegyvertárává, hanem a világkönyvtárak sorában is számot tevő tekintélylyé nő ki magát.

Ez átalakulás most indult meg. Talán nem volt fölösleges e kis cikkben elmélkedni róla, hova tart és hol fog megállani a nemzet javára az öreg nemzeti muzeum felozlási folyamata.

Bizonnyal szép életre tekinthet majdan vissza s szép halál adatik neki. Zsenge kora összeesik a nemzeti reneszszansz hajnalával, virágzása alkotmányos életünk legszebb sikereivel, hanyatlása pedig összefügg kulturszükségleteink megnövekedésével. Ezeket az öreg muzeum sokáig egymaga szolgálta, aztán atkoini segített fiatal növendék-intézeteket, amikkel immár megosztja feladatát, hogy utóbb egészen rájuk hagyja azt. Mint nemzeti muzeum betölté hivatását és legnagyobb sikere az lesz, ha feleslegessé válhat majdan. Akkor meghal mint nemzeti muzeum, de örök életre ébred át mint nemzeti könyvtár.

BEÉL SZENZÁCIÓJA. Beél Biharvármegyében van, s egy inséges, román járás székhelye. Megjelent itt a napokban egy csaló, aki a mikádó követének mondta madát. Elmondta, hogy huszezer emberre van szüksége. El akarja őket vinni Japánba, ahol nagy szükség van huszezer munkásemberre. A beél-vidéki oláhoknak fogalmuk sincs, merre van Japán. De ha a hatóságok észre nem veszik idejében a dolgot, kivándoról — az egész járás népe. Mert rettenetes nyomorúság van a magyar vidékeken. A hamelni patkányfogó kicsalharná a sipjával fél-Magyarország népét. Csak kenyeret ígérjen itt valaki, ha mindjárt csaló is: ezren és ezren mennek utána. És ki lehetne őket csalni a világból is...

Levél egy francia polgárhoz.

Monsieur !

A grande nation egy tisztelője, ama hongrois-k közül való, akiket önök minden szimpátiájuk mellett oly szeretetreméltó felületességgel szoktak bekebelezni Autriche-be, s fővárosunkat mindig Boucarest-nek hiszik, — egy kicsiny magyar gratulál önnek új elnökükhöz, Fallières Clément Armand urhoz. Lelkünkkel örültünk az ő megválasztásán. Nem mintha az az irány, amelynek a francia külpolitikában Fallières ur egyik követője, a mi érdekeinkkel lenne összeforrvá. Egy költőnk, Kiss József nemrégiben poémát írt, amelyet soha sem fognak franciára fordítani, monsieur, de azért igen szép, — s e poémában azt mondta, hogy a világalomért való versengést, a hatalmak küzdelmeit, mi csak kulcslyukon nézhetjük, azon a csepp kulcslyukon, amelyen Fiumén keresztül a tengerre láthatunk. A külpolitikával való foglalkozás nálunk még az országos nevű férfiaknál is veszedelmesen hasonlít ama sokat emlegetett vidéki szerkesztő passziójához, aki némely cikkeit ilyenformán kezdte: „Eleve figyelmeztetjük Bismarckot, hogy nyugat-afrikai politikája olyan kudarccal fog végződni, mely párját ritkítja a modern államok külföldi diplomáciájában.“

Eme nézőpontból tehát nekünk mindegy lett volna, ha Versaillesben Doumer Pál lett volna is a győztes. Minden szimpátiánkkal körülöveztük ugyan a szenátus elnökét és több rendbeli lovagias ügyet szereztünk törzskávéházunkban a Doumer-párt helyi vezéreivel; s a fogadási dühtől eltekintve rajongással csüngtünk azon a párton, amely az egész világnak emel utmutató fáklyát a liberalizmusban s a radikális fejlődés terén. De annak, hogy mi, Kelet serdületlen népéből valók az új elnökhöz önöknek gratulálunk, más, egészen más oka van.

Ahogy a sarki fűszeres olvas Rockefeller milliárdos üzleteiről; ahogy a falusi kovács hall a Krupp-gyár berendezéséről, s ahogy Dicsőffy Loránt színigazgató ur a párisi Opera diszeloadásait elképzei: olyan érzésekkel elteltten olvassuk mi a francia köztársaság elnökeinek életrajzát. Hogy egy Thiers ujságíróból lett Franciaország első polgára, hogy egy Faure timárműhelyben kezdte pályáját, amely az Elysée-palotába vitt; hogy Fallières, az új elnök, paraszt szülőktől származott kis vidéki fiskális volt valaha, s hogy ellenfele, Doumer kamara-elnök ifjúkorában a rézőntő mesterséget tanulta: mindez nálunk hihetetlen foka a demokraciának.

Mi, monsieur, a nagy nevek, tekintélyek, átöröklött nagyságok nemzete vagyunk. Minden érvényesülést, minden nagyságot és minden szédületes karriért nálunk egy elkoptatott verssor magyaráz meg. Ezt a sort Berzsenyi írta meg, (egy költő, akit a magyarok ép oly kevéssé olvasnak, mint a franciák) a következőkép: „Csak sást nemzenek a sasok s nem szül gyáva nyulat Nubia párduca!” Igen, monsieur, nálunk „sasok csak sasokat nemzenek, s a politikai, társadalmi, irodalmi és közgazdasági sasok, sőt a tudományos sasok is egyebet sem tesznek, minthogy repülni tanítják a sastiókái at, hogy idővel azok foglalhassák el a sasfészkeket. Igen, monsieur, nálunk kizártnak tartják, hogy Nubia párduca gyáva nyulat szüljön, hogy egy nagy apának kicsi fia legyen, hogy az alma messze essék a fájától. És ez az igazság megfordítva is áll. Nem szül nubiai párducot a gyáva nyul; a gyáva nyul — ez alatt, monsieur, a költő bizonyára olyan szürke polgárokat értett, akiknek nem volt bátorságuk se löversenyeken hazardirozni, se pedig a kaszinókban ezer koronát tenni egy zöld alsóra. Egész politikai életünk az átöröklés tanán épült föl. Tisza Kalmán miniszterelnöknek fia: Tisza István az egyik pártvezér; Andrássy Gyula gróf külügyminiszter fia, a másik, gróf Zichy Nándor a klerikalizmust örökbe adja fiának, gróf Zichy Aladárnak, aki e révén szintén pártvezér.

Milyen bölcs volt Deák Ferenc abban is, hogy nem nősült meg s így nem lehettek gyermekei. Másképp most az ő fiára várna a nehéz feladat, hogy a 33 évi békés együttélés után fahéba jutott koronát és nemzetet kibékítse. Nincs arról szó, monsieur, hogy a megnevezett urak mind korcsutódai lennének a nagy ősöknek; sőt, au contraire, kiváló talentumok is vannak közöttük; de vajjon apjuk nélkül lettek volna-e azok, amik? És a vidéki fiskálisok, timárlegények, újságírók és rézöntők, hasonló tehetséggel, de megfelelő apák nélkül, lehetnének-e nálunk pártvezérek, országos nagyságok?

Nem Fallières urhoz, akinek személye tiszteletreméltó, de egyébként közömbös előttünk, — ahhoz a demokraciához gratulálunk, monsieur, mely az elnökválasztásoknál oly tenségesen ölt testet Franciaországban. Ha erre gondolunk, látjuk, hogy még sem ok nélkül való, hiu szórakozás, ha néha a külpolitikával is foglalkozunk. Ilyenkor tudjuk meg mi, akik demokraciát affektálunk, hogy kasztokra oszlott, keleti nép vagyunk, ahol a rajah-k családjai, a törzsfőnökök, a főpapok és begler bégek utódai viselik a kizárólagos hatalmat s adják apáról fiúra az ország vezetését.

Egyébként maradtam monsieurnek stb.

Dinasztikus tükördarabok.

Lesz-e király a trónörökös fiából?

Írta: dr. Kalmár Antal.

Ha ez a pragmatika szankcióbeli kifejezés: «successores Austriae archiduces» helyesen értelmezve annyit tesz, hogy: «Áusztriai főherceg-utód»; vagyis, ha annyit tesz, hogy az utódnak is főhercegnek kell lenni: ebben az esetben a törvény megszorítóan van magyarázva, és ebben az esetben Ferenc Ferdinándnak a gyermekei, akik főhercegtől származó utódok ugyan, de maguk a dinasztia Házi törvényei szerint még sem ausztriai főhercegek: Magyarország királyai csak-ugyan nem lehetnek.

Ámde a törvénynek ez a megszorító grammatikai magyarázata nyílt ellenmondásban van a törvény ama rendelkezésével, hogy a trónörökösödés I. Lipót és I. József kiházásodott leányutódait is megilleti; de nem is szükséges ilyen messze mennünk, megmaradhatunk a III. Károlytól, illetve már Mária Teréziától leszármazó ama leányivadékoknál, akik idegen dinasztíának a tagjaihoz mentek férjhez, s akiknek az ivadékaik már nem osztrák főhercegek, hanem bajor, szász, olasz, portugál és spanyol stb. királyi hercegek.

Igy például a jelenleg uralkodó III. Viktor Emánuel olasz király öreganyai ágon Habsburg successor, s mégis olyan successor, aki nem osztrák főherceg, aki tehát az 1723: II. t. c. 7-ik szakaszának megszorító grammatikai magyarázata szerint nem lehet Magyarország királya, — aki azonban minthogy a «felséges osztrákháznak nőágától» származik le: az 1723: II. t. c. 5-ik szakasza szerint mégis lehet király Magyarországon.

És így van a törvény szövegében előforduló az az ellenmondás, amelyre már tanulmányaim során rámutattam, s amely a felhozott példa is már eléggé megvilágosít.

Azt a törvény szövegében lévő ellenmondást, amely egyrésztől kimondja, hogy csak osztrák főhercegek lehetnek Magyarországon a trón várományosai, másrésztől pedig trónörökösödési joggal ruházza föl az I. Lipót, I. József és III. Károly ágycábjából származó kiházasodott leányokat is: csak úgy lehet megoldani, ha a törvénynek ezt az utóbbi részét is megszorítóan magyarázzuk. Vagyis: hogy az idegen dinasztiaiak tagjaihoz férjhez ment főhercegnők utódai — annak dacára, hogy a három gráduson belül lévő leányágak ágyékához tartoznak — : Magyarországon többé trónörökösödési joggal nem bírnak, — nem bírnak, mert többé nem: *successores Austriae archiduces*.

Mert ha még az kétséges volna is, hogy a más dinasztiaiak tagjaihoz férjhez ment osztrák főhercegnők elvesztik-e osztrák főhercegnői rangjukat: az már egészen bizonyos, hogy ezeknek utódai semmiesetre sem tekinthetők osztrák főhercegeknek, tehát nem is lehetnek a magyar trón várományosai.

Érdekes azonban, hogy evvel a megszorító doktrínával szemben (amely jóval megcsappantja a magyar trón várományosainak a számát) egy másik közjogi fölfogás a három leányági grádus minden férfi és leányivadékára kiterjeszti a magyar trón örökösödési jogát. Széll Kálmán is, mint miniszterelnök, ezt a közjogi felfogást avval a téves megokolással hirdette a magyar országgyűlésen, hogy bár igaz, hogy idegen dinasztiaiak tagjaihoz férjhez ment osztrák főhercegnők a házasság által elvesztik főhercegnői rangjukat, de azért a magyar trónra mégis örökösödési joggal bírónak tekintendők, mert rájuk nézve a trónörökösödés már akkor nyílt meg, amikor osztrák főhercegnők lettek, vagyis születésük pillanatában.

Ámde ez a trónörökösödési megnyíllás (*delatio*) legfeljebb az ő saját személyükre lehet csak érvényes és így ha el is fogadjuk azt a doktrínát, hogy a más családba férjhez ment osztrák főhercegnő a születésekor megszerzett «*jus virtuale*»-t megtartja haláláig: az azonban már nem lehet kétséges, hogy az ő *successoraik* a magyar királyi trónra vonatkozó «*jus virtuale*»-tól elesnek, mert az idegen dinasztiaiban született herceg, az ő születésekor, az ő saját személyére

nézve az ausztriai főhercegség kvalifikációjából semmit meg nem szerez, — nem szerez tehát a magyar trónra nézve «jus virtuale»-t sem.

Hogy megint példával világosítsak: Viktor Emánuel olasz királyra nézve mikor nyílt meg jus virtuale alakjában a magyar trón örökösödése is: akkor-e, amikor öreganyja (aki osztrák főhercegnő volt) megszületett, vagy akkor-e, mikor ő született meg? Kétségtelen, hogy születése előtt trónörökösödési joggal senki sem bírhat, s így nem bírhat a trónörökösödés közjogi kvalifikációival sem; ha pedig (ami szinte kétségtelen) az olasz király öreganyjának trónörökösödési virtuális joga az ő elhalálzásakor megszűnt: ebben az esetben successora, aki nem osztrák főherceg, miképen szerezhethet virtuális jogot a magyar trónra, amikor ezt a virtuális jogot az 1723: II. t. c. szerint csakis olyan successor szerezhetheti meg, aki egyuttal osztrák főherceg is?

A törvénynek ez a dilemmatikus ellenmondása csak úgy szüntethető meg, ha az 1723: II. t. cikknek nemcsak a 7-ik, de ennek megfelelően az 5-ik szakaszt is megszorítóan magyarázzuk, és nem úgy, mint Széll Kálmán, aki ezt kiterjesztően magyarázza.

Érdekes azonban tudni, hogy ezt az ötödik szakaszt a nagyemlékezetű Szilágyi Dezső is kiterjesztően magyarázta, de egészen más megalapozással, mint Széll Kálmán.

Szilágyi Dezső szerint azért marad fenn a más dinasztia tagjaihoz férjhez ment osztrák főhercegnők utódainak a «jus virtuale»-ja, vagyis a magyar királyi trónra való örökösödési joga, mert a három leányágnak az utódai a trónöröklés rendjébe be vannak foglalva.

Amde ezen a jogi alapon Ferenc Ferdinánd gyermekei is, mint Mária Teréziának az ivadékai be vannak foglalva a trónörökösödés rendjébe.

Benne vannak ugyan a trónörökösödési rendbe (mondotta Szilágyi Dezső) — de nem lesznek osztrák főhercegek.

Ez igaz. De hiszen a kiházasodott ausztriai főhercegek utódai sem lesznek osztrák főhercegek. Ezek azért nem lesznek osztrák főhercegek, mert elődjük kiházasodott, Ferenc Ferdi-

nánd gyermekei pedig azért nem lesznek osztrák főhercegek, mert nem egyenrangú házasságból származnak, — és amazok (dacára, hogy nem osztrák főhercegek) virtualis joggal a magyar trónra (Szilágyi szerint) mégis bírnak. Ferenc Ferdinánd gyermekei pedig nem bírnak.

Ebből a kör-okoskodásból Szilágyi Dezső azzal iparkodik kivágni magát, hogy: Ha egy Mária Teréziától leszármazó portugál herceg Magyarország és Ausztria trónjára lép: nemcsak császárrá és királylyá lesz, de egyúttal főherceggé is, és gyermekei minden különös adományozás nélkül, a törvény erejénél fogva főhercegek és főhercegnők lesznek.

Szilágyinak azt bátran el is hihetjük, hogyha egy portugál herceg Magyarország és Ausztria trónjára kerül, hogy akkor az azután osztrák főherceg is lesz. Ámde itt nem erről van szó, hanem arról, hogy annak a portugál hercegnek előbb kell osztrák főhercegnek lenni, mielőtt Magyarország és Ausztria trónjára kerülne, mert a trónra a törvény szerint csak úgy kerülhet, ha már osztrák főherceg.

Vajjon a magyarok trónjukra eresztik-e azt a portugál herceget, akinek csak egyik százados őse volt archidux Austriae, de ő maga már nem az? És ha ő maga nem osztrák főherceg: ebben az esetben miképen nyeri meg az archidux jellegét? Mert csak meg nyerheti, de nem vissza nyerheti, mert hiszen ő maga sohasem volt osztrák főherceg, — ha pedig nem volt: akkor ugyan mit nyerhetne vissza?

Látjuk mindebből, hogy Széll Kálmánnak és Szilágyi Dezsőnek a kiházasodás folytán archidux jellegét elvesztő Habsburg leányok ivadékainak a trónörökösödésre nézve különböző és homlokegyenest ellenkező doktrinájuk van. Mert míg Széll Kálmán szerint a trónörökösödés rájuk és utódaikra nézve már akkor megnyílt, amikor főhercegnők lettek, s ezt a «jus virtuale»-t (bár kiházasodtak) sem ők, sem utódaik többé el nem veszítik, tehát rájuk nézve a «jus virtuale»-nak föléledni azért nem szükséges, mert az nem is halt meg: addig Szilágyi Dezső szerint a jus virtuale a kiházasodás folytán meghal, s csak a trónralépés tényleg által éled föl újra; föléled a törvény, az 1723: II. t. cikkely erejénél fogva.

Egy bizonyos: a két doktrinából egy hajszálnyival sem lett okosabb a magyar nemzet.

*

Végső konkluziók:

1. Ha a trónörökösödési törvénynek (1723: II. 7.) eme kifejezését: «*successores Austriae archidux*» megszorítóan, vagyis úgy magyarázzuk, hogy a várományosnak mulhatlanul osztrák főhercegnek kell lenni: ekkor a három grádus ágyékából származó minden ivadék trónkéességét is megszorítóan kell magyaráznunk.

Ebben az esetben Ferenc Ferdinánd gyermekei Magyarország királyai nem lehetnek, de nem lehetnek a kiházasodott főhercegnők ivadékai sem.

2. Ha azonban a törvény idézett kifejezését kiterjesztően, vagyis úgy magyarázzuk, hogy a kiházasodott osztrák főhercegnők nem osztrák főherceg utódai is várományosi joggal bírnak a magyar királyi székre: ekkor a három grádus ágyékából származó minden ivadék trónkéességét is kiterjesztően kell magyaráznunk.

Ebben az esetben a kiházasodott főhercegnők ivadékai Magyarország királyai lehetnek, de ezen a jogalapon Ferenc Ferdinánd gyermekeitől sem lehet elzárva a magyar királyi szék. Nem lehet elzárva, mert a kiházasodott főhercegnőknek nem osztrák főherceg utódai és osztrák főhercegnek morgantikus házasságából származó gyermekei között — tisztán a magyar közjogot véve alapul — mi különbség sincs. Nincs különbség, mert nem a magyar trónörökösödési törvény követeli az egyenrangú házasságot, hanem csak a magyar jogforrást nem alkotó Házi törvény. A három gárdista pedig Ferenc Ferdinánd gyermekei is beletartoznak.

3. De egyrészt a magyar törvényt megszorítóan magyarázni tisztán csak abból a célból, hogy a megszorítás folytán Ferenc Ferdinánd gyermekei, mint nem osztrák főhercegek, a magyar trónnak várományosai ne lehessenek, — másrészt pedig a törvényt kiterjesztően magyarázni tisztán csak abból a célból, hogy a kiházasodott főhercegnők

nem osztrák főherceg utódai is oda számítható legyen a magyar trón várományosai közé, (amint ezt a magyar országgyűlés cselekedte) nemcsak hiperlojális, de egyuttal sofisztikus eljárás is.

*

Az egészben pedig a legbolondabb közjogi logika abban áll, hogy a magyar országgyűlés törvényt hozott arról, hogy a dinasztia Házi törvényei Magyarországon nem kötelezők, még csak jogforrást sem alkotnak és az osztrák főherceg közjogi jellegének a meghatározására, vagyis Ferenc Ferdinánd gyermekei közjogi statusának a megállapítására — mégis a Házi törvényt fogadta el zsinórmértékül.

EGYSZER VÁGYNÉK . . .

Egyszer vágnék még boldog lenni,
Mint a minő voltam veled —
Égni csókok lángözönében . . .
Szíven érezni szívemet.

És hallgatni kéjes sóhajtást
Amely pajkos kacajba fül —
Szomjas ajkkal ajkat keresni,
Mig a hajnal biborra gyúl.

Dőre vágy, nem tudok szeretni
Kivűled én már senki mást —
Végzet . . . átok vagy szőke asszony?
Hogy misem oldja e varázst.

Gróf Vay Sándor.

Mi az élő és mi az élettelen?

Irta: Bata Mór.

Az úgynevezett világi gondok, a megélhetőség, nehézségei, az élet küzdelmei általában annyira elfoglalják elménket, annyira lekötik figyelmünket, hogy nem jut sem időnk, sem alkalmunk részletes megfigyeléseket tenni.

Lázasan sietséggel rohanunk el a természetben előforduló jelenségek mellett s megelégszünk, ha futólag oda vetett pillantásunknak eredményeképpen a felszín képét némileg megrögzítjük, és ebből aztán valamelyes fogalmakat szűrünk le, mindennapi szükségleteink részére.

Hogy ezen »pillanatnyi felvételek« hiányosak lehetnek s hogy ezekből téves következtetéseket vonunk le, arra vajmi kevesen gondolunk. Megelégszünk — mert hisz nem érünk többre rá — ezekkel és nem is sejtjük, mily veszteség ér bennünket hiányos észleletekből eredő következtetések révén.

Ily felületes és hiányos észleletekre alapítható általánosan bevett fogalmaink az élő és élettelenről, mert általában ily megkülönböztetéseket szoktunk tenni: azt mondjuk, ebben élet van, amabban nincs élet.

És mi a megkülönböztetés élő és élettelen között? Az élő növekedik és mozog, észlel és változik, úgy tartjuk és véljük, saját erejéből. Ily tulajdonságot észlelünk a növény és az állatvilágban, de megtagadjuk az ásványtól. Helyese és alapos-e ez?

Azt látjuk, hogy az általunk élőnek nevezett világban az egyes egyedek bizonyos behatásokra öntudatosan visszahatnak. Ebben a ténykedésükben véljük az életet felismerni, az élet nyilvánulását kifejezve látni.

Például az állatvilág épűgy mint a növények a nap sugarait felkeresik, a hő behatását megérik, bizonyos érintésekre érzékenyek stb. Mindig ugyanegyképen felismerik az ugyanazonképen történt behatásokat s nem viselkednek egyszerűen így, máskor aműgy, tehát öntudatosan fogják fel a rájuk eső hatóerőt.

Eddig hasonló mozzanatok nem tudtunk az ásványvilágban megkülönböztetni.

Azonban az újabbkori kutatók (Paulson, Nageli, Naïrop,

Külpe, Wundt stb.) azt találják, hogy az ásványvilágban is érvényesülnek oly jelenségek, a melyek folytán már nem mondhatjuk, hogy az ásványokban: »nincs élet« vagy nem volna »öntudat«.

Ha ezen élet vagy öntudat bár nagyon alacsony fokon is áll, de többé el nem vitatható.

Természetesen attól függ az életnek és öntudatnak a megállapíthatósága, hogy mit fogadunk el mint ilyen.

Azt mondtuk, hogy az állat- és növényvilágban az élet és öntudat jelenségeit abban véljük felismerni, hogy a nap sugarait felkeresik, a hő behatását megérzik, bizonyos érintésre érzékenyek és mindig ezen esetekben ugyanegyképen viselkednek s nem egyszer így, máskor amúgy.

Lássunk tehát néhány példát erre, de állapítsuk meg előbb, hogy: ha valami csak bizonyos esetekben történik, és más esetekben nem, akkor annak a valaminek öntudatosnak kell lenni.

Továbbá, hogy öntudatot csakis élőben tételezhetünk fel.

A kőszénben élettelen anyagot szoktunk látni. Pedig tapasztalhattuk, hogy a kőszén egy nagy erőforrás raktára. A nap — melyet szintén erőforrásként ismerünk — a növényvilág révén beraktározta hősugarait azon millió évek előtt a föld gyomrába süllyedt erdők fáiba, a melyekből a kőszén kialakult és a melyből egy szikra, vagy egy gyufa segítségével most bárkinek sikerül ezen erőforrást ismét életre kelteni.

Mit látunk tehát a kőszénnél? Egy erőforrást, mely csak egy bizonyos esetben és semmi más esetben átváltozik azzá, a miből lett. A hőben, a mely a kőszénből fejlődik, élet van, a kifejlődés pedig csakis bizonyos esetben történik meg, semmi más esetben.

Bose Jagaeis Chunder kalkuttai egyetemi tanár az ásványok és fémeket vizsgálva, azt találta, hogy ezekben élet van és öntudat.

Ugyanis megérzik a meleget, melynek hatása alatt kiterjednek, érzékenyek a hideg ellen, melynek folytán összehúzódnak, épúgy, mint az állatok és növények.

Van ellenszenvük és vonzalmuk más fémek iránt. Mert például bizonyos fémekkel szívesen vegyülnek, míg másokkal vegyületeket éppenséggel nem képeznek. De elkábíthatók a fémek bizonyos meghatározott vegyi szerekekkel. És ez esetben az egymás ellen érzett ellenszenv dacára vegyületeket is képeznek. Ha aztán a kábító-szer valamely eljárás által közömbösítjük, akkor a vegyület felbomlik, a kábító-szer hatása alatt létesített összeköttetést a két ellenszenves elem

önhatalmilag felbontja, ha ezen hatása alól feloldatnak. A fémek és ásványok megmérgeződhetnek. A mérge hatása alatt belszerkezetük, állományuk elváltozik, mintegy megbetegszik. Az előbb nagy ellenállóképességű fém, például az acél a hidrogén behatása által törékenynyé válik. De hogy ez csak mulékony hatású, azzal bizonyítható, hogy ha ily acélt, mely ekkép mintegy megbetegedett, úgyszólván gyógyíthatunk, azáltal, hogy szabad levegő hatásának kitesszük. Ekkor a hidrogén hatása alól felszabadul és ismét visszanyeri régi tulajdonságait.

Ime, ismét öntudatot ismerhetünk fel, mely okvetlen életnek a jele.

Ezen nagy általánosságokban felsorolt észleleteket a mindennapi életben tapasztalhatjuk, de ezek rendesen nem kötik le figyelmünket, mert nem szoktuk meg, hogy a szervetlennek nevezett anyagokban különben tapasztalható változásokra és jelenségekre ugyanazon mértéket és elveket alkalmazzuk, mint ahogy azokat a szerveseknél tesszük.

De nyissuk meg elménket a körülöttünk lévő természeti jelenségek felfogására és alkalmazzunk egyforma mértéket az összes természeti jelenségekre. Ez annyival is inkább helyesebb lenne, mert nem vagyunk a természettől elkülönített lények, hanem nagyon is szerves összefüggésben vagyunk vele. S ha saját magunk nem különítjük el magunkat környezetünktől, hanem törekedünk vele érezni, úgy jelenségeit is helyesebben értelmezzük. Hisz a »természet nélkül«, melynek parányi része vagyunk, egy szempillantásig sem létezhetnénk.

VERSEK.

Írta: Szirtes Artur.

VÁGYÓDÁS.

Röpke hópehelynek pici fehér szárnyán
Szeretnék már szállni . . .
Ott, ahol te dalolsz, ott, ahol te merengsz,
Ott szeretnék állni . . .
Lelkem rózsaszínű, első, szép szerelme
Úgy ragad a vágyam :
Tilinkóm is újra csupán rólad nótáz,
Újra csöndben, lágyan . . .

Úgy ragad a vágyam ! Suttogó szavadra
Olyan tűzzel vágyom !
Esti kis imámban úgy kérem az Istent,
Hogy szeressen, áldjon ! . . .
De megkérdenélek : hollőfűrtű szentem,
Szeretsz-e még hiven ?
De megkérdenélek : ver-e a tiéd is
Úgy mint az én szívem ?

A tied maradtam. Kissé eltévedtem,
Azért voltam távol.
Hamis tüzek égtek, megcsapott a füstjük :
Megcsapott a mámor.
Ó, hazug a mámor ! Ó, hazug volt minden
Előttem, köröttem ! . . .
Fölébredtem s aztán — vezetett az Isten . . .
Vissza, visszajöttem . . .
Te vagy gyermekkorom, te vagy ifjuságom
Álmainak álma !

Te vagy az, akinek hófehér kezéből
Int felém a pálma !
Te, kinek jóságos lelkével vad lelkem
Ott fönn meg tud állni . . .
Röpke hópehelynek pici fehér szárnyán
Szeretnék már szállni !

DAL.

Én rózsaszínű álmain,
 Tiétek most a lelkem . . .
 Mi lesz? e két szó vonz, ragad;
 Mi volt, . . . attól beteltem.

Meredhet rám a cselszövés,
 Leshetnek már az árnyak;
 Egy szebb vidékre vonzanak
 A rózsaszínű szárnyak
 A rózsaszínű szárnyakon
 A menyeket bejárom . . .
 Gyűlöltem lenni a sok sarat!
 E fényt, e fényt imádom!

Te élsz itt. Vártál: érezem.
 Tekinteted elárul.
 Ne bántson hát, hogy nem jövök
 Ily rózsaszínű tájrul.
 A hol te nem vagy: temető
 A legpompásabb város.
 Nem éltél ott: csupán ezért
 Volt minden szürke, gyászos.

Csak bennem volt parányi fény.
 Csak bennem élt a képed.
 Bocsáss meg, de e szikrafény
 Örökké űzött, égett.
 Kiolthatatlan. Nem tudtam
 Megállni, hogy ne hajtson . . .
 A fény a fényhez jött csupán.
 Itélj, fejem lehajtom . . .

Mi lesz? e két szó vonz, és ragad.
 Mi volt? — ettől beteltem . . .
 Én rózsaszínű álmain,
 Tiétek lett a lelkem . . .

Két új német könyv.

Gustav Frenssen: HILLIGENLEI. — Baron von Schlicht:
DER GRAF UDO BODO.

Két új német könyv. Foglalkozunk velük, nem mintha esemény lenne a megjelenésük és nem is mintha tartalmuknál fogva szenzációsak lennének. Hanem azért, mert hazájukban nagy feltűnést keltettek és olyan szerzők műve, akik ma vezetői, ünnepest alakjai az új német literatúrának. Megérdemelték-e? Az más kérdés és nehezen elbírálni, mert ez a két író, Frenssen is, meg Schlicht azok közül való, akik sehol másutt nem lehetnének próféták, mint kizárólag in sua patria. Aki csak azt tartja nagy embernek, akinek szelleme világot átfogó, tehát a Tolsztojakat és Anatole Franceokat, természetesen huzódogni fog az ilyen nagyon lokális vatesek elől, míg azok, akik az irodalomtól nemzeti karaktert követelnek, rajongva beszél róluk.

A Hilligenlei Frenssennek negyedik regénye. Ezt is ugyanazok az erények és hibák jellemzik, amelyek a Jörn Uhl-t, a szerzőnek azt a művét, mely először tűnt föl és kvázi világhirűvé tette Frenssen nevét. Vagyis ez a könyv is elég természetes, egyszerűsködő, helyenként művészietlen, de érdekes konstrukciója, naiv, gyakran elnyújtott, na, és mondjuk ki őszintén a szót: unalmas. Néhol érdektelen epizódokat olvasunk benne, a melyeknek végeztével megkönnyebbülten sóhajtunk fel, másutt hosszú leírásokat, a melyek hijján vannak a pittoreszknek. De hát ezt hagyján. Sokat megbocsátat az irálynak csiszoltsága, a nyelvnek ereje, férfiassága és ami elvitathatatlan: amikor az ember végigolvasta Frenssennek egy-egy könyvét, utána gondolkodóba esik. Munkái olyan olvasmányok, amelyek gondolatot váltanak ki az olvasóból. Ami pedig föltétlenül érdem.

Tekintsük ezt a könyvét. A Hilligenlei annyit jelent, mint a «szent föld,» és ide vágyik a könyvnek hőse. Kai Jans, a munkások gyermeke. Frenssen mindenekelőtt elmondja, hogy Jans milyen nyomorúságok közepette növekedett fel szüleinek hajlokában. Amikor a gyermek ifjává serdül, matróz lesz, utóbb a hajón szerencsétlenül jár, képtelenné válik a

szolgálatra, azért theológiát tanul. Nagyjában ez lenne a könyv tartalma: ugyebár kevés? Azaz csak kevés lenne, ha nem tarkítanák epizódok — néha szépek, — apró kabinetképek, — néha sikerültek. — A Hilligenlei szereplői közül egyesek örökké csak a pénzre gondolnak, mint Tjark Dusenschoen, a polgármester, aki még a lopástól sem riad vissza, csak hogy elérje célját. Mások javithatatlan entuziaszták, munkások, akik jobb jövőről szönek boldog álmot, amikor mindenki igazságos lesz és megszűnik a nyomor. Ezeknek csoportját Ontjes Lau képviseli, továbbá a községi tanító két lánya Anna és Heinke — Frenssen két elragadóan megrajzolt nő alakja — és végül ezek testvérbátyja, Piet, a nagyratörő, fiatal ábrándozó.

Ebbe a környezetbe állítja be a szerző Jans bús történetét, mely a szárazföldön kezdődik, a szomoru, szürke, néha viharos, dühöngő tengeren folytatódik és megint ott végződik a szárazföldön, álmok és remények puszta temetőjében, egy kietlen padlás-szobácskában.

Jans és Piet hajóra kerülnek, matrózskodnak három esztendőn át, mint fiatal, testben-lélekben erős legények és szeretetükben testvérek. A sorsuk a hajón nyomoruságos és e nyomor leírása teszi a könyvnek legszebb lapjait. A tenger leírása szép, mozgalmas, erővel teljes, megkapó, akkor pedig, mikor az író egy végzetes tengeri vihart ecsetel, stílművészek bizonyul, aki jól ismeri a szavak valódjét és fel tudja használni a nyelvnek nagy skáláját.

Ama vihar folyamán Jans leesett az árbocról és kitörte a karját. A seb megüszkösödik, úgy, hogy le kell vágatnia ezt a testrészét és a csonka Jans immár képtelenné lesz arra, hogy a hajón szolgáljon. Visszatér a földre, theológiát tanul és közben észrevétlenül beleszeret Heinkébe, a tanító leányába. Ámde szerelme boldogtalan. Ezért Berlinbe megy, ahol a nagy munkásmozgalmakba elegyedik. Ellenségei támadnak. Legyürik a csonka embert, akit panamázással vádolnak a népcsalók. És a szegény rokkant kétségbeesik. «Ostobák az emberek,» mormogja magában bús lemondással, «és hajótöröttek valamennyien, egy láttatlan hajónak Robinsonjai.» Visszatér falujába. Ujra odaáll szerelmének tárgya, Heinke elé. A lány mást szeret. Jans megsemmisülten tér vissza szobácskájába, az ágyára roskad és sokáig eszméletlen marad. A mikor magához tér, valaki a fülébe súgja:

— Szenvedni a rendeltetésünk. Azt hitted-e vajjon, hogy mosolylyal az ajkunkon mondhatjuk el a Megváltónak, hogy mit csináltunk életünkben itt lenni a földön?

Jans felpillant, a szobában nincsen senki. Maga volt. És

ujra felkel, most már végleg belemerül a Názáreti történetének olvasásába. Sir. El szeretne utazni a szent földre, de nem bír. Ide van kötve, kis falvához és a szegény emberekhez. Két nagy szerelem nyugözi le. Az, a melyet Heinkéhez érez és az, a mely az emberiséghez fűzi. Leszámol mindennel, ezen a két szerelmen kívül és padlásszobájában hal meg nyomorultan, elhagyatottan.

A másik könyvnek Schlicht báró a szerzője, igazi nevén Baudissin gróf, aki az «Első kaszt» című regényével tűnt fel, amelyben a német tiszteket támadta. Ezért aztán magának a szerzőnek is sok támadásban volt része, amit azonban hogy nem bánt, bizonyítja ez a másik könyve, az «Udo Bodo».

Udo Bodo ősnemes családnak, az Adelhorst grófoknak késői és utolsó férfi sarjadéka. Az atyja, Kuno gróf, szeretné, ha a fiából — minisztert nevelhetne és mert ez a szándék már abban a pillanatban születik meg benne, a mikor Udo napvilágot lát, azért körülbelül elég tisztán következtethetünk az idősebb gróf szellemi képességeire. E következtetésünkben nem is csalódhatunk: valóban, Kuno agyalágyult ember, együgyű és félhülye. Teljesen intelligencia nélkül való, akinek szellemi munkája a családi krónika folytatólagos megírásában merül ki. Gyermekeinek oktatásával keveset törődik. Minek az? Csak polgári származásuaknak van szüksége az ilyesmire, akik születésüknél fogva még semmik, ámde aki már bölcsőjében is gróf, minek tanulna az? Grófnál több ugy sem lehet, különben pedig nem is akar ennél több lenni. Esetleg még miniszter.

Udo azonban végzetesen ostoba. Hiába vannak kitűnő tanárai, a fiatal gróf megbukik az érettségi vizsgán. Tehát nem lehet jogász. És így valószínűleg miniszter sem lesz. Micsoda karriér várhat tehát reá? A felelettel Kuno gróf hamar megvan: Legyen hát Udo katona. Ott nem veszik észre, ha valaki buta. És a jó kis Udo leteszi az önkéntesi vizsgát, besorozzák, egy év múlva, miután leszolgálta az önkéntesi évét, kinevezik kadétnak. Aztán hadnagy lesz.

A szerző tehát ebben a könyvben sem nyilatkozik tulajdonképpen a német tisztek szellemi képességeiről, sőt néha pokoli nyíltsággal ki is írja, kik közül és hogyan rekrutálódnak, akik vezetői, egyben brutalizálói a német haderőnek.

Udo szerencsés fickó. Még a katonai iskolában együtt jár egy fiatal herceggel, aki trónörökös az egyik duodec fejedelemségnek. A herceg barátságot köt a buta Udoval, aki

nyugodtan türi hercegi barátja gunyorosságának nyilait. Ezért a herceg megszereti és amikor néhány hónap múlva trónra lép — az uralkodó herceg hirtelen elhunyt — Udot is magával viszi a fejedelemségébe és kinevezi a kis ostobát a — hadsegédévé.

Kuno gróf is követi az öreg fejedelem példáját, meghal, a fia pedig, már most öröklí atyjának címeit, ő lesz Adelhorst grófja. Ez gőgössé teszi és úgy találja, hogy méltóságán alul való dolog, itt, a kis fejedelem mellett hadsegédi tiszte betölteni. Megmondja ezt hercegi barátjának is, aki egyszerűen megdöbben, amikor a gróf ekkora ostobaságát, felfuvalkodottságát látja. De mert derék fiú, azért kijárja, hogy a császár Udot kinevezzé a hadsereghez — kapitánynak.

Itt kezdődik aztán a könyv leghumorosabb része. Udo feljebbvalói igen hamar rájönnek arra, hogy az új kamerád gyógyíthatatlan buta és hogy megszabaduljanak tőle, pártfogolják, míg Udot másik ezredhez kinevezik — ezredesnek. És senki sem meri kimondani róla, hogy ostoba, mert Udo a herceg barátja és ha Udo agyalágyult, akkor szent isten, talán a herceg is az volna . . . Gondolatnak is rettenetes.

Udo elmondja a hercegnek, milyen sikereket ért. A herceg elbámul. Maga se tudja, mit gondoljon. Hiszen aki ilyen tűneményesen rövid idő alatt ilyen karriért tudott megfutni, az nem is lehet ostoba ember? Hogyan válhatott meg akkor ilyen értékes férfitól. Nem. Udot vissza kell szereznie az udvarához. De hogyan. A felelet egyszerű: miniszterré nevezi ki. És így megvalósul Kuno grófnak naiv álma. A fia miniszter . . .

*

Ez a könyv tartalma. Természetesen a megfigyelésbeli finomságokat nem lehet rendre számügyre venni, néhány azonban megérdemli, hogy idéztessék.

«Az arisztokráciának csak két méltó foglalkozása lehet, mondja Udo Bodo. A semmittevés és az — öröklés.»

A mikor azon töpreng, hogyan lehetne miniszter, eszébe jut, hogy Goethe weimari miniszter volt. «Pedig előzőleg még csak katona sem volt, hanem szimpla író.» És Udo elcsodálkozik rajta, hogy ez is lehetséges.

Az ilyenféle megjegyzések, reflexiók magyarázzák, miért nevezi a szerző szatirikus regénynek ezt a könyvet. Ostorozza a nemességet, a tiszteket, a fejedelmi ostobaságokat, a meghunyászkodó udvaroncokat és úgy teszi azt, hogy az ember szinte megismeri, hogy a regény egy-egy alakjában kit pellengérez ki a modern Németország szerepvivő mario-

nettjei közül. Gunyolja az «első kasztot,» aztán a hivatalnokokat, akiknek jó zsiros színekurákat juttatott a fejedelmi kegy.

Nekünk, akik idegenek vagyunk, ez a könyv képét adja annak az evolúciónak, a mely most Németországban jelentkezik. Néhány esztendővel ezelőtt meg az ilyen könyvet feltétlenül cenzurálták volna Germániában. Ma már nem. És a Schlicht báró regénye ezrével fogy a német könyvpiacra. Ott is: látni kezd a nép és nép amely lát, nemsokára — ítél.

D o n.

A HÓ.

Odakint húll a hó . . .
Bolyhos, selyem pihék
Kacéran kergetőzva szállanak . . .

— — — — —
És te nem jöttél. Pedig vártalak.

Odakint húll a hó —
Sok és fehér.
Itt bent sok, csufondáros árnyalak
Jár és beszél . . .

— — — — —
Nem jöttél . . . Pedig vártalak . . .

Az éjjel fekete . . .
S az út a hótól oly fényes, fehér —
S a hófénytől fehérek a falak —

— — — — —
Miért nem jöttél? Vártalak . . .

Csodálatos, bús éjszaka!
A csillagok mind alszanak —
Pihegve nőnek hóhegyek.
Vad szélbeszéddek hallszanak —
Igézet jár az éjen át,
Dermedt madártest koppan a kövön —
S hogy húll a hó, a hó, a hó — a könny . . .

Janda Matild.

Asszonyok jussa.

(Egy párisi nyárspolgár vasárnapjai.)

Guy de Maupassant irodalmi hagyatékából.

A helyiség bejárója fölött még ott ékeskedett a mult vasárnapi hirdetés: Bál, de keresztbe volt ragasztva rá egy rettenetesen piros plakát, mely azt hirdette, hogy ma egyéb eset színhelye lesz a vasárnapi dáridók csarnoka.

Patissot ur, mint aféle derék polgár, ki csöndesen emésztve ballag vasárnapi ebédje után, ugyancsak meghök-kent attól a piros plakáttól, amelyen olvasá, amint következik:

Általános Nemzetközi Szövetség JOGOT A NŐKNEK.

A Párisi Központi Bizottság.

NYILVÁNOS NAGY GYÜLÉS.

A gyűlést a szabadgondolkozásu polgártársnő Lamour Zoé s az orosz nihilista polgártársnő Surin Eva elnöklése alatt a Független Gondolat Kör hölgyei rendezik = Brau Cezárin polgártársnő és a száműzésből visszatért Cornut Sapience polgártársnő mondanak beszédet.

Belépő-dij: egy frank.

Egy éltesebb dáma ült a pénztár mellett, pápaszem az orrán.

Patissot ur lefizette az egy frankot s belépett.

A teremben már jócskán voltak. Az a füröszölt kutya-szag terjengett a levegőben, mely rendesen a vénleányok köntösét juttatja az ember emlékezetébe, de érzett még a mult vasárnapi bál gyanus illata is.

Patissot ur szerencsésen talált üres ülőhelyet a második sorban, egy jóképű öreg ur mellett. Balról egy haragos szemű, bibircsókös arcú néni ke volt a szomszédja.

A központi bizottság ott szónokolt a pódiumon. Nyilván senki sem hiányzott közülök.

Lamour Zoé polgártársnő, egy csinos barna, kövérecske leányzó, fekete hajában piros virággal, osztozott az elnöklésben egy sovány szőkével, Surin Evával, az orosz nihilista polgártársnővel. Eppen előttünk, a pódium közvetlen közelében ült a jeles polgártársnő: Brau Cezárin, kinek mellékneve «a férfiúrtó», de egyébként szép leány; és ott foglalt helyet Cornut Sapience polgártárs, a száműzéstől visszatért férfiu. E nevezett férfiu arca csupa szőr volt, tekintete ádáz, úgy nézett szerte a helyiségben, miként a macska nézi a tyukketrecet; ökölbe szorított keze térdén nyugodott.

A pódiumon jobboldalt helyezkedett el a férjmentes antik polgár társnők küldöttsége, aszott s a várakozásban meg-savanyodott dámák, baloldalt ültek azok a polgártársak, akik az emberiséget óhajtják reformálni és akik sem hajukat, sem szakálukat sohasem nyíratják le, valószínűleg ily módon is jelezni óhajtván törekvéseik végtelen voltát.

A közönség eléggé vegyes volt.

A hölgyek többsége a házmesternői osztályból került ki s azok közül a kofák közül, akik vasárnap délután nem árulnak. A vigasztalhatatlan vénleány típusának minden fajtája ott volt s itt-ott, egy-egy fénylő, piros ábrázatu, kövér nénémasszony. Három diák suttogott az egyik sarokban, azért jöttek, hogy nők közt lehessenek. Nehány családanyát is terelt be a kíváncsiság. De az elsősorban, a sor kellő közepén ült egy néger, sárga csinvat kaputban, egy néger, pompás vállu, dús göndörhaju néger s le nem vette volna szemét egy orszáért sem az elnökségről és nevetett, hangtalan és szüntelen nevetéssel, úgy nevetett, hogy szája alig lért el két füle között és fehér fogai ragyogtak a fekete ábrázat keretében; nevetett, anélkül, hogy teste moccanat volna, nevetett, mint aki már átszellemült a gyönyörűségtől . . . Mit keresett ő itt? Ki tudhatná azt? Azt hitte talán valami komédiába váltott jegyet? Vagy talán boglyas, buksi afrikai kobakjában illetéknépp okoskodott: »Már az szent, ugyancsak furcsa népség ezek a menyecskék! Az egyenlítő alatt bezzeg hirehamva sincs az ilyen fajtának!«

A gyűlést Lamour Zoé polgártársnő nyitotta meg.

Megemlékezett a női nem szolgaságáról, a szolgaságról, mely tart mióta világ a világ, megemlékezett a női nem háttérbe szorított, de mindenha hősies szerepéről és kitért az önfeláldozásra, melylyel a női nem adózott a történelem folyamán minden nagy eszmének. Hajdani népekhez, királyok és arisztokraták elnyomott népéhez hasonlította a női nem,

az örök vértanu, kinek ura minden egyes férfiú; és lendületes lyriai kitérésben, imigy kialta fel:

— A népek megérték ime negyvennyolcukat, kerüljön sor tehát mi reánk is! Az elnyomott férfiú kivívta forradalmát, a rab széttépte bilincseit, a méltatlanul megalázott rab-szolga föllázadt! Nők! kövessük zsarnokaink példáját! Lázadjunk föl! Tépjük szerte a házasság és a szolgaság ódon láncát! Előre!

Föl tehát jogaink kivívására! Elérkezett a mi forradalmunk várva-várt szent pillanata is!

És ezzel leült. Viharosan zugott a taps. És a néger a gyönyörűség valóságos deliriumában élesekét üvöltött s homlokát verte a térdéhez.

Fölemelkedett helyéről az orosz nihilista polgártársnő s hideg, tűhegyes hangon így szólt:

— Én orosz vagyok. Én kibontottam a megtorló lázadás zászlaját. E kéz hazám elnyomóira sujtott. S ezennel ígérem nektek francia nők, kik engem hallgattok: én kész vagyok bárhol, a mindenség bármely részében a férfiú zsarnokság ellen küzdeni, kész vagyok bárhol bosszút állani, az alávalóan elnyomott női nemért.

A helyeslés lelkes moraja kísérte az orosz nihilista polgártársnő szavát, sőt maga Cornut Sapience polgártárs, — ki száműzetésből tért vissza — szintén felállt, sárga szakállát gálánsul dörzsölé ama bosszuálló kézhez.

Es ekkor kezdett a Nagy Gyűlés valóban nemzetközi jelleget öltetni.

Az idegen hatalmak képviselőitében érkezett polgtársnők sorra keltek szólásra. Hazájuk nevében csatlakoztak a mozgalomhoz.

Először egy német hölgy szólott. Jó husban lévő kenderszőke hölgy, némileg sejpített s olyan volt a hangja, mint a kelesztett tészta. A **p** helyett **b**-ét, **b** helyet **p**-t mondott, azt peszélvén, hogy egész Németországot öröm tölti el a bárisi hölgyek mozgalmának hallatára! Keplük (s keblét verte, mely nem tanusított nagy ellenállást) bedig pelédoppant... és kijelentette, hogy ő nem tud peszélteni, de... de egész Németország csatlakozik a bárisi hölgyek mozgalmához.

Egy olasz, egy spanyol, egy svéd hölgy is hasonlóan nyilatkozott s végezetül egy hórihorgas angol hölgy szólott. Fogai valóságos kerti eszközökként alkalmatlankodtak szavai útjában. A szabad Anglia csatlakozásával járult a francia feminizmus nőemancipációra törekvő mozgalmához és Hip! Hip! Hurrá!

De ez alkalommal már a néger oly lelkesen üvöltött, töméntelen meglegedésének oly szabad mozdulatokkal adott kifejezést, lábait úgy hajigálta s levegőbe s tenyerével úgy pacskolta combjait, hogy két rendőr volt kénytelen kedvének csillapítására birni őt.

Patissot úr jobboldali szomszédja halkan így szóllott:

— Hisztérikus szépség!

Patisson úr azt hívén, hogy ő hozzá szóllott, udvariasan fordult feléje:

— Parancsol?

A jóképű öreg úr mentegetőzött:

— Bocsánat, de csak úgy önkéntelenül szóltam, látva ezeket a felbolondokat.

— Uraság ismeri őket?

— Kissé. Lamour Zoé apácának készült. Félbolond. Surni Éva gyujtogatás miatt volt vizsgálati fogságban; konstatálták, hogy bolond. Brau arra vágyik, hogy emlegessék. Amott látok hármat, akik kezem alatt voltak, az X... kórházban. A többi vén Sybilla meg itt körülöttünk...

Erélyes püsszegés intette csöndre a két urat.

Cornut Sapience polgártárs, ki számvetésből tért vissza, kelt szólásra. Mindenekelőtt rémitőn forgatta szemét, mint a barlangban rekedt szél így bömbölt:

— Vannak szavak, nagyok miként az ige, fényességgel teljesek, miként a nap, visszhangosak, miként a menydörgés: Szabadság! Egyenlőség! Testvériség! A népek dicső lobogói ezek. A lobogók lengő szárnyai vittek bennünket a zsarnokság ostromára. Rajtatok a sor, oh nők!, rajtatok, hogy magasan lobogtatva, mintegy fegyverként szorítva kezetekbe a függetlenség kivívására sorakozzunk! Légyen tietek a szabadság! Szabadság nektek a szerelem! Szabadság a családban! Szabadság a hazában!... Legyetek társaink. Velünk egyenlők a családi tűzhely mellett, velünk egyenlők az utcán és egzenlők mivelünk legkivált politikai téren, a törvény színe előtt!... Testvérek! Legyetek testvéreink ti is. Nagy terveink osztályos társai, bátor társaink a dologtevésben. Legyetek, váljatok valóban az emberiség felévé, oh Nők!

És ezután a magasabb politikai irányító eszmék ismeretetésébe bocsájtkozott; világszéles terveit fejtegette, szólt a társadalom lelkéről és megjövendőlte az Universális Kőztársaságot, mely a három megrendíthetetlen alapon fog majd felépülni: Szabadság! Egyenlőség! Testvériség!

Midőn elhallgatott, szinte összeomlott a terem a rengeteg éljenzéstől.

Patissot úr megdöbbenve fordult szomszédjához :

— Mintha nem volna egész helyt az esze?

A jóképű öreg úr így felelt :

— Nem, uram, helyén van az esze. Van ilyen millió és millió. Az általános iskolakötelezettség áldozata.

Patissot ur nem értette a dolgot. Csóválta a fejét. — Az általános iskolakötelezettség áldozatai?

— Igen, mióta olvasni és írni megtanult az emberiség, szabadon tör ki a lappangó ostobaság.

— Ön tehát uram azt véli, hogy a közoktatás . . .

— Bocsánat — mondta a jóképű öreg úr, — én szabad-elvű vagyok. Rögtön megmagyarázom szavaimat. Van önnek órája, úgy-e bár? Nos, hát kérem, törje össze valamelyik rugóját és vigye el Cornut polgártársunkhoz, kérven javítaná meg azt az órát. Cornut polgártárs káromkodnék egyet s azt felelné önnek, hogy ő nem órás. De ha eltörik valami abban a hasonlíthatatlan bonyolultabb gépezetben, melyet államnak, Franciaországnak hívnak, Cornut polgártárs nem ismer saját magánál képesebb embert, hogy nyomban megjavítsa. És van legalább is negyvenezer ilyen öblös hangú francia atyafi, akik szakasztott úgy gondolkoznak, mint ő, s nem is hallgatják el. A baj, uram, hogy hiányzik az új kormányzásra hivatott osztály, azaz nincsenek olyan embereink, akiknek apja már hatalmat kezelt és bánni tanult azzal, akiket ilyen célra neveltek, akiket főképp erre tanítottak, akik készültek, mint ahogy készülnek az orvosi vagy a mérnöki pályára . . .

— Pszt! . . . hangzott ismét a beszélgetők felé.

Egy méla nézésű, szelid hangú ifjú lépett a szószerkre és így beszélt:

— Hölgyeim! Szót kértem, hogy az önök elméletei ellen támadhassak. Aki a nőknek a férfiakéval egyenlő polgárságot követel, az a nők hatalmának megsemmisítését követeli. Egy pillantás a nők külsejére s bizonyos bárki előtt, hogy a nő sem súlyos testi munkára, sem megfeszített agybeli foglalkozásra nem termett. Szerepe más, de nem kevésbé szép és nemes. Ő ad poézist az életbe. Bájának hatalmával, szemének egyeilen sugarával, mosolygásának varázsával uralkodik a férfin, ki a világon uralkodik. A férfié az erő, mit önök el nem vehetnek tőle, de önöké a csáb, mely lebilincseli az erőt. Mi okuk lehet panaszkodni? Mióta létezik a világ, önök a korlátlan urai. Mi sem történik önök nélkül. Minden szép cselekedet csak önökért történik.

Aznap mihelyt egyenlőkké lennénk, polgárilag, önök versenytársunkká lennének. Vigyázzunk, nehogy szétfoszolják a báj, mert csupán az az önök ereje. Ne feledjék, hogy

miénk az erő, művészetben, tudományban és hogy az önök alsóbbrendűsége nyomban kitűnnék s csak aztán lennének igazán elnyomottak.

Önöké a szebbik szerep hölgyeim, hisz önökért élünk mi, önöké az ábránd, önöké a jutalmazás erőfeszítéseinkért! Ne iparkodjanak ezen változtatni. Es nem is képesek változtatni ezen.

Hogy kifütyülték a méla nézésű, szelíd hangú ifjút!

Patissot ur szomszédja pedig, a jóképű öreg ur így szólt:

— Kissé regényes fiatal ember.

POLITIKUSOK OTTHON. Amikor a francia köztársaság elnökét megválasztották, kiderült, hogy egy leánya is van. Fallières kisasszony addig szerényen és ismeretlenül illatozott harmincéves fonnyadt bájainak árnyékában, de akkor egyszerre az érdeklődés feléje fordult és megtudták róla, hogy . . . Sok kompromittáló dolog derült ki róla. Kisült, hogy a radikális, szabadgondolkodó, papgyűlölő párt győzelmes elnökjelöltjének a lánya förtelmesen vallásos. Reggeltől estig imádkozik és olyan rajongója a katolikus hitnek, hogy férjhez sem akart menni. És csak nagy erőfeszítéssel lehetett visszatartani tőle, hogy kolostorba ne vonuljon. Ez kiderülvén, az emberek utána néztek, hogyan is viselkedik a másik elnökjelölt, a klerikálisok és konzervatívok kisebbségben maradt reménysége az istennel. Es ekkor is rémes dolgok sülték ki. Doumernek nyolc fia van — és mind a nyolcat egyenesen belekergette az ördög karmai közé. Nyolc gyereke közül egyet sem kereszteltetett meg és valamennyi sötét istentagadásban, a katolikus egyház, de sőt minden egyéb egyház boldogító falain kívül él, szaporodik és virágzik. De az ilyesmin csak naiv emberek akadnak fel. Van egy francia szocialista képviselő — Jaurès — aki a gyermekei keresztelésére a Jordánból hozatott vizet, van egy belga szocialista vezér — Van der Velde — akinek a szeretője királyi hercegnő, és van egy magyar nemzeti apostol, aki a feleségével németül diskurál.

Magyar-Mannheimer Gusztáv.

Írta: Dr. Bárdos Artur.

— Csak az a baj, hogy nem élünk Bulgáriában. Mert ha ott élnénk, akkor biztosan nem élnénk ott. Hanem Münchenben, vagy Párisban, vagy akárhol, ahol Nyugat van és kultúra. De itt Magyarországon megmaradunk. Mert itt meg lehet élni, inkább, mint Bulgáriában. Ez a tragikus. Éppen csak hogy meg lehet élni...

Ilyenformán panaszkodott a kicsi, egérszemű mester, hogy egy estén fáradtan és kedvetlenül érkezett a kávéházi asztalunkhoz. A kiállítást rendezte, nagyon nyomasztó és lehangolt érzéssel. Minek az ilyen kiállítás Magyarországon? Minek? Kinek?

Hát szidtuk a kulturátlanságot és megesett a szívünk a mi szegénységünkön, amely egyet jelent amazzal, a kulturátlansággal. Ekkor fakadt ki Mannheimer a fönti módon, elkeseredett és egyben ravaszkodó okos mosolylyal, a melyet még jellemzőbbnek találtam a mot-nál, mely szintén nem volt jellemzetesség híján.

Tulajdonaz a Mannheimer nyilvánult meg akkor, amely most lép elő a Nemzeti Szalon kollektív tárlatáról. A minden igényével nyugat felé gravitáló és apró kényelmi okokból itthon rekedt Mannheimert. Az okos és ravasz keleti bölcsét, akinek a korán nagystilű magyarázása mellett apró kereskedelmi ügyletekre is telik ideje. Ne értessem félre: nem Mannheimert, az embert jellemzi mindez, hanem a művészt, aki műveinek egyetemlegességéből lép előnk. Aki szintén nagystilű és ugyanakkor: megalkuvó.

Mindenkor érdekes és tanulságos élményekhez juttat a művészi egyénnek ilyen teljes, minden oldalról tükrözött képe. Finom, rejtett akcentusokkal szólhat meg bennünk szunnyadó zöngéket. Vagy egy nagy egyéniség plasztikusan, egységesen előnk domborodó körvonalai emelnek ki a hétköznapi érzéséből a legnagyobb nagyságnak: az emberi nagyságnak megnyilvánulásával. Magyar-Mannheimer kiállítása azonban egészen speciális ingerrel hat ránk.

Alig van művészünk, akinek egyéniségéről oly kevésbé érzékeltető képpel rendelkezünk, mint Mannheimerről, eddigi

megnyilatkozásai nyomán. Már érvényesülésének útja is csupa meglepetés, csupa rendkívüliség. Sokáig csak közepes talentumnak tartották, míg később — mindössze alig néhány év óta — a legelsőik között emítik. Külföldi sikerei tették nevezetessé itthon, holott külföldön elsősorban is magyar kvalitásokat méltányoltak benne. Egyszer azt mondták róla, hogy csodálatos intuícióval hatott régi nagy művészi korszakok lelkébe; másszor eredeti munkait is a restaurátor foglalkozás-szerű archaizálásai gyanánt kicsinyelték.

A jelen gyűteményes kiállítás csak azt igazolja, hogy méltán zavarhatott meg bennünket Magyar-Mannheimer sokoldalúsága. Mert majnem nyugtalanító sokoldalúságban jeleníti meg ez a kollekció raffinált mesterét. Nyugtalanít annak a folytonosságnak a hiánya, mely két kép között majdnem a lélek munkáját jelzi. Nem tudjuk követni azokat a diszpozicionális zökkenéseket, melyeken keresztül itt különböző irányban kiváló alkotások vetítik elénk egy fölényesen nagy művész kápráztató fregoli-képét.

Itt csak az egészen bizonyos, hogy Magyar-Mannheimer mindent tud, amit akar. Csak szuverén tudasa, közelebbről: rajztudása kétségtelen bizonyossága. Engedelmes eszköze ennek a nagy festőenergiának. Továbba biztos tekintete, mely évszázadok áhitatos porán is áthatol, hogy a mesterség leg-reálisabb műhely-titkait kilesse.

Ekként szinte több Mannheimert lehet ezen a kiállításon megkülömböztetni. Egyik: az archaikus. Nem is stilizált archaizmus ez. »Agg szerzetes«-ét például egészen rembrandti, »Rötszakállu«-ja pedig lorenzoltói szemmel meglátott és rekvizitumokkal kivitt képek; ezentul rendkívül kvalitätsak, pompás struktúrájuk. A »Skerzó« már azok között kiváló, amelyek modern szemmel csoportosítják a renaissance idill poezisését. Az amorettek mosolya, a felhők gomolygása egyaránt és együtt szinte ritmikus ezen a képen . . .

Talán közvetlenebb és mannheimeribb a modern Mannheim. Az impresszionizmus egész szabadlátása és minden mesterségbeli revelációja érvényesül ezeken a finom, nagyrészt komor-barna tonizációkon, melyeken minden árnyalat — pedig nem szűkölködik benne — a tudásé és a tudatosságé. A legújabb angol tájfestők nüanszai ezek. Geniális kihagyások és festék-lekaparások, melyeken keresztül a vászon minden átütő rostja tudatosságról és raffinamentről beszél. Gyönyörűek és átérzettek az olasz reflexiók. Színeik buja mélysége nagyon otthonos Mannheim-palletáján. De még az olasz képek is több Mannheimert különböztetnek meg. A

mélységesen komor olasz temetőt és a derült, higan megfeszített (160. sz.) caprii udvart mintha nem is egy azon szem látta volna meg.

Valóban csak futtában lehet jellemezni e helyen Magyar-Mannheimer szédültes skáláját és nagy komplikációit. Meg kell nézni ezt a kiállítást, mely a magyar pikturának ezer tekintetben érdekes és szívós vonásait tükrözi. És mindent összevéve is olyan gazdag egyéniséget, amely a leg-gazdagabb külföldön is külön helyet vivott volna meg magának.

EGY VIG ELŐADÁS. Brüsszelben történt az elmúlt héten. Valamelyik színházban szomorujátékot játszottak volna. Éppen az előadás megkezdése előtt sürgöny jön a szintársulathoz. A sürgöny tudatta, hogy valami sorsjátékon kétszáz-ezer frankot nyertek egy közös sorsjeggyel a színészek. Ilyen vidám előadást még nem pipált a világ. Még akit a darabban leszurnak, az is hahotázott. A közönség oda volt a jókedvtől. És mi csodálkozunk, hogy néha a vigjátékokban nem nagyon vidámak a színészek s a drámákban olykor igen pajkos egyik-másikuk. Végre is ők élnek a szinpadon kívül is. Családi öröm, baccarat-veszteség, árverés és a többi érheti őket. Természetes, hogy ezt nem nyelhetik le egészen, mihelyest maszkot öltenek.

Suzanne Després öltözőjében.

A Nóra második fölvonása végiggázolt rajtunk annak a tragédiának izgalmaival, mely tulajdonképen csak egy asszonyé, egy polgári tűzhelyé, amelyet azonban ennek a csodálatos, igénytelen asszonynak nem elemezhető színjátszó mestersége igazi nagy, koturnusos tragédiává mélyített. Néhány mozdulatával és néhány egyszerűen asszonyi könyvével.

Mi budapestiek a kötelező közönyt saját megindulásunk leolvasztván, ritkán tapasztalt lelkeséggel tapsoltuk föl a vasfüggönyt. Després asszony szinte fájdalmas mosollyal, melyen még keresztülborongott valami a felvonás izalmából, hajlongva köszönte meg az óvációt. Majd újra felgördült a függöny és ekkor már a szemét törölgette, — nyilván a meghatottság könnyeiről, — és a nagy rutinu színésznő a színpadi perspektíva naiv eltévesztésével, mintegy önfeledten, érthetetlen köszönő szavakat mormolt . . .

Megdöbbenve állottunk egy csomóba, fásult augurok és szégyenkezve szemléltük egymáson az auguri öntudathoz méltatlan megindultságot.

Ebben a hangulatban léptem a színpadra is és amikor bemutatnak madame Desprésnek, alig tudtam annyit is mondani:

— Madame, je suis profondement touché . . .

Rámnevetett egyszerűen, közömbösen. Aztán, majdnem resignáltan, az öltözőjébe vezetett, leülte, majd ő maga is leült a tükör elé és egy közönséges kék iroda-ceruzával vonalakat rajzolt a szemöldökére és szempilláira. Sorra kerültek a festékek is, vaselin és minden egyéb. Közben felém nézve, roppant közönyösen mondta:

— Milyen meleg közönség . . . nagyon kedves . . . Bécsben is így volt különben . . . De ez várakozásomon felüli . . .

Abszolút közönyössége majdnem felháborított. Megszégyenített, hogy ő rajta nyoma se látszik annak az irgalomnak, melyen az én objektivitásom elkallódott. Szinte felelősségrevonás-formán törmedtem rá:

— Ilyen nyugodt? Nem izgatódott fel? . . .

— Ó igen — felelte előbbi közömbös hangján — engem mindig felizgat ez a szerep. Nem annyira a kitörések

izgalma, mint inkább az a lappangó, mély — hogy úgy mondjam — irodalmi izgalom, melyet Ibsen közöl velem.

Ezt is nagyon egyszerűen mondta, de ebből már az élet-konklúziók egyszerűségét hallottam kicsengeni.

— Van már közönsége Ibsennek Párisban? Mikor én ott jártam még nagyon keveset tudtak erről a legnagyobb íróról, aki pedig igazan nemcsak az Északé, hanem az egész egyetemleges kulturáé . . .

— A legnagyobb . . . igen, a legnagyobb — ismételte elgondolkodva. Hát bizony kevés, nagyon kevés közönsége van nálunk. Nekem és a „Nouveau“-nak éppen az ő meghonosítása az én célom. Habár játszszuk mi Gorkijt is, Tolstojt is és a többi moderneket.

— Ibsen nem, ellenben Henri Bernstein népszerű Párisban?

Elértette az ironiát és mosolyogva mondta:

— Bernstein népszerű. Úgyesen tanult Ibsentől és izlése író.

— Azonkívül izig-vérig francia. Ez a fegfőbb ereje.

— Hallom, hogy szépeket írtak rólam. Igaz? Kár, hogy nem tudom megérteni. Bécsben különösen Herman Bahr ódái leptek meg.

— Mi rímiben írtunk, madame, csakis rímiben . . .

Ez nagyon tetszett neki. Ritkamód bájosan mosolygott és folyton hajtogatta:

— Comme vous etez gentil . . . comme vous etez gentil . . .

Ekkor már intimre fordult a beszélgetés. Mindenféléről, apró jelentéktelenségekről csevegett össze-vissza meghitien, kedvesen. Elnéztem majdnem csunya arcát, hogyan szellemiti át, hogyan aranyozza bájosá egy-egy mosoly derűje.

— Az első turném sikeréről nem fogok megfélekedni. Most Bukarestbe megyünk, de február közepén visszamegyek Budapestre. Ha csak egy napra is. A „Robe rouge“-t fogjuk játszani . . .

— Mon dieu, elkéstem — ugrott fel egyszerre — olyan jól elbeszélgettünk. És csókra nyújtotta a kezét.

Mire visszautottam a szöllémre, már a szinpadon volt, szenvedéstől szinte átszellemült arccal, a fájdalom apátiájával minden mozdulataban, továbbfejlesztve a cselekvényt azzal, a felvonási művészettel, melyről ódákat írtak Európa összes kritikusai . . .

És én ismét közönséggé csökkentem egy pillanat alatt. Ahitatossá és megindulttá.

Barde.

EGY FEHÉR ÉJSZAKA. Óh, én szerelmes, bűnös, csodaszép városom! Olyan vagy most, mint egy óriási pillangó, mely félve, reszketve ereszti le szárnyait, mikor pihen. Potrohodra hullámosan fényes és barna sávokat vontak a két parton álló lámpák. Két fehér szárnyad pedig ezer meg ezer hunyorgató, sugárzó ponttal, aranyos pettyekkel van teleszórva. Hát a csápjaid? Azok nagyok lehetnek, de nem látom őket, mert belevesztek az éjszakába . . .

De hogy ringatózol, hogy hullámszik a kebled! Remegsz? Mitől remegsz úgy? . . .

Hess, hess!! . . .

Oh, én balga!

De milyen csönd van. Lélekbe maró ez a méltóságos csönd. Most látlak először ilyen némán. Sohse hittem volna, hogy ennyire el tudsz némulni, örökké zajgónak, örökké zibongónak hitt városom. És úgy tűnik, mintha régóta, nagyon régóta aludnál.

Bizonyosan már mindenki alszik. Talán csak egyedül én vagyok még ébren. Nem tudok megválni tőled gyönyörű éjszakám. Pedig néhány csillag már kezdi lehunyni bátyadt szempilláit.

Amilyen tiszta olyan igazságos ez a fehér lepel: a bűn és az erény tanyáját egyformán takarja . . . Mit beszélek! Bűn? Itt bűn? Itt kapzsiság? Ebben a városban? Amelyik ilyen csöndes? Ebben a pihegő, bájosan szendergő városban? Hihetetlen! Az örök nyugalom, az örök béke városa ez. Az?

De ez az éjszaka bizonyosan tiszta. Nem profanizálja az élet . . . Ez az éjszaka a harmónia, a nyugalom éjszakája . . .

Szembe jön velem egy fiatal ember. Lassan, csoszogva haladt el mellettem. Éppen a híd egyik lámpájánál találkozunk. Jól szemügyre vettem. Ez sem evett ma meleg ételt, esküszöm. Hitvány nadrágját a szél odatapasztotta lábszárához mely kikandikált belőle egy szakadáson. Két cérnakabát volt rajta. Az alsó fekete széle kilátszott . . .

Minek részletezzem: a megtestesült nyomor és szenvedés. Közönbösen tekintett maga elé. Hova mehet ez most? Mit vétett, hogy így kell bűnhődnie? De vajjon ő e a bűnös vagy az emberek, a társadalom? . . . És mikor erre gondoltam, végtelenül szántam. Bizonyosan valami menedékhe-

lyet keres. Vagy neki már minden egyre megy? Talán a Dunába akarja magát vetni? Megszólítom. Minek? . . .

Hátrafordulok és hallom, amint dühösen beleköp a levegőbe.

Jól van, gondoltam. Helyettem tetted. Szembeköpte az éjszakát, a hazug éjszakát, melynek még az imént úgy hittem, de most kiábrándultam belőle. Kedvetlenül, szomorúan bandukoltam hazafelé. Eszembe jutott a holnap, amikor talán majd újra kisüt a nap és lehull mindenről a lepel és a nappal olyan fekete lesz, mint amilyen fehér ez a hazug éjszaka.

J ú b á l.

Közgazdaság.

A M. KIR. SZAB. OSZTÁLYSORSJÁTEK részvénytársaság hétfőn tartotta Tolnay Lajos elnöklésével nyolcadik rendes évi közgyűlését 25 részvényes jelenlétében, kik 4483 részvényt képviseltek. Az előterjesztett múlt évi mérleg s üzleti jelentés elfogadása után elhatározták, hogy a 8. számú kamat- és osztalék-szelvény 118 koronával váltassék be. A részvények szelvényeinek kifizetése már e hó 23-ától kezdődőleg történik. A közgyűlés úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadta. Az igazgatóság tagjaivá 5 évi időtartamra megválasztottak: Benke Gyula, Egyedi Lajos, báró Fejérváry Imre, Herrenschmidt Alfréd, Jakoby Gusztáv, Lilientfeld Róbert, Schwarzschild Bertalan, Stein Armin és Tolnay Lajos. Ezután a felügyelő-bizottságot választották meg egy évi időtartamra. Ezzel a gyűlés véget ért.

*

A társaság igazgatósága legutolsó ülésén Serényi Samu vezértitkárt cégjegyzői jogosultsággal ruházta fel.

*

A sorsjegyek tekintetében állandóan mutatkozott nagy kereslet folytán és a XVIII. sorsjátékra beérkezett jegyzések felette kedvező eredménynél fogva az Osztálysorsjáték igazgatósága a XVIII. sorsjátéktól kezdve a sorsjegyek számának 15,000 darabbal való fölemelését határozta el.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87—34. szám.

Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület

hatvanhatodik évi

rendes közgyűlését

1906. évi februárius hó 2-án délelőtt 10 órakor fogja
Budapesten, Pestvármegye székháza disztermében
(Városház-u.) megtartani.

Tárgysorozat:

1. Jelentése az igazgatóságnak és a felügyelőbizottságnak az 1905-ik évi üzlet eredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt.
3. Igazgatósági javaslat az alapszabályok 26., 27., 48., 90 és 109. §-ainak módosítása iránt.
4. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
5. Az igazgatóság hat tagjának megválasztása (alapszabályok 23. és 35. §-a).

Ezen közgyűlésre a t. cz. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1905. december 31-éig nevére iratott s a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 órájáig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1905. januárius 15-én.

Az igazgatóság.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szem-
ölcs és a talp, valamint a sarok bőrkémé-
nyedései, továbbá mindennemű bőrel-
szarusodás ellen. A hatását
jótállás vállaltatik.

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig dróktól 1.20 kor.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendő.

Központ
szétküldési raktár

Schwenkl L. Gyógyosztára,
Meidling-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasi-
tás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és
aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

1 doboz ára 1.20 K., vidékre 1.65 K.,
előzetes beküldése mellett bérn.

Magyarországi főraktár
Török József gyógyszer. Budapest
Király u 12. Andrássy-ut 26.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNÉVŰ ÓRAÜZLETE.

Állapítatott
1847

Brausweller János
Szegeden. Cs. és kir. kiskirályi
szab. chronometer és műmúra, állatálaja
a remontoir ingatáraknál
stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

A már 53 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat
követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁR

arctisztító kenőcs

arcvirágzások ellen,

bőrszépítő szappan

szeplő, himlőhely, sömör, májfoltok,
fakadékok, forrósági pörsekenések,
orrvörösségek és minden egyéb

valamint az uj-vukovári
mely az arckenőcsvel a használati
utasítás szerint alkalmazva, még
korosabb egyéneknek is viruló és
fiatal kinézet kölcsönöz.

Egy nagy téglér 1 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól
óvakodjunk! Csak Kralcsovics által Vukováron készített kenőcs valódi. —
Minden téglén Kralcsovics, a készítő arcképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrássy-ut 26. Török József gyógyszer. Budapest.

15-20 éves hölgyeknek I

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy lemergi tanárné írja: Az újságban hirdetett csodadolgoknak nem hittem soha és a Diana-crémet s Diana-szappant is csak azért rendeltem meg, mert több oldalról azt állították, hogy ezek a legjobb bőrápoló- és szépitőszerek. Most már tapasztalatból mondhatom, hogy ezek az állítások igazak és igyekszem én is tovább terjeszteni hölgyismerőseim között. Egyelőre csak 2 tégely Diana-crémet és 1 drb. Diana-szap. kérek postafordultával.

Uri hölgyeknél rendes szokás, hogy mielőtt színházba, bálba vagy egy sétára mennek, előveszik a «Diana-szappant» — mely tiszta epe és parfüm — és azzal megmossák az arcukat, kezüket. Azután a száraz és nappal is használható «Diana-crémme»l gyöngén bekenik magukat, melyre jön a «Diana-holgypor». Minden dobozhoz már a szarvasbőr is hozzá van csomagolva. Ily bőrápolás mellett nem csoda, hogy a fővárosi és a vidéki nagyvárosi hölgyek feltűnést keltenek szépségükkel, finom, tiszta s szeplőtlen arcukkal és gyöngéd, puha, bársonyszerű kezeikkel. — Ezek a Diana-szépitőszerek arról nevezetesen a hölgyek előtt, hogy azoknak használatát nem lehet felismerni az arcon s épen ezért vásárolják ma már az egész világon ismeretes Diana-szépitőszereket.

Egy párisi gyógyszerész leánya írja: A minden oldalról ajánlott Diana-szépitőszerekkel tettem egy próbát s mondhatom, hogy többet ér az összes francia szépitőszereknél. Legyen szíves intézkedni, hogy egy párisi gyógyszertárban allandóan megkaphassuk, mert így sokba jön a szállítás. Most kérek két száraz Diana-arccrémet, két Diana-szappant és három Diana-pudert.

Egy 17 éves bakfis levele: Nővéremtől loptam egy kis **Diana-parfümöt**, de az olyan valami különös jó volt, hogy az egész kis városunkban csak az én illatomról beszélnek. Legyen szíves megírni, hogy a Diana-szappan és Diana-crém is ilyen finom dolog-e?

Egy kassai úrhölgy írja: Semmit se tartottam az összes szépitőszerekről addig, míg meg nem próbáltam a Diana-crémet és Diana-szappant. Tessék utánvétellel 3-3 adagot küldeni.

Egy kolozsvári 45 éves urinó írja: 16 éves korom óta használok arckenőcsöket és szappanokat, de hatását soha nem vettem észre oly rövid idő alatt (egy hét) mint a Diana-arccrémenek és Diana-szappannak. Oly üde, friss, tiszta arcot kaptam, hogy mindenki megbamul azóta.

Egy tégely **DIANA-CRÉM** (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** (originális nagy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

„Globus” műintézet és kiadóvállalat részv.-társaság nyomára Budapest.

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique Parisien) ::

melylyel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfesthetni feketére, barnára vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, alkalmazása egyszerű **Ára 4 kor.** A használathoz szükséges csészék, kefék stb. **1.20 korona.** ☐ Főraktár **Budapesten:**

Török József gyógyszerháza Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a diszkeresztel kitüntetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészítetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben.

Fogorvos: **LÖFFLER EMIL.** Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: **GROSSMANN SIMON.** Fogad egész nap. **Pájdalom nélküli fogműtétek 2 korona.** Tartóstimések 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi jótállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is.

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a Rethy-fele pemetefü-cukorkánál!

Vásárlásoknál azonban vigyázzunk és **határozottan Rethy-féle** kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van.

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerertárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Gyűjtőknek figyelmébe !

Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronaig és följebb.

Magyarország legrégebbi kereskedője

**PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3, az udvarban.**

Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitünőbb szépitőszér; felülmúlja az összes létező szépitőszereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztatlanságot az arcról és annak friss udeséget, fiatalságot kölcsönöz. Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerertárban és drogueriában. — Főszétküldési hely:

Balassa-gyógyszerertára, Budapest—Erzsébetfalva.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugy mint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegeket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Lányi Bertalan.

TARTALOM:

Pax haldoklik. — Béke? — Kristóffy és Gorkij.
 — Lányi Bertalan. — Orvosok sztrájkja. — A terézvárosi beszámoló-
 ból. — Levél egy kibujdosodott hazaffyhoz. — Európa apósa. — Abádi
 Imre: Sajtó partján. — P. B.: Berliini levél. — Krónika pesti dolgokról.
 — György Oszkár: A billentyű ragyog . . . — Gorkij — Wittéről. —
 A szivárványszínű szociológia. — Új halhatatlanok. — Szentek az asszo-
 nyokról. — Ady Endre: Egy párisi hajnalon. — Szini Gyula: Az áldozat.
 — Az ember és munkája. — Romulus: Vincent van Gogh. — Közgazdaság.

Február elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona

Félévre ... 6 korona

A „Jövendő” kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87—34.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis
állatoknak,
Naponta d. u. 3—5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körút 2., I. em. (Telefon-szám 80—10.)

**A hosszú
téli estéken**

a legjobb szórakozás egy Sternberg-fonográf.

Mulattat

tréfás előadásával.

Szórakoztat

zenéjével.

Gyönyörködtet

szép
beszédeivel

Kapható már 10 firtól felj. 20, 30, 40, 50, 60 firtért. Gramofon 25, 30, 40, 60, 80 firt és felj. Lemezek 2 különböző drbot tartalmaznak firt 1.50 és 2.—

== STERNBERG ==

cs. és kir. udvari hangszer-gyár

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 36.

3 NAP

alatt minden kéz barsonysimává
és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Pax haldoklik.

Amikor a béke lassan bontakozik ki a politikai ellentétek és alkudozó tárgyalások ködéből, Budán, a hercegprimási palotában halállal küzködik az a fehér áttetsző arcu aggastyán, akinek hivatása és legigazabb törekvése volt a béke utjának egyengetése. Valóságos tragédia, hogy amikor az egyetértés, a nyugalom beköltözni készül a lelkekbe, Vaszary hercegprimás már öntudatlanul vergődik az ágyában. Pax diadalmas bevonulását az országba ő már alig éri meg. Lelkének utolsó megkönnyebbülése az lesz, ha egy jó ember a végső világos pillanatban oda hajol hozzá:

Béke lesz az országban!

Béke ?

Hogy is volt kezdetben, az 1904-ik év telén ?

Gróf Apponyi Albert, az ő kellemes, lágyan behizelgő, s ha kell, titánilag dörgő és háborgó hangján, amely a „Journal de Debats“ hasonlata szerint olyan, „mint egy rokokkó-spinet és ha kell, a szónoki vezuvság minden skálájával rendelkező,“ gróf Apponyi Albert a nagy államférfiu à la Ignatius Loyola et Machiavelli, ezt dörögte a függetlenségi párt erkélyéről az alant hullámozó tömegnek:

— A legradikálisabb harcra vagyunk készek és ezt a harcot mi a végkimerülésig fogjuk folytatni. Nincs az a hatalom, nincs az az erő, nincs az a veszély, ami bennünket a nemzeti követelésekért folytatott harcunkban meg tudna tántorítani, nincs az az áldozat, mely nekünk nagy volna céljaink eléréséért.

És ebben a girondista-izű politikai fogadalomban a palmerstoni fenségesség mellett volt valami az orosz néptribunok szónok tonusából.

Az emberek pedig egymás karjaiba dőltek és szent örület fogott el mindenkit. Sőt sokan könnyeztek is és e könnyeket boldogult Bartha Miklós mester a hazafiasság gyöngyeinek nevezte.

Az összes ellenzéki pártok, melyek a parlament nor-

mális tanácskozási rendjében a leggyönyörűbb antipáthiával viseltettek egymás iránt, a nemzeti vívmányokért folytatandó küzdelemre egygyé olvadtak és megalkották a magyar politikai szentháromságot: a koalíciót. Eötvös Károly Rakovszky István mellé került, Andrassy Gyula gróf Vázsonyi Vilmossal jutott egy táborba.

De hát mik is voltak ezek a nemzeti vívmányok, amelyek eléréséért a politikai Coriolánok mindent megbocsátottak egymásnak? Az önálló magyar hadsereg, a magyar vezényleti nyelv, a personál unió és az önálló vámterületért való küzdelem volt az, mely paralizálta a magyar politikai pártokat.

* * *

Az egyesült pártoknak ezt az idylli összhangját, a politikai Pálok és Virginiák békés együttlétét megzavarta a darabant kormány egy törvénytervezete.

A korona egy napon kénytelen volt észrevenni, hogy a trón és királyi hatalom természetes támaszai a mágnások, szövetkeztek az ő felségjogai ellen. Keresett tehát szövetségest a nép millióiban. Egy Habsburg, mint a népjogok előharcosa!

Napirendre került az általános választójog kérdése. És ezzel elkezdődött a küzdelem a népjogok és a kiváltságok között.

* * *

A kiváltságok és a kiváltságosak győztek. Az új szabadságharc dicső harcosai leverettek, ragyogó fegyverzetüket

lerakták, futkosnak a Burg ajtaja elé a honnan szeptember 20-án kirúgták őket s kérnek bebocsáttatást, mondván:

— Nem kell personal unio, nem áhitozunk önálló magyar hadsereg után, pokolba az önálló vámterülettel — csak a hatalom kell, a husos fazék, csak a kiváltságok maradjanak meg.

És ezt a gyalázatos leszerelést véghez vitték azért, hogy a népjogok ne érvényesülhessenek.

Hátha ennek az országnak népe ezt az árulást is nyugodtan el fogja tűrni, akkor megérdemli, hogy a mág-nások uralkodjanak fölötte.

KRISTÓFFY ÉS GORKIJ.*

Az orosz forradalom és az általános választójogért folytatott magyar küzdelem: ki hitte volna, hogy ezek egy sorba kerülnek? Hogy Európa kulturgócában anyákká avatják, egy azon pillanatban és fejlett suhancok csecsemőként mutassanak rájuk, a honnan az üdítő tejet szívják magukba? Hogy elbizakodott zsiros hasú burzsoák és feudálisok mene-tek-el-ufarsinja legyen ez a két nép, melyeket eddigelé csak az különböztetett meg egymástól, hogy az egyik kevésbbé, a másik jobban maradt le a nyugat fejlődés melől?

Hát azt ki hitte volna, hogy Gorkij nevét és Kristóffyét egy lélekzetre mondják ki emberek? Olyan emberek? Olyan emberek, kiket a távolság hűtőkészüléke épúgy megszabadít a rajongás, mint a gyűlölködés hevétől. Olyan emberek, kik «nagy» embereket kicsiknek látnak tényeikben és nagy tényeket fedeznek fel kis emberek mozgásában. A kik tehát

* Dr. Balog N. Imre a kiváló szociológus írja a «Munka Szemléjében, berlini tanulmányutján szerzett impressiók után.

rendelkeznek az objektivitás mértékével és hideg biztonsággal mondanak ki olyan eredményeket a melyeket a közletről szemlélők őrült ostobaságnak és hahotára való hülyeségnek tartanak . . .

Az orosz forradalom egy esztendő évfordulóján a német szocialdemokraták országsszerte nagy népgyűléseket tartottak. Ünnepeltek. De minthogy a szocializmusnak nincsen ténye, mely nem munkában fogamzik és munkában olvadna fel, ezek a gyűlések a választói jog megszorítását célzó áramlatok ellen is tiltakozást jelentettek egyuttal. Az orosz forradalom évfordulója nagy ünnepi szózatával hatolt be a lelkekbe. Az ő nevét emlegette azon a napon minden ünneplője a diadalmasan haladó forradalomnak. Szónokok és hallgatók egyaránt. Egyesek és tömegek. És ugyan ezek emlegették a Kristóffy nevét is. Nem tehetek róla, meg kell mondanom, hogy ugyanolyan csodálattal. Mintha csak a magyarországi küzdelemnek Gaponját látnák benne, aki elől viszi a népjogok zászlóját. Ő gyártotta a bombát, mely felrobbant és megrázta egész európát s az ő nyomán fakadt a választói jog hatalmas hullámu küzdelme és annak a védekezésnek a bátorsága, melylyel e jogot a németek most körülsáncolják. Nem tudják elhallgatni a nevét, mikor erről a földrengető kérdéssről donnerwetteres indulattal megszólalnak.

Lányi Bertalan.

Aki az 1905. és 1906. évek történetét meg fogja írni, annak el kell majd ismernie, hogy e két év politikai harcaiban Lányi Bertalan ez időszakbeli igazságügy miniszternek igen jelentős szerepe volt. A politikai szenvedélyek mai izzó állapotában meddőnek tartjuk ama kérdés felvetését, vajjon az a politika, melynek Lányi részese, helyes-e, vagy helytelen, mert csak nyugodtabb idők beálltával a későbbi évek krónikása döntheti el majd e kérdést igazságosan; az azonban bizonyos, hogy az áldatlan politikai viszonyok teremteték a mai helyzetet, melynek ő az egyik legkiemelkedőbb alakja, kinek nagy tehetségét, bámulatos energiáját, kiváló jogi tudását mindenkinek — barátoknak és ellenségnek egyaránt — el kell ismernie.

A kép, melylyel mai számunk címlapját ékesítettük, egészen hiven tükrözi vissza e nagyszabású államférfiú arcvonásait, megpróbáljuk már most az ő jellemrajzát is megfesteni, minden elfogultságtól menten, hogy ez is teljesen hű legyen az eredetihez.

Az eredményekben gazdag életpályához képest, melyet megfutott, Lányi Bertalan még aránylag fiatal ember. 1851. március 21-én született Híbbén (Liptómegyében). Kezdetben ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1884. évben a bírói pályára lépett. 1891-ben Szilágyi Dezső meghívása következtében az igazságügyi minisztériumban mint törvényelőkészítő nyert alkalmazást és tulajdonképen itt kezdődik Lányi Bertalan fényes kodifikátori pályája. Mint az igazságügyminisztériumba beosztott kir. írelőtáblai bíró, résztvevő Szilágyi Dezső, a nagy reformminiszter csaknem minden törvényelőkészítő munkájában s ezenkívül Szilágyi megbizta őt más nagyfontosságú közjogi természetű feladatokkal is. A sommás eljárásról szóló törvény életbeléptetését és végrehajtását ő teljesítette és első sorban az ő körültekintő és céltudatos működésének tulajdonítandó, hogy ez a nevezetes perjogi reform minden rázkódtatás nélkül ment át az életbe. Hogy Szilágyi Dezső mennyire becsülte Lányi tehetségét, jogi tudását és különösen közjogi ismereteit, bizonyítja az a körülmény, hogy őt bizta meg a consuli bíráskodásról szóló tör-

vény végrehajtásának és a konstantinápolyi konzuli főtörvénysek szervezésének munkálataival.

Mindnyájan emlékezünk azokra a támadásokra, melyek Szilágyi minisztersége első idejében a most felszinenlevőkhöz hasonló közjogi vitákban, így a consuli biráskodás kérdésében is érték. Midőn a consuli biráskodásról szóló javaslatot a képviselőházban tárgyalták, gróf Apponyi Albert szemére vetette Szilágyi Dezsőnek a nemzeti jogok elalkuvását és az egész ellenzék azzal vádolta Szilágyit, hogy új közös ügyet csinál. Szilágyi azonban rendületlenül kitartott álláspontja mellett, jól tudva azt, hogy eljárását a következmények igazolni fogják. Ily előzmények után igen kényes közjogi feladattá vált az itt szóban forgó törvények végrehajtása, mert a nemzeti érzékenységet sértő számos kérdés, mint pl. a nyelv kérdése és a címerkérdés a törvény végrehajtásának körébe utaltatott. Hosszabb, részletes tárgyalásokat kellett e részben az osztrák igazságügyminiszteriummal és a közös miniszteriummal folytatni. Szilágyi annyira megbízott Lányi tudásában és határozottságában, hogy a szokott írásbeli ut mellőzésével a közvetlen szóbeli megbeszéléseket tartván célravezetőbbnek, e részben a maga álláspontjának képviselését majdnem teljhatalommal Lányira bízta. A mikor Lányi ebben a tárgyban első ízben Bécsbe készült, Szilágyinál jelentkezett a végből, hogy tőle utasítással láttassék el. Szilágyi figyelmesen végighallgatta Lányi előterjesztését és így bocsátotta utnak Lányit:

— Önnek nem kell utasítás. Gratulálni fogok önnek, ha azt, a mit most előadott, meg fogja valósítani.

És a két-három évig tartott tárgyalások befejezte után Lányi azt jelelnhette Szilágyinak, hogy még többet sikerült elérnie, mint a mit első előterjesztése kilátásba helyezett.

Hogy mennyire elismerte és méltányolta annak leghivatottabb megítélője, maga Szilágyi Dezső Lányi nagy tehetségét és jogi ismereteit, annak legekleatásabb bizonyága, hogy a mikor szükségét látta a sokfelé ágazó kodifikatorius munkálkodást közös szervezetbe foglalni és evégből az igazságügy miniszteriumban külön törvényelőkészítő osztályt szervezni, Lányit szemelte ki ennek az osztálynak vezetőjévé. A Wekerle-miniszterium időközben történt visszalépése folytán ezt a tervet csak Szilágyi utódja, Erdély Sándor valósíthatta meg. Ekkor Szilágyi Dezső, aki már a képviselőház elnöke volt, az alábbi, hű reprodukcióban közölt levelet intézte Lányihoz, — viszonzásul azért, hogy őt Lányi miniszteri tanácsossá és a codifikationális osztály főnökévé történt kinevezetése alkalmából felkereste:

Budapest 95 máj 18.

A képoiselőház
elnöke.

Méltóságos uram!

Beeset levelei vettem. Lapalomban
hogy keményesen nem találkozom
habunk. Igen kösönöm - roham
való megemlékezés, és fogadja
öröme örömeim kifejezését és
beszen megértéssel előmozdítása
felte. Mindenki unarit abban
és elismeri, hogy talansoma,
szadma'nya, és néj, bár gőzöge
Kivételülag leperisít épén erre

an allu'ssa, ei mi muni
nyajan solex va'nuk
huol.

hines baratsagat
javore i'li'ev've mava

negi hine
kilagpi'bertoz

Melkaiagor

Lanyi Bersalan

Ministeri Panaan'si unat

Budapest

Izarsagug; minister

A törvényelőkészítő osztály vezetését átvéve, Lányi Bertalan nemcsak az igazságügyi kodifikáció összes ágait kultiválta, hanem résztvett a többi kormányzati ágak jogalkotó munkájában és így a nagyobb fontosságú közjogi kérdések megoldásában is közreműködött. Ezenkívül 1897 óta vezető tagja volt a magyar polgári törvénykönyv előkészítése végett szervezett állandó bizottságnak. Meg volt továbbá bizva a bányatörvény tervezetének elkészítésével, melynek szövege és indokolása 1903-ban jelent meg. Az igazságügyi igazgatás és a törvényelőkészítés terén tett eme kiváló szolgálatai elismerésül ő Felsége 1904-ben ama ritka kitüntetésben részesítette, hogy neki a Szt. István-rend kiskeresztjét adományozta. Az a körülmény, hogy e kitüntetést Plósz Sándor igazságügyminiszter, ki maga is mint törvényalkotó a legelső egyike, hozta javaslatba, — továbbá a rendelet adományozó királyi kézirat kivételesenbb jellegű tartalma csak fokozta e kitüntetés értékét.

A múlt évi választásoknál Lányi Liptó-Szent-Miklóson mint a szabadelpártpárt jelöltje lépett föl és a nemzetiségi párt leghevesebb agitációja ellenére győzelemre emelte a magyarság és a szabadelvűség zászlaját. E választás után a Tisza-minisztérium lemondása folytán az igazságügyi tárca megüresedvén, 1905. június 19-én Lányi Bertalan vette át az igazságügyek vezetését. Ezzel új korszak nyílik meg e férfiú életében, ki nagy tudást, alapos jogi képzettséget, bámulatos energiát és a gyakorlati jogi élet minden terén szerzett gazdag tapasztalatokat vitt e diszes állás betöltéséhez.

Sajnos, olyan viszonyok között vette át Lányi a miniszerséget, hogy az első pillanattól kezdve a mai napig folytonos és lázas küzdelemben teltek el napjai. E küzdelemben azonban alkalma nyílt, hogy fényes tehetségeinek és nagy jogi tudásának teljes apparátusát feltárja.

Itt kell megemlékeznünk az ugynevezett Lányi-féle közjogról. Az aktuális kormányzati helyzetnek alkotmányjogi minősítését tárgyzó felfogását Lányi első ízben m. é. július havában megtartott képviselőjelölti programbeszédében, majd az Andrássy-féle elmélettel szemben közreadott hírlapi közleményekben fejtette ki. Jog érveinek egész arzenálját bemutattva, többek közt bebizonyította, hogy Dicey, a legnagyobb tekintélyű angol közjogász, szintén azonos elveket hirdet. Tüzetesen foglalkozott e kérdéssel ama nagy feltűnést keltett beszédjében, melyet múlt év szeptember 15-én a főrendiházban tartott. Lányi ez alkalommal elsőrangú szónoknak bizonyult, ki jogi érvek súlyával harcol. Mindazt, amit Lányi e

nagyfontosságu beszédében és a gróf Andrássy Gyula hírlapi cikkeinek nyomán közkeletűvé vált felfogással szemben kifejtett, nem kisebb közjogi tekintély erősített meg, mint Concha Győző egyetemi tanár, ki a Budapesti Szemle múlt évi decemberi füzetében «Jogintézmény-e a parlamenti kormány?» című becses tanulmányában ugyanazokat az elveket vallja, melyeknek Lányi kifejezést adott.

Lányi állásfoglalása lehet politikailag téves, az azonban merőben ki van zárva, hogy a szenvedélyek lecsillapultával tárgyilagos megítélés melletti kijelentéseit jogosan bárki is «a törvények elcsavarásának és meghamisításának» minősíthesse.

Lányi számos nagyszabásu művel gazdagította jogi irodalmunkat, de a legkiemelkedőbb jogász- és törvényalkotói működése kétségkívül a magyar polgári törvénykönyv tervezetével függ össze.

E nagyfontosságu törvényjavaslatot már érdeme szerint méltattuk a múlt évi augusztus 13-iki füzetünkben «Igazságügyi reformok» cím alatt közölt cikkünkben. Midőn e cikk megjelent, Lányi alig hogy két kónapos miniszter volt. Azóta lázas tevékenységet fejtett ki, hogy nagyszabásu művét befejezze s rövid minisztersége alatt már nyomtatásban megjelent a kritikai anyagot tartalmazó «Főelőadmány» három kötet, s elkészült a befejező rész is, mely az öröklési jogra vonatkozó anyagot tartalmazza. E befejező rész van most sajtó alatt és mihelyt ez megjelenik, azonnal hozzá lehet kezdeni a végleges tervezet megszövegezéséhez. Ha pedig ez is elkészül, akkor Lányi az egész jogász-világ osztatlan elismerésére számíthat, mert főrésze volt a legnagyobb törvényhozói feladat megoldásában, mely e század jogászaira vár.

Habár Lányi mint magánjogász szerezte babérait, rövid minisztersége alatt megmutatta, hogy ő a jog minden terén otthonos és törvényalkotó nagy tehetsége a jog minden terén kitűnik. Ugyanis a büntetőtörvénykönyv módosításának sürgős megoldást igénylő ügye már hosszú évek óta vajudik, anélkül, hogy a helyes irányba terelődött volna. Lányi Bertalan oly lökést adott e halasztást nem tűrő ügynek, hogy remélhetjük, hogy az a legrövidebb idő alatt és a leghelyesebben fog megoldatni. Az e hóban az igazságügyminiszter elnöklése alatt tartott szaktanácskozás alkalmával, melyen a gyakorlat terén működő legkiválóbb büntetőjogászok vettek részt, Lányi nagyon helyesen határozta el, hogy a büntető törvénykönyv legégetőbb bajain egy rövid novellával segít, azonkívül pedig ő Felsége engedélyét fogja kieszközölni egy állandó büntető-

jogi kodifikáló bizottság szervezésére, amely kormányzati változásoktól független bizottságnak feladata volna, hogy az évtizedeken át folyóülemlett joggyakorlati anyagot kritikai szempontból tanulmányozza és feldolgozza.

De nemcsak ez az egyedüli sikere Lányi rövid miniszterségének. Azt minden jogász egyaránt elismeri, hogy kinevezései igazságosak és helyesek. Azonkívül szakított azzal a már csaknem gyakorlattá vált rendszerrel, hogy a legmagasabb állások hosszú időn át — az igazságszolgáltatás nagy kárára — betöltetlenül maradnak. Lányi gyorsan határoz a kinevezések tárgyában és mindig azon van, hogy olyanokat nevezzen ki az egyes állásokra, akik képzettségük, szorgalmuk, higgadtságuk és tárgyilagos gondolkodásuknál fogva arra érdemesek. Rövid minisztersége alatt az e téren történt sok mulasztást pótolta és az egész ügyészi és bírói karban egyhangú dicsérettel emlékeznek meg kinevezéseiről. Azt a tervét pedig, hogy az ügyvédi kar jelesei kinevezése által az ügyészi és bírói kart felfrissítse, az egész jogász-világ tetszéssel fogadta?

A bírói függetlenségről táplált magas véleményéről a Szabó Miklós nyugdíjaztatása alkalmával a kir. Kuria díszes tagjai előtt az ünnepelthez intézett beszédben adott kifejezést.

«A bírói függetlenség — úgy mond — csak akkor felel meg nagy rendeltetésének, ha az állami jogrend egyik eszköze és biztosítékaként nemcsak a hatalommal szemben, hanem a társadalom köréből feltörő áramlatokkal és hangulatokkal szemben is érvényesül.»

És attól a férfitól, aki így nyilatkozik, kellene féltelnünk a bírói függetlenséget? Nem-e inkább ama ellenzéki lapok vezércikkíróinak, akik még az ilyen ráfogástól sem rettenek vissza, és akik sokszor minden jogi tudást nélkülöző vezércikkokban akarnak hangulatot kelteni és próbálják a független bíróságot befolyásolni, kellene ez aranymondást megszívlelniök?

Az igazságügyminiszter ügybuzgóságáról és nemes szívérről tesz tanuságot az a megható jelenet, mely múlt hónapban a főváros előkelő jogásza által rendezett társas vacsorán lejátszódott. Éjféli órában levelet adnak át a miniszternek, melyet alig hogy elolvasott, a mellekterembe siet, hol zokogva nyújtja át egy nő kérvényét, melyben a házassági kihirdetés alól való felmentését kéri, mert vőlegénye a halállal vívódik a katonai kórházban. Az igazságügyminiszter a késő éjjeli órában a legnagyobb lelkiismeretességgel lát az akták tanulmányozásához és mindent rendben találva, megbizsa a vacsorán szintén résztvevő Tóry Gusztáv miniszteri tanácsost,

hogy állítsa ki a felmentést megadó okiratot. Az egész társaság lelkes éljenzésbe tört ki, mikor az igazságügyminiszter a kész okiratot aláírta.

Ez év elején egy napilap által felvetett ama kérdésre, hogy a megkérdezett melyik vágyának betelejesülését óhajtja az új évben: az igazságügyminiszter azt válaszolta, hogy leghőbb vágya, ha mielőbb visszatérhetne jogi tanulmányaihoz. Mi is azzal a hő óhajtalással fejezzük be sorainkat — és azt hisszük, hogy velünk egvűtt az egész jogász-világnak ez az óhajta — hogy az esetben, ha Lányi Bertalan megváltik az igazságügyminiszteri állástól: nagy jogi kvalitásai, habár más téren, továbbra is a magyar igazságügy szolgálatában érvényesüljenek.

ORVOSOK SZTRÁJKJA. Az alsó-ausztriai vidéki orvosok elhatározták, hogy február elsejétől passzív rezisztenciába lépnek. A passzív rezisztenciának nálunk politikai mellékzöngéje van, azért sietünk megjegyezni, hogy az osztrák orvosok elhatározása ment minden politikától. Más oka van, még egyszerűbb: nincs kedvük éhen halni és nem hajlandók kiuzsoráztatni magukat a hatóságok által. Panaszuk az, hogy a hatóságok meghívják őket, vizsgálják meg a toloncokat, fegyenceket egészségesek-e és ezért a szogálatért olyan nevetséges összeget fizetnek, amely megcsufolása az orvosi társadalmi állásnak és akadémiai készültségének. Elég hipokrizissal, a hatóságok arra hivatkoznak, hogy az orvos hivatása elsősorban humanitárius, az orvosnak tehát már a humanitás nevében segítségére kell sietnie a szenvedőnek anélkül, hogy azzal a kérdéssel is foglalkoznék, megfizetik-e a fáradságát. Helyes. De hátha a humanitárius az orvosnak hivatása, miért nem gondol erre az állam akkor, amikor adót vet ki az orvosra és amikor az egyetemeken tandíjat szed azoktól, akik erre a humanitárius pályára készülnek. Az állam humanizmust követel és ennek szent nevében rabszolga munkára akarja kényszeríteni azokat, akiknek pedig csepp hajlandóságuk sincs arra, hogy egy jelszónak segítségével kihasználják őket. Amikre hivatkoznak, beszélők az adataik. Azt mond-

ják, hogy ők egy-egy megvizsgált tolonc után harmic-hat fillért kapnak, ellenben a borbély, aki a tolonc göndör fürteit levágja, negyvennégyet. A hatóság ajkát bigygyesztí és azt mondja, hogy az egyik az doktor, a másik az iparos. Doktor ne vezettesse magát olyan szempont által, mint a kalmár és az iparos. Külömben is az orvos tiszteletdíjat kap, a borbély munkabért. És teljesen elég, ha az elnevezésben ilyen finom a disztinkció. A sallárium effectiv értéke — mondják a hatóságok — mellékes. És ezzel szemben az orvosok? Ugy vélekednek, hogy mindenkit, doktort és iparost egy formán, ugyanaz a nézőpont vezérel: a megélhetés. És ehhez a bölcs megjegyzéshez még egyet fűznek, hogy többet ér az olyan munkadíj, amely mellékesen tiszteletet is biztosít, mint az olyan tiszteletdíj amely csak munkát ró arra, aki azt kapja, de kompenzációt nem nyújt a teljesített munkáért. A hatóságok mindezzel szemben vállat vonnak s két nap múlva megkezdődik a sztrájk. A szellemi proletariátus lép a piros zászló alá, hogy szembeszálljon az állammal, az etika tanítása szerint a polgárok társadalmi jólétének és biztonságának ezzel a hivatott őrizőjével.

A TERÉZVÁROSI BESZÁMOLÓBÓL. «...A nagy

nemzeti küzdelmet győzelemmel befejeztük. Választói jogot, magyar vezényszót, demokrata reformokat, önálló vámterületet, adó-szabályozást nem kaptunk. De szereztem annál, terézváros derék választó polgárai, szebbet, nagyobbat néktek: Rakovszky István és gróf Zichy Aladár kormányon vannak!...»

Levél egy kibujdosodott hazaffyhoz.

Kedves mester! Őszinte örömmel olvastam az amerikai magyar gazettában, hogy ön nemsokára hazajön. Áldja meg a koalíciós gondviselés ezen nemes és hazafias szándékáért. Mert e szándéka valóban nemes és hazafias. Hiszen önnel hálátlanul bánt a nemzet, küldözte, megtagadta, halott a legősibb erényt gyakorolta, amikor a politikába ártotta magát és vesztegetni akart. Alig mult el azóta két esztendő, a lelkén ejtett sebek még be sem hegedtek talán és ön mégis kész mindent elfelejteni és hazasietni, mert veszedelemben van a hon.

Mester, ön nagy férfit és sóvárogva várja a haza, higgye el. Óh, bár el se ment volna soha. Beh másként történt volna sok minden.

Az a sok forrongó hazafi bajból-bajba sodorta a nemzetet. Csak kapkodtak, hol ehhez, hol ahhoz, de erős, bátor elhatározásra nem tudták eltökélni magukat. Gyávák voltak és tehetetlenek.

Elhiszi-e, hogy még a sajtóban is csak pulyáskodtak, hogy valósággal szégyen volt. Amit tettek, össze-vissza annyi volt, hogy az embereket legazembereztek, lehaz árulózták. Igaz, hogy ez kijárt minden második embernek is, miután nem tudták, hogy ki közöttünk az a bizonyos második, hát mindenkit legazembereztek. De hát ennek dacára a fél ország mégis szabadon jár-kezel, és ha be is börtönöztek egy pár embert, hát ezzel csak a haza szent ügyének ártottak, mert rendszerint olyan derék férfiakat börtönöztek be, a kik hazafias tüntetések alkalmával se istent, se embert nem néznek. Ilyen derék hazafiakat, nézetem szerint, nem szabadna megfosztani a cselekvés szabadságától, nemcsak azért, mert mint ők mondják, „szabad hazában élünk és gazság megfosztani bárkit is eg éni szabadságától“ — a mit azonban némely alkalmakkor elfelejtene — de azért sem, mert a mint azt már a nagy Széchenyi is mondta, nálunk meg kell kegyelmezni az apagyilkosoknak is, olyan kevesen vagyunk hivatásos politikai tüntetők.

Láthatja, hogy az ön elvbarátai rosszul dolgoztak. Politikai ellenfeleik még most is élnek és legfőlebb „erkölcsi halottak“.

De hát az erkölcsihalott is eszik-iszik, színházba és hivatalba jár, protekcióra vadászik, mint más ember, a ki nem erkölcsi halott még. Pedig az lenne tulajdonképpen az ellenzék feladata,

hogy a hivatalokat magának tartsa fenn, a husos fazékat, a mely után közel ötven év óta reménytelenül áhitozott, magához kaparintsa. A többi nem számít, ugy-e bár? A vezényszó füst, köd, annál is kevesebb és mindenekelőtt nem vállalat. Ha már meg is volna, mit kezdene Polónyi a vezényszóval? Lehet azt külföldre szállítani. Hát Hollóék mit kezdenek vele? Lehet azt bérbe venni, parcellázni?

Ha ön itthon van, hát tudom, másként működött volna a hazafias ellenzék. Micsoda elokvenciával támadta volna ön népgyűléseken a hazaárulókat. És micsoda ángoló vezércikkeket írt volna ön lapjában. Hogy dorongolta volna őket — a gaz hazaárulókat, a kik, higgye el, kedves mester, nem is olyan veszedelmes emberek, mert ha el is adják a Hazát, de nem szállítják és a hazafiakra nézve ez, azt hiszem, megnyugtató lehet. Az ő hazaárulásuk, kedves Mester higgye el, legrosszabb esetben egy fiktív üzlet. Hiszen ön is kereskedett annak idején a Hazával, de azért én önt még sem tartom hazaárulónak a szó machiavelli-i értelmében. Ön nem tűrte volna azt a gyalázatos lélekfogdosást, melyet a kipellengérezés pressziójával űz a koalíció. Nem tűrte volna pedig azért, mert az már az ön foglalkozásába vág. A vesztegetéshez önnek több jussa lett volna, de gyakorlata meg tapasztalata is. Ön kenyérkérdésnek nézte volna a kormány »manővrizálását« és nem engedte volna, hogy éhes vidéki fiskálisok és elaggott mamelukok az ön kipróbált mesterségébe kontárkodjanak.

Hej, ha ön itthon lett volna! Milyen gyönyörűséges, milyen magasztos, milyen diadalmas lett volna a nemzet küzdelme. Attól vérzik el a szegény haza, hogy ön nem volt itthon, hogy ön Amerikában volt, a hol ragyogó tehetségeit nem érvényesíthette.

Sokat vesztettünk az ön távolléte miatt. De a károk talán pótolhatók. Van itt még hazaáruló elég, a kit a koalíció szimája sem volt képes megtérésre bírni, a ki nem fél attól sem, hogy nevét öles plakátokon fogják a közmegegyezésnek átadni, a ki nem enged semmiféle terrorizmusnak, sem presszióknak. Jőjjön Mester, jőj ön, nagy és nemes feladatok várnak önre. A koalíció nyakán hitbizományos, gazdag mágnások ülnek s önnek egy kitűnő methodusa van, a melyet egy hitbizományos mágnás már egyszer kipróbált és a mely meg fogja hódítani azokat a hazaárulókat, a kikre eddig semmiféle fenyegetés nem tudott hatni. A koalíció epedve várja. A koalíció most már meg fogja becsülni az ön nagy értékét. Ha haza jön, teleddve lesz a mult.

Hát csak jőjjön haza, mester, sóvárogva várja önt a honhaza.

Európa apósa.

Keresztély dán király.

— Meghalt 1906. január 29-én. —

Európa udvaraiban ezen a hétén, a jeges Norvégiától a napsütéses Görögországig és Angliától Oroszországig, csaknem mindenütt gyászt viselnek. Meghalt egy «kedves rokon» aki nemcsak az uralkodók közt szokásos etikettszerű megszólításban volt rokon és kedves. IX. Keresztély dán király valóban szimpatikus öreg úr volt és nagybácsija, apósa, atyja és nagyatyja jóformán egész Európának.

E között az öreg katonauralkodó s ami királyunk közt sok volt a hasonló vonás. Éppen olyan jókedélyű, éppen olyan korrekt, lovagias gondolkozású, éppen olyan polgáris, egyszerű érzésű és hajlandóságú volt, mint Ferenc József. És éppen úgy szerették is mindenfelé. A Habsburg-családnak a közmondásos tehetségét pedig jó házasságok kötésére az udvara örökölte.

Az uralkodók házassági ügyeiben tudvalevően igen kényes kérdés a vallás kérdése. Katolikus koronás család a világért sem adná a lányát nőül olyan uralkodónak, aki nem az egyedül üdvözítő egyház kebelében él. Így történt, hogy amikor a mostanit megelőző cár feleség után nézett körül, kénytelen volt megelégedni a csöppnyi Dánia leányával, Dagmar hercegnővel. Ezzel már a családnak egy jó összeköttetése meg volt teremtvé és senki sem csodálkozott rajta, amikor Edvard angol király, velszi herceg korában megkérte a második lány, Alexandra hercegnő kezét. Ezután kapósak voltak már a dán házból való hercegekisasszonyok és a dán hercegek sohasem kaptak kosarat. És össze-vissza rokonságba került IX. Keresztély az angol királyon és az orosz cáron kívül a német császárral, a hollandi királynővel, sőt az orleansi hercegi család révén boldogult József főhercegünkkel és így szegről-végről Ferenc József királylyal és császárral is.

De nemcsak feleség-szállító, hanem valóságos király-elhelyező intézet is lett később a dán udvarból. Ami természetes is. Hiszen az ilyen kiterjedt rokonságu családból szívesen válogatnak ott, ahol egy ujonnan teremtet, vagy egészen megüresedett trónust kell betölteni. Így történt, hogy amikor Görögország király után nézett, Keresztély dán király második fiára esett a választás, aki I. György néven uralkodik ma a hellének földjén. Legutóbb pedig, Norvégia választotta Károly herceget, a dán trónörökös — most már VIII. Frigyes király — fiát Hákon néven királyává.

És ugylátszik, hogy a dán családban megvan a tehetség az uralkodásra. György király kitűnő göröggé változott át és Hakon éppen olyan jó norvég. Legérdekesebb azonban az alkalmazkodásnak ez a tehetsége a két nővérben, az orosz anya-cárnőben és az angol királynőben. Dagmar hercegnő Pétervárott büszke, hatalmas, autokrata uralkodó asszony lett, vezetője és irányítója a reakciós, moszkovita pártnak; Alexandra pedig Londonban, egyszerű, kedves, meghúzódó király-feleség, aki semmi befolyást sem szerzett magának az államügyekben és nem is akar egyéb lenni, szép, szerény királynénál.

Boldog és szerencsés volt a derék Keresztély király a családjában, de az uralkodását már nem kísérte mindig a siker. Eredetileg nem volt dán ember, hanem német. A schlesvig-holsteini hercegek közül való volt, akiknek a birtokát Dánia magának vette és a dán király benne, mint a maga földjén uralkodott. A többi schlesvig-holsteini herceg — igen számosak voltak — ellenséges érzülettel viseltetett Dánia iránt, de Keresztély belépett a dán hadseregbe és 1848-ban, amikor a schlesvigiek fellázadtak a dán uralom ellen, részt vett a legyőzésükben. VII. Frigyes király, akinek nem volt férfi-utóda, Keresztélyt jelölte ki trónörökösül. Amikor trónra lépett, 1863-ban, első tette az volt, hogy Schlesvig-Holsteint bekebelezte Dániába. A felelet erre a tettére, a porosz hadüzenet, az 1864-ki háború, majd a német hercegség elvesztése volt.

Uralkodása tehát viharosan és nem szerencsésen indult. Azután is sok baja volt: összetűzése a népével. Keresztély

király ugyanis azt gondolta, hogy miután az orosz cárnak az apósa, néki is, a konzervatív, reakciós irányokat kell támogatnia. A népe azonban fölvllágosult, liberális, sőt radikális gondolkodásu és ezért sok volt a parlamentáris, politikai vihar Dániában. Egyébként azonban megrázkódtatás, nagyobb esemény az életében nem történt. Egy-egy házasság, egy-egy unoka, dédunoka születése voltak az élete mozzanatai ezután. Még megérte, hogy egy unokája koronát kapott, ezután nyolcvannyolc éves korában meghalt...

SAJÓ PARTJÁN.

A hajnal halvány pirja dereng.
 Halk zsongás tör föl a magasba,
 Mintha a sok küzködő ember
 Sóhaja együvé olvadva
 A falú fölött hullámlanék...
 Csak a méhek fogtak munkába még,
 De néma csönd van mindenütt.
 A csillag-milliárd letűnt
 Parancsszavára a reggelnek...
 Az álomképek ott lebegnek
 Még az álmodók előtt...

Becsukott kelyhét bontogatja
 A lila hajnalkavirág;
 A langy' szellőben összesimúl
 Levél és üde rozsaág.

A többi virág is duzzad, pompázik:
 A harmat új életet ad.
 És sietnek élni... élvezni
 Új életük rövid szakát.

Az első sugár ledobta fényét;
 A Sajót aranysáv szeli át...
 Ébred: mi élet; a kerges tenyér
 Már megpendítette a kaszát.
 Örök létet sugárzó szemmel
 Jött meg a reggel...

Abádi Imre.

Berlini levél.

Látogatás Max Hardennél.

Berlin, január 26.

Hideg, de száraz idő van. A téli napsugár félénken hatol át a kis vicinális vasut ablaküvegén és szintelen játékot kezd a kocsiban táncoló finom porral. Száll ez a por, mint valami gyenge köd, a mely most esett alá és máris oszlófélben van. Magam vagyok a vasuti fülkében és addig is, amíg kiérek Grunewaldba, még egyszer elolvasom meghívó levelét annak, aki megkért, hogy ma felkeressem.

Grunewald a német császarok Saint-Germainja csak úgy, mint a hogyan Potsdam a Versaille-juk. Maga ez a kis város — Berlintől alig egy órányira igen bájos fekvésű és külsejét illetőleg is szinte ideálisnak mondható. Csupa villa, amiből már önként következik, hogy kik is a lakosai ennek a gyönyörű helynek. Gazdag berlini bankárok családjai, írók, művészek, ezek adják meg a jellegét Grunewaldnak, amely ugyan, akár Budapesten az a négyszög, amelynek határló oldalai a király-utcai fasor, az Aréna-ut, a Lendvay-utca, és a Munkácsy-utca. Vagyis valóságos művésznegyed. Csakhogy jóval nagyobb, mint ez az említett blok és emellett még valamivel érdekesebb is.

Mihelyt leszálltam a vonatról és átsiettem a pályaudvaron, szabad térségre értem. Szemembe ötlött egy levélhordó. Termetes volt és becsületes arcú. Szőke hajú, igazi germán. Megkérdeztem tőle, nem tudja-e, hol lakik Maximilian Hardenn. A levélhordó előbb megismételte a kérdésem, aztán pedig minden magyarázat helyett kinyújtotta a karját, mutató ujjával rámutatott egy közelben levő kis palotára és megjegyezte:

— Dort.

Abba az irányba pillantottam. Izléses épület, valóságos cottage ötlött szemembe. A ház falát folyondár és glycinea indák futják be. Nyáron a fal azt hiszem egészen el is tűnik az indák dús hajtása mögött. Megköszöntem az útmutatóm szivességét és két perc múlva már állottam a villa kapuja előtt.

Akihez mentem, egyik celebritása a modern Németországnak. Nem képviselő, nem katona, de sőt még csak magas rangú állami hivatalnok sem. Szimpla ujságíró és szerkesztője a legnépszerűbb német hetilapnak, a *Zukunft*-

nak, ő tette elterjedté. Harden cikkeinek Berlinben óriási hatása van és az ő mindig csipkedő, szűrő tollának köszönhető, hogy a német császárvárosban magában kétszázezernél több előfizetője van ennek az egyébként nem túlságosan előkelő nivóju hetilapnak.

Régi vágyam volt, hogy megismerkedjem ezzel a kérlelhetetlen logikájú polemistával, aki annyiszor és olyan vehemenssen támadta meg azokat az ünnepségeket, amelyeket a Wilhelmstrasse előkelő lakója követelt el. Régi vágyam volt és hamarabb teljesedett, mint a hogyan magam is remélni mertem volna. Valaki szólt nekem csudalatomról és ez a mindennél hatékonyabb protekció valóra váltotta kívánságomat. Harden meghívott magához.

Inas nyitott kaput és felvezetett az író szobájába. Csak egy íróasztal valloit arra, hogy ez a mester cabinet de travail-ja. Egyébként inkább könyvtárhoz hasonlított. Könyv mindenütt. A fal mentén, a padlótól egészen a mennyezetig. Aztán a székeken, asztalon, a földön, szana-széjjel, amerre szem látott. Itt vártam néhány pillanatig, mignem megjelent az, akire kíváncsi voltam.

Harden mintegy negyven esztendősnak látszó, karcsu, magas, erőteljes férfiú. Ragyogó két szeme kicsillog kifejezesteljes arcából, amely csupa értelem, csupa intelligencia. Dús haja összecsapódik fején és mert borotvált az arca, azért lágy csengésű hangjának hallatán az ember az első percben azt hinné, hogy pappal áll szemközt.

Mivel Harden nemcsak kritikus, hanem elsőrangú politikus is, azért mindenekelőtt politikai kérdésre a marokkói konferenciára tereltem a szót.

— Ha olvasta a Zukunft-ot, mondotta, akkor ismeri a marokkói kérdésben elfoglalt álláspontomat. Nekem az a véleményem — és velem együtt honfitársaim túlnyomó része azt vallja — hogy nekünk, németeknek, egyáltalában nem kellett volna belekeverednünk ebbe az ügybe. Bismarck jól tudta, miért jelentette ki, hogy Németországnak nincsen keresnivalója Marokkóban. Sőt, amikor nyolc év előtt kitört a krétai forradalom, Bülow herceg is elismerte, hogy Németország tengeri hatalma nem terjed ki a Földközi-tengerre. Lehetséges, hogy Delcassé úr Marokkóból egy második Tuniszt akart csinálni. Ennek azonban nincs jelentősége. Nekünk se lett volna ebből kárunk és meg vagyok győződve, hogy Bismarck, ha élne, nemcsak hogy gátat nem vetett volna e tervnek, hanem ellenkezőleg még támogatta volna azt. Hogy miért? Ha másért nem hát azért, mert Marokkó okkupációja Franciaországnak egy millárdjába és háromszáz-

ezer emberébe került volna, ami annyit jelent, hogy Franciaország legalább harminc esztendőre elejté a revanche-eszméjét. A német politika nem volt valami ügyes, amikor a maga fehér könyvével utját állta ennek a tervnek. Azt hiszem, hogy Bülow hercegnek sincs valami túlságosan tiszta fogalma arról, még most sem, tulajdonképpen mi a célja, mi a feladata annak a német bizottságnak, amely most a többi hatalom képviselőivel konferenciára gyűlt Algezirászbba.

— A franciák algezirászi megbízottja, Revoil, igen ügyes diplomata, aki a mi Radolinjeinkkel (a párisi német nagykövet) Rosenjeinkkel (az algezirászi német teljhatalmú megbízott) azt teheti, ami neki tetszik. Akár madarat foghat velük és alaposan kihasználhatja ezt a legujabb wilhelmstrassei-baklövést. Németországban mindenki tudja és belátja, hogy Franciaországnak Marokkóban különös érdekei vannak, amelyeket meg kell védelmezni és a melyeket meg is fog védelmezni. Nem maradhat egyéb óhajításunk, mint az, hogy ne zárják el előlünk a kikötőket. Ezen kívül azonban semmi kívánni valónk nem lehet és nincs is. Mindössze tehát nemzetközi egyezményre van szükség, hogy Marokkóban reformokat létesítsenek, amelyeknek végrehajtásával kevesebb lesz egygyel a világon azoknak a barbár államoknak száma, melyeknek se pénze, se hitele, se ipara.

Megjegyzendő, Hogy Harden legkevésbé sem frankofil, sőt ellenkezőleg.

Arról volt szó, támadhat-e a jelenlegi körülmények között a marokkói kérdésből kifolyólag háború a két egymásra féltékeny nagyhatalom, Francia- és Németország között.

— A császár, úgymond Harden, őszintén keresi a békét. Amikor Tangerbe ment, előre mérlegelte e lépésnek jelentőségét és sokáig habozott, mielőtt partra szállt volna. Ha európai nemzetek között ma háború ütne ki, kétségtelen, hogy e háború elmúlásával belső zavarok dühnák fel a hadviselőknék országát. Ennek pedig kiszámíthatatlanok lennének a következményei. A háború túlságosan házárdjáték manapság és Németország csak végső esetben tenné kockára a maga iparát, kereskedelmét, társadalmi jólétét.

. . . Hét-nyolc esztendőös lányka lépett be a szobába, hogy mielőtt sétálni vinnék, elbucsuzzon az atyjától. Mikor engem meglátott, meggyöckintette a fejét és mosolyogva, zavartalan köszönt:

— Guten Tag, mein Herr.

Aztán kiment. Harden nevetett a jeleneten és közben elsimultak homlokáról a szigorú ráncok. És azontúl nem is beszéltünk többé politikáról.

P. B.

Krónika pesti dolgokról.

Végig böngésztem az ujságokat, bel- és külföldieket, mert krónikát kell írnom, elmélkedőt, pesti dolgokról és az ujságokban kerestem a témámat. Közben gyorsan mullott az idő és végül is azzal a megnyugvással kellett letennem a lapokat, hogy azokban ugyan nem bukkanok témára soha. Kétségbeejtő dolog. Mi marad hátra! Politikáról elokoskodni? Kellemetlen. Irodalmi viszonyokon elbusulni elmés kis cikk keretében? Felesleges. Művészeti eseményekről beszámolni? Céltalan. Érdekes szociális újításokról referálni? Lehetetlen.

És ekkor, a mikor a gondolkodás és töprengés már teljesen csődöt mondott, segítségemre jött a véletlen. Még pedig rövid egymásutánban kétszer. Először egy elzülött, részeg színész alakjában, jelentkezett a megmentő véletlen. másodszor egy mulató társaság formájában. Egyis is, másik is közvetlenül mellém telepedett és mialatt e sorokat írom, a szomszédos asztalnál harsognak, lármáznak, ordítanak és — furcsa — amiket mondanak, s ahogyan mondják, majdnem kész krónikája a pesti dolgoknak.

Előbb a színész. Észre se vettem, hogy bejött. Noha a kávéház majdnem üres, azért mégis éppen ahhoz az asztalhoz ült, a mely tőlem baloldalt áll és a mely mellett eddig egy pikkolózó úr olvasta kényelmesen az esti lapokat. Mivel az esti lapok többnyire ellenzékiek, nem kell mondanom, hogy nagy volt az olvasónak ő gyönyörűsége. Odaült hozzá a színész. A nemzet részeg nap-számosa egy ideig nyugodtan maradt, de aztán nem állta tovább és felsóhajtott:

— Baj van, mondják, de ez nem igaz, én mindig mondtam, hogy nincs is a világon baj és nem is lehet és csak egy baj lehet, az, hogy ha a koalíció végre is enged.

Ezt rekedt hangon mondja és az úr, a ki eddig olvasásba merült, csudálkozva néz reá. Ezt a színész biztatásnak veszi és most már rikácsolva folytatja:

— Már élni sem volna érdemes, ha nem volna ez a kis nemzeti küzdelem. Uram, ez kell, mondta is nekem egy ellenzéki ujságíró és azt is mondta, hogy a lapok, azt hiszi, maga magyar

ezényszóért csinálták azt a nagy lármát? Szó sincs róla, nekem ezt is az az ujságíró mondta, hanem a lapoknak kellett a minél több előfizető és minél jobban követeli egy lap a vezényszót, annál jobban jön a sok előfizető és a melyik lap mindennap talál a Kristóffyra új nevet, hogy Kristó és Jakab, az a legjobb ujság és azt veszik a legtöbben . . .

A józan úr nem sokat ért a zagyva beszédből, talán a szegény színész sem igen és az egész jelenetben nincs is vigasztaló egyéb, mint hogy a részegek többnyire igazat beszélnek. A részeg pedig egyszerre másra tereli a beszédet.

— Hallotta, hogy a Hegedüs Gyula tanár lett a színiakadémián?

A józan erre sem felel (közben eszembe jut: Igazán törvénytelen kormányra volt szükség, hogy végre adjon közoktatásügyi miniszter, aki észreveszi, hogy van egy igazán nagytehetségű, fényes kvalitású, ritka intelligenciájú színészünk és hogy az a színész megérdemli a kitüntetést. Hogy akad miniszter, aki észreveszi, hogy nem feltétlenül szükséges a tanárkodás, hogy a tanár ur roszakatag tagja legyen a nemzeti színháznak. Jó tanár lehet akkor is, ha más színház tagja. Jó tanár lehet akkor is, ha játékszabályok helyett igazi színművészetre oktat.) De a józan nem felel és a részeg újra a politikai térre fordítja a beszélgetést:

— Hiába, már én csak a mondó vagyok, csak a koalícióban van becsületes ember . . . Igaz-e? Rendelhetek egy sört?

— Tessék. Parancsol cigarettát?

Cigarettáznak. Söröznek. Beszélgetnek. Politizálnak. Megbarátkoznak. A részeg és a józan. Egy félóra múlva már tegeződni fognak és az egymás kebelén sirják el a bánatukat.

Avagy nem élünk-e olyan nagy történelmi idöket, a mikor „idegenek sirva borulnak egymás nyakába és megcsókolgatják egymást annak jelöl, hogy mind egy táborban vagyunk, valamennyien egytestvérek” . . .

— No lám, mit mondtam? Már tegeződnék. És a józan kérdi:

— Hát mi lesz akkor, ha az egyik leszerel a másik nem? . .

Egy időre elnyeli hangjukat egy most berontó csapat. Mintha siux-indiánok lennének, olyan ordítással törnek be a kávéházba. Ide ülnek. A pinczér álmosan bóbiskolt már, mielőtt az ujonnan érkezőkhöz lépne, kitörli szeméből az álmot.

Közben a bálból érkezők vijjongnak, kiabálnak. Gyűrött gallérok mulatnak, piszkos fehér keztyükön. Arról beszélnek pezsgőt kellene rendelni.

— Pezsgő kell? Az van.

Szól az egyik és a téli kabátjából egy egész üveg pezsgőt vesz elő.

— Ott loptam. Haha . . .

És hahotára fakad a többi is. Mondogatják:

— Izsó ügyes fiu.

Izsó elégedetten mosolyog és — a pezsgőt vissza rejti a kabátjába.

Ujabb kacagás. Tanácskozni kezdenek:

— Mit kellene rendelni?

— A mi csak drága és jó.

— A pincér megjelenik. Valamennyien tanakodnak. Egy pernyi csend. Aztán a korelnők:

— Pincér, egy kávét habbal.

Utána a többi is:

— Pincér, egy kávét.

Csak Izsó, a pezsgőtolvaj, smucig:

— Nekem egy pikolót.

Aztán tovább lármáznak és részegek mind és a mikor a mulatságon ivott bortól, pezsgőtől, a kávéházban beszívott füsttől már egészen öntudatlanok, akkor — óh, ez az alkalmas pillanat — politizálni kezdenek.

Sebaj. Farsang van. Ebben az országban inkább, mint bárhol. Hajahaj!

A BILLENTYÜ RAGYOG . . .

— Paul Verlaine. —

A billentyű ragyog a rózsaszínű éjben . . .
Lágy csókkal illetik gyöngéd, finom kezek,
S a csöndbe' dal fogan . . . Halk, könnyű szárnyverésben,

Ó-régi dallamok, esetlen-édesek
Repesnek szerteszét, kihalva szint' egészen . . .
S a kis szobát haja beillatozta régen.

Mi ez, e hang, e hang, mely simogat, becéz,
S hintázza szívemet szelid bölcső dalával?
Te édes, csacska hang, csacsogva mit beszélsz?
S te halk, finom futam, ki vissza-visszatérsz,
Ki most az ablakon lassan röpülve által,
Meghalni el, alá a kisdud kertbe mérs?

G y ö r g y O s z k á r.

Gorkij — Wittéről.

Maxim Gorkij, a világhírű orosz író egy angol barátjához, a szocialista Hyndmanhoz intézett és most nyilvánosságra hozott levelében következőképp nyilatkozik Wittéről:

— Az orosz proletariátus öntudatosan küzd a politikai szabadságért, amelyre sürgős szüksége van s mely kormánytól az október 30-iki manifesztumot erőszakkal csikarta ki. Azt beszélik a népnek és el is akarják hitetni, hogy ez a manifesztum a cár szabad akaratának ténykedése volt; az igazság az, hogy a nép győzelmének egyik jelvénye. A manifesztumnak Pétervárott történt nyilvánosságra hozatala után kormányzók és más magas állású személyiségek támadást kezdtek intézni a nép ellen, támadást, amelynek egyetlen célja volt bebizonyítani, hogy az orosz nép még nem képes a politikai szabadság áldásait kellőleg méltányolni és éretlen arra, hogy ezzel megfelelő módon élni tudjon. A támadást leleplezte a sajtóban az összeesküvők egyik elpártolt tagja. E támadás eredményei voltak a brutálítások a zsidók, a forradalmi intelligencia a munkások ellen. Ön bizonyára olvasott az orosz kormánykörök e bölcs ténykedéseiről. Ezek az emberek a legközönségesebb büntényt követték el, amilyenre nincs példa az emberiség történetében, olyan büntényt, amelynek hitvány voltára megfelelő kifejezést találni lehetetlen. Részemről talán szükségtelen megmagyarázni, hogy az Oroszországban uralkodó anarchisztikus állapotok forrása az orosz kormányban és pedig a kormány fejében, az erőtlenség, ingatag Sergius Wittében keresendő. Ugy mondják, hogy ezt a férfit a nyugateurópai és amerikai bourgeoisie nagy államférfiúnak tartja. Ha ez igaz volna, sajnálnám, sőt szégyelleném. Én a magam részéről nagy véleménynyel vagyok a nyugati bourgeoisie-jának intelligenciájáról és éleselméjűségéről és azért nehezemre esik megérteni, mikép találhat valaki államférfiui tehetséget és okosságot olyan férfiuban, aki tönkreteszi hazáját és most részletekben eladja. Mert ama terve, hogy az orosz államvasutakat külföldi kapitalistáknak zálogba adja, csak török politikának nevezhető, amit Oroszországban még a hülyék sem tartanak intelligens ténykedésnek. Október 30-ika óta Witte kormánya az orosz népet szabadon és nyíltan provokálja és az az igyekezete, hogy a nemzetiségeknek, egyes osztályoknak, a városoknak tartományok és a falvaknak falvak ellen való kijátszásával az orosz forradalomnak anarchista jelleget kölcsönözzenek. A kormány minden ténykedése október, november, december hónapokban mind a mai napig világos büntények a nép által elért és őt megilletőnek elismert jogok ellen és nagyon is sok ok van annak elérésére, hogy ezt a

büntényt folytatni fogják, hogy általa izgassák, zavargásokba ker-
gessék a népet és erejét katonai erőszakkal megtörhessék. Azt
hirdeti gonosz örvendezések közepette a reakciónárius sajtó :

— A proletáriátus le van verve, a forradalom ki van
irtva !

Ez az öröm azonban korai. A proletáriátus nincs leverve. Ha
veszteségeket is szenvedett, a forradalom az új reményekkel új
erőt nyert és az utóbbi napokban soraik igen megszorodtak.

A SZIVÁRVÁNYSZINÜ SZOCIOLÓGIA. Tóth

Bélának egy hosszú esti-leve nyakon önti most meg a szo-
ciológiát. Pikler Gyula és Somló Bódog fülig uszik a zavaros
szószban, amiért ők olyan tudományt árulnak, amire ráadásul
adják a hazát is. Ellenben Bokor professzor úr dicsően lebeg
a felszínen, mert nem hirdeti a svecgelb tudományt, hanem
az ő derék angol-piros-magyar-fehér-sárospataki-zöld filozó-
fiájával utópiának bélyegezte meg Pikler írásait és gondola-
tait. Az esti írásműben valamennyi modern szociológus smok
— Tóth Béla kimeri mondani valakire, hogy smok ! — és
hazátlan. De ezek a smokok ismerik a társadalomtudományt,
nemcsak a jóslásaiban, a jövőre vonatkozó következtéseiben,
az utópiájában, hanem az elmúlt eseményekből, a történe-
lemből levont törvényeiben is. És ennek társadalomtudomány-
nak van egy természeti erővel fennálló működő törvénye. Az
hogy az ember, a tömeg-ember erkölce nem érzésbeli,
hangulatbeli dolgokból szűrődik le, hanem a gazdasági,
anyagi helyzetek szükségképpen determinálják. Például Tóth
Béla ideálisan korrekt, érinthetetlen ember. De a Pesti Hírlap
munkatársa. Amikor Pikler Gyulát és Somló Bódogot az
egyetemen gyalázatos támadás érte, a Pesti Hírlap már ellen-
zéki volt ugyan, de a nemzet még nem volt egy táborban
és nem uralkodott széles ez országban az a rettenetes türel-
metlenség, az a terrorizmus szellemiekben, mint most. Akkor
tehát Tóth Béla még megvédelmezhetette a szociológusokat,
míg most, amikor a Pesti Hírlap is a nemzet kérlelhetlen
harcosai között áll, meg kell támadnia őket. Ismételjük, ez
a változás Tóth Béla lelkében egészen öntudatlanul folyt le,
jóhiszemű maradt. A svecgelb szociológia törvénye dolgozott
benne is. Mert az átlag-ember meggyőződése — ez is Pikler
egyik tétele — nem igen szokott az érdekeivel ellenkezni.
Ahhoz, hogy valaki meggyőződésével ellenkezőt tegyen,
cinikus gazembernek, de az átlagon felül lévő agyvelőnek
kell lenni.

Új halhatatlanok.

Az Académie Française tagjainak jóvoltából ezen a héten a halhatatlanság jutott osztályreszeül két embernek, akik közül az egyiknek már nem segít ez a megválasztás, a másiknak pedig nem árthat. Öreg ember az egyik, alkotó erejének teljében levő a másik. Az egyikről a hivatalos halhatatlanság ellátására is meg fog feledkezni az utókor, a másik azonban még akkor is kitörülhetetlenül belerótta volna nevét a francia irodalomtörténet lapjaira, ha a hivatalos szankció akár örökké kesik.

Ribot az egyik új halhatatlan. A múlt esztendőben meghalt Pasquier herceg fauteuiljét foglalja el a kupola alatt. Politikus, mint az elődje volt, és akár amaz, nem műveinek köszönheti megválasztását — Ribot igen keveset írt — hanem annak a programnak, amelynek szolgálatába politikája szegődött. Pályája folyamán ismételt volt miniszter, sőt köztársasági elnökjelöltek sorában is emlegették a nevét. Tulajdonképpen karrierje 1870-ben kezdődik, amikor III. Napoleon az alig harminc esztendőes Ribot-t ügyésszé nevezte ki a Seine-megyébe. Öt esztendővel később, a harmadik köztársaság első éveiben Ribot az igazságügyi minisztérium bűnügyi osztályának főnöke. Ebben az időben kezd beleegyedni korának politikai küzdelmeibe. 1878-ban Boulogne-sur-Mer megválasztja képviselőjévé. Konzervatív politikát vall, és noha mindenütt tisztelik, mégis páratlanul népszerűtlen. Haragudtak rá, anélkül, hogy tudták volna miért. Félték tőle. Azt hitték, hogy titkos terveket táplál, amelyekkel meg akarja bolygatni a nagynehezen nyugalomhoz tért országot. Egyhuzamban képviselte Boulogne-sur-Mert 1885-ig; akkor megbukott a választáson és még csak két esztendővel később került be újra a kamarába. Azóta ismételt volt miniszter, hol a belügyi, hol a külügyi tárcának gondjai nehezédtek rá. Volt miniszterelnök is. Korrumpálhatatlansága, loyálisága miatt utóbb hízogő jelző tapadt a nevéhez, azt mondták, hogy Ribot a nemzeti lelkiismeret — la conscience nationale — megtestesülése.

Ami Ribot irodalmi tevékenységét illeti, bizony az csekély és jelentéktelen. Írt egy tanulmányt — igaz, terjedelmeset, —

Írásait csodálatos finomság jellemzi, a titokzatosság iránt való hajlam, a nyelvnek ereje, a szimbolumok keresése. Minden során forró láz érzik keresztül, de azért ez a láz, mintha még világosabbá, még erőteljesebbé, még megértőbbé, még behatolóbbá tenné látását.

Első regényét gyors egymásutánban követte a többi, a *Jardin de Bérénice*, az *Un homme libre* és regénytrilógiája, a *Roman de l'Énergie Nationale*. Jelenleg »*Un voyage à Sparte*« című félig szociológiai, félig leíró munkáján dolgozik.

Az Akadémia, amely tagjául választotta, magát tisztelte meg ezzel a választással.

Maurice Barrés ma negyvenöt éves.

SZENTEK AZ ASSZONYOKRÓL. Theodore

Schroeder nevű német írónak az az eredeti gondolata támadt hogy a szentek és evangélisták írásaiból összeválogassa azokat a kifejezéseket, amelve kel azok az óvilág asszonyait illették. A szemelvények elég érdekesen bizonyítják az evangélisták peszimizmusát, női gyűlöletét, meg azt, hogy a hosszú világtörténeti proceszuson keresztül, mely alatt annyi minden megváltozott a világon, csak a legállhatatlanabb valami maradt állhatatos: a nő. Ime néhány ezekből, a nők ellen írt yitott nyilövésekből:

. . . A pokol kapuja . . . Az ördög cinkosa . . . Szúrásra mi dig kész skorpió . . . A démon lándsája . . . Az egyénetleiség utja . . . A hazugság gyermekei . . . A pokol előőrsei . . . A béke elleni ségei . . . Mérgesfoku jáspisok . . . Vakmerő sárkányok . . . Vadállatok, melyek minden egyéb ragadozónál vadabbak . . .

Ha meggondoljuk, hogy szentek voltak azok, akik így nyilatkoztak az asszonyokról, mindent megértő, mindent megbocsátó szentek, meg kell döbbenünk arra a gondolatra, mi lehetett a nők sorsa ebben a primitív korban, vagy milyenek lehettek ebben a primitív korban azok a nők, akik ilyen szigorú szokat csaltak a szentek ajkára. Megjavultak-e azóta? Mert a megbírálásuk ma mégis valamivel enyhébb. Schroeder is foglalkozik ezzel a kérdéssel és arra az eredményre jut, hogy a nők bizony nem változtak. Ha ma nem kezelik őket ilyen pesszimizmussal, annak okát abban látja, hogy a lovagkor, a trubadurok, a szerelmi törvényszékek megváltoztatták a nőről táplált véleményt. Lehet, hogy igaza van ebben. Egy körülményről azonban megfélekezük a német író: ma már jóval kevésbé a szent életű férfiu, mint volt valamikor régen, a Tertullianusok és szent Krizosztomuszok korában. És sokkal kényelmesebbek vagyunk, semhogy kedvünk lenne pálcát törni a nők felett. Talán legkevésbé azoknak feje felett, akik azt megérdemelnék. Ma azok se nem lelki problémák iránt, nem is kriminológiaiak. Egy fokkal lejjebb állók: gazdaságilag szükségese.

a régi görögök politikájáról, azonkívül pedig két kötetben kiadta parlamenti szónoklatait. Szó sincs róla, nem a Mirabeau ékesszólása csillog ki ezekből a beszédekből, mint ahogyan Ribot egyáltalán sohasem pályázott a demagogbabérokra. Beszédei, akár a lénye, szegletesek, de mindig tartalmasok, logikájuk kérlelhetetlen és borotva-éles. Érdekesekek két szempontból: először, mert visszatükrözik annak lényét, aki ezeket a beszédeket elmondotta, másodszor azért, mert bevilágítanak a köztársaság harmincöt esztendejének történetébe.

Érdekesebb veretű nála a másik új halhatatlan, Maurice Barrés, akit Herédiának helyébe választott meg az Akadémia. A jó Herédia! Életében soha sem ártott senkinek és a halálával — ments isten a maliciától — segített az őt túlélő halhatatlanokon. Tudniillik amikor Pasquier herceg halálával megürült az egyik hely, a jó akadémikusok nagy zavarba jutottak. Két komoly jelöltet ajánlottak a megürült helyre. Ribot-t és Barrés-t. És a halhatatlanok nem tudták eldönteni, melyiket keressék. A dilemmából aztán Herédia segítette ki társait, amennyiben szép csendesen, feltűnés nélkül örökre elhagyta a kupolás palotát. Meghalt. És ezzel a probléma meg volt oldva: foglalja el Ribot a Pasquier herceg székét, Barrés pedig a másikat. Ebben a megoldásban megnyugodott mindenki és attól fogva bizonyos volt, hogy akik majdnem ellenjelöltjei lettek egymásnak, ezúttal kényelmesen, agitáció nélkül, mindketten bejutnak a Richelieu-kollégiumába és magukra ölthetik pálmákkal kivarrt zöld akadémiai frakkot és oldalukra köthetik a gyöngyház-markolatú kardot.

Barrés is játszott politikai szerepet, sőt a nacionalizmus szolgálatában ma is belekeveredik ezekbe a harcokba. Az Akadémiába azonban írásművei juttaták.

Első nagyobb munkáját 1885-ben írta. «*Sous l'oeuil de s B a r b a r e s*» a címe, regény és azt tárgyazza, hogyan élnek az elszázi franciák, akikről a németek — ők a barbárok — le nem veszik a pillantásukat, hanem minden mozdulatukat kémlik, fürkészik. Ezt az írásművét Paul Bourget fedezte fel, nagy cikket írt róla, amelyben tartózkodás nélkül kijelentette, hogy Barrés egyik ékessége lesz a francia regényírásnak, mester, akinek elvitathatatlanok lesznek az érdemei.

Barrést ez a felfedeztetés természetesen kellemesen érintette. Hogyne. Akkor már három esztendeje küzdött azért, hogy észrevétesse magát. Előzőleg revüket alapított, azokba írt, de persze Páris gazdag irodalmi produkciójában egészen elveszett, nyomtalan elveszett a fiatal embernek első néhány erőpróbája.

Ady Endre verseiből.

A költő sajtó alatt lévő kötetéből.

EGY PÁRISI HAJNALON.

Sugaras a fejem s az arcom,
Amerre járok, száll a csönd, riad,
Fölkopogom az alvó Párist,
Fényével előnt a hajnali nap.

Ki vagyok? A győzelmes éber,
Aki bevárta ime a Napot
S aki napfényes glóriában
Büzkén és egyedül maga ragyog.

Ki vagyok? a Napisten papja,
Ki áldozik az éjszaka torán,
Egy vén harang megkondul. Zúghatsz.
En pap vagyok, de pogány pap, pogány.

Haranghúzás közt, hajnalfényben
Gyujtom a lángot a máglya alatt,
Táncolnak lelkemben s a máglyán
A sugarak, a napsugarak.

Evoé szent ősz láng, Napisten.
Még alszik itt e cifra rengeteg,
En vártam, lestem a te jöttöd,
Papod vagyok, bolond, beteged.

Sápadt vagyok? Piros sugárt rám.
Boldog Ad üköm pirosabb legény
Volt ugyebár mikor papod volt?
Hej sápadok már ezer éve én.

Szent Napkeletnek mártirja vagyok,
Aki enyhülést Nyugaton keres,
Táltosok átkos sarja talán.
Sápadt vagyok? Oh fess pirosra, fess.

Gyülölöm dancs, keleti fajtám,
Mely, hogy kifáradt, engemet adott,
Ki sápadtan fut Napnyugatra,
Hogy ott imádja Urát, a Napot.

Hogy volt? Mindegy. Fáradt vérem,
Imádom a fényt, lángot, meleget,
Keresek egy csodát, egy titkot,
Egy álmot. S nem tudom mit keresek.

Keleti vérem, ez a lomha,
Szomjúhozóan issza Nyugatot:
A Napisten legbúsabb papja
Rég kiszórt, fáradt sugara vagyok.

Egy nóta csal. Rég dalolhatta
Szent Ázsiában szép, vad barna lány,
Egy illat űz, csodavrágból
Lehelte tán be egyik ősanyám.

Valami ősi, régi rontás
Száll előttem s én lehajtom fejem,
Várok valamit. S amit várok.
Nem dicsőség, nem pénz, nem szerelem.

Mit vártok? Semmit. Egy asszony
Utamba állt és néha csókok ad:
Sohse látott ez a csókos Páris
Betegebb és szomorúbb csókokat.

Várok. Lesz egy végső borzongás,
Nepszálltakor jön, el fog jönni, el
S akkor majd hiába ébresztnek
Könnyes csókkal és csókos könnyüvel.

Elmúlik a Napisten papja,
A legfurcsább és a legbetegebb,
Aki fáradt volt, mielőtt élt
S aki még Párisban sem szeretett.

Evoe szent ősláng, Napisten,
Kihuny a láng, Páris riadva zúg.
Új csatára indul az Élet,
A nagyszerű, a pompás, a hazug.

Én is megyek, kóbor, pogány hős
Új balga Don, modern bolond lovag,
Ki, mi van is, irtja, kiszórja
Önlelkéből az áldott álmokat.

Sugaras a fejem s az arcom,
Zúg a harang, megyek lassan tovább:
Megáldozott a dús Párisnak
Kövein a legkoldusabb nomád.

Az áldozat.

Írta: Szini Gyula.

I.

Nagyon szegény polgári lakás. A butorokat nem a jó izlés, hanem a kénytelen szegénység válogatta össze. Kárpittal bevont karosszékek egy bőrpamlag köré sorakoznak. Az ablakon tarka, csunya és olcsó fűgönyök, a falakon olcsó olajnyomatok, a legékesebb falon szembeszökőn egy himzett kefetartó függ; mégis valami beteges rend az egészben, amit csak asszonyi kéz tud fenntartani. Mállyas, a családfő a pamlagon ül, a szeme fölé zöld ernyő van kötve, amely alól fekete szemüvege kandikál ki zordonan. Előtte Tili, a felesége és Márta, a leánya ülnek. A leány tizenkilenc éves, talán huszonegy is.

Mállyas: Hát idáig jutottunk. (Siránkozva.) Mit vétettem én az Isten ellen?

Tili: Majd meggyógyulsz . . .

Mállyas: Ugyan, hallgass. Az orvos kereken megmondta, hogy egy hét múlva semmit sem fogok már látni. Vissza sem mehetek többé az irodába. Ti meg éhen fogtok halni. (Hosszu, kinos csend.)

Tili: Mindig ilyen voltál. Nagyon hamar kétségbeestél. ha nem lettem volna mindig melletted, tudj' isten, mi történt volna veled.

Márta: Papa, én mindennap el fogok menni a templomba érteid imádkozni.

Mállyas: Locsogás-fecsegés ez. Nem használ semmit. Minden késő már. Egész éjjel rólatok gondolkodtam az ágyban, sötétben, aztán nem bírtam tovább, kitapogattam a gyufát, a gyertyát, meggyújtottam, fogtam a gyertya lángját, éreztem, de nem láttam semmit . . . Fiaim, én egészen megvakultam.

A két nő sápadtan, mereven ül. Zokogni nem mernek, de a szemükből bőven hull a könny, amelyet a vak már nem lát.

Mállyas: Most már mindent tudtok. Azt is tudjátok, hogy engem ki fognak lökni az irodából minden fillér nélkül. Mehetek koldulni. A Márta majd karonfogva kivisz az utcára, megáll a sarkon és a kalapomat a lábam elé teszi . . .

Márta: (hangosan felsír.)

Mállyas: Ne sirjatok, ez nem használ semmit. (Elkeseredve.) Hát megérdemeltem én ezt? Nem úgy dolgoztam egész életemben, mint valami ló? Nem megvontam-e magamtól dohányt, szeszes italt, mindenféle mulatságot, hogy meg

tudjak veletek élni? Bezzeg jobb lett volna kirugni a hámból, megkóstolni a bort, a muzsikát, a színházat. Ugy is mindegy lett volna. De én a szájam elől spóroltam meg a pénzt, hogy fizethessem az életbiztosítási rátákat.

Tili (kétségbeesve): Ezeket is hiába fizettük. Milyen jó volna az a pénz most együtt. Nem mondtam mindig, hogy tegyük inkább a takarékbba?

Mályas: Tudtam én, hogy meg fogok vakulni? Az ügynök addig járt a nyakamra, amíg alá nem irtam a kötvényt.

Tili: Ötszáz pengőnkbe van ez a kötvény. (Sóhajt.)

Mályas (gúnyosan): De ugye, ha meghalnék hirtelen, váratlanul, sok pénzt jelentene az! Egyszerre meg volnátok mentve.

II.

Csapszék. Hajnali alakok lézengenek. A levegő a pálinka és a kapadohány bűzével van tele. Néhány ember már a fejét lógatja.

Mályas (megoldott nyelvvel): Nem érdemes becsületesnek lenni. Egész életemben dolgoztam, mint a ló, takarékoskodtam, aztán egyszerre megvakultam. Nem köllöttem a kutyának se. (Iszik.)

Egy vén korhely: A kutyafáját szomszéd, de jó cugja van. Mintha velem ivott volna egész életén át.

Málvas: Jó ez a szivnek, a kedélynek és a családomnak.

A korhely: A családjának? Hát az tűri, hogy idejárjon?

Mályas: Hogyne türné . . .

A korhely: Est már igazán nem értem.

Mályas: Sok dolog van a vitágon, amit nem lehet megérteni. Én értem.

A korhely (megvetően): Ugyan mihez ért kend? (Másfelé.) Mindig eliszsza az eszét.

Mályas (dühösen): Ilyet nekem ne mondjon. Nem tudja, hogy én milyen ember vagyok! Ha tudná az igazat, hát . . .

A korhely (még hangosabban): Hát milyen ember maga? Olyan . . . Akárcsak a többi . . . Itt ne hencegjen.

Egy aszony: (harminc-harmincöt éves, szegényes ruháju és már fél óra óta ül egy pohárha mellett.) Nem kell bántani a világtalant.

Mályas: Bizony nem kell bántani. Én nemcsak világtalan vagyok, hanem martir . . . (a korhelyhez): Tudja-e gama mi az a martir?

A korhely: Valami nagy számár lehet, ha olyan, mint maga.

Mályas (feléje vágja a poharát. A pálinkás közbelép és visszatartja a korhelyt, azután elülteti egy másik helyre. Dörmögés, szitkok.)

Az asszony: Nem kell bántani a világtalant. (Leül Mályas mellé.)

Mályas: Engem szid az a gazember? Nemcsak világtalan vagyok, hanem becsületes ember. Egész életemben becsületes ember voltam. Ha most iszom, akkor is becsületből teszem, önfeláldozásból. Nem a magam örömeire iszom.

Az asszony: Nem kell bántani a világtalant.

Mályas (dühvel, önfeledten): Hát tudja meg az a gazember, hogy én ki vagyok. Én tanult ember vagyok. Nekem nem kell a pálinka. En a pálinkával csak ölöm magamat. Be van biztosítva az életem és azért iszom, hogy mentül hamarabb elpatkoljak, hogy aztán legyen pénz a családom számára . . . Én martir vagyok.

A korhely: Hát nem mondtam hogy számár.

Mályas (a hang felé akar rohanni, de az asszony visszatartja és leülteti.)

Az asszony: Nem kell a szegény világtalant bántani. (Mályashoz.) Ne hallgasson arra a részegesre, nem tudja, mit beszél, sokat ivott.

Mályas: De miért nevez számárnak? . . . Mondja, asszonyság, nincs-e nekem igazam, nem vagyok én becsületes ember, nem vagyok-e én ravasz ember? Megteszi-e azt még valaki, hogy megölje magát a családja kedvéért? És hozzá még ilyen finoman?

Az asszony: Bizony nem.

Mályas: Van-e még olyan jó bolond a világon, mint én? Több mint husz évig dolgoztam a családomért és még most is, hogy megvakultam, gondoskodom róluk. (Ellágyulva.) Pusztítom magam. Egy hét múlva már ki fognak teríteni. És akkor odahaza lesz pénz, sok pénz.

Az asszony: Pedig kár ilyen derék emberért. Még egészen fiatal.

Mályas: Már ötven éves vagyok.

Az asszony: Meg se látszik. Olyan, mintha harmincöt éves volna. Bizony kár érte, hogy így pusztítja magát.

Mályas: Ilyen vagyok én!

Az asszony: Én ismertem egy világtalant, az egészen másképp csinálta. Az is olyan okos, tanult ember volt, mint maga, aztán elment a paphoz, helyet kért tőle a templom

előtt. Épp olyan szép, vastag hangja volt, mint magának. Különösen az asszonyok szívére tudott hatni. Csak úgy dült a kalpiába a sok fillér. Öt év múlva már saját háza volt a Józsefvárosban.

Mályas: Én nem állok oda koldulni. Sokkal büszkébb vagyok. Aztán meg . . . ki vezetne engem oda a templom elé. A feleségem uriaszony, a leányom urikisaszony és restelnék a dolgot.

Az asszony: Annak a világtalannak is volt . . . egy barátnője. Az vezette oda a templom elé, délben és este mindig ételt vitt neki, aztán hazakisérte, lefektette, ápolta, mosott, takarított reája. Bizony úgy éltek, mint a galambok. A barátnéja néha elvitte a csapszékbe is, mikor sok volt a pénz.

Mályas: Sok embernek ilyen szerencséje van még a vakságban is.

Az asszony: Szerencsének szerencse, de előbb hozzá kell fogni. A világtalan emberek mind okos emberek és megérzik, hogy kiben bizhatnak, ha nem is látják az arcát. Elég, ha megfogják a kezét. (Megfogja Mályas kezét.)

III.

Egy templom előtt. Elegáns urak és hölgyek vonulnak be misére. A templomajtóban zöld ernyővel, fekete szemüveggel szemén egy ötven év körüli ember ül, megroksadva, a nyomorékok eltanult tartásával. Mellette egy asszony kuporog és néha felszedi helyette a krajcárokat.

A férfi (szép, szívhez szóló bariton hangon): Egy kis csekélységet . . . egy szegény világtalannak.

Az asszony: Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus.

A művészet úgy viszonylik a természethez, mint a bor a szőlőhöz.
Grillparzer.

Az igazi művész sohasem úgy látja a dolgokat, mint amilyenek valóban; ha így látná, megszűnne művésznek lenni.

Oscar Wilde.

A világon a legtöbb ostoba-ágot talán egy képtári festmény hallja.
Jules et Edmond de Goncourt.

Az ember és munkája.

— Amerikából már egyszer hire jött, hogy orvosoknak sikerült embereket halottaikból feltámasztani, azaz tudományosan szólva, a már teljesen megszűnt szívműködést újra megindítani és a vérkeringést új futásra ösztökélni. De akkor Amerikából érkezett a hír, a humbug hazájából. Most azonban Angliában Sataktonban hajtották végre a kísérletet, még pedig sikerrel. Feküdt ott a kórházban egy nagyon öreg, hatvanhárom éves, beteg ember. Operációt hajtottak rajta végre és ezért kloroformmal elaltatták. A műtét sikerült, de az öreg ember nem bírta ki a kloroformot. Egyszerre csak a lélegzés megszűnt, az ütőér nem működött. A beteg meghalt. Ekkor az orvos hirtelen elhatározta magát. Kis bevágást tett, azon a helyen, ahol a szív legkönnyebben hozzáférhető, benyult egy pinzettával és masszírozni kezdte a szívet. Hatvan másodperc múlva az ütőér gyengén megindult, a lélegzés megkezdődött, a halott újra éledt. Ma az öreg ember ép és egészséges.

— Sziciliában, Castello di Maniaceban meghalt a minap William Scharp angol író. Dante Gabriel Rossettiner, a költőnek és festőnek jó barátja volt és az ő köréhez tartozott. Szubtilis, színes versekből köteteket bocsátott közre, regényeket írt és essayket meg műkritikákat. Ezt a nagy munkát betegen dolgozta végig, 1856-ban, szívbajjal a gyöngé testében született és csak a legnagyobb óvatossággal, önmegtagadással, minden élvezettől, mulatságtól való tartózkodással tudta az életét kihuzni egészen mostanig, amikor a halál mégis megkapta, ami a halálé. És most, amikor kihuny, a nevére új dicsőség derül. Évek óta jelennek meg Londonban régi kelta regék, ragyogó angol nyelvre átültetve, átdolgozva. Az írójuk Fiona Maclead, senki sem tudta, hogy ez a Fiona Maclead — William Scharp, mint ahogy annak idején senki sem tudta, hogy Ossian az Macpherson. Ebben a skót

eredetű angol íróban volt anyi romantika, hogy a haláláig eltitkolta munkájának legszebb dicsőségét.

— A párisi könyvpiacra most megjelent egy könyv, amelynek a címe François Rackoczi II. par Emile Horn. Horn Eduard magyar államtitkárnak a Párisban élő fia írta. A magyar kriikusoknak, ha majd foglalkoznak a könyvvel, a legfőbb kifogásuk az lesz, hogy a mi Rákóczi nevére egy egészen fölösleges cét is belecsöppentett. Pedig volna a könyv ellen sok más mondanivaló is. Például a következő: A magyar tudományosság három ágban dolgozik majdnem kizárólag. Jogászok vagyunk, nyelvészek és történészek. De azért egy tisztességes, világos és használható közjogot nem tudunk magunknak megcsinálni, a finn-ugor vagy török kérdés még mindig nincs eldöntve, a magyar történelem pedig egyesén félig szándékos, félig öntudatos hazugságok használhatatlan szemétrakása. Seholy a világon annyi tévedést és hazugságot össze nem halmoztak, mint a mi történettudósaink, hogy azután nemzedékről-nemzedékre továbbadják az utódoknak. A Rákóczi fölkelése, a kurucháború, például úgy él a lelkünkben, mint egy nagy népharc, egy hazafias fölbuzdulás, amely az utolsó parasztot is fegyverre szólította Ausztria ellen. Holott a parasztnak, az igazi népnek talán ma sem az első gondja a hazafiság, akkoriban meg éppen ez a fogalom a mai értelemben nem is élt az embernek gondolkozásában. A Rákóczi felkelése elégedetlen mágnások harca volt az osztrák császár ellen. Rákóczi tiszteletreméltó alakja, a jámbor és küldetésében hívő, méltóságos fejedeleme-karakter maga is nagyon csodálkozott volna, ha azt mondják neki, hogy a magyar nép vezére. A magyar népet ő csak zsoldjában tartotta, ellátta fényes uniformissal és talán később eljövendő időkre megcsinálta volna a magyar nép számára a függetlenséget és magyar kulturát, ha olyan condottiere alakok, mint Ocskay, Bottyán és a többiek el nem adják magukat a jobban fizetőnek, meg a generalisai Szatmárnál egy kis pénzért, egy kis birtokért, egy kis hivatalért le nem szerelnek. — Az ember ezt várná attól a könyvtől, amelyik Párisban, a mi levegőnkön kívül jelenik meg, De nem. Csak a magyarul számtalanszor olvasott dolgok vannak benne, nemzeti harcról, búbanatról. A magyar tudományosság keze messzire elnyulik . . .

— A sok embergyilkolás után végre az oroszok is hoznak valami áldozatot a kulturának. Feltalálták a perepuszka-ot.

A perepuszk egy új fajta vaj, helyesebben új fajta margarin. Ezzel csalják most Moszkvában és Pétervárott a gazdaszonyokat. Igazi vajból, de kevésből — faggyúból, napraforgóolajból és kókusz zsirból való. A kereskedőnek harminc százalék meg nem engedett haszna van belőle. És biztos haszna, mert a vajtól sem a külsejére, sem az ízére nem lehet megkülönböztetni.

— Budapest fejlődése csodálatosan gyors. Csak Berlin gyara podása fogható hozzá. 1861-ben 547571 lakója volt, 1875-ben már 966 858 és 1890-ben 1.578,784, 1895-ben 1.677,304, 1900-ban 1.888,848 és ma körülbelül két millió. Évenként 50,000 apró berlini születik és 20,000 házasságot kötnek. A városi bevétel 16.430,145 márka, a kiadás 20.907,206, úgy hogy a lakosság mindössze 4.477,061 márka városi adót fizet. 1904—5-ben, a bevételek fölöslege 5.305,294 márka volt. Ezt az eddigi fölöslegekhez csapva, Berlin városa ma 20.571,311 márka készpénz fölért rendelkezik. Látható tehát, hogy nem is szaporodik olyan rohamosan, mint Budapest, de pénze — az több van.

— Van egy jámbor francia filozófus, Bonaldnak hívják, aki az öngyilkosság dicséretét a következőkben zengi: Az öngyilkosság bizonyítja az ember felsőbbségét az állat fölött, mert hiszen öngyilkos állatot még senki sem látott; 2. bizonyítja, hogy az állatok csak lélektelen mechanizmusok; 3. bizonyítja a lélek hatalmát a test fölött, mert hiszen a lélek indítja az ember kezét teste elpusztítására; 4. bizonyítja a lélek létezését és a testtől való különböző voltát; 5. bizonyítja végül a lélek halhatatlanságát, mert ha a lélek megtudja ölni a testet, ez azt jelenti, hogy a testet megöli, de önmagát nem. „Önmagát megölni“ ez értelmetlen dolog, lehetetlenség, mert minden létező csak akarhatja a létezését . . . de ez már filozófia, ezt úgy sem értjük, erről ne beszéljünk . . . Érdekes azonban egy másik francia írónak és gondolkozónak, Faguetnak a véleménye, hogy aki azt mondja, hogy az öngyilkosságot a civilizáció tette olyan sürüvé. Először is anyagilag könnyű és közelfekvő, mert ott fekszik az asztalunkon a revolver. Azelőtt ha az ember összeveszett a szeretőjével, vagy a feleségével és meg akarta ölni — ki nem akarta egyszer legalább a feleségét vagy a szeretőjét? — jól elverte az asszonyt. Most az «ember» re-

volvert fog és valóban megöli. Amikor aztán a baj megvan az «ember» halántékon lövi magát ... A fő oka azonban a sok öngyilkosságnak az orvostudomány és higiénia fejlődése. Amikor a civilizáció ezeket még a mai fokra nem emelte, a gyöngé, életre képtelen szervezetek mindjárt kezdetben elpusztultak. Most megmentik őket, de a küzdelmet az étellel nem bírják és öngyilkosok lesznek.

— Japánban tudvalevően sok a földrengés és ezért faházakat építenek. De a faházak is összedülnek és ezért különös gondot fordítanak az építendő ház helyének a megválasztására. Megfigyelték ugyanis, hogy ha lejtőre, domboldalra építik, könnyebben baj éri, mintha egészen lapos, vízszintes téren épült. Hogy pedig az új házak szilárdságát kipróbálják, külön erre a célra készült gépekkel, mesterséges földrengést csinálnak.

— Németországban most érdekes folyóirat indult meg. A címe: *Mutterschütz* és a szerkesztője dr. Helene Stöcker, ismert feminista író. A folyóirat foglalkozik a szülői viszony, a szerelem, házasság, barátság, prostitúció problémáival és minden vele összefüggő kérdéssel, filozófiai, faji és történelmi alapon. Régi, elavult véleményeket és intézményeket támad és újaknak töri meg az útját.

— Furcsa híres ember halt meg a héten Münchenben. A plágium bolondja volt szegény Mattenzi August. Évek óta egyebet sem csinált, mint elárasztotta goromba, szitkozódó leveleivel a híresebb írókat, akik valamilyen új könyvet tettek közzé. Regény, filozófia, tudományos munka, mindegy volt szegénynek, mindegyikben úgy találta, hogy a szerző az ő gondolatait lopta el, az ő könyvét plagizálta, amelynek a címét azonban elhallgatta. Az írók eleinte feleltek neki és tiltakoztak a támadásai ellen, később azonban ismert lett és mindenki nevetett rajta. Szegény persze ártatlan örült volt, bizonyára azonban sokszor ráhibázott amikor az embereit plágiummal vádolta.

Vincent van Gogh.

Bécs, január végén.

A bécsi amatőröknek váratlanul szenzációval szolgált a Miethke-féle bécsi műkereskedés, amikor a Dorothee-gassei izléses szalonjában kollektív kiállítást rendezett a modern piktúra egyik legérdekesebb alakjának, van Gogh-nak műveiből. A meglepetés annál nagyobb volt, mert sokan voltak osztrák műkritikusok, akik kivetni valót találtak azon, hogy tizenöt esztendővel ezelőtt elhunyt külföldi festőnek műveiből akar vásárt csapni a műárus akkor, amikor pedig eleven és osztrák piktor is akad elég, aki rászorulna arra, hogy megélhetését az eféle gyűjteményes kiállításokkal előmozdítsák.

Miethke hallgatott a figyelmeztetésre és egyidőben két ilyen kiállítást rendezett. Egyet a halott piktor alkotásaiból, egyet pedig egy elevennek, Habermann bárónak képeiből. Ítéljen ezentúl a publikum. Melyiknek van több jogsúlya: a halott mester elsőrangú kiállításának-e vajjon, vagy annak, amelyet egy érzéstelen, hideg, technikázó, ecsetvirtuóznak képeiből hordtak össze?

A válasz frappáns volt és magától következő. A halott művei életet lehellők, frissek, üdék, az élő azonban kellemtelenek, kriptaszaguak, olyanok, amelyek még a megszületésük előtt régen túlélték önmagukat. A néma harcban a halott győzött. Munkái csudálatot váltottak ki az emberekből és a kis, alig negyven képből álló magánkiállítás — kénytelenek vagyunk az ismétléssel — elsőrangú művészeti szenzációvá nőtt meg. Gogh győzött és aki rohamosan hódította meg a francia, angol, holland, belga közönséget, annak zsenije most bámulóivá tette azokat is, akik legtovább huzódtak az impresszionizmustól, az ecset naturalizmusától: az osztrák festőket, osztrák műbirálókat.

Lekerül-e ez a szépséges kiállítás Budapestre is, ahol oly kevesen ismerik ezt a nagy festőt, életének művét, evolúciójának majdnem mesébe illő történetét?

Amit életéről tudunk, javarészt külsőség. Tudjuk, hogy többször cserélt foglalkozást és csak nagy kerülő uton keresztül jutott el igazi hivatásához. Volt mindenféle: kereskedő, tanító, utóbb protestáns lelkész, míg végül műárusból művész lett. Mindez azonban külsőség csupán, amely még édes-keveset

magyaráz meg a van Gogh belső fejlődéséből. Erről ugy-
szólván semmit sem tudunk és aki ennek az embernek csu-
dálatos pályafutását meg akarja érteni, vagy értetni, kényte-
len a legvalószínűlenebb hipotézisekre alapítani végső követ-
keztetéseit.

A lélek bíródalma tulságosan bizonytalan valami ahhoz,
hogy megkísértsük Gogh egyéniségének kialakulását pszikoló-
giai alapon rekonstruálni. Más dolog lenne, ha megkísértenők
egy imaginárius portrét festeni róla. Talán ez a kép olyan
lehetne — ha jó, — hogy a portré a lelket is visszatükröz-
tesse, mivel azonban ez legalább is kérdéses, csak a leg-
autentikusabb adatok feljegyzésére kell szorítkoznunk. Az
ilyen képzelt portré megrajzolása különben is szerfelett ve-
szedelmes, mert könnyen lehet, sokakban illuziót rombol.
Illuziót rombol azokban, akik aztán e portré megérzékitése
után felsóhajtanak:

— En másnak képzeltem és másképpen.

Ámbár még ez is kevésbé veszedelmes, mintha ezt
jegyeznék meg:

— Én is ilyennek gondoltam.

Mert erre a második megjegyzésre rendesen azok fanya-
lodnak, akik semmit sem gondolnak, sőt akik vagy egészen
elszoktak a gondolkodástól, vagy pedig sohasem is folya-
modtak ehhez a néha elkényszeredett szellemi processzushoz.
Érthetők hát azok az okok, amelyek visszariasztanak attól,
hogy hidat építsen e nagy művész és a közönség között.

Van Gogh 1853 március harmincadikán született Groot-
Zundertben, Hollandiában. Az atyja protestáns lelkipásztor
volt. Gogh gyermekévei semmiben sem különböztek a kora-
beli többi gyermekek első esztendeitől. Amikor felse rdült,
kereskedői pályára lépett és több esztendőn keresztül hol
hágai, hol londoni, utóbb párisi kereskedő cégek szolgálatá-
ban állott. 1876-ban fontos változás történt vele. Megunta
eddig foglalkozását, elhagyta Parist, visszatért hazájába, ahol
egyszerre csak mint — néptanító bukkant fel. Tanítani akart.
Ámde meggyőződött róla, hogy a tanításra való hajlandósága
nemcsak arra a szűk körre terjed, hogy kis parasztgyerekeket
tanítson a betűvetés tudományára, hanem tulterjed azon. Mi
a határa annak a hajlandóságnak, Gogh maga sem tudta.
Azt azonban érezte, hogy tanítania kell és hogy a tanítá-
sának magasztosnak kell lennie, a lelkeket felemelőnek. Ma
már tudjuk, mi volt nagy tanítása: új irányt adott a modern
pikturának, ő azonban akkor még nem tudta ezt és azt hitte,
alegmagasztosabb tanítás, ha isten ígéit hirdeti. Mily tévedés,

amely néhány remekműtől fosztotta meg az emberiséget. Mert a balhit még néhány esztendőre eltérítette Goghot valódi hivatásától.

1874-ben Amsterdamba ment, hogy theologiai tanulmányokat folytasson. Következő évben már Brüsszelben élt, a hová azért ment, mert meghívták, tartson a Borinage munkásainak bibliai felolvasásokat, magyarázza nekik az evangéliumot, úgy, amint azt ő maga értelmezi. A nyolcvanas esztendőkhben — de hogy miképpen történt, maig felderítetlen rejtély — egyszerre nyilvánvalóvá vált előtte, hogy más kifejezési eszközre van szüksége, mint az ékesszólásra, ha valóságban részt akar venni az emberek intenzív, munkás, egyszerű életében.

Rajzolni kezdett.

1881-ben újra visszatért Hollandiába, szüleihez, Etten falucskába. Ott mindent lerajzolt, ami csak szeme ügyébe esett. Egyik unokanővére révén, aki *Mauve* nevű festőnek jelesége, megismerkedett ezzel a közepes tehetségű piktórral, aki megnézte a Gogh rajzait és talán mert lelkiismeretes volt, talán mert elég éleslátással bírt, felismerte rokonának nagy tehetségét. Oda vette magához Goghot, tanította, de csak két hónapig, mert azontul nem volt mit — tanítania. Gogh testvérbátyja, Theobald erre pénzzel segítette a testvér-öcscsét és lehetővé tette, hogy ez Hágában bérejen magának műtermet. A festő azontul nem is járt semmiféle mesterhez. Oktatója a maga kritikája volt és a végtelen, a nagy természet. Vincent van Gogh utóbb elhagyja a nagy várost, falura költözik, brabanti parasztok közé, azokat festi és a szeme elé táruló síkságokat, azoknak levegőjét, áhitatos békességét.

1885-ben Nuenen falucskában festette meg híres képét, a *«Burgonya evők»*-et, amelyet ki is állított és amelynek megjelenése után először ragyogott rá az elismerés éltető napfénye. Utóbb felvétette magát az antverpeni akadémia növendékei közé, egy évvel később — mindezt minő lázzal — Párisba ment, itt rövid ideig maradt, aztán megint elköltözött, de ezuttal francia parasztok között ültette fel tanyáját. Egy ideig Arlesban élt, dolgozott és nem csinált egyebet, meg voltak számlálva évei, mint csak dolgozott, hévvel, buzgón, szakadatlan.

Munkája azonban nem a fölösleges energiának volt az elhárítása, az elsekélyesedése. Több volt annál és meghatóbb. Alkotás volt az, amely végül is felemésztí az alkotónak életerejét. Mint egyik életrajzírója megjegyzi: »Nem Gogh

ment a természethez, hanem a természet ragadta őt magához». Mayer Graefe mondja róla, hogy nem megfestette a képeit, hanem lihegve, zakatolva kilökte azokat magából. 1889-ig Arlesban maradt. Összesen mintegy két évet töltött itt és ez idő alatt festette meg összes alkotásainak mintegy két harmadát, számszerint négyszáznál is több képet.

Művészetét éppen olyan komolyan gyakorolta, mint — a hasonlat triviális, de találó — bizonyos rovarok a szaporodás művelését, amelynek végeztével, mert ez és csak ez volt a hivatásuk, elpusztulnak. Kimerült. Halálának módja logikai befejezése volt életének, 1889-ben a bátyja, aki Vincent egészségéért aggódott, Auers-sur-viséba vitte öcscsét a dr. Gachet szanatoriumába. Akkor már menthetetlen volt. A zseni megroppant. Megtörte, megölte a tulfeszített munka. Gogh a vásznain elmondotta, ami mondanivalója volt. Az olyan emberek, mint ő, az alkotás lázát drágán fizetik meg az életükkel.

A mikor kitombolta magát, vesznie kellett. De nem lassan és apránként, hanem egyszerre és hirtelen. Nem sülyedt idiotikus állapotba soha. Amikor revolveréből magára lőtt, a szanatorium személyzete berohant hozzá. A kezelő orvos is. Az orvos. Ostoba ember lehetett, mert azt az ostoba kérdést intézte a haldoklóhoz, mi indította erre a végzetes tette.

Van Gogh azonban még halála percében is bölcsőbb volt és az ostoba kérdésre mindössze közönyös vállvonogatással felelt.

Meghalt: 1890. július huszonnyolcadikán.

A Bécsben kiállított képei.

Negyven egynehány képe van kiállítva. Egytől-egyig remek. Zsáner—ugy-e bár pleonasmus nem szerepel közöttük. E helyet van néhány portré, néhány csendélet, a többi tájkép.

A portrék szélesen megfestett képek, a melyek többnyire úgy hatnak, mintha Gogh nagy erejének játéka lennének. Néhány nagy vonal, néhány nagy színfolt. A ki rövidlátó szemmel nézi őket, rajznak nyomát se látja bennük. És kissé távolabbról? A legkábitóbbnak, a legaprólékosabban megrajzoltaknak tetszenek. »Öreg asszony« portréje egyszerűségével megindító, »Pipázó paraszt«-ja meg a »Zuáv« című képei csupa megértés. Csudálatosan párosul benne a színérzék és a karakternek megőrzése.

Különösen ez az első tulajdossága az, amely remekművekké teszi a tájképeit, ezeket a pompázó színű buzaföldeket, virágos fákat, kertészleteket és kitudja még hány motívumot,

amelyet lefestettek sokan, de megfesteni csak kevesen és kiválasztottak úgy, mint Gogh.

Felsorolni a képei címét, száraz katalogus enumerálás lenne. Jelzőkkel illetni alkotásait, majnem káromlás. Látni kell azokat a képeket és megérezni, megérteni, úgy amint azt Gogh tette, megérzékitője, poétája a végtelen természetnek.

Van a képek között egy: az borzalmas, rémes, mert már nem kép, hanem dokumentum. Az auversi szanatoriumban, örülten festette meg azt Vincent van Gogh.

Gondol-e valaki Budapesten arra, hogy ez a kiállítás oda is lekerüljön?
R o m u l u s.

Közgazdaság.

A Magyar Telepítő és Parcellázó Bank Részvénytársaság tegnap tartotta meg első rendes közgyűlését Hegedűs Sándor elnöklésével 20 részvénye-jelenlétében, kik összesen 10806 részvényt képviseltek. Elnök a jegyzőkönyv vezetésével dr. Ullmann Károlyt, a társaság titkárát bizván meg, a jegyzőkönyvvezető előterjesztette az igazgatóság évi jelentését. A lefolyt üzletév folyamán a bank 29126 magyar hold kiterjedésű ingatlanokat szerzett meg. 16609 hold az év folyamán 605 félnek adatott el, úgy hogy az év végén 12553 hold maradt az intézet tulajdonában. A parcellázások során a vevőknek 3,031.744 korona, parcellázási műveletek finanszírozása végett pedig 2,569.585 korona 30 fillér jelzálogos kölcsön engedélyeztetett; ezen állományból az alapító intézetek az év végéig 3,797.028 korona 60 fillér összegű kölcsönöket engedmény útján átvállaltak, további 1,803.500 korona 70 fillér kölcsön engedményezése a mérleg lezárása után ment végbe. A közgyűlés az igazgatóság jelentését tudomásul vette s a felmentvényt részére megadta. A közgyűlés elhatározta, hogy a tiszta nyereségből 21.472 korona 63 fillér a tartalékalaphoz csatoltassék, a fennmaradó összegből a befizetett 2,500.000 korona alapítke 5 százalékos kamatozásának megfelelően részvényenkint 10 korona, vagyis összesen 125.000 korona fizettessék ki osztalékképpen; az ezen tételek levonása után még fennmaradó összegből 25.000 korona egy létesítendő külön tartalékalap javadalmazására, 5000 korona az intézeti alkalmazottak létesítendő nyugdíjalapja javára fordítandó és a végül fennmaradó 12.468 korona 54 fillér új számlára viendő át. Ezután a közgyűlés választotta dr. Beck Marcel urat, a Magyar leszámítoló és pénzváltó bank igazgatóját, mint új tagot az igazgatóságba és a lelépő felügyelő-bizottsági tagokat: gróf Korniss Károly, dr. Horváth Lipót, dr. Mezőssy Béla és dr. Neumann Miksa urakat a felügyelő-bizottságba egyhangulag újból megválasztotta. Végül Bohus József részvényes indítványára a közgyűlés az igazgatóságnak, felügyelőbizottságnak és a tisztviselői karnak az intézet érdekében kifejtett

buzgó fáradozásukért köszönetet szavazott. Az igazgatóság a közgyűlést követő ülésében Paal József főkönyvelőt cégjegyzési jogosultsággal ruházta fel.

A Danubius-Schoenichen-Hartmann Egyesült Hajó- és Gépgyár Részvénytársaság Tolnay Lajos miniszteri tanácsos elnöklésével ma tartotta rendes évi közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a vállalat kielégítően volt foglalkoztatva. A közös hadügyi kormány az utrpedoraj felszerelésének szállításával a vállalatot bizta meg. A 327.800 K nyereségből 51.200 K az értékcsökkenési leírásokra, 13.800 K a tartalékalap javára, 10.000 K a nyugdíjalap gyarapítására, 225.000 K öt száz lékos osztalék fizetésére fordítottak. 10.600 K pedig új számlára vitetik át. Az 1905. évi szelvény február 1-től 75 K-val a Magyar Leszámtoló- és Pénzváltóbanknál lesz beváltva. A közgyűlés Schuller Imre igazgatósági tag elhunyt előtti részvétét jegyzőkönyvileg fejezte ki. Végül az eddigi tagok: Baumgarten Henrik, Egyedi Lajos, Freudenberg Rafael, Marcus Hugó, Pekár Imre dr., Pösch Gyula, Schöber Albert, Schossberger Viktor báró, Tolnay Lajos, Ullmann Adolf és Weisz Mantréd ismét, továbbá Bec Václav dr. (ujj), Surányi József (ujj) az igazgatóságba, Auer Mór, La Borda Sándor, Lippe Viktor báró, Markó Albert, Mérő János és Neumann Ödön a felügyelőbizottságba beválasztottak. Az utonnan megalakult igazgatóság Tolnay Lajos miniszteri tanácsost elnökül, Ullmann Adolfot alelnökül választotta meg.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87-34 szám

Hazai Bank Részvény-Társaság

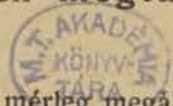
XI. évi

rendes közgyűlését

1906. évi február hó 17-én délben 12 órakor fogja Budapesten a bank helyiségében megtartani.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, határozat a nyeresemény felosztása iránt és a felmentvény megszavazása.
3. Egy igazgatósági tag választása.
4. A felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol
UGORKATEJ

a legkitünőbb szépitőszer; felülmúlja az összes létező szépitőszereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztatlanságot az arcról és annak friss üdeséget, fiatalságot kölcsönöz. Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerüzletben és drogueriában. — Főszékhely: Budapest — Erzsébetfalva.

Meghívó

a „*Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcson Részvény-Társaság*“

részvényeseinek 1906. évi február hó 8-án, esütörtökön délelőtti 11 órakor a takarékpénztár 1. emeleti üléstermében (Andrássy-ut 5. szám) tartandó

XIII. rendes évi közgyűlésére

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
 2. A zárszámadások előterjesztése és a felügyelő bizottság jelentése.
 3. A mérleg megállapítása és a felmentvény iránti intézkedés.
 4. A nyereség hova fordítása iránti határozathozatal.
 5. A felügyelő bizottság tagjainak választása és a bizottság tiszteletdíjának megállapítása.
 6. A választmány kiegészítése.
- Budapest, 1906. január 24-én. *Az igazgatóság.*

Azon t. c. részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkértem, miszerint nevükre írott részvényeiket az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb három nappal a közgyűlés előtt, tehát bezárólag 1906. február 5-ig Budapesten, a társaság főpénztáránál (VI. Andrássy-ut 5. sz. földszint) letenni sziveskedjenek, hol a letett részvényekről elismervényt nyernek, mely igazolási jegyül szolgál a közgyűlésen való részvételre.

A közgyűlésen az alapszabályok 16. §-a szerint minden részvényest általa letett öt darab részvény után egy szavazat illet meg, azonban 30 szavazatnál többet sem saját, sem megbízottjának nevében, sem mindkét minőségben együtt senki sem gyakorolhat.

A mérleg és a felügyelő bizottság reá vonatkozó jelentése az alapszabályok értelmében a társulat irodahelyiségében közszemlére ki van téve, s kíváncsi minden részvényesnek egy nyomtatott példány kiszolgáltatik.

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy berlini varieté primadonnájától jött a következő levél (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristanő, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, átkutattuk a tükör asztalát és láttunk egy tégely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Crème**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meghozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban írhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszeret hozatnak és a budapesti kardalosnő, kitől ellestük a szépsége titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3-3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy itteni gyógyszeriarának raktárt adna belőle, mert akkor sokkal többet vehetnénk.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes társaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tégely **DIANA-CRÉM** (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** (originális nagy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSÍTÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára
Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptam a **Diana-parfümöt**, mely meglepett mindenkit. Az a pikáns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfiak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kérek egy **Diana-pirosítót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arcunkon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszeret idézik elő. Különösen a Diana-szappan.

Egy erdélyi mágnásnő írja: Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Öntől a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt és mondhatom, hogy ezen a téren nagy a tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a rendes téli tartózkodásom helyére.

„Globus“ műintézet és kiadványkötet részv. társaság nyomása Budapest.

Dr. Lengiel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyírfából kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitűnő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mester-séges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehamlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szepőlőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Rancok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arc-szín üde és jól színezett lesz. 1 korsó ára 3 korona. Dr. Lengiel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére:

Török József gyógyszerháza

Budapest, Király-utca 12. szám
és Andrássy-ut 29. szám.

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnye-geket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. l. em.
(Király-utca sarkán.)

BUDAPEST . . . Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
újjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KAROLY
igazgató.

Ha őszül a haja használja a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Gyűjtőknek figyelmébe !

Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronaig és följebb.

Magyarország legrégibb kereskedője

**PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3, az udvarban.**

Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében fellépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mintelő-vagyutókúra, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vél. alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egytetemes emésztő-por központi szetkuldeje:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár:

Török József gyógyszer-tára **BUDAPEST, Király-utca 12.
és Andrássy-ut 26. szám.**

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a diszkeresztel kitétetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészítetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben

Fogorvos: **LÖFFLER EMIL.** Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai tónók: **GROSSMANN SIMON.** Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fogműtétek 2 korona. Tartóstimések 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 1 évi. jótállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt arak, részletfizetés mellett is.

MTA
1826 K